

**SPECIMEN  
ORIENTALIS  
ECCLESIAE A  
CONCILIO  
NICÆNO PRIMO...**

---

Giovan Battista Salerno



XXXVII  
SALERNO

Ms. A. 11

4.3.409

4T.3







**SPECIMEN  
ORIENTALIS ECCLESIAE**

GENERAL INVESTIGATIVE  
DIVISION

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

# SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIAE

A Concilio Nicæno primo usque  
ad Constantinopolitanum  
generale secundum.

I N Q U O

*Exponitur, quæ qualisve fuerit eo tempore  
orientalis Ecclesia, & quid senserit  
de Primatu Romani Episcopi.*

A V T H O R E

JO. BAPTISTA SALERNI SOC. JESU

CONSENTINO:

*Pars prima historica.*  
SECTIO PRIMA.



ROMÆ M.DCCVI. Typis Joannis Francisci Chracas,  
Prope S. Marcum in via Curfus.

SUPERIORUM PERMISSU.

THE  
LIBRARY OF THE  
UNIVERSITY OF CHICAGO  
CHICAGO, ILL.

THE  
LIBRARY OF THE  
UNIVERSITY OF CHICAGO  
CHICAGO, ILL.

THE  
LIBRARY OF THE  
UNIVERSITY OF CHICAGO  
CHICAGO, ILL.

THE  
LIBRARY OF THE  
UNIVERSITY OF CHICAGO  
CHICAGO, ILL.



THE  
LIBRARY OF THE  
UNIVERSITY OF CHICAGO  
CHICAGO, ILL.

# CLEMENTI UNDECIMO

PONT. OPT. MAX.

*Jo. Baptista Salerni Soc. Jesu .*



Um primùm huic  
Græcorum Collegio me destinarunt  
Majores mei, PATER BEATISSIME,

idque mihi negotii demandarunt, studiis ut præessem græcæ Juventutis, gravissima statim, ac plena sollicitudinis subiit animo cogitatio: Partem scilicet illam Apostolicæ Providentiæ, quæ ad Græcorum salutem pertinet, in mea esse fide locatam; meque cultorem constitutum earum stirpium, quibus imminet unica ferè spes afflictissimæ nationis: intellexi proinde, tantò impensius earum fructum a me fore sollicitandum, quantò mihi laborandum est curiosius; ne beneficia Romanæ Sedis, in populorum comparata subsidium, meâ negligentia corrumpantur. Maxima quidem hæc mihi extiterunt incitamenta solertiæ; verum, validioribus oppidò stimulis; ad hanc juventutem religiosius excolendam, meum incitavit studium, Tuæ, PATER BEATISSIME, de Græcorum salute, immensa sollicitudo, indeque profecta in hanc domum, beneficentia singularis. Divinus: siquidem animus tuus, qui

omnes



omnes novit officii partes, nullamque  
prætermittit, cum sit benignus in om-  
nes, est tamen in calamitosos longè  
propensior: tamque universum terra-  
rum Orbem complectatur beneficentia  
tua, majori tamen impetu ferri vide-  
tur, ad eì nationi opitulandum, quæ  
maximè opis indiget: Tuaque illa in-  
finita sollicitudo, quæ ignota etiam, no-  
stroque orbe divisa regna, benefacien-  
do, consulendoque percurrit, sanè præ-  
terire non poterat eam partem Solis  
orientis, quæ nostros penè sub oculos  
miserè perit; quæque eò est miserabi-  
lior, quòd ex altissimo culmine di-  
gnitatis & gloriæ, in humilitatem præ-  
cipitavit tam miseræ profligatæque for-  
tunæ. Et quamvis de iis, quos corri-  
puit Photiana dementia, malè ple-  
tumque fama loquatur, spargaturque  
rumoribus, eorum hominum ingratos  
esse animos; obduratas mentes, per-  
fidiam insanabilem, ac veluti sempi-  
ternam; ea tamen, quæ aliis intole-

randæ videntur Græcorum crimina,  
Tibi, PATER SANCTISSIME, calamitates  
potius illius Nationis & infortunia  
videri solent: itaque ex earum  
rerum contemplatione, in aliorum ani-  
mis ira nascitur, in Tuo commiseratio.  
Non norunt enimverò mortalium ple-  
rique beneficentiæ genus aliud, nisi  
abiectum illud atque vulgare, quo me-  
rentibus solum benignè fit: altius evo-  
lat tua voluntas, humanæque virtutis  
prætergrediens fines, divina quadam  
ratione, benefica amat esse ac libera-  
lis: quamobrem ea ipsa schismatico-  
rum vitia, quæ à benefaciendo retar-  
dant aliorum hominum studia, inci-  
tant potius tuum, eoque tuus, ejus gen-  
tis misericordiâ frangitur animus, quò  
illa insanæ mentis morbo laborat ma-  
gis: sic in parentum sinu, sollicitiorem  
excitat curam, majoremque accendit  
amoris teneritudinem, filiorum de-  
mentia: sic Dei obstupescenda muni-  
ficentiæ, ad genus humanum, benefi-  
cio

cio omnium divinissimo cumulandum descendit , non promeritis , sed peccatis hominum evocata . Itaque ardor ille sollicitudinis de Græcorum salute, qui è sublimi animi tui arce supereminet, ac dominatur, nil ducitur earum rerum vicibus quæ infra sunt ; sed sublimiori fertur divinoque veluti mentis ductu, ad benè de Græcis perpetuòq; promerendum ; more cœlestium Syderum , igniumque sempiternorum, quorum cursus , non inferiorum rerum eventibus, sed superiori solum gubernantur Intelligentiâ . Sed ne longiùs quàm par est, licentiùsque loqui videar cum Christi Vicario, utque eò demùm, unde digressus est , hic sermo redeat ,  
Tua hæc , PATER BEATISSIME, in Græcos, atque in hanc græcæ Juventutis altricem domum constans perpetuaque beneficentia, cum nostros ante oculos obversetur quotidie, sanè monet, quantâ religione solertiâque sint ii Juvenes instituendi, in quos tanti Pon-

tificis

rificis tam intenta est cura & cogitatio.  
Itaque omnes, quæ diligentiae sunt partes, cum enixius cogitarem, ad quasdam historicas atque Polemicas exercitationes animum appuli; quarum ope hi adolescentes, præter cæteras disciplinas, ad germanam quoque orientalis Ecclesiæ assequendam cognitionem, rectis studiis contenderent; eamque adipiscerentur historiæ prudentiam, unde adversus Photianorum errores, validior armatura depromitur: ad quod genus industriæ instituendum, illius imprimis me incitavit autoritas, quem huic Collegio moderatorem, Rectoremq; dedisti; idemq; simul author fuit, ut earundem exercitationum publicum aliquod subinde specimen ederetur; eam rem, ut huic utilem juventuti, ita tibi gratam acceptamque fore confirmans. Hunc igitur cursum laboris, industriæque nostræ, quem ante aliquot annos, PATER BEATISSIME, Te probante suscepimus, exinde  
Te

Te iubente , fumus profecuti : quæque  
hoc interjecto spatiotemporis , velut in  
umbraculis agitavimus , eorum nunc  
partem quandam , quæ tota est histo-  
riæ , in aspectum lucemque proferi-  
mus , libello comprehensam hujusmo-  
di ; quem libellum ut tuis pedibus ,  
PATER SANCTISSIME , subiicere-  
mus , tria nos potissimum compulere :  
primum , quia Tibi totus debetur , ut-  
pote qui Tua , non ab autoritate solum  
sed à munificentia quoque ac liberali-  
tate proficiscitur : Deinde , ut Tibi ,  
quem constituit Dominus super fami-  
liam suam , hujuscæ nostræ qualiscum-  
que Villicationis , reddamus quodam-  
modo rationem : denique , ut Apostoli-  
cæ tuæ Benedictionis vi , atque virtu-  
te , laboribus hisce nostris , e Cœlo in-  
crementa descendant .

# ARGUMENTA CAPITUM,

*Quæ hoc Volumine continentur.*

## ARGUMENTUM CAPITIS I.

*De Ariana Conjuratone.*

**O** Rigo, rursus, & historia ferè omnis Ariani-  
nismi hoc primo capite continentur. Nar-  
rantur Arianae conjurationes acta precipua, &  
memorabiliore eventus, sub Pontificibus Silvestro,  
Marco, Julio, Liberio, ac Damaso: & sub Im-  
peratoribus Constantino, Constantio, Juliano;  
Joviano, & Valente, usque ad tempora Gratiani,  
atque Theodossi.

## ARGUMENTUM CAPITIS II.

*De aliis quibusdam Orientalibus ejus temporis  
Hæresibus, & Schismatibus.*

**D**E Arianis & Eusebianis: quodnam discri-  
men, quæve conjunctio inter utrosque in-  
terseuerit. De Arianis meris, & Semiarianis:  
deque

deque numeroſo ejus ſectæ divorſio. De iſis, qui me-  
rum Arianiſmum, aliis erroribus cumularunt, &  
primùm de Aëtio. De Eunomio. De Aërio. De  
Pſathyrianis, ac Dulianis. De Apollinari ac Di-  
meritis. Prima hæreſis ſemina contra Primatum  
Romanae Sedis. De aliis quibuſdam ejus tempo-  
ris ſadiſſimis hæreſibus. De Marcello Ancyrano.  
De Photino, ſive Scotino. De Euchaitis, ſive  
Precatoribus.

DE SCHISMATIBUS ejusdem temporis. De ſchi-  
ſmate Meletiano. De quatuor ſchiſmatibus Ale-  
xandrinis. De ſchiſmate Audianorum. De ſchi-  
ſmate Catholicorum Antiochenſium. De Meletio  
& Paulino: indicantur prima rudimēta ſchiſma-  
tis inter Occidentem, & Orientem: Sanctus Grego-  
rius Theologus Nazianzenus Occidentis autho-  
ritatem tuetur: irridet quorundam Orientalium  
vanitatem, qui Occidenti Orientem antepone-  
bant. Fidei regula, cum hæreſum Anathemati-  
ſmis, à Pontifice Damaso Orientalibus miſſa re-  
citatur.

## ARGUMENTUM CAPITIS III.

De malis, quibus eo tempore premebatur  
Orientalis Ecclesia, ac de ejusdem  
facie lacrimabili.

**V**ITIA Hæreticorum, præsertim Arianorum  
indicantur. . . Quàm nefandis sceleribus  
violarentur Ecclesia ab Arianis occupata. Ecclesia  
disciplina ab iisdem hæreticis overfa. Licentia  
portentosa, pro libidine dogmatizandi. Crudeli-  
tas hæreticorum. Quàm scelerati homines Episco-  
patum gererent primarium Sedium. Qua monstra  
in Ecclesiis ab hæreticis prædicarentur.

CALAMITATES Catholicorum. Persecutiones sub  
Constantio, Iuliano, & Valente. Specimen per-  
secutionis sub Valente exhibitum à Nazianzeno:  
Descriptio Ariana persecutionis, à Basilio Magno  
missa ad Romanum Pontificem. Facies lacrimabi-  
lis orientalis Ecclesiæ: comparatur hac à Basilio  
bello navali: navalis pugna descriptio pulcherrima  
iisdem Basilii verbis exhibetur.

ALIA MALA, quibus eo tempore, tùm Catholici,  
tùm Hæretici orientales premebantur. Persecutio  
Saporis Persarum Regis, fames; tempestates, bel-  
la externa, & civilia, terrarum motus imma-  
nissimi. Terremotus Nicomediensis descriptio ab  
Ammiano; eo motu etiam nova Roma labefa-



*Fata fuist. Terremotus Alexandrinus ab eodem Ammiano descriptus: adeò uehemens fuit, ut naues, impetu maris alta, tectorum culminibus insederint: ejus terremotus. γέννησις, idest natalitia, quæannis ab Alexandrinis christianis celebrari solita. Alius terremotus subuertit Nicæam: ejus ruina Sanctus Casarius, Naxianæni frater, diuinitus euadit: ejus terremotus occasione, Sanctus Ephraem Syrus pulcherrima oratione Orientales ad penitentiam est cohortatus; ejus orationis pauca uerba indicantur.*

## ARGUMENTUM CAPITIS IV.

### De Concilio Nicæno Magno.

**C**oncilium Nicænum dictum à Nicæa: quæ in Provincia, & in cuius Episcopi diuisione ea Civitas esset posita? Ad id Concilium cogendum, S. Silvester Pontificiam auctoritatem; Constantinus imperialem operam, contulerunt. Causæ ejus Concilii, tempus, numerus Episcoporum: Myrstorum ejus numeri ab Ambrosio detectum. Omnium Patrum nomina, curiose olim ab Epiphania collecta, temporum injuria perierunt. Aliqua tantum supersunt, & indicantur. Pro S. Silvestro Qsius, Vitan, & Vincentius interfuert. Cur tres fuerint R. P. Legati & Cur Qsius Concilio præfuit,

fuit? *Arianarum partium Episcopi*. Arius ipse  
 adfuit. Ejus Concilii Patres nullam expensarum  
 incommodum subierunt: omnia praestitit Constanti-  
 nus. Cur hic ejus Concilii author dictus fuerit? *Patrum letitia*, & gratulatio cum omnes conve-  
 nissent. Ante initum Concilium, omnes in Ec-  
 clesiam convenientes gratias Deo ritu solemnissimo  
 egerunt, pro Ecclesia pace reparata. Constanti-  
 nus se contulit Nicaam. Ejus Imperatoris religi o  
 summa, pietas, & liberalitas erga Patres. Ha-  
 bendi Concilii locum statuit Aulam adium Impe-  
 rialium bono affectu, sed malo exemplo. Qua-  
 die primum Patres convenirent? Ordo sedendi su-  
 blime solium in medio constitutum; & in folio liber  
 positus Evangeliorum: quid ea res fuerit signifi-  
 catum? Qua modestia interfuerit, & quo loco sede-  
 rit Constantinus? S. Eustathius Episcopus, apposta  
 oratione Concilium initiavit: cur ea partes Eu-  
 statbio potius data? Eustathii orationem, alia ora-  
 tione Constantinus excepit. Initia consultationes.  
 Ariana haeresis in questionem primum deducta.  
 Eusebianorum fraudes, Constantini prudentia ir-  
 rita. Quid Arius, quid Athanasius, quid Mar-  
 cellus Ancyra fecerint? Fidei quadam formula  
 ab Eusebianis exhibita. Sententia Concilii ad-  
 versus haeresim Arianam. Nicanum Symbolum  
 ab Oso factum; eo Symbolo statuitur Filius Pa-  
 tri quovisq; consubstantialis; tumultus Eusebia-  
 norum

*morum contra hominifon . Reliquæ Quartadecima-  
marum in eodem Concilio extinctæ . Meletii schi-  
fma compofitum . Confirmatus Romani Epifcopi  
Primatus . Definita Patriarcharum jurifdictio . Re-  
ftricta Ecclefia difciplina . Solutum Concilium :  
eiusdem Concilii . litera . Litera Conftantini ad  
Ecclefias . Alia ejus Concilii ferè omnia interi-  
ere . Qui fupersunt viginti Canones , neque omnes funt  
integri . Collectio arabica Canonum Nicanorum .  
Alia quedam induuntur in eo Concilio agitata .*

## ARGUMENTUM CAPITIS V.

De aliis ejusdem temporis Conciliis , atque  
Conciliabulis in Orientè celebratis .

**C**ONCILIA undecim, temporum ordine indican-  
tur : Antiochenum , Alexandrinum , Sar-  
dicenfe , Hierofolymitanum , Alexandrinum aliud,  
Alexandrinum tertium , Tyonenfe , Antioche-  
num aliud , Alexandrinum item quartum , Antio-  
chenum tertium , Antiochenum quartum . Ho-  
rum Conciliorum tempus , caufa , locus , delibera-  
tiones , & fi quid aliud habeant , magis memoriæ  
dignum , breviffimè indicantur .

CONCILIABULA tria fupra decem memorantur .  
Antiochenum , Tyrium , Hierofolymitanum , Con-  
ftantinopolitanum primum , Conftantinopoli-  
tanum  
num

num secundum, Antiochenum alterum, Philippopolitanum, Ancyranum primum, Seleuciense, a quod quondam habuit cum Ariminensi conjunctionem, Constantinopolitanum tertium, Lampisacenum alterum, atque Nyssenum. Horum etiam Conciliabulorum indicantur brevissime, tempus, locus, causa, deliberationes, & si quid aliud in iis fuit memorabilius.

## ARGUMENTUM CAPITIS VI.

De Viis Sanctitatis illustribus, qui eo tempore in Oriente floruerunt.

**D**E Sancto Athanasio Magno. De S. Gregorio Nazianzeno Theologo. De S. Basilio Magno. Exordia S. Ioannis Chrysostomi: horum Sanctorum virtus, interitus, & gesta quaedam chronologica, & extra ordinem indicantur. Item de aliis mentio fit iuxta ordinem Patriarchatus, & praecipuum Ecclesiarum.

SANCTI VIRI EX PATRIARCHATU ALEXANDRINO. De Sancto Alexandro, de Petro. De Timotheo Episcopis Alexandrinis. De S. Potamone, De S. Paphnutio, de S. Eremenio. Episcopi, & Confessores. De Martyribus ditionis Alexandrinae. De S. Secundo Bara Presbytero. De Sancto Eusebio Subdiacono Alexandrino. Sancti  
Mar-

*Martyribus . De Sanctis Monachis ejusdem Patriarchatus Alexandrini . De Sancto Paulo primo Eremita . De S. Antonio Magno . De S. Pachomio . . De SS. Strapione & Ammonio . De S. Syncretico solitaria . De aliis Monachis Mart. & Conf.*

*SANCTI VIRI EX PATRIARCHATU ANTIOCHENO : De S. Eustathio , de S. Meletio , de Paulino Episcopis Antiochenis . De aliis SS. Episcopis Martyribus , & Confessoribus ditionis Antiochena . De S. Eusebio Samosateno . De S. Spiridione , de S. Iacobo Nisibeno , de S. Ephraem Diacono Edesseno . De S. Barsa Episcopo Edessa , aliisque plurimis Confessoribus Edessenis , quorum pulcherrimum facinus memoratur . De SS. Iuventio , & Maximino . De S. Artemio . De S. Publica Matrona . De S. Asclepa Sebasteno , aliisque Martyribus . De quibusdam solitariis Antiocheni Patriarchatus . De S. Simone Stilite . De S. Iuliano Sabba . De S. Apbraate , de S. Moyses .*

*SANCTI VIRI EX PALAESTINA . De Sanctis Mathario , Maximo , & Cyrillo Episcopis Hierosolymitanis . De S. Epiphanio ; De Sanctis Macario , Asterio , & Irenione .*

*SANCTI VIRI AB EXARCHATU HERACLEENSE præsertim Constantinopolitani . De Sanctis Alexandro , & Paulo Episcopis Constantinopolitanis . De Sancto Eutropio , de S. Lucio , de SS. Martyrio ,*

& Marciano . De Sanctis octoginta Martyribus Constantinopolitanis .

SANCTI VIRI AB EXARCHATU PONTICO . Cognatio Sancti Gregorii Nazianzeni Theologi . De Sancto Gregorio Nazianzeno Theologi Patre . De S. Nonna Theologi Gregorii Matre . De S. Casario Gregorii Theologi Fratres . De S. Gorgonia Theologi Gregorii Sorore . De aliis quibusdam Gregorio Theologo sanguine junctis . De Nicobulo Gregorii Neptis marito .

Cognatio Sancti Basilii Magni . De S. Macrina Basilii Magni Avia . De S. Basilio Patre . De S. Emmelia Basilii Magni Matre . De S. Macrina Basilii Magni Sorore . De Naucratis Basilii Magni Fratres . De S. Gregorio Nysseno Basilii Magni Fratres . De S. Petro Basilii Fratres natu minimo . De aliis Basilio Magno sanguine junctis .

SANCTI VIRI AB EXARCHATU ASIANO . De S. Nicolao Episcopo Myra in Lycia . De S. Amphiloquio Episcopo Iconiensi . De Optimo , viro laudatissimo Episcopo Antiochie Pisidia .

## ARGUMENTUM CAPITIS VII.

De Incrementis Christianæ Religionis  
per Orientales Regiones .

**D**E PROPAGATIONE Christianæ Religionis . Mulier captiva , Iberorum gentem , ejusque gen-

gentis Regem Bacurium, atque Reginam ad Christi fidem adducit. S. Frumentius captivus adolescens, Religionem fundat apud Æthiopes. Mavvia Regina, subiectique Sarracenorum pupuli, Sancti Hilarionis primum, mox S. Moysi opera, credunt. Zocomus Princeps, cujusdam Sancti Monachi ductu, Christianæ Religioni se addicit cum tota sua ditione.

DE CULTU Christianæ Religionis. Templum plurimum Constantinus fundat in Oriente. Templum Resurrectionis. Templum Passionis. Templum Sanctæ Crucis. Templum Nativitatis, & Ascensionis. Templum in Horto Gethsemanis. Templum Dei Visi ad Quercum Mambre. Dominicum aureum Antiochenum. Templum Nicomedie. Templum S. Luciani Martyris. Templum Apostolorum S. P. Templum Pacis C. P. Templum S. Michaelis Archangeli, dictum Michaelium. Alia Templum ab aliis per Orientem excitata. Cultus, ac divitiæ Templorum. De Idolorum casu. Eversa superstitio, Idololatria lege vetita. Templum Deum diruta. Simulacra Gentium ludibrio exposita.

DE GLORIA Christianæ Religionis. Christi nomen duobus græcis elementis expressum summam per Orientem gloriam abtinet: eo nomine Regiæ frontes cobonestantur. Quanto in honore idem nomen Constantinus Magnus habuerit. De gloria Crucis immensa. De Labaris. Forma Labari ab

*Eusebio descripta. Labarum unde dictum. A  
Iuliano sublatum, restituitur à Ioviano, deinde  
à Valente. De inventione Sanctæ Crucis.*

## ARGUMENTUM CAPITIS VIII.

De Monasticæ vitæ progressu, ac Sacrorum  
Rituum instauratione.

**S**ENTENTIÆ quædam de origine Monachorum  
in veteri Testamento. Respuitur sententia Ia-  
cobi Boulducci de decem Monachorum sodalitati-  
bus in veteri Testamento: neque probatur opinia  
Gelaëddini Sajuti Mahumettani repetentis Mo-  
nachorum originem à temporibus Moysis. Qua-  
ratione Monachorum origo ad Eliam, & Eliseum  
fit referenda.

SENTENTIÆ quædam de origine Monachorum  
in Testamento novo, ante Pauli & Antonii tem-  
pora. Exemplum vitæ solitaria Christus Domi-  
nus in Testamento novo primus exhibuit. Alti-  
ora consilia, Evangelicis libris diffeminata, semi-  
na quædam fuerunt disciplinæ religiosæ: de Mon-  
achis Alexandrinis à Divo Marco institutis. De  
Essenis. Ante Paulum & Antonium, Monacho-  
rum erant Canobia; licet non tam crebra in Egi-  
pto. Erant quoque qui solitariè viverent; non  
metu quidem persecutionum; sed studio vitæ per-  
fectio-



*secliaris. Qui tamen aviam coleret solitudinem, ante Paulam innotuit nemo.*

*DE MONASTICAE vite progressu per Paulum, & Antonium post Nicanum concilium. Qua ratione solitaria vitæ Paulus fuerit institutor, & illustrator Antonius? Quibus initiis Antonius magnus vitam cœnobiticam instituerit, & propagaverit? Fœmina quoque idem vivendi genus arripuerunt. Incredibilis Propagatio vita Monasticæ per omnem Mundi regionem. Monasticam disciplinam Athanasius Magnus Romam intulit primus: unde in reliquas regiones occidentis Salis, Monachorum institutio manavit.*

*Quibus Porro institutis, Monastica disciplina, eotempore, contineretur; & quinam ante Basilium, Monachorum Regulas, in Oriente conscripserint?*

*DE MONASTICAE vitæ progressu, Basilii Magni opera. Basilii monasticam disciplinam ab Ægyptiis, & Syris acceptam, in Ponti Regionem invehit. Extruxit Monasterium apud Iborim, quod primum fortasse fuit Basilianorum Cœnobium. Monachorum instituta in longè meliorem formam adduxit: ab eam rem Religiosorum ordinum auctor primus haberi solet. Composuit Monachorum regulas præclarissimas. Tota fere posteritas Monachorum orientatium Basilii regulam esse secuta: quo tempore Basilianus ordo in Occidentem devenit?*

nerit? *Basilii regula, omnium prima fuit in jure scripto probata. Quando & ubi eadem Basilii regula coli, observarique cæperit à fæminis?*

DE SACRORUM RITUUM INSTAURATIONE.

## ARGUMENTUM CAPITIS IX.

De Orientalium ejus temporis obsequio erga Romanam Sedem, deque Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudine.

**D**E obsequio Conciliorum Orientalium, eo tempore congregatorum erga Romanam Sedem. De obsequio Patriarchatus Alexandrini. De obsequio Patriarchatus Antiocheni. De obsequio aliorum Episcoporum orientalium. De obsequio S. Gregorii Theologi. De obsequio S. Basilii Magni. Proponitur geminus Basilii locus ex Epistola 52. Proponuntur tria Basilii loca ex epistola 70. Proponuntur item quinque Basilii loca ex epistola 74. De obsequio Imperatorum, qui Orientale Imperium, eo tempore administrarunt. De obsequio ipsorum, mox illius temporis hæreticorum orientalium. De Romanæ Sedis sollicitudine erga Orientales. De sollicitudine S. Silvestri Pontificis. De sollicitudine S. Julii P. De sollicitudine Liberii Pont. Demùm de sollicitudine S. Damasi Pont.

A R-

## ARGUMENTUM CAPITIS, X.

De statu litterario, atque Scholis  
Orientalibus.

**Q**Uæ tunc in Oriente prophanarum litterarum studia vigerent? Cujusmodi esse consuevissent, eo tempore in Oriente, sacrarum studia litterarum? De scriptoribus ejus temporis orientalibus. De Schola Casareensi in Palestina. De Schola Alexandrina. De Schola Constantinopolitana. De Schola Atheniensi.



# MICHAEL ANGELUS TAMBURINUS

*Vicarius Generalis Societatis JESU.*

**C**Um Liber, cui titulus: SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIAE A CONCILIO NICAENO PRIMO AD CONSTANTINOPOLITANUM GENERALE SECUNDUM, à Patre Joanne Baptista Salerni nostrae Societatis Sacerdote conscriptum, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, si iis, ad quos pertinet ita videbitur: cujus rei gratia has literas manu nostra subscriptas, & Sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 3. Octobris 1705.

*Michael Angelus Tamburinus.*

*Imprimatur*

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sac.  
Palatii Apost.

*Dominicus de Zaulis Episcopus*

*Verulanus Viceleg.*

**L**Egi ex commissione Reverendissimi Patris  
Magistri Sac. Palatii Apostolici : SPECIMEN  
ORIENTALIS ECCLESIAE à Nicæno Concilio primo  
ad Constantinopolitanum generale secundum,  
& nihil offendi, quod fidei, aut bonis moribus  
adversetur: imò verò magna oblectatione animi  
cuncta vidi latina claritate, brevitate, eruditio-  
ne, & veterum Auctorum copia splendescere:  
dignum proinde judico, quòd Typis mandetur.  
Romæ ex Collegio Urbano de Propaganda Fide  
31. Martii 1706.

*Ioannes Pasfrinius S. T. Lector jubilatus &c.*

*Impri-*

*Imprimatur :*

**Fr. Paulinus Bernardinius Ord.  
Prædic. Sac. Palat. Apostol.  
Magister.**



SPECIMEN  
ORIENTALIS ECCLESIAE

A concilio Nicæno primo, ad concilium Constantinopolitanum generale secundum.

*Ordo dicendorum.*



ONCILIIUM Nicæ-  
num primum cele-  
bratum est repara-  
tę Salutis anno 325  
sub S. Silvestro Pa-  
pa, & Constantino  
Magno Imperato-  
re. Constantinopo-

litanum verò generale secundum anno  
381. sub S. Damaso, & Magno Theodo-

A

lio

sio . Inter utrumque concilium medii fluxere anni sex & quinquaginta . Eo spatio temporis quinque Romani Episcopi ordine successere : Silvestro Marcus : Marco Julius : huic Liberius : Liberio Damafus : nam Sanctus Fœlix prætereundus est . Orientis verò Imperium obtinuerunt Imperatores sex : Namque post Magnum Constantinum , Constantius filius , post hunc Julianus Apostata , post Julianum Jovianus in Oriente imperarunt : Jovianum Valens , Valentem Theodosius excepit . Qualis autem sub his Pontificibus , atque Imperatoribus eo tempore fuerit Orientalis Ecclesia ; & quid senserit de Primatu Romani Episcopi scribere , aggredior . Verum antequam ad rem ipsam propiùs accedam , juvabit opusculi hujus structuram universam sub uno veluti aspectu ponere ; ut instituti nostri via omnis ac ratio in ipso primo limine pateat .

Libellum in duas dividam partes :  
 Histo-



3

Historicam, atque Polemicam. In historica parte, qualis fuerit eâ tempestate, Orientalis Ecclesia, & quæ tunc rerum facies in Oriente, narrando prosequar: in polemica verò, quid eadem senserit de Primatu Romani Episcopi, differendo inquiram. Quod ad historiam pertinet, Orientalem Ecclesiam primò generatim exponam: mox singulatim de septem, præcipuis Ecclesiis, quibus illa universa continetur, pauca dicam; ut scilicet lector totam priùs mente concipiat, deindè partes consideret. Totius quidem Orientalis Ecclesiæ summam in decem, capita conferam: quorum primum erit de Ariana coniuratione, ab hac enim Orientalis Ecclesiæ facies, omnem eo tempore colorem duxit. Secundum de aliis Orientalibus illius temporis hæresibus, atque schismatibus; ubi Antipapistarum, tum etiàm Orientalis schismatis prima femina indicabuntur. Tertium de malis, quibus eo tempore premebatur

Orientalis Ecclesia. Quartum de Concilio Nicæno Magno. Quintum de reliquis Conciliis, atque Conciliabulis eo tempore in Oriente congregatis. Sextum de viris sanctitate illustribus, qui eodem tempore in Oriente floruerunt. Septimum de incrementis christianæ Religionis per orientales regiones. Octavum de monasticæ vitæ progressu, & sacrorum rituum instauratione. Nonum de Catholicorum Orientalium obsequio erga Romanam Sedem; deque Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudine. Decimum de statu literario, atque scholis orientalibus. Tùm descendam ad singularem septem Ecclesiarum tractationem, quam quinque aliis capitibus absolvam. Nam primò de Alexandrino Patriarchatu dicam; mox de Antiocheno; post de Hierosolymitana Ecclesia; deinde de Constantinopolitana; demùm de tribus Exarchis Thracio, Pontico, & Asiano.

Polemicam verò partem sex dissertationibus comprehendam; quarum primâ inquiram, quid senserint de Primatu Romani Pontificis eo tempore in Oriente congregata Concilia? Secundâ verò, quid Magnus Athanasius de eodem Primatu senserit? Tertiâ quid senserit Magnus Basilius? Quartâ quid item, serint de Primatu Romani Episcopi, Gregorius Theologus, & Epiphanius? Hi enim Patres synchroni fuerunt omnes, atque omnes eâ tempestate floruerunt. Quintâ ex rebus gestis illorum temporum conficiam, Orientalem Ecclesiam eadem tunc sensisse de Primatu Romani Episcopi, quæ de eodem deindè statuit Synodus Florentina. Sextâ demùm idem evincam aliis argumētis ab Oriente pariter, atque ab iisdem temporibus petitis.

Hunc autem laborem non eâ spe, aut mente suscipio, ut de his omnibus pro merito differam, aut materiæ par opus

promittā; ad id mihi nec satis otii unquā  
datum; nec vires suppetunt: Specimen  
exhibeo; & illud breve, atque rude; in  
gratiam dumtaxat adolescentium, qui  
sanctissimis Orientalis Ecclesiae institu-  
tis, in hoc Græcorum Collegio, vivunt;  
quorum mihi eruditio & cura commis-  
sa est. Qui sunt ætate, atque scientia  
proveciores de suo sibi consulant; ubet-  
rioremq; orientalium rerum notitiam,  
si fert animus, bibant e fontibus;





# IARS PRIMA HISTORICA CAPUT PRIMUM

*De Ariana Conjuratone.*



UARTO Christi sæculo inito, sedato Ethnico rum furore, sancta a Dei Ecclesia respiraverat. Magnus CONSTANTINUS pacata omnia fecerat. Verū

ea pax brevis admodum fuit Orientalibus; namque statim Ariana pestis invasit; quæ primū Orientalis Ecclesiæ viscera laceravit; deindē genus humanum universū sū sū deque habuit. Eam flammam excitavit \* Alexandria Arius presbyter, natione (1) Lybicus, incertā patriā, genere obscurus, ingenio subdolu, literaturā tinctus, veneno imbutus, dialecticā multū pollens; homo sceleratus ac factiosus; qui Meletio (2) an-

\* Anno 320.

(1) Epiphani: heres. 69. Socrot. l. 1. c.

14. & 19. Gel-

as. Cynic. par.

2. Theodor. l.

1. c. 23. Sozomen.

Ruffin.

9. c.

(2) Sozomen.

l. 1. c. 14.

- [1] *Berol. ad ann. 310. Acta S. Petri Alexandrini.* tea studuerat; & quem S. Petrus (1) Alexandrinus Christi tunicam lacerantem divinitus præviderat. Ambitio illi causa exitit sceleris ineundi; namque cum Alexandrini Episcopatus libidine arderet, ubi ea ipse cecidit, inexpiabile suscepit odium (2) in fatissimum Alexandrum; cui, Achilæ ejus urbis Episcopo defuncto, ea dignitas data fuerat, ipse posthabitus: odium mox in furorem degeneravit; furor in amentiam; amentia tandem in hæresim. Nam cum Alexander (3) de more ad populum verba faceret, ejusdemq; æternitatis, atq; naturæ cum Patre, Verbum esse doceret; Arius, \* qui de industria aderat, docenti Episcopo, per summam audaciam, ingenti clamore, ausus est intercedere, suamque nefariam hæresim contra opponere: *Verbum* (4) *ex non ente factum*; proinde nec ejusdem Naturæ cum Patre, nec ejusdem æternitatis esse: Patrem fuisse, quando non erat Filius; Patrem propterea non semper fuisse Patrem. Quæ postea scelerata dogmata, versiculis enervique numero ligata, in scriptum retulit Arius; cui scripto, Sotadem Ægyp-

Ægyptium (1) imitatus, poetam improbum ac putidissimum, (2) Thaliez nomen fecit. Hinc divisa (3) Ecclesia, atque urbs Alexandrina. Melior pars Pastori suo, levissimi quique, & moribus corrupti Ariō adhærebant. Inter hos primos Arii sectatores, uti memoriz veteres produnt, fuere Achilles, Aitales, Carponas, Arius alter, atque Sarmata Presbyteri (4): Euzojus, Lucius, Julianus, Menas, Heliadius, Cajus, & Macharius Diaconi: Pistus (5) etiam, Eusthatius (6) Ursacius (7) & Valens, Saras, (8) atque alii, quorum meminit (9) Athanasius: Episcopi quoque gemini, Theonas Marmaricæ, atque Secundus Ptolemaidis - Hi verò sunt, quibus, primò ac præsertim, Arianorum nomen accessit. Tum scelestus hæresiarca, in quadam ejus Urbis Ecclesia Bucalæ (10) dicta, conventicula palàm habere cæpit; plebem in Episcopum concitare; sollicitare schismata; nefandâ hæresi (11), Presbyteros, clericos, viros, feminas, virgines, quot quot ex ingenio nancisceretur, corrumpere.

2. Sed sanctissimus Alexander facinoris

(1) *Sive Cretensem, ut manulæ Marmburg. historia Arian.*

(2) *Athanas. ibid. & de Synod. pag. 885.*

(3) *Epiph. hæres. 69.*

(4) *Epiph. hæres. 69. Saxon. l. 1. c. 14.*

(5) *Epiph. ibidem Athanas. ad solit. p. 743.*

(6) *Basil. Ep. 74.*

(7) *Athanas. or. 1. cons. Ar.*

(8) *Hieronym. cons. Lucif.*

(9) *Athanas. ad Oribod. p. 950.*

(10) *Epiph. ibid. & histerici passim.*

(11) *Epiph. hæres. 69. 3. Alexan. apud Theodoret. li. 1. hister. c. 30.*

noris insolentiâ , & plebis periculo vehementer commotus , cùm in tanta rerum perturbatione , quid consilij caperet, in promptu non esset; concilium maturè (\*) convocat (1) Alexandria: quo in concilio Arius atque focij , quos diximus, primò (2) damnati sunt. Tùm impius hæresiarcha igne accenso Alexandria furibundus (3) discedit; Orientis vastitatem , atq; pestem religionis post se trahens: discurret per orientales Ecclesias: Alexandri violentiam , atque iniquum in se animum accusat: Episcopos pertentat; alios coram; alios per literas: querelis, in adulationem simul, & commiserationem compositis, eorû animos occupat: demùm brevi effecit ut plurimi magnarû Urbium Antistites ex Oriente universo, & ipsius partes cõtra Alexandrum susceperint; & ipsius hæresim contra Verbi Divinitatem ebiberint: in his (4) memorantur Eusebius Cæsareæ, Theognis Nicææ, Athanasius Anazarbi, Thodoretus Laodiceæ, Paulinus Tyri, Gregorius Beryti, Aëtius Liddæ, Metrophantus Ephesi, Narcissus Neroniadis in Cilicia; atque alia, plura execrandi generis infauista nomina.

\* Anno 320.

(1) *Socrat. l. 1. cap. 2. Epiphani. ibid.*

(2) *Theodoret. de hæres. lib. 4. c. 1.*

(3) *Epiphani. ibid. Theodoret. lib. 1. bist. cap. 3. Sozom. lib. 1. c. 14.*

(4) *Theodoret. lib. 1. c. 4.*



na. Sed horum (1) caput ac ductor Nicomediensis Eusebius fuit, homo aulæ quàm Religionis studiosior; qui genere, ac potentiâ multum pollebat, & veteri erat consuetudine, errorumq; societate, cum Ario coniunctissimus. Hi verò & quotquot exindè Ario defensores, Eusebio duce, sese adderent, Eusebianorum nomen susceperunt. Tùm omnia in Oriente in duas partes abstracta sunt: Religio, quæ media erat, dilacerata: flamma in incendium abiit: Oriens universus flagrare cœpit: scintillæ in Occidentem usque pervadunt: fumus Ecclesiam totam obnubilat.

3. Nihil reliqui sibi fecere Alexander, atque una sanctissimi quique orientalium Episcoporum, ut incendium periculi plenum extinguerent; at cum nihil profecissent, res, juxta Canonem, Romam ad (2) Silvestrum Papam, ab ipso Alexandro delata est: Silvester cū Constantino Magno conspirat: Incumbunt gravissimæ causæ, communi opera studioque, Sacerdotium, & Regnum: Tùm Osio Cordubensi, viro ea ætate celebratissimo, in Orientem misso dant negotium, ut concitatissimis rebus, pro-

(1) *Sextom. lib. 1. c. 14.*

(2) *Epist. Liber. ad Constant. in Bibliotheca Patrum t. 9 quam citant Godefroy Hermant. Vit. Albanus. t. 1. lib. 1 cap. 15. pag. 76. Baron tom. 3. p. 191. n. 59.*

tem-

tempore ac periculo, consuleret; orientalium Ecclesiarum pacem, autoritate Sedis Apostolicæ, Imperatoris brachio, & prudentiâ, quâ pollebat maximâ, maturè componeret. Neque Osio res prosperè cessit. Quare Primum generale concilium indictum est, atque Nicææ in Bithinia congregatum; ubi convenere Patres Reparatoris anno 325. cujus concilij specimen seorsum inferius exhibebo. Amplissimus hic 318. Episcoporum conuentus, majestate sacrâ verendus, ac veluti divinitatem spirans, solemnissimo ritu, Ariana dogmata in quæstionē, judiciumque vocavit. Tum, supremo aspirante Numine, sententia in (1) Arium lata est gravissima; proscripta (2) Thalia; percussa, atque damnata hæresis; retusus Eusebianorum furor. Ad hoc Patres, authore (3) Osio Romani Episcopi Legato, Fidei quandâ formulam edidit, quæ postea toto terrarum Orbe celebratissima fuit; & Nicænum symbolum vocari consuevit; eâque, præter cætera, Filium Patri Ομοούσιον, sive consubstantialem statuerunt; quæ deinde una vox Ομοούσιον, tot Conciliorū materies, atq; tot annorum contentio, negotiumque fuit

(1) *Athanas. apol. 2. Theodoret. l. 1. c. 6. Socrat. lib. 1. cap. 5.*

(2) *Athanas. orat. 2. contra Ariam. Socrat. l. 1. c. 6. Sozomen. lib. 1. cap. 20.*

(3) *Athanas. ad Solitar. pag. 837. Hilar. de Synod. adversus Ariam.*

fuit. Eique demum formulæ, cum Patres omnes, tum gemini Eusebij, ac cæteri Eusebiani, præter (1) Theonam atque Secundum, subscripserunt. Post hæc Ario, Pisto, Euzoio, & Arianorum plerisque quos Alexander antea notaverat; Theonæ quoque, atque Secundo, exilij poena addita est: (2) quam etiam poenam, dimisso jam concilio, subiere Eusebius Nicomediæ, ac Theognis Niceæ; quod abuteret clementiam Patrum, nova iterum, contra fidem cui subscripserant, molirentur.

(1) *Philosorg.*  
l. 1. c. 9. p. 7.  
*eiusd. suppl. ex*  
*Niceia pag.*  
177. *Tbrodo-*  
*ret. lib. 1. cap.*  
6. & 7. *apud*  
*Hermat. Vit.*  
*Athen. t. 1. p.*  
160.

(2) *Philosorg.*  
*in Addit. p.*  
178. *ap. eund.*  
l. 1. p. 240.

4. Hæc sanctissimi Senatus divina, consulta Arianam pestem ab stirpe conuellere potuissent, si sanabile unquam foret hæreticorum ingenium: verum aliter se res habuit: vox illa Ομολογία, quæ Arianismi petebat jugulum, quæque propter inviolabilem, atque divinam, à qua proficiscebatur auctoritatem, penitus rem conficere, optatamque Ecclesijs pacem perpetuò componere debuerat, quod incredibile memoratu est, initium novi belli, atque deterioris incendij nova veluti materies fuit. Coniuratos quidem, tunc in officio continuit exilij, atque poenarum meritis; sed (3) quoniam malus custos

diu-

(3) *Cicero de*  
*offic.*

diuturnitatis est timor, ubi animo decessit, spatiumque novis machinationibus datum, iterum per Eusebianos, quibus eadem vecordia inerat, omnia moveri, atque turbari cepta sunt.

- (1) *Ann* 326. 5. Inter hæc (1) Alexander Alexandrinus antistes moritur; Athanasius succedit. Ea res gravis multò accidit Eusebianis, quibus Athanasij fortitudo ac sapientia formidolosa erat: jam enim antea didicerant timere virum, cum adversus Arium, non dum fortè Presbiter, in concilio Nicæno sententiam diceret: quare nova flamma furentibus iniecta est. Cumque deinde, quem olim Diaconum formidaverant, Episcopum experiri ceperissent; atque ab eo, divina quadam animi magnitudine, rumpi omnia sua incapta intelligerent, frangi consilia, nudari dolos, odium in illum, æternum atque inextinguibile, susceperunt. Hinc apud animū suum duo statuere Ariani, in quæ æterna bella jurarunt: *Ομολοσιον*, atque Athanasium: quæ nefaria animi sententia; adeò ipsis fixa & immobilis fuit, ut niverfa deinceps Eusebianorum conju-

njuratio, in hoc veluti gemino cardine, perpetuò sit revoluta.

6. Sed quo minùs *Ομοούσιον*, aperto bello impeterent sacrilegi Sectatores, Constantini summa religio erga Nicæna statuta, maximè obstabat. Quæ ad fraudes, dolosamque simulationem adiiciunt animum. Apud Imperatorem fidem; obsequiumque simulant erga Nicænam Synodum. Ea simulatione (1) *(1) Theodor. ret. ibid.* Nicomædiensis Eusebius, atque Theognis Nicææ exilio soluti, loco (\*) re- *\* Anno 329.*stituuntur. Restitutus Eusebius novas machinationes, atque artes aggreditur. (2) Constantiam Augustam Constantini sororem, jam antea occupatā ab Ario (nam nulla hæresis sine foemina) magis transversam agit: Aulicorum amicitias emit: eorum simul animos, quibus frequens esset ad Constantinum accessus, factioni conciliat: horumque operâ, sed in primis Constantiæ, aditum ad Imperatoris gratiâ sibi, suisque aperit. Tum his præsidij instructi Eusebiani, Episcopos innumeros, ex omni Orientis angulo, alios metu, alios pollicitationibus, aut melioris fortunæ spe, in suam partem trahere:

Melc-

diuturnitatis est timor, ubi animo decessit, spatiumque novis machinationibus datum, iterum per Eusebianos, quibus eadem vecordia inerat; omnia moveri, atque turbari capta sunt.

- (1) *Anno 326.* 5. Inter hæc (1) Alexander Alexandrinus antistes moritur; Athanasius succedit. Ea res gravis multò accidit Eusebianis, quibus Athanasij fortitudo ac sapientia formidolosa erat: jam enim antea didicerant timere virum, cum adversus Arium, non dum fortè Presbiter, in concilio Nicæno sententiam diceret: quare nova flamma furentibus iniecta est. Cumque deinde, quem olim Diaconum formidaverant, Episcopum experiri cœpissent; atque ab eo, divina quadam animi magnitudine, rumpi omnia sua incapta intelligerent, frangi consilia, nudari dolos, odium in illum, æternum atque inexpiabile, susceperunt. Hinc apud animum suum duo statuere Ariani, in quæ æterna bella jurarunt: Ουλόσσιον, atque Athanasium: quæ nefaria animi sententia; adeò ipsis fixa & immobilis fuit, ut niverfa deinceps Eusebianorum conjun-

njuratio, in hoc veluti gemino cardine, perpetuò sit revoluta.

6. Sed quo minùs *ὁμοόριον*, aperto bello impeterent sacrilegi Sæctatores, Constantini summa religio erga Nicæna statuta, maximè obstabat. Quare ad fraudes, dolosamque simulationem adiiciunt animum. Apud Imperatorem fidem; obsequiumque simulant erga Nicænam Synodum. Ea simulatione (1) Nicomædiensis Eusebius, atque Theognis Nicææ exilio soluti, loco (\*) re-

(1) *Theodoret. ibid.*

\* Anno 329.

(2) *Ruffin. l. 1. cap. 22. Socrat. l. 1. c. 19. Theodoret. l. 2. c. 3.*

stituuntur. Restitutus Eusebius novas machinationes, atque artes aggreditur. (2) Constantiam Augustam Constantini sororem, jam antea occupatā ab Ario (nam nulla hæresis sine fœmina) magis transversam agit: Aulicorum amicitias emit: eorum simul animos, quibus frequens esset ad Constantinum accessus, factioni conciliat: horumque opera, sed in primis Constantiæ, aditum ad Imperatoris gratiā sibi, suisque aperit. Tum his præsidij instructi Eusebiani, Episcopos innumeros, ex omni Orientis angulo, alios metu, alios pollicitationibus, aut melioris fortunæ spe, in suam partem trahere:

Mele-

(1) *Sokkom.* Meletianam (1) factionē sibi adiungeret  
*l. 2. c. 20. Athanasius. orat.* ubique exploratores habere; simul mi-  
*1. contra Arian. Epiphani.* nistros, atque consiliorum participes:  
*hæres. 68.* turbare omnia: genus humanum cor-  
 rumpere. Quibus passibus, surdis atq;

dolosis, nefaria hæresis fusa per gentes,  
 & pistilentiae more serpens, incredibile  
 est, quàm latè hominum imbecillita-  
 tem oppreserit. Ad hæc Athanasium  
 (quæ potior Arianorum cura, & cogi-  
 ratio semper fuit) magnum quoque  
 Eustathium Antiochenum, aliosque  
 sanctos Episcopos, quos maximè sibi  
 obstantes haberent, falsis criminibus

(2) implicare; Constantino; atque hu-  
 mano generi universo invisos facere;  
 conterere famam; vitam, mores notare;  
 nil sibi reliquum ad ipsorum perniciem  
 facere: quò scilicet aut fractis, aut  
 debilitatis obicibus, postquam tot  
 vires undique collegisset, posset de-  
 mùm arianus torrens, libero cursu,  
 inoffensoque impetu inundare. Ob  
 eam rem Constantia, cœterique Aulæ  
 proceres, quos Eusebius factioni obli-  
 gaverat, quique Principis aures obli-  
 debant, detractionibus in loco jactis,  
 Athanasium aliosque bonarum partium

Epi-



Episcopos, apud Imperatorem, traducebant; velut homines inquietos, elatos, publicæ pacis perturbatores; qui privatis simultatibus religionis nomen obtenderent; eosque, qui suis opinionibus minimè studuissent, Ecclesiæ rebelles prædicarent. Contra verò efficiebant, ut ex ijs, quæ coniurati per summam insolentiam, contra Nicænam fidem molirentur, quædā Imperator negligeret, alia malè indulgens permetteret, plurima ignoraret; rem nunquam pro gravitate atque periculo haberet. Ita Magnus ille Constantinus, postquam Arianismo tinctos homines circum se habere cæpit, ex optimo sagacissimoq; , alius ab illo, atq; se minor evasit: ut dùm universus terrarum Orbis intelligeret, Arianam factionem esse; valere; dilatari; Nicænam fidem violare; Ecclesiæ decreta in speciem colere, re pessum habere; moliri pestem Religionis; per latus obstantis Athanasij Ecclesiæ viscera petere: ipse interim Princeps in tenebris densissimis versari videretur. Tanta fascinatorio Aulam novæ Romæ, eo tempore, occupaverat, Domo Dei ardente, atq;

in flammæ abeunte Religione. Hæ sunt consuetæ hæreticorum artes, quæ utinam cum Ariana peste fuissent extinctæ.

7 His artibus prostratam Arii rem Eusebiani erexerunt. Imperator Arium

(1) *Socrat. l. 1. cap. 19. 20. Socrum. l. 2. c. 26. Ruffin. l. 1. c. 11.*

(2) *Socrat. Socrum. ibid.*

(3) *Athanas. Apol. 2. p. 778*

(4) *Idem ibid. & ad Antioch. Eiusmodi literæ scriptæ fuerunt ad Athanasium tùm à Constantino tùm ab Eusebio.*

(1) suis literis, ab exilio, Constantino-polim revocat: revocatum explorat quid in animo haberet: simulantemque

(2) reditum ad saniora consilia, in Ecclesiarum communionem recipi, credulus (3) jubet. Tum scelestus hæresiarcha, cum litteris, (4) mittitur Alexandriam, eo consilio, ut illic primò

in Ecclesiam reciperetur, unde primum exciderat. Verùm id inceptum frustra fuit, intercedente Athanasio,

apud quem, ut Arium reciperet, nec Eusebii artes, nec Imperatoris literæ

valuerunt. Tunc Eusebianorū in Athanasium vetus ira recrudit; sepositaque

parumper Arii curâ, in ejus viri perniciem toti incubuere; tùm quòd eorum animi, saucii veteribus odiis, recentique Arii repulsâ exacerbat, vindictam

anhelabant; tùm quòd quotidie intellexerent, Athanasio incolumi conatus suos irritos fore omnes. Igitur divi-

num

num Præfulem falsis (1) criminibus adoriuntur: quod tributa (2) in Ægypto juberet: quod (2) auri vi magnâ præstò fuisset Constantino rebellaturis. Sed his in vanum recidētibus audacter alia subnectunt; Meletianorum usi operâ, atque perjurio: quod in Mareotide fre-gisset Ischyrae (3) calicem: quod obtruncasset (4) Arsenium; obtruncati manum abscidisset ad usum magicæ artis. Tum earum rerum prætextu, Concilii (5) copiam, adversus eundem Athanasium, à decepto Constantino impetrant. Initur famosum Tyri (6) Conciliabulum: ea (7) ibi fiunt, quæ horret animus meminisse: factio dominabatur, omnia miscens armis, dolis, atque sceleribus: factiosus Dionysius comes cum militibus præstò aderat: boni pauci admodum, eisque adversa omnia erant: Eusebiani ex profugis supplicibusque, evadunt repentè judices, rerumque arbitri fiunt: Athanasius Magnus, sub ipsorum pedibus, reus stare cogitur, causam dicturus ad tribunal inimicorum.

8 Aderant Concilio SS. Potamon, atque Paphnutius viri memorabiles, & vulneribus pro fide acceptis clarissi-

(1) *Athanas. ibid.*

(2) *Athanas. ibid. Socrat. l. 1. c. 20. Sozom. l. 2. c. 21. Theodoret. l. 1. c. 25.*

(3) *Athanas. Apol. 2. pag. 781 & 791. 802. Theodoret. l. 1. cap. 28. Socrat. l. 1. cap. 20.*

(4) *Socrat. ib. Ruffin. lib. 1. cap. 19.*

(5) *Athanas. Apol. 2. Sozom. l. 2. cap. 24. Theodoret. l. 1. c. 26.*

(6) *Euseb. l. 4. c. 4. Athanas. Apol. 2. Socrat. l. 1. c. 20. Epiphani. hær. 68.*

(7) *Athanas. ibid. Sozom. lib. 2. c. 24.*

(8) *Epiphan.*  
*hares. 68.*

mi : ex his (1) Potamon, cùm ea indigna fieri vidisset, in ingentem primò vim lacrimarum effusus; mox in indignationem mutato fletu, ad Eusebium Cæsareensem hujuscemodi verba fecit: *Tu sedes Eusebi, & Athanasius stans à te judicatur! adeo nè jura, legesque omnes subversa sunt? Adeo per te justitia, pudor, atque religio interiere? Nonne una simul in vinculis fuimus, cùm Tyranni Christianos persequerentur? & ego quidem inde ad metalla raptatus fui, crure succisus, vulneribus affectus, privatus oculo: Tu verò incolumis, integer, nullaque corporis parte minor, evasisti: quamobrem ab eodem carcere, tam diversi discessimus? nisi quod ego, ne fidem proderem, hac omnia mala subiivi: Tu, ne quid horum paterere, turpiter fidem prodidisti. Hæc fecisti Eusebi, & tamen adeo te supra effers; nec vultum demittis ad hac vulnera testes perfidiæ tuæ: pro pœnitentia & pudore, superbiam, ac supercilium induisti: superbè sedes; Sanctos exagitas; dominaris, imperas, judicas; & judicas Athanasium! (2) Paphnutius quoque vir sanctissimus, cùm tot Eusebianorum scelera ferre*  
mini-

(1) *Ruffin. l.*  
*1. c. 4. Socro-*  
*men. lib. 1. c.*  
*10. Socras. l.*  
*1. c. 5.*

minimè potuisset, apprehensa Maximi Hierosolymitani Episcopi manu, Surge, inquit, migremus hinc: nefas enim est, confessores cum simus; & pro fide majorum tum effossos oculos, tum pedum flexus violatos geramus, Concilio perditorum hominum interesse:

9. Sed Eusebiani nihilo saniores facti, Athanasium, iterum de obtruncato Arsenio, tum de foemina violata, alijsq; plurimis fictis criminibus, causam dicere cogunt. (1) Muliercula in primis, impudentiæ, malisque moribus assueta, & Eusebianorum instructa dolis, ad frequens Concilium introducitur; vim sibi ab Athanasio illatam pejeratura: Sed eam fraudem Timotheus quidam Presbyter, vir laudatus, & Athanasio apprimè fidus, lepidè simul ac solertissimè palàm fecit: namque in medium ipse procedens Athanasium se simulans ego ne inquit in domum tuam unquam divertì mulier? ego te violavi? Cui femina, Athanasium rata, impudentissimè cum respondisset: Tu idem ipse es, qui me violasti, tu vim pudori meo intulisti, illicò nudato scelere, doli apparuere. Exinde (2) Arsenius, quem

(1) Ruffin. l. I. c. 17. Theodoret. l. I. c. 23. Sozom. l. 2. c. 24.

(2) Ruff. Sozom. Theodoret. ibid. Sozom. l. I. c. 21. Athanas. Apoll. 2.

Eusebiani jugulatum, ejusque manum, abscissam ab Athanasio criminabatur, vivum se, atque utraque manu integrum, eidem frequenti Conciliabulo spectandum dedit: alia quoque composita crimina, patefactis coniuratorum fraudibus, evanuerunt: bonis indignatio, summa extitit, Eusebianis ingens pudor furori mistus; Athanasius (qui vix detectis insidiis Tyro discesserat ad Constantinum) omnibus innocens apparuit;

(1) *Euseb. lib.*

4. *de Vita*

*Constant. cap.*

43. *Ruffin. l.*

1. *cap. 11. Sa-*

*erat. l. 1. cap.*

24. *Theodo-*

*ret. lib. 1. cap.*

29. *Socr. l.*

2. *c. 23.*

(2) *Athanas.*

*Apol. 2. p. 801*

*ad Salutar. de*

*Synod. Socrat.*

*Socr. Theodoret.*

*Ruffin.*

*ibid.*

(3) *Athanas.*

*Apol. 2. Epi-*

*phan. hares.*

88. *Socrat.*

*Socr. ibid.*

nihilominus innocens adhuc, & absens damnatur, atque Sede Alexandrina deponitur: nam quid inde moderatius expectes, ubi jura jacent, Deus contemnitur, scelus, ira, furor dominantur, & inimici sunt Judices. (1)

Post hæc Eusebiani, Constantini jussu, Tyro, Hierosolymam se conferunt, Templum in Urbe Sanctâ, recens ab eo positum dedicaturi: ibique, per occasionem, conventiculo inter se inito, priora scelera cumulant, (2) Arium in Ecclesiæ societatem recipiunt. At (3)

Constantinus, ubi damnatum Tyri Athanasium accepit, ratus id ritè factum, adeo asperè illum habere coepit, ut de iniurijs expostulantem ne audiret

qui-

quidem voluerit ; instantemque ut au-  
liretur à conspectu rejecerit . Tunc  
Præsul sanctissimus ad Imperatorem  
dixisse fertur : (1) *Quoniam oppressori-*  
*bus meis accessisti ; habeo aequiorem Ju-* (1) *Iidem ib.*  
*dicem , qui me simul , ac te , Imperator ,*  
*judicabit :* atq; subinde petiit , uti ab  
isdem saltem Eusebianis , qui eum  
Tyri damnaverant, iterùm causa Con-  
stantinopoli cognosceretur ; quod à  
Constantino egrè tandem impetratum  
est. Itaq; ob eam rem Eusebiani Hiero-  
solymsis Constantinopolim (2) vocantur ;  
quò ubi pervenere sacrilegi machina- (2) *Iidem ib.*  
tores , veteribus diffidentes , novo (3) *Athanas.*  
Athanasium crimine adorti sunt : quasi *Apol. 2. So-*  
frumenti commeatum, quò minus Ale- *crat. lib. 1. c.*  
xandrià Constantinopolim transporta- *23. Theodo-*  
retur , se jactaverit (3) impediturum . *ret. lib. 1. cap.*  
Demùm (4) Constantinus tot falsis opi- *29.*  
nionibus occupatus, Athanasium maxi- (4) *Athanas.*  
mum virum exulem in Galliam egit : *Apol. 2. p. 729*  
Ita Eusebiani sub Constantino Magno, *Ad Solitar. p.*  
quod minimè sperandum erat, ex affli- *84. Socrat. l.*  
cta profligataque fortuna, ad summam *1. c. 25. Saxe-*  
veluti votorum devenere : aucta viri- *l. 2. cap. 27.*  
bus factio; restitutus Arius ; Athanasius *Theod. l. 1. c.*  
eliminatus; ipsi rerù potentes facti sunt. *33. Lucifer.*  
*Calarit. lib. 1.*  
*pro Sancto A-*  
*thanasio ; &*  
*historici pas-*  
*sim.*

10. Tot successibus tumidi, eò demerentia processerunt coniurationis populares, ut apud se statuerint, (1) Ariū

(1) *Athenas.* in Constantinopolitanam Ecclesiam, invito Episcopo Alexandro viro Sanctissimo, vi & armis intrudere; at quo minus tantum nefas audiret posteritas, Dei Optimi Providentiā intercessit: Namque impius hæresiarcha, cum ad constitutam sceleris diem, per compita regię urbis, triumphanti similis duceretur; atque ingenti comitatu pergeret, Ecclesię vim illaturus; eo in itinere, alvo foedè soluta, effusisque visceribus, turpissimo loco, exemploque memorando repentè periit. Hunc vitę finem fecit, (2) *singularis ille ferus* popula-

(2) *Psal.* 78. tor agri Domini, vastator fidei, corruptor generis humani: verum ea res neque coniuratorum animos fregit; neque scelerum cursum tardavit: quin potius, post illam pestem extinctam, factio augeri, quàm minui visa est: tantum Eusebij potentia, dolique valere.

(3) *Gregor. Nazianzen.* 11. Ario extincto, Alexander Episcopus novę Romę vir celeberrimus (3) sanctissimè obiit; quem morti proximū



mum cùm adstantes de successore con-  
 sultuissent, hæc memorant (1) respon-  
 disse: *Si Episcopus quaritur, qui ple-*  
*bem verbo veritatis, exemploque vi-*  
*tae ad pietatem instituat, Paulum eli-*  
*gite: si aulicus magis placeat, qui ad*  
*miscenda in aula Principum negotia*  
*promptior sit; Macedonium renuntiate;*  
 Populus Paulum habuit potio-rem; quæ  
 tamen vix regimini admotum Constan-  
 tinus relegavit in Pontum; (2) Euse-  
 bio Nicomediæ adnitente, omnium  
 scelerum machinatore. (3) Marcel-  
 lus etiam Episcopus Ancyrae, tunc bo-  
 nae famæ (4) (namque postea hæresis sus-  
 picione haud mediocri laboravit) Eu-  
 sebianorum fraudibus, sede sua motus,  
 iussus est exulare: nempe quòd in Con-  
 cilio Nicæno, aduersus Arium, in  
 Tyrio Conciliabulo, pro Athanasio  
 strenuè stetit; quòd librum compo-  
 suisset aduersus Asterium Sophistam  
 Arianae dementiæ propugnatorem, hoc  
 illi exilii causa, atque malorum fuere:  
 namque stare contra grassantem hære-  
 sim, pro Athanasio & fide majorum, id  
 demùm, apud conjuratos, crimen erat,  
 quod impunè nusquam abibat: adeò

(1) *Socrat. l.*  
*2. cap. 4. Sox-*  
*kom. l. 3. c. 3.*

(2) *Athanas.*  
*ad Solit. pag.*  
*813. Soxkom.*  
*l. 3. c. 3.*

(3) *Athanas.*  
*Apolog. 2. ad*  
*Solit. &c.*  
*Socrates Sox-*  
*kom. Epi-*  
*phan.*

res

res, per illud tempus, præcipientes agebantur. Hæc omnia sub Constantino evenere, qui tametsi plus gratiæ fideique Eusebianis indulserit, quàm tanti Principis gloria & dignitas postularent, nulla tamen unquam Ariani dogmatis pravitas tanti viri religionẽ violavit: exemplumque reliquit posteritati, quàm rari sint, inter aulicos deceptores, Principes non decepti.

12. Post hæc Constantinus moriens, Imperium in Filios, testamento, divisit: Constanti, (\*) & Constantino Occidens, Constantio Oriens obvenit. Id testamentum eidem Constantio allatum, fuisse memorant ab (1) Ariano quodam presbytero, qui tam bonam nactus occasionem, incauti Juvenis animum facile suis erroribus occupavit. Infelix Princeps, eo testamento, veluti aureo quodam poculo, hæresis venenum tota mente bibit, propinante Ariano; eodemque tempore Imperator, & perfidus evasit. Tunc demùm superstitione corruptum Imperium, atque Imperio armata superstitio Religionem opprescrunt: indeque ultima Orientis calamitas, atque extrema omnia mala fluxere:

(\*) Anno 337

(1) *Ruffin. l. 1. cap. 11. So-  
crat. lib. 1. c. 26. Sozom. l. 2. c. 32. Theodoret. l. 2. c. 2.*

xere: quid enim æqui, moderatique  
 sperandum est, ubi conveniunt, unaq;  
 simul dominantur potestas, atque per-  
 fidia. Depravato Principe, eos quo-  
 que sibi parant Eusebiani, qui Princi-  
 pi proximiores forent vel dignitate,  
 vel gratiâ; in primis nobiles (1) fœmi-  
 nas, quarum ubique maxima potentia  
 esse solet: atque in his ipsam Augustam:  
 tùm (2) semiviros, qui apud Constan-  
 tium valebant plurimum; præsertim  
 (2) Eusebium Eunuchum, reliquorum  
 præfectum, & mortalium sceleratissi-  
 mum; cujus (3) arbitrio, Aula, Imperiû  
 & Imperator agitabantur. His Con-  
 stantium, veluti vallo quodam, circum  
 obsident; ne semel irretita fera un-  
 quam è manibus elaberetur.

(1) *Athanas.*  
*ad Solitar. p.*  
*819. atque*  
*alii passim,*  
*&c.*

(2) *Athanas.*  
*ibid. p. 834.*  
*Gregor Na-*  
*zianz. orat.*  
*23.*

(3) *Athanas.*  
*ibid. Amnian.*  
*Marcell. lib.*  
*18. Julian.*  
*Imp. ad Athe-*  
*nienf. p. 501.*

13. Dum hæc agerentur in Orien-  
 te, Romæ S. Silvester diem (\*) obiit  
 paulò ante obitum Constantini: succe-  
 dit Marcus: qui etiam post paucos  
 menses, vitâ (\*) defunctus est; Marco  
 subrogatur (\*) Julius: eodemque tem-  
 pore Julius Ecclesiæ, Constantius  
 Imperij moderamen suscipiunt. Initio  
 novi Regni Athanasius, sociique cala-  
 mitatis Episcopi (5) liberantur exilio:

\* *In fine anni*  
 335.

\* *Anno 336.*

\* *Anno 337.*

(5) *Secret. l.*  
*2. c. 2. Sozom.*  
*l. 3. c. 12.*

nam-

- (1) *Athanas.* namque, uti (1) ferunt, Constantinus  
*Apol. 2. p. 809* moriens scripto commendaverat filijs,  
*Socrat. lib. 1.* Athanasium exulem uti reducerent. Sed  
*c. 31. Sozom.* Athanasij restituti (2) Constantinus ju-  
*lib. 3. c. 2.* nior precipuam gloriam tulit; nec de-  
*(2) Ex Epi-* fast studium Constantis; nam utrique  
*stola Constan-* Principi, tanti viri virtus maximo in-  
*stini Junioris* pretio erat; & neuter Ariana supersti-  
*ad Ecclesiam* tione laborabat: Felicissimi Juvenes  
*Catholicam* Occidentalis Imperij forte; quibus, pro-  
*Alexandria,* cul ab ea peste, integrâ fide, sanoque  
*apud Athan.* animo esse licuit. Constantius contra,  
*Apol. 2. pag.* coopertus Ariamismo, Athanasij reditum  
*805,* ægre habuit; verum tolerare necesse  
 fuit; nam neque violare voluntatem  
 Patris extremam; neque Fratrum ini-  
 micitias per initia Regni suscipere è re  
 sibi fore arbitrabatur: sed tamen Euse-  
 bianis, in Oriente, omnia permisit; qui  
 ubi rerum potentes facti sunt, religio-  
 nem omnem, quâ jamdiu animo exue-  
 rant, fronte simul excutiunt: Nicænam  
 fidem & Homousion palam aggrediun-  
 tur, excusso pudore, ac simulatione  
 depositâ: supercilium intolerandamq;  
 superbiam induunt: minas ubique spar-  
 gunt: spirant furorem. Adeò rebelles  
 animi, Aulæ aurâ, & Principum favore  
 insolescunt.

14. Inde (1) conceptis sceleribus admovent manum. Episcopos nuper cum Athanasio reduces, iterum pellunt; in his Marcellum Ancyrae, & Paulum novæ Romæ; cujus Episcopatum (quod diù agitaverat animo) (2) Eusebius ipse, post aulam misere perditus, Nicomediâ repudiâtâ, occupavit. Athanasium in primis, cujus reditu maximè urebantur, falsorum criminum invidiâ onerant, apud Constantium; novisque machinis sede Alexandrina parant movere; interim (3) Pistum quendam, veterem Arii popularem, Alexandriae statuunt Episcopum Arianorum: splendida faciunt arbitria de Oriente universo: miscent omnia sus dèque.

15. Ea fama alto vulnere percussit Romam; ingemuitque Julius Pontifex, eò loci deductam audiens in Oriente Religionem: ruere Fidem; grassari Hæresim; subverti jura, legesque omnes: nova Exempla in Ecclesiam, atque intoleranda introduci; ut Episcopi ad arma Religionem deducerent: ut vi militum, ac prophano Principum arbitrio agitarentur judicia Sacerdotum: ut Patriarchæ pellerentur sedibus, de Episcopis

(1) *Athan. ad Solit. p. 813. Apolog. 2. pag. 727. Socrat. l. 1. c. 5. Sozomen. l. 3. c. 3.*

(2) *Idem ib.*

(3) *Epiphani. hæres. 69. Athan. Apolog. 2. p. 741.*

scopis arbitria fierent, inconsulta Romana Sede. Hærebant animo, Tyri, & Hierosolymis, & novæ Romæ ab Eusebianis sub Constantino patrata scelera; idque vulnus recrudescebat eorum famâ, quæ recens facta vulgabantur; & longè adhuc pejora timebat sub Constantio futura, Principe depravato, atque in deterius, quotidie magis magisque ruente. Itaque muneris sui memor Christi Vicarius, ad ea mala extinguenda, adjecit animum, curamque omnem. Juris judicia (1) constituit Romæ: de Athanasio imprimis, & Eusebianis, apud se fieri quæstionem jubet: vocat partes ab Oriente: tum suos Athanasius Romam legat (2) procuratores: suos quoque expediunt (3) Eusebiani. Eâ re vulgatâ (4) Episcopi ex omni Ægypto Alexandriam festinanter convenientes, testimonium Synodice adornarunt; quo innocentiam sui Patriarchæ testatam Julio ficerent, exploratamque, quod testimonium, properanter per Legatos, miserūt Romam. Idem (5) Episcopi ex ditioe Antiochena plurimi præstitere: volant epistolæ in Occidentem; cursitant nunciû ultro

(1) *Athanas.*  
*Apolog.* 2. pag.  
 746. 800. etc.  
 727. & alibi.  
*Ad Solis.*

(2) *Idem ib.*  
*pag.* 743.

(3) *Idem Theodoret.* l. 2. c. 6.  
*Secret.* l. 2. c. 3.  
*Socr.* l. 2. c. 2.

(4) *Athanas.*  
*Apol.* 7. p. 720  
*Hilar. contr.*  
*Arrian.* *Athanas.*  
*ad African.* p.  
 940.

(5) *Athanas.*  
*Apol.* 2. p. 745  
 763.

ultrò citròq; (1) Romam, ab omni parte Orientis, Episcoporum confluunt multitudines, ut vectores publici non sufficerent; pars pro Athanasio; alii contra Oriens movetur omnis: completur Roma Orientalibus: nunquam præclarius vis, atque Majestas Romanæ Sedis apparuit: intellexitque tunc maximè Terrarum Orbis, se, in ejus Sedis Imperio atque tutela, positum esse.

16. At (2) Eusebiani, ut ostentatione fiduciæ timorem Athanasio injicerent, ultrò Julio instant, ut judicium fervidè persequatur: ubicumque velit Concilium ea de re fieri jubeat; vel si maluerit, solus, causâ cognitâ, sententiâ ferat. Julius (3) Concilium quoque indixit, habendum Romæ; quò inclutum magis judicium foret: neque contentus procuratoribus, ipsum vocat Athanasium; citat Eusebianos, ut præsentés se Romæ sisterent. Athanasius convolavit, dicto audiens, & sui securus: Eusebianis angustia, ac trepidatio extiterunt: nam ea verba magnifica, quibus paulò ante, per vanitatem, id judicium urgere videbantur, excussit repente primæ Sedis propè admota potestas

(1) *Athanas. Apol. 2. ad Solit. ex epistola Iulii ad Eusebian. apud eundem Athanas. Socrat. Sozomen. Theodoret. &c.*

(2) *Athanas. ibid pag. 575.*

(3) *Athanas. ibid. Theodor. l. 2. c. 3. &c. Iulius Papa ibid.*

(1) *Iul. Pap.*  
*lit. ad Euseb.*  
*ibid. Athanas.*  
*ibid. pag. 632*

testas. (1) Itaque rati, sibi Romæ neque Constantii favorem, neque vim armorum auxilio fore, causæ suæ minus fidentes, timidique scelerum conscientia, quo minus Romam venirent inanes causas excogitarunt; prætendentes bella Persarum, quasi impedimento essent ad illud iter suscipiendum. Verum (2) Julius, cum per litteras, tum per Legatos Elpidium & Philoxenem, iterare iussa; sollicitare; urgere: illi contradentis Legatis, huc illuc tergiversari; necere moras; diem ex die ducere: annus, ea in expectatione, ferè consumitur.

(2) *Idem ibi-*  
*dem, & histo-*  
*rici passim,*  
*&c.*

17. Interim Athanasii mora in Urbe Roma minimè otiosa erat: namque accusatores suos, qui Eusebianorum procuratione fungebantur, coram Romano Pontifice, perjurii, omniumque scelerum (3) convictos exagitabat: suam innocentiam ac fidem, inimicorum dolos, fraudes, atque perfidiam publicæ luci exposuit; tantumque (3) pudorem eisdem Eusebianorum procuratoribus injecit, ut Româ, intempesta nocte, aufugerint, metu ac desperatione precipites.

(3) *Iul. Pap.*  
*ibid. apud eū-*  
*dem. pag. 577.*  
*&c. 582.*



18. At (1) Eusebiani, ubi quotidie magis compertum habent, malè sibi res in Occidente procedere; certi obfirmatique, Romanum non subire iudicium, ad extrema se se projicere consilia: statuentes concilium inter se habere in Oriente, procul à Roma, & ab officio. Dum hæc agitarentur, Constantius cōventum Antiochiam cogebat Orientalium Episcoporum, ut celebriori pompa, ritumque solemnissimo, aureum Dominicum dedicaretur. Templum id erat memorabile, quod pridem Antiochiæ à Constantino Patre fundatum, ipse recens, cultu splendidissimo, absolverat; & cui ab ornatus splendore, auroque multo, *Aurei* nomen accesserat. Eam Encœniorum occasionem, aut forte oblatam, aut arte potius quæsitam, arripientes Eusebiani, Antiochiam convolavere; ibique, apertissimo secessionis genere, Antiochenum Conciliabulum instruxere, grande nefas machinaturi. Ea fama intentum Terrarum Orbem suspensumque tenuit, quorsum tandem id inceptum erumperet; sed in primis Julium Pontificem cōturbavit; pessima facinora metuentem ex illo

(4) *Arhanas*  
ad *Solis*. pag.  
815. *Theodoret*  
l. 2. cap. 3.  
*Consule Her-*  
*mant. Vit. A-*  
*rbanas. l. 1. l.*  
5. c. 9.

globo conjuratorum : Athanasius quoque, summa celeritate, in Orientem, eâ causâ, rediit ; anxius atque sollicitus de periculo urbis Alexandrinæ, cui præfertim, procellas ac tempestates, turbo ille Antiochenus minari videbatur.

19. Sed ejus conventiculi exitus opinione deterior fuit ; nam sacrilegî machinatores, contemptis jussis, violataque Majestate (1) Romanæ Sedis, calcatis legibus institutisque majorum, ab obsequio aperiissimè discesserunt : quin etiam, ejus causæ arbitrium sibi arrogantes, judicium Julii Pontificis statuerunt antevenire : Procul à Roma omnia sibi prospera, ac tuta fore : eò jam loci, & roboris conjurationem devenisse, ut timeri magis deceat, quàm timere : se in Oriente, sub turela Constantii, collocatos, extra ictum Romani fulminis esse : in factione satis virium, atque potentia ; satis in aula præsidii, atque securitatis habere : arma, præ jurebus, valitura. In eo (2) igitur Antiocheno Conciliabulo, Eusebiani, ex reis in quæstionemq; vocatis, repentini Judices consedere ; tum raptim præcipitata sententiâ, Athanasium, maledictis  
one-

(1) *Apud Athanasium. Apol.*  
2. pag. 753.

(2) *Athanasius*  
*ibid. Socrat.*  
*lib. 2. c. 5. 6.*  
*Socr. c. 4. 3.*  
*cap. 5.*

oneratum, iterum proſcribunt; hoſtem Religionis judicant; convictum ſcel-  
ris; eoque etiam nomine reum, quòd Tyri deſcriptus, ſine juſſu deinde alte-  
rius concilii, ſedem iterum recepiſſet; pro Athanaſio, eorum ſuffragiis exau-  
diato, Alexandria renſitiant Episco-  
pum (1) Gregorium quendam Cappa-  
docem, expertem religionis hominem,  
crudelem, improbum, ſcleratiſſimum;  
ſimilia decernunt contra Marcellum,  
Ancyrae, & Paulum novae Romae, &  
Aſclepam Gaza, atque alios plures  
bonarum partium Antiliſtes: alia item  
de Oriente ſerè toto miſcent arbitria,  
ejuſdem iniquitatis, & arrogantiae jura,  
leges, humana, divinaque omnia con-  
fundunt.

(1) *Athan. ad  
Oribed. p. 930  
ad Solit. pag.  
850. 944. A-  
pol. 2. p. 749.  
Gregor. Na-  
zianz. orat.  
25.*

20. Sed ea (2) mihi civilia veluti  
ſcelera fuiſſe videntur, initia dumta-  
xat, ac rudimenta malorum; quae ab his  
initiiſ exinde proſecta eſt, ea verò  
tempeſtas, atque ruina fuit. Nam  
Eusebianorum crudeles animi, effuſi  
ad omne ſcelus, feroces, irrequietis pro-  
certo habentes, ea ipſorum praecleara  
conſulta, infirma irritaq; futura, ſi pro-  
dicent inermia, Conſtantium urgent,

(2) *Athanaf.  
ad Oribed. p.  
944. Apol. 2.  
p. 749. ad So-  
lit. p. 815.*

omnium conscium atque participem, uti Antiochenis inceptis manum daret, armatam vi & imperio; ingenioque Principis, ad crudelitatem satis projecto, sæva inspirant horridaque consilia: crudelissimæ insectationis initia movent. Tum, Imperatoris nomine, iniqua per Orientem, & acerba vulgantur edicta: Athanasius, simul Episcopi Athanasio consentientes, sedibus moveantur suis: Ecclesiæ illis tradantur, quos Eusebiani statuissent: his pareant, atque cum his consentiant populi, atque Urbes: repugnantes, extrema omnia patiantur; bonorum direptiones, cruciatus, exilia, cædes. Ad hæc iussu Provinciarum Præfecti, atque militiæ duces, uti lictores, arma, milites, petentibus Eusebianis promptè suppeditarent. Ita demùm Ariana conjuratio, quæ hætenus dolo magis fraudibusque pugnauerat, exinde nata Principem, & Imperium, in perniciem Religionis, armata ferro prodiit.

(1) *Idem ibidem Socrat. l. 2. c. 8. Sozomen. l. 3. c. 5. Baron. Hermant. Vit. Athanas.*

21. Quæ autem fecerit Arianorum armata crudelitas, & furor prævalens, horret animus memorare, & manus inscribendo hæret. (1) Gregorius in præmis

mis cum Præfecto Philagrio, Arfacio Eunucho, ac Duce Balacio, hominibus sceleratissimis, stipatus armis, atque militibus, Alexandrinam in urbem, populatoris in morem, improvisus irruit, ac furibundus: cui Eusebiani dederant in mandatis, ut per incendia & cædes, Ecclesiam occuparet: Athanasium Episcopatu, atque animâ exueret: Fidem Nicænam popularetur: ejus fidei tenaces igne ferroque absumeret. Sed Athanasius, ab illa ruina divinitus ereptus, evasit: plebs, aræ, templa, Alexandriæ pars melior, furoris præda fuisse: Nam qui fidem, vitâ & fortunis, potiorē haberent, ji, vi & armis miserandum in modum oppressi sunt: immixtæ in eosdem turmæ armatorum: Judæi, Idolorumque cultores, ac pessimi quique jussi, ut in eorum domos, fortunas, liberos, animas; in virginum pudorem, matronarumque honestatem, pro libidine grassarentur. Tum direpta Templa, & impudicitiis cædibusque confclerata: subversæ aræ; data canibus Sanctæ; cæsi Sacerdotes; nudatæ Virgines; raptatæ crinibus Matres familiarum: Spumant viæ, sanguine baptizato:

oppletur Alexandria, Catholicorum  
cadaveribus: scelus undique, luctus,  
vastitas: nusquam atrocius à Tyrannis  
fœvitum est.

22. Exinde Gregorius, quoniam non  
dum expleta cruce, ipsius erat sitis,  
Alexandriam relinquens luctu obvolu-  
tam, & recenti sanguine adhuc fuman-

(1) *Athanas.*  
*ad Solitar. A-*  
*pol. 2. de Vita*  
*S. Antonij to-*  
*mo. 2.*

tem, per Ægypti (1) reliquas partes,  
perque totam ditionem Alexandrinam,  
ipsoq; recessus penitissimos Monacho-  
rum, crudelitatem circūduxit, ferocem  
atq; cruentam; proscribendo, cædendo,  
jugulando quot quot ab Ariana factione  
duceret alienos: in quibus memoratur  
clarissimâ famâ confessor Petamon,  
quem Gregorius verberibus comminu-  
tum necavit; ultus dicendi libertatem,  
quâ vir fortissimus, in Tyrio concilia-  
bulo, Eusebium, uti diximus, exagita-  
verat. Magnum quoque Antonium, per  
illam Gregorianam incursionem, inju-  
riis memorant violatum; cum ab ipso  
Gregorio, qui virum, terræ cæloque sa-  
ctum, maledictis impetere ausus est,  
atque pro vili habere; tam à dace Ba-  
lacio Gregorii comite perpetuo, sceler-  
umque ministro; qui quidam divini  
viri

virī literas, pietate consilioque plenas, in frustra dilaceratas temerarius calca- vit. Sed eam temeritatem, paulò post, morte luit dux Balacius: nam suo ipse discerptus, atque prostritus ab equo, quem in impium Dominum ira Dei concitaverat, post triduum miserè periit.

23. Dum ea fierent in Ægypto, parte alia (1) Eusebiani, qui omnium Ec- clesiarum prædam spe, atque animo devoraverant, Orientis solis provin- cias reliquas, à Syria in Thraciam, per Præfectos & milites, eadem ferè vi ac ferocia populabantur. Nicænæ Fidei Præsules, moti passim sedibus suis, pars affecti verberibus, alii catenis onerati, ante oculos attonitæ plebis, extra ur- bes raptabantur: pro his invadebant pessimi Arianorum, sacrilegi, crudeles, catholicorum sanguinem anhelantes, satellites verius quam Episcopi. Ita- dum sanctæ Romæ consulitur, Orient universus dilaceratur.

(1) *Epiphani-  
hæres. 72. A-  
thanas. Apol.  
2. pag. 762.  
Theodoret. l.  
2. c. 6. Socrus  
l. 2. c. 11.*

24. Sed insolentissimæ tempestatis fragor Romæ exauditus, Pontificis Ma- ximi aures, atque animum ferit: ter-ruit urbem, dimitit consilia pacis. Tunc

demum Ariana conjuratio pro merito timeri cæpit; reique atrocitate attonitos mortalium animos tenuit: & sanè illius temporis imago multò lacrimabilis, aspectuque horrida videtur mihi fuisse: reuēta Ecclesia, turbine repentino, ad tempora sanguinis, ac Tyrannorum: tempestas in Oriente: in Occidente fluctuatio: Religio in mari: in promptu naufragium: ubique metus, atque periculum: quibus rebus commotus terrarum Orbis, atq; immutata facies humani generis erat. Et augebatur in dies Romæ dolor adventu profugorum Orientalium, pejora nuntiantium, quàm quæ fama vulgaverat.

25. Tum Julius, de Athanasio quærens sollicitè, simulatque (1) comper-  
tum habet ubi lateret, illum celeriter è fuga & latebris Romam reducit: (2)  
exinde quinquaginta Episcoporum cō-  
cilium, eo ipso, quem antea designave-  
rat, die, æstuans Ecclesiarum sollicitudi-  
ne, atque ardens animo, aggreditur. Fa-  
ma est, inter ejus amplissimi concilii Pa-  
tres, Vincentium Capuæ, atque Osum  
Cordubæ, multosq; Occidentales fuisse:  
sed Orientalium Episcoporum pars  
major

(1) *Socrat. l.*  
*2. cap. 8. 11.*  
*Soz. rom. lib. 3*  
*cap. 5.*

(2) *Athanas.*  
*Apol. 2. p. 245*  
*Consule Gode-*  
*fridum Her-*  
*mann. Vit. A-*  
*thanas. l. V. cap.*  
*19.*



major erat: in quibus memorantur præsertim, Athanasius, Marcellus Ancyrae, Asclepas Gazzæ, Lucius Hadrianopolis: tùm (1) alii ex Thracia, Coelesyria, Phœnicia, & Palestina, quos Romam plurimos, veluti ad litus securitatis, tempestas illa orientalis detulerat. Hi postquam inipsum concilium fuit, de atrocissimo scelere sevitiâque Eusebianorum, de immensa Orientis calamitate, ac de sua quisque injuria, apud Julium exoptulantes, majestatem Romanæ Sedis obtestabantur; in cujus fide, atque tutela esset positus terrarum Orbis, sive quâ dies occidit, sive quâ oritur: ejus Sedis esse, pro potestate Principatus & amplitudine juris, omnium ubique Sacerdotum injurias vindicare; subvenire miseris; prohibere vastitatem Ecclesiarum. Julius cum lacrymis extipiens, quæ ab Orientalibus exponerentur, eademque in capacem animum altè dimittens, postquam multis exagitasset Eusebianorum audaciam atque perfidiam, ritè perpensis omnibus, sententiam demùm pronunciavit, veteribus memoriis celebratissimam: Tyria, & Antiochena Eusebianorum acta, veluti

(1) *Julius Pa.  
pæ Epist. ad  
Euseb. apud  
Athanas. apol.  
2. pag. 584.*

(1) *Athanas.*  
*apol. 2. p. 750.*  
*Socrat. lib. 2.*  
*cap. 11. Soc.*  
*rom. 1. 3. c. 7.*

luti temeraria, scelerata, impiaque re-  
 scidit: (1) tùm Athanasio magno causam  
 adjudicavit: item Marcello: postremò  
 Paulum, Lucium, Asclepam, & reli-  
 quos Episcopos ab Eusebianis ejectos,  
 loco ac dignitati restituit.

(2) *Socrat. l.*  
*2. cap. 13.*

26. Non dùm dimissa Romana Sy-  
 nodus erat; cùm Philoxenes & Elpi-  
 dius, quos Julius, ad sollicitandum Eu-  
 sebianorum adventum, in Orientem le-  
 gaverat, tristissimi rediere. Hi Eusebia-  
 norum insolentissimas ad Julium lite-  
 ras (2), & in historia famosas attulerunt  
 quibus literis facinorosi homines, in-  
 ter cætera querebantur, quòd Athana-  
 sium atque Marcellum, illum Tyri, hunc  
 Constantinopoli synodicè notatos, in  
 communionem Romanus P. recepisset:  
 tùm secessionem apertius, aliaque fæ-  
 diora minabantur, ni Julius, Antioche-  
 nis ipsorum actis, suffragator accede-  
 ret: addentes (3) per summum nefas:

(3) *In Epist.*  
*Julii apud A-*  
*thanas. apol. 2.*

*nil Romanum Episcopum prestare Orien-*  
*talibus; neque ex magnitudine Verbis, ex-*  
*simandam Episcoporum auctoritatem:*  
 quâ voce, sanè insolenti, Primatum Ec-  
 clesiæ, haud obscurè, carpere visi sunt.  
 Nimirum *sceleratus quisque asperrimè*  
*relo-*

*rectorem patitur; & gens assueta humana, ac divina omnia contemnere, nil sanctum unquam, & inviolabile habere potest.* Hæc autem prima semina hæresis in Romanæ sedis auctoritatem videntur mihi fuisse; quæ jacta tunc ab Arianis in Oriente, per tempora deinde Photii, in lactuosam malorum segetem abjcerunt.

27. Eæ (1) literæ in Romano concilio sunt recitatæ, cunctis indignatione frementibus: verum in rebelles Eusebianos, nihil gravius consultum: neq; enim opportunum Julio visum fuit, illos, etsi omni supplicio dignos, anathemate percutere; veritus, ne vis ejus fulminis, vulnam Orientis traheret irreparabilem; sed neque aliud Romanus Pontifex movit quidquam, quo Religionis everfor Constantius offendi concitarique posset; periculosum fore ratus, pungere feram spontè ferocientem; nec è re futurum Religioni sperabat, argere principem per se præcipientem, & jam in schisma ruentem, cum Eusebianis, & Oriente universo. Itaque iram premens, uti tempora postulabant, Epistolam, suadente concilio,

ædor-

(1) *Albanus.*

*apost. 2. p. 759*

adornavit, Pontifice sanè dignam; auctoritate plenam, & mansuetudine temperatam, quam in Athanasii (1) scriptis habemus integram; eâque Eusebianis mitius quàm pro scelere rescriptis; conciliumque posthæc dimisit.

28. Latam à Julio sententiam, præter Eusebianos, terrarum Orbis reliquus venerabundus excepit: Constantius, etsi egrè tulerit, illam tamen ex templò violare minimè ausus est, primæ sedis veritus majestatem: Episcopi Orientales profugi, eo judicio recreati, pars in suas Ecclesias rediere, ejusdem Pontificis muniti literis; alii, pacatiora tempora expectantes, in Occidente subfiterunt: Eusebianorum contumax, & obstinatus animus hæsit in scelere atque perfidia. Athanasius quoque in Occidente moram produxit, cui, in manus inimicorum, ferro adhuc instructas & vehementius concitatas, se se inferere, tutum non erat.

(1) *Socr. hist. eccl. l. 3. cap. 6. Socr. hist. eccl. l. 2. c. 13.*

29. Post hæc (2) Eusebius Constantinopolitani usurpator Episcopatus, cujus manibus cōflagrabit Religio, auctor & actor tantarum tragediarum, è vivis excessit, sui rationem supremo Judici

dici redditurus; quo mortis genere incertum est. Catholici Ecclesiam novæ Romæ, Paulo (uti jusserat Romanus Pontifex) reddiderunt: factio Macedonium renuntiat ejusdem urbis Episcopum; adnitentibus Theognide Nicææ, Mari Chalcedoniæ, Theodoro Heracleæ; Ursacio item atque Valente, qui exinde, sublato Eusebio, factionis duces, ac veluti principes extiterunt. Plura hic de Paulo & Macedonio scribenda forent, quæ tamen præterire silentio, properanti mihi necesse est: pauca solum de utroque dicam. Paulus vir longè maximus, per varias temporum vices, subinde novæ Romæ restitutus ab Episcopo (1) Romæ veteris, ac subinde à Constantio, moliētibus Arianis, sede urbeq; motus; demùm Orientis finibus exterminatus, primò Thessalonicam discessit; Singaram inde catenatus est ductus; postea Emesam; postremò Cucufum; ubi pro justitia, & Fide, ab Arianis crudelissimè strangulatus occubuit. Macedonius verò Pauli, iniquissimus ac sempiternus hostis, Episcopus novæ Romæ sæpè designatus ab Eusebianis, sæpè renuntiatus, eâ denique

(2) *Socrat. l. 2. c. 11. Sozom. l. 3. c. 7.*

que Ecclesiâ, vi armorum, per incendia, & cædes potitus est. Tum scelere partam sedem diu obtinuit, horrendis consceleratam criminibus, ac nefariis erroribus depravatam; donec eâdem sede pulsus, Pneumatomachorum factus hærefiarcha, virus contra S. Spiritus divinitatem evomit.

30. Sed eo spatio temporis, quod inter memoratâ Romanam Synodum, atque illam, quæ postea Sardicæ habitâ est, medium fluxit, hic rerum status, ac modus fuit. Eusebiani, quorum obduratæ mentes neque Julii sententiâ flecti, neque Eusebii jacturâ frangi potuerunt, identidem Antiochiam convenientes, novis fidei cudendis formulis operam dabant; quas per literas, nunciosque mittebant Occidentalibus, præsertim verò Constanti, cui sani rectique videri cupiebant. Pars melior, ducibus Julio, cum Athanasio, & Osio, & Maximo Trevirensi, eorum fraudibus detegendis maximè intenta erat, ne Constantis (quò spectare videbantur Eusebiani) aut mens, aut voluntas caperetur. Athanasii causa, inter Julii sententiam, & pertinaciam conjuratorum, pendebat

debat anceps: Gregorius Eusebianorum præsidio fretus, atque pro vili habens Julii judicium, ex Alexandrina sede regnè, seu potius tyrannicè nihilo minus dominabatur. Athanasius arcebatur procul ab Oriente armis, atque terroribus. Constantii mobilis animus, ductu arbitrioque ferebatur Arianorum. Constans in Occidète Religioni studebat. Julius Pontifex, in tanta rerum desperatione, diu noctuque vigil, aleam, periculi plenam incredibili dexteritate tractabat; ne spem pacis præcipitaret: interim Arianismus latè serpens, Orientem depascebatur: jisque rebus sex ferè anni consumpti sunt.

31. Dum (1) eo res loco essent, cum neque finem mala, neque modum habitura viderentur; nec radius serenitatis ullus afflictis mortalibus affulgeret, Julius Pontifex ad generale Concilium adjecit animum; ratus, non alia via, tantas discordias dirimi posse. Igitur cum Osio Magno, & Maximo Trevirensi, Constanti optimo principi facile persuadet, uti regias manus, ei commodaret operi, unde Christianæ reipublicæ salus, & requies unicè speraretur. Constans

(1) *Hilar. fragm. Athan. apol. 1. p. 476. Theodore. 1. 2. cap. 3. Socr. lib. 2. cap. 16. Sozom. 1. 3. cap. 10.*

stans, ut amantissimus erat Religionis ac pacis, & rem ipse suscepit fervidè, & Constantium quoque fratrem in suam, ac Pontificis voluntatem traxit; metu, an gratia, incertum est. Decernitur generale Concilium; indiciturque de more terrarum Orbi. (1) Sardica eligitur, Illyrii civitas, Daciæ caput, in confinio sita Occidentalis, atque Orientalis Imperii; ob eamque rem cum Occidentalibus, cum Orientalibus visa opportunior: neque suspectus locus esse poterat Eusebianis, utpotè in ditione Constantii, & longè positus ab Urbe Roma. Tum ritè omnibus adornatis, concilio Sardicæ habendo, Romanus de more Pontifex, diem dixit. Exinde iustauratæ salutis anno 347. ex omni ferè Europa, & Asia, & Africa Episcopi convenerunt; quibus, pro Julio, præfuit (2) Osius, perpetuus ductor, atque pater Conciliorum, atque una Philoxenus, & Archidamus ab eodem Romano Episcopo legati. Adfuit quoque Arhanasius magnus, simul, Marcellus Ancyræ, atque Asclepas Gazzæ; quorum causâ in primis, ea Synodus agitabatur. Sed (3) Eusebiani, quibus legitima juris

(1) *Athanas. ad Solitar. Baron. an. 347. Marca lib. 7. de Concord. c. 3. Godsfrey. vit. Athanas. lib. 6. cap. 1.*

(2) *Athanas. ad Solit. 819. epist. Cæc. Sardic. apud Athanas. c. 2. p. 761. apol. 2. 766. 767. Hilar. contr. Arian. (3) Hilar. in fragm.*



ris judicia, ubique, odio atque formidini erant, primò trepidare; mox conqueri apud Constantium; tergiversari; causare angustiam temporis à Julio cōstituti: sed quoniam, volente Constantio, eundem fuit, (1) Musonium comitem, & Helychium ordinis militaris, milites, atque alia secum ferentes, quæ bello magis, quàm concilio usui esse, solent; multaue præterea, in itinere, inter se consultantes, eo demùm bellico apparatu, Sardicam ingressi sunt. Verùm ubi exploratum habent, Sardicæ omnia ritè, ac ex ordine Religionis procedere; neque arma ibi, sed jura solum valitura; nunquam induci potuerunt, ut concilio sese (2) adiungerent; sed in æde regia, seorsum à Patribus, sese continuere, intenti machinationibus, plurimaque quotidie in deliberatione versantes.

(1) *Athanas.*  
*ad Solitar. p.*  
818. *apol. 2.*  
754-755.

(2) *Athanas.*  
*ibid.*

32. Itaque Osius, (3) desperatis Eusebianis, cum reliquis Patribus initium Concilio fecit. Confirmata in primis Julii sententia, pro Athanasio, Marcello, & Asclepa: tùm, in Gregorium virum sanguinum, & dolosum, cæterosque alienarum Ecclesiarum usurpa-

(3) *Hilar. ad-*  
*vers. Arian-*  
*or in fragm.*  
*Athanas. a-*  
*pol. 2. ad Sa-*  
*litar. Theodo-*  
*ret. l. 2. c. 6.*

tores, gravius consultum est: notati Eusebiani, scissique demum ab societate fidelium. De Fide motum nihil; censuere siquidem Patres, Nicenâ Synodo abundè Fidei, ac Religioni consultum fuisse: illam dumtaxat fartam, integram, inviolatamque retinendam: quæ causa est potissima, quamobrem haud alterum à Nicæno, id Concilium haberi soleat. Plurima tamen, ad corrigendos malos mores, Eusebianorum culpâ, in Ecclesiæ disciplinam illapsos, editis Canonibus, ea Synodus ordinavit: (1) præsertim verò, quoniam Eusebiani ea Jura intecturbare visi fuerant, quæ à Christo, per Apostolorum profecta Principem, perpetuò in Romana Sede quieverant; quibusq; sublati, ire præcipitem Ecclesiâ necesse foret; visum fuit Patribus optimè factu, supremum Judiciorum arbitrium, à Christo in Petro, Romæ tributum, eâ natâ occasione luculentius explicare; (2) ejusdemque Beati Petri honorare memoriam, à perditis sectatoribus, in Successore Julio, violatam. Igitur quòd eà arrogantiz processissent Eusebiani, ut pendente Romæ Athanasii judicio, Gregorium intruderent

(1) Vide infra cap. 5. in Concil. Serdicensi. & p. 2. polem. differtat. 1.

(2) Canon. 3. 4. 5.

rent in Sedem Alexandrinam, eâ causâ Canonem Synodus edidit; nefas esse, vertentibus judiciis, de Episcopis exau-  
torandis, in eorum Sedem subrogare alios, ante latam, ea de re, ab Episcopo Romano sententiam: item quòd iidem Eusebiani, per insolentiam, jactaverant, non oportuisse à Romano Pontifice Tyria, & Antiochena ipforum acta rescindi, ob eam rem Synodus declaravit, liberum esse cuicumque, appellare Romanam Sedem; etsi fortè gravati ab ordinariis Judicibus, Romam recurrant, habere Romanum Episcopum in potestate, aut eorum causam per se cognoscere, aut dare Judices, quos voluerit sanctè de omnibus, sapientissimèque in Sardicensi Concilio consultum, atque decretum est.

33. Sed (1) Eusebiani perpetuò factiosi, Sardicâ repente Philippopolim discedunt: ibique Conciliabulo inter se inito, rabie veluti correpti canes, Sardicæ Statuta mordent, dilacerantque: his contraria decernunt: iteratisque maledictis in Julium Pontificem, atque Romanam Sedem, in apertum Schisma præcipitant: denique Fidei quandam

(1) *Epiphani. hæres. 73. Hilar. Fragm. Soczani. lib. 3. Aug. l. 3. cont. Crescon. c. 34. lib. 4. c. 44.*

formulam adornant, multò sceleratissimam, & confutam Arianismo: eaque omnia impia decreta spargunt in vulgus, sub arrogato nomine Sardicensis Concilii: jisque perfuncti facinoribus, in Orientem, longè ferociores, quàm venerant, sese proripuerunt.

(1) *Athanas.* 34. Eo (1) in reditu Eusebiani, dum  
*ad Solitar.* transirent per Thraciam, nacti Lucium  
 280. *Socr.* sanctissimum Hadrianopolis Episcopum, quem veteribus odiis prosequen-  
 1.4. 6.1. bantur, illum, gravi catenâ collo vin-  
 ctum, obligatisque post terga manibus,

aliisque diris modis excruciatum, necarunt: multos præterea, in eadem Provincia, Presbyteros occiderunt, quòd eorum recipere communionem noluisse: nullamque Orientis partem exinde siverunt quietam esse. Parte alia, Sardicæ (2) restitutis Episcopis, Concilii beneficio uti non licuit; namque illos, armis, atque terroribus, Imperii sui finibus, Constantius Imperator arcebat: qui Eusebianorum ductu, dispositis per civitates custodiis, dederat in mandatis, ut si quis eorum clandestinum tentasset reditum, captus illicò necaretur.

(3) *Athanas.*  
*Apol.* 1.

Ob eam rem (3) Athanasius, per duos adhuc

adhuc annos, moram in Occidente traxit; partim Neffi, quæ Thraciæ Civitas erat haud ignobilis, & Magni Constantini Patria ab aliquibus credita: partim Aquileæ apud Constantem Occidentis Imperatorem. Ita Sardicensis quoque Synodus, tametsi non mediocrem inde utilitatis fructum, & Christiana tunc Respublica, & omnis deinde posteritas ceperit; ad sanitatem tamen Eusebianorum mentibus injiciendam, tentata frustrà fuit: tam foeda morbi ejus indoles, atque natura erat.

35. Sed quem hætenus de *Ariana* conjuratione sermonem habui, idcirco longiùs produxi, & licentiùs fortasse, quàm compendiolum adornanti par erat; ut ejus involutissimæ Iliadis utcumque adumbratam imaginem, suo velut in lumine collocarem; speciemque ejus rei, obscurè mihi offerrem lectoris animo. Quæ postea evenere ab Sardicensi Concilio, ad Gratiani, atque Theodosii tempora, summa brevitate percurram: pleraque omittam: pauca vix tangam: nec nisi per summa capita legentis animum circumducam.

(1) *Athanas.*  
*ad Solitar.*  
*Theodoret. l.*  
*2. c. 6. Ruffin.*  
*lib. 1. cap. 19.*  
*Baron. ann.*  
*348 Hermast.*  
*Vit. Athan. l.*  
*6. c. 9.*

36. Sardicenses (1) Patres, ne quid

relinquerent intentatum, Vincentium Capuæ, & Eufratam Coloniz ad Constantium legatos miserunt; qui rogarent Imperatorem, ut quæ Sardicæ Concilium ritè, & ex Religionis regula statuisset, ea in Oriente, ipsius beneficio valere, obtinereque possent. Hos eisdem suo quoque nomine Constans ad Constantium legavit: addito Salicino viro clarissimo, spectatæque fidei, atque pietatis, cui literas ad fratrem, ededit efficacissimas, Regioque animo plenas: sibi impensius ab eo petere Athanasii reductionem; id nisi impetraret, certum sibi esse fixumque, Alexandriam cum exercitu proficisci, ut Athanasium in Sede sua propriis manibus collocaret. Constantius, (1) Fratris metu paulò sanior factus, Athanasium iterum ac tertio per literas, (2) & legatione quoque adornatâ, satis honorificè revocavit; cunctantem etiam extimulans, uti reditum maturaret in suam Ecclesiam, quam Idolorum cultores, Gregorio haud ita pridem internecione deleta, metu, ac tyrannide liberaverant.

(1) *Athanas.*  
*ad Solitar.* p.  
84. *Socrat.* l.  
2. c. 13. *Idem*  
*Athan.* *ad Sol-*  
*lit.* p. 823.  
827.

(2) *Quæ ex-*  
*tant apud A-*  
*thanas.* *apol.*  
2. p. 769. 770.

(4) *Athanas.*  
*apol.* 1. 676.  
*apol.* 2. 770.  
*ad Solit.* 823.

37. Athanasius, (3) qui nihil sine  
autho-

authoritate consilioque Romanæ Sedis  
 movere consueverat, ubi omnia sibi ad  
 reditum rata fore intellexit, Aquileja  
 Romam se contulit; debitis officiis pro-  
 secuturus Episcopum, & Ecclesiam.  
 Româ profectus, cum Julii ad Eccle-  
 siam Alexandrinam restitutorius litte-  
 ris, (1) primò appulit Antiochiana, ubi  
 (2) longos cum Constantio sermones  
 fertur conferuisse; atque ab eodem ac-  
 cepisse perpetuæ pacis securitatem, Re-  
 giâ fide interposita, cum sacramenti  
 religione; Indè in Ægyptum, lætissima  
 ejus reditus præeunte famâ, contendit;  
 dum transiret per Palestinam, Hieroso-  
 lymis ingenti plausu est exceptus (3) à  
 S. Maximo ejus Urbis Episcopo; qui  
 Synodum celerrimè advocavit, ut tan-  
 ti viri communionem, quantâ posset  
 celebritate reciperet; deque illius re-  
 ditu, per synodicas literas, Ecclesiæ  
 Alexandrinæ gratularetur: Alexiandriam  
 denique Athanasius, octo annos deside-  
 ratus, pervenit; cui obviam ex urbe,  
 ac finitimis regionibus Episcopi, Sa-  
 cerdotes, matronæ, virgines, pueri;  
 examina etiam Monachorum, ex inti-  
 mioribus solitudinibus, atque turba-

(1) *Quæ ex-  
 tant, apud A-  
 thanas. apol.*  
*2. 770. & in*  
*hiflor. Sacra-*  
*tis l. 2. c. 18.*

(2) *Athanas.*  
*apol. 2. & ad*  
*Solitar. Ruf-*  
*in. l. 1. c. 19.*  
*Socrat. l. 2. c.*  
*18. Sozom.*  
*l. 3. c. 19.*

(3) *Athanas. u-*  
*pol. 2. 774. ad*  
*Solit. 825. So-*  
*crat. l. 2. c. 19*

tim Populi procedebant, ut triumphantem velut exciperent, ac reductis Patriarchæ manum deoscularentur: Tunc plebs pastoris sui aspectu recreata diurnas lacrimas absterfit; luctumq; Alexandrina Civitas, recepto patre, deposuit. Tunc (1) Episcoporum visæ multitudines in Athanasii communionem sponte cõfluere: multi prætereà mortales, quos in partes Arianorum torrentis impetus abripuerat, è perfidiæ fluctibus emergere: Ursacius ipse atque Valens, Arii populares veteres atque famosi, poenitentia ducti ( fluxâ tamen, ac minimè diuturna ) cùm apud Romanum Pontificem, tùm apud Athanasium sese ipsi retexuere. Pax demùm, Fides, Sanctitas Athanasii magni reditu in Oriente reflorescere: interim Eusebianorum animos noctu, diùque invidiæ devorabat. Verùm non finis ille malorum, sed interruptio quædam, ac brevis veluti respiratio fuit: nam Constantii levis animus, Eusebianorum arbitrio turpiter mancipatus, jis impellentibus, ad ingenium paulò post rediit: iterumque, violatâ fide, ac sacramenti religione calcata, exagitare Athanasium, Catholicos pre-

(4) *Atban. ad Solitar. & apost. 1. ibid. Theodoret. l. 2. c. 9.*



premere, Nicænamque Fidem pessum habere cæpit.

38. Inter (1) hæc, Occidentis Imperium, Magnentii conjuratione, ex inopinato, erumpente, sædissimè ardere visus est: ea civilis flamma Constantem optimum Principem, optimèque de Religione meritum, primo juventæ suæ robore, alieno Christianæ Reipublicæ tempore, miserè absumpsit. Romanum quoque Pontificem Julium, virum Sanctissimum, pro Ecclesiarum pace, intensissimâ operâ laborantem, post annum à Constantis obitu, mors occupavit. Liberius Petri Sedem obtinuit, vir equidem fortis, ac rerum humanarum contemptor; homo tamen, ut reliqui ex Adami luto profectus; ut mirum non sit, si humanis casibus obnoxius aliquando fuisse, hac ipsa in historia memoretur. Is (2) primò, et si falsis Eusebianorum accusationibus præventus, secus de Athanasio sentire visus fuerit, ubi tamen, octoginta Orientalium Episcoporum litteris, de omni re certior est factus, ejusdem Athanasii communionem, atque tutelam, acriter, fortissimèque suscepit.

(1) Hieron. Chron. Aurel. Viter. Eutrop. Zosim. l. 2. Socrat. l. 2. cap. 20. Sozom. l. 4. c. 1.

(2) Lucifer. Calar. Hilar. fragm. Athanas. ad Solitar. 833.

Con-

Constantius, sublato Fratre, debellatoque Magnentio; cæterorumque conjuratorum deletis armis, utroque Imperio potitus est. Tunc levem Principis animum, aspirantis fortunæ aura multò extulit insolentius; scintillamque omnem (si qua supererat) bonæ mentis extinxit; namque primò, immemor mortalis conditionis, (1) *Æterni* sibi nomen adscivit; (2) Eusebianis, ea in re, usus assentatoribus; qui, quam Filio Dei eripere nitebantur æternitatem, eam mortali fluxoque tribuere, nihil pensi habuerunt: tàm eam animo concepit (3) amentiam, Fratri omnia mala obvenisse, ob studium Catholicorum; sibi contra, rebusque suis è Cælo descendisse felicitatem, ob tutelam Arianiismi; qua demùm obcæcatus opinione, constituit animo, sub Acianæ perfidiæ jugum Occidentem simul & Orientem subjungere; Athanasium quamprimum jugulare; delere genus omne Catholicorum: tàm facili negotio in amentiam felicitas humana degenerat.

(1) *Ammian. Marcellin. lib. 15.*  
(2) *Atban. de Synod.*

(3) *Lucifer. Cularit. de reg. Apoll.*

(4) *Hilar. advers. Ariam. lib. 1. ad Constant.*

39. Igitur ea in sententia obfirmatus Constantius; vulgari edicta indicique omnibus (4) jubet: Placere *Æternitati*

*satis* sue, uti Episcopi ex omni Mundo in Athanasium subscribant: iidem, atque ubique simul Populi Arianorum recipiant communionem: qui dicto audientes minus forent, si compertum habeant, exiliis se, proscriptionibus, atque suppliciis omnibus affectum iri. Ita cōflatus turbo est insectationis ejus, quæ omnium, ab hominum memoriâ, crudelissima proditur: qui turbo, solutus in fulmina ac tempestates, in Occidentem simul & Orientem incubuit; omniumque ferè vastitatem tulit Ecclesiarum. Ea insectatio Occidentales corripuit primùm in Gallia, in conventiculo Arelatensi; (1) mox in Italiæ visceribus, per occasionem Mediolanensis Conciliabuli: utrobique Constantius exules egit Occidentalium Episcoporum præstantissimos; Paulinum Trevirensem, Mediolanensem (2) Dionysium: tùm Eusebium Vercellensem, Luciferum Calaritanum, Hilarium atque Pancratium Liberii Papæ Legatos; qui suamet virtute, & formidato Pontificis nomine, pro Fide & Athanasio, contra torrentem Arianorum, atque iniquam Principis voluntatem brachia di-

rexc-

(2) *Hilar. ibi.*

(3) *Athanas. ad Solit. 835. 842. Hilar. cont. Arian. Lucifer pro Athanas. l. 2. Hieron. Chronica.*

rexerant : jisque gravidus furiis , atrocibusque consiliis, per illud tempus, videbatur Imperatoris animus , ut nemini obscurum foret, Occidentem universum, Constantis præsidio vacuum, brevi Ariani furoris, sub eo Principe, prædam futurum .

(1) *Arbanas.*  
*ad Solit. pag.*  
832.

40. Sed (1) Eusebiani sic existimabant, obnoxium sibi fore Terrarum Orbem; si Liberius, cujus maxima virtus, & summa esset in Ecclesia potestas, in suas partes traheretur . Itaque Constantio persuadent, ut Æternitatis sue potentiam omnem eò convertat, ut illius animum in primis factioni paret : In ejus Episcopi autoritate momentum rerum situm esse ; in quamcumque partem inclinaverit Romanus Pontifex, post illum Ducem Ecclesiam universam ituram : illud robur aut flecti ; aut frangi oportere . Tum verò periculosius in capite vulnerari cæpit religio.

(2) *Idem ib.*

Constantius (2) Mediolano, ubi tunc moram faciebat, Eusebium Eunuchum (de cujus ingenio malo pravoque, pauca supra memoravimus) Romam cum muneribus legat, qui Liberium modis omnibus in Imperatoris sententiam, ac

voluntatem trahat . Ubi Romam venit infamis semivir , apprehensa Liberrii manu, *annue Augusto, inquit, subscribe in Athanasium, accipe munera, quibus te aeternus noster Imperator prosequitur.* Indignatus ad hæc Pontifex , negat aut spe , aut prece , aut pretio induci posse Christi Vicarium , ut eum virum damnet , cujus integritas, tot experimentis, & quæstionibus manifesta , in medio jam esset posita ; & quem præsentem ipsa eadem Romana sedes tanta nuper celebritate absolvisset : nunquam futurum, ut Eusebianorum genus perfidum, sceleratumque, Romano Episcopo utatur aut perfidiæ socio , aut scelerum suffragatore . Tum (1) Eunuchus , desperans muneribus posse violare virum æqui , justique tenacissimum ; spirans minas, atque furorem , è colloquio discessit ; munera Imperatoris in Principis Apostolorum Templo suspendit . Liberrius contra ea re, cognitâ , cedituis asperrimè castigatis , Constantii munera extra Templum, liberrimâ fortitudine, projicit .

(1) *Idem ib. & seq.*

Hæc ubi rescivit Imperator amens irâ , extremum facinus aggreditur: (2) (2) *Idem ib.*  
Me-

(1) *Animian.*  
*l. 15. Athan.*  
*Solitar p. 835*  
 (2) *Idem A-*  
*thanas.* *ibid.*  
*Theodores. l.*  
*2. c. 13.*  
 (3) *Hieron.*  
*Chron. Ruffin.*  
*l. 1. c. 22. Soc-*  
*xam. l. 4. c. 23.*  
*Secret. l. 2. c.*  
*19. Theodo-*  
*ret. l. 2. c. 14.*  
 (4) *Athanas.*  
*ad Solit. pag.*  
*837. 841.*  
 (5) *Athanas.*  
*apol. 1. pag.*  
*689. 690. ex*  
*protestat. Pa-*  
*pul. Alexadr.*  
*apud eund. p.*  
*867. de fuga.*  
*p. 716. Socxa-*  
*ram. l. 4. c. 8.*  
 (6) *Georg. Na-*  
*zianz. or. 31.*  
*Gregor. Nyss.*  
*l. 1. cont. Eu-*  
*nom. Animian*  
*Marcel l. 22.*  
*Athanas. ad So-*  
*lit. 844. 861.*  
*de Synod. 880*  
*912. contra*  
*Arian. de fu-*  
*ga, &c. Soc-*  
*xam. l. 3. c. 6.*  
*l. 4. c. 7.*

Mediolanum duci Liberium jubet. Quo  
 intempesta nocte abducto in lucum  
 Roma repente abiit: & facta est qua-  
 si vidua domina gentium. Tunc nu-  
 tare Petri stabilis sedes, ipsaque Fi-  
 des tremere, veluti è suo cardine, visa  
 est. Mediolani (1) Constantius iterum  
 Pontificis animum pertentat: liberrime  
 repugnantem, exulem (2) Berocam pel-  
 lit. Felix (3) in Romanam sedem intru-  
 sus est. Tum (4) etiam Osum Cordu-  
 bensem aggreditur Imperator: sugge-  
 rentibus Arianis; eumque senem ætate,  
 famâ, gloria gravissimum, tum virtute,  
 rebusque gestis ubique clarum, ab Hi-  
 spania, per summos labores, sæpius ab-  
 ductum, frustra que sæpius tentatum, in  
 urbe Sirmio, exilii quodam genere, de-  
 tineri jubet. Atque hæc in Occidente  
 agebantur.

41. Eodem tempore, Eusebianorum  
 arbitrio, Oriens Universus agitabatur.  
 Athanasium (5) quæsitum ad necem, di-  
 risque modis exagitarum in fugam agunt  
 cujus fugæ deinde Sanctus Episcopus  
 scripsit apologiam: Georgium (6) Ci-  
 licem, è summis fortunæ, ac vitæ sordi-  
 bus eductum, nutritum sceleribus ho-  
 minem,

minem, ad omne facinus projectissimum, impium, inurbanum, illiteratum, furti reum, & ea causa profugum, ingenio, crudelitate, moribus, Gregorio longe pejorem, in Athanasii locum substituant: Alexandrinam Ecclesiam, atque urbem, igne ferroque vastant: insectationes, per nefarios Præfectos, Duces, & Comites, Diogenem, Syrianum, Heracium, Faustinum, Cataphronium, atque alios, horrendum in modum integrant: Ægyptum totam, aliasque Orientis Provincias, luctu, funeribusque miscent: scelera sceleribus, cædes cædibus cumulant. Hoc passu tempestate, illa, Orientem simul, & Occidentem perfidia, & vastitas peragrabant.

42. Hic verò novus rerum ordo sese mihi panderet, scribendumque plurimum foret, cum de Ursacio, ac Valente in deterius prolapsis; tum de Photino, rebusque Sirmii gestis; atque de Arianismi foedo, numeroque in Arianos meros, Semiarianos, & Macedonianos divortio: præterea de Aëtio & Eudomio, & Eudoxo, & Acacio, aliisque ejus generis portentis plurimis: ad hæc de tragædiis involutissimis, mirisque  
 cali-

*l. 15. Athan. ad  
Solitar. p. 835*

(2) *Idem Athan.*

*ibid. Theodoret. l.  
2. c. 13.*

(3) *Hieron.*

*Chron. Ruffin.*

*l. 1. c. 22. Soc.*

*rom. l. 4. c. 23.*

*Socrat. l. 2. c.*

*19. Theodo-*

*ret. l. 2. c. 14.*

(4) *Athan.*

*ad Solit. pag.*

*837. 841.*

(5) *Athan.*

*ap. l. 1. pag.*

*689. 690. ex*

*protestat. Pa-*

*pul. Alex. ad.*

*apud eund. p.*

*867. de fuga.*

*p. 716. Soc. rom.*

*l. 4. c. 8.*

(6) *Greg. Nazianz. or. 31.*

*Gregor. Nyss.*

*l. 1. cont. Eunom.*

*Ammian. Marcel. l. 22.*

*Athan. ad Salit. 844. 861.*

*de Synod. 880*

*911. contra*

*Arian. de fu-*

*ga, &c. Soc.*

*rom. l. 3. c. 6.*

*l. 4. c. 7.*

Mediolanum duci Liberium jubet. Quo  
intempesta nocte abducto in luctum,  
Roma repente abiit: & facta est qua-  
si vidua domina gentium. Tunc nu-  
tare Petri stabilis sedes, ipsaque Fi-  
des tremere, veluti è suo cardine, visa  
est. Mediolani (1) Constantius iterum  
Pontificis animum pertentat: liberrimè  
repugnantem, exulem (2) Beroeam pel-  
lit. Felix (3) in Romanam sedem intru-  
sus est. Tum (4) etiam Osum Cordu-  
bensis aggressitur Imperator; sugge-  
rentibus Arianis; eumque senem ætate,  
famâ, gloria gravissimum, tum virtute,  
rebusque gestis ubique clarum, ab Hi-  
spania, per summos labores, sæpiùs ab-  
ductum, frustra sæpiùs tentatum, in  
urbe Sirmio, exilii quodam genere, de-  
tineri jubet. Atque hæc in Occidente  
agebantur.

41. Eodem tempore, Eusebianorum  
arbitrio, Oriens Univerſus agitabatur.  
Athanasium (5) quæſitum ad necem, di-  
risq; modis exagitatum in fugam agunt:  
cujus fugæ deinde Sanctus Episcopus  
ſcripſit apologiam: Georgium (6) Ci-  
licem, è ſummis fortunæ, ac vitæ ſordi-  
bus eductum, nutritum ſcleribus ho-  
minem,



minera , ad omne facinus projectissimum, impium, inurbanum, illiteratum, furti reum, & ea causa profugum, ingenio, crudelitate, moribus, Gregorio longe pejorem, in Athanasii locum substituant: Alexandrinam Ecclesiam, atque urbem, igne ferroque vastant: insectationes, per nefarios Præfectos, Duces, & Comites, Diogenem, Syrianum, Heraclium, Faustinum, Cataphronium, atque alios, horrendum in modum integrant: Ægyptum totam, aliasque Orientis Provincias, luctu, funeribusque miscent: scelera sceleribus, cædes cædibus cumulant. Hoc passu tempestate, illa, Orientem simul, & Occidentem, perfidia, & vastitas peragrabant.

42. Hic verò novus rerum ordo sese mihi panderet, scribendumque plurimum foret, cum de Ursacio, ac Valente in deterius prolapsis; tum de Photino, rebusque Sirmii gestis; atque de Arianismi foedo, numerosoque in Arianos meros, Semiarianos, & Macedonianos divortio: præterea de Aetio & Eudonio, & Eudoxo, & Acacio, aliisque ejus generis portentis plurimis: ad hæc de tragædiis involutissimis, mirisque  
 cali-

casibus, per illud tempus, earumque rerum causâ, in Oriente excitatis: Verùm eorum aliqua ad sequens caput rejicio; alia prætereo; namque brevitatis mihi præ rebus omnibus, habenda ratio est.

43. Quæ autem post hæc evenerint vix possum commemorare; cum eorum funestissima recordatio, admiratione patriter, ac dolore, defixum animum teneat. Nam, tot sceleribus, tantoque Catholicorum sanguine, non dum expleta Constantii sævitia, iterum majoriq; impetu (1) Osum Syrmii, Liberium in Beroea exules aggreditur: Conciliorum Præsidem Osum, senio laboribusque confectum, cruciatibus indignum in modum torquet: Summum (2) Dei Sacerdotem Liberium, ærumnis omnibus urget; tantaque scelerati Principis violentia fuit, ut hæ Religionis columnæ solidissimæ, non sine magno motu generis humani, concuti visæ sint: Eo enim premente, primò viribus, mox animo debilitati, tandem memorabili humanæ imbecillitatis exemplo, altissimo Dei judicio, fortes Israel \* ceciderunt. Osi casus præcessit, stupente Terrarum

(1) *Sulpit. Sever. l. 2. Athanas. ad Solit. 841. apol. 2. 807. Sacrat. l. 2. c. 26. Sokomen. l. 4. c. 11.*  
 (2) *Hieron. Chron. Athan. ibid. Hilar. contr. Arian. Baron. ann. 357. Godofroy vit. Athan. t. 2. lib. 8. c. 5.*

\* *Anno 357. vel 358.*

Orbe; paulò post Liberii defectio est consecuta; ad cuius ruinæ strepitum, Ecclesia tota contremuit. Alii quoque per idem tempus, pejori casu, sed minori fragore, conciderunt.

44. Sanè Osi casus multò gravis, ac miserabilis fuit; namque ad eam fidei formulam demisit animum, quæ in urbe Syrmio (1) secundò instructa, atque Ursacii ac Valentis additione (2) pejùs cumulata, omnium sceleratissima proditur: quæ fidei formula (3), Usiæ, ac tam Homonasi, quàm Homoeusii mentionem fieri vetabat: quin etiam, Patrem majorem, Filium subiectum statuebat: quibus deliramentis, mera Arii insania, haud obscurè continebatur: quomobrem jure ab Hilario, *Osiæ blasphemia* ea vocari formula consuevit. An subscripserit Osius in Achanasium, res mihi obscura esse videtur: an ab eo casu emergerit è duplex fama est: quidam (4) negarunt, contendentes, in perfidia obstinatum miserè periisse: nos contra, (5) Athanasio, & (6) Augustino acquiescimus, qui erexisse se Osius, atque in Ecclesiæ sinu, & societate diem obijisse sæpius, præclarissimèque testantur.

(1) *Consulte Godefridum*

*Herm. ibi. d.*

(2) *Hilar ad Constant.*

(3) *Extat e. t. a. apud Hil.*

*de Synod.*

*cuius memi-*

*nare: Athan.*

*de Synod. pag.*

*902. 903. Se-*

*crut. lib. 2. c.*

*29. Epiphani-*

*bar. 73.*

(4) *Marcel-*

*linus, & Fau-*

*stinus Luciv-*

*eriani apud*

*Herm. ibi. Vit.*

*Athan. l. 2. l.*

*8. c. 4.*

(5) *De fuga*

*p. 704. apol.*

*2. pag. 807.*

(6) *Lib. 1. c. 68.*

*Parmen. c. 4.*

*5. & 8.*

(1) *Athanas.*  
*Apolog.* 2. pag.  
 807. *Hieron.*  
*chron.* *Hilar.*  
*cont.* *Arian.*  
*Socr.* *zomen.* *Soc.*  
*erat.* &c.

(2) *Hieron.*  
*de Scriptorib.*  
*Eccles.* cap. 97.  
*Hilar.* *ibid.*

45. Quod ad (1) Liberium pertinet sic accepimus. Cum Beroë exilij tedio, annorumque pondere, ac metu intentatæ mortis misere pressus, Romæ desiderio irrequietus arderet: cumque his undis æstuantem (2) Fortunatianus Aquilæ, ac Demophilus Beroë æternum execrandi, vehementius aggredirentur; fœdus tandem cum Ariano, pro libertate, ac reditu, victus animo pepigit: tum Beroëa Syrmium redactus, ibi malè pactam fidem, vulgatis etiam ea de re litteris, pejus excoluit: subscripsit in Athanasium, demisit se in communionem Arianorum, oblatamque à Demophilo fidei formulam, non ea manu, qua Constantij munera extratemplum projecerat, obsignavit:

(3) *Consule.*  
*Dionysium Per-*  
*tavianum.*

46. Sed quod attinet ad fidei (3) formulam à Liberio receptam, longè alia ea fuit ab Osiânâ, & ab illis omnibus, quas Athanasius recenset; sed ex tribus formulis constare illam, probati scriptores memorant: ex eâ nimirum, quæ contra Paulum Samosatenum, & eâ quæ in Eusebiijs Antiochiæ, & ea demùm quæ apud Syrmium contra Phoxinovam pridem prodiderant. Sana quidem ac planè

planè recta ea formula videri potuit, si verborum dumtaxat habenda ratio foret; nam errorem continebat nullum, eo solum nomine flagitiosa, quòd in ea Homousij mētio, silentio premeretur, tametsi ut illa erant tempora, eo ipso in silentio momenti multum iacerat. Sed Liberius etsi Homousion, cōcordiæ causā dissimulaverit, aliam tamen ab illo fuisse professionem exhibitam, author est Sozzomenus; quā professione eos damnabat, qui Filium non (1) *ὡς τὸ πατέρα πάντα* (1) *Substantivis, & per omnia similibus* similem Patri dicerent. Multa de Liberii lapsu turbant scriptores novi, quorum sententiis excutendis, haud illibenti animo immoratus fuissē; sed non erat hic locus. Duo interim apud se statuat lector: alterū in Liberio (quidquid deliquerit) non Romanum Pontificem, pro munere primæ Sedis agentē; sed hominem tantum pro fluxa mortalium conditione, peccasse: alterum, hunc ipsum hominem Liberium (2) erectum casibus suis, veritatis tutelam iterum suscepisse, & postquam Romam rediit, ad pristinam quoque animi fortitudinem rediisse: nam postea, quoad vixit, pro fide ac Religio-

ne tuenda, contra eosdem Arianos, magna fortiaque, atque præclara multa-  
gessit.

47. Sed quoniam in eiusmodi formulas noster incidit sermo, pauca de his indicare, non abs re iudicaverim. Plurimas, viginti annorum spatio, Arianæ ediderunt; obliquas, varias, ac sæpè posteriores prioribus adversantes. Undenas in libro de Synodis Athanasius memorat; quibus ex aliorum scriptorum monumentis tres, vel etiam plures accedunt aliæ: Sed in his omnibus, Confubstantialis, aut prætermissa mentio, aut vetita, aut etiam damnata erat: nam eò demùm cunctæ spectabant, ut Homousii fidem, ac simplicitatem Nicænæ professionis, perpetua oblivione contererent. Qui plura de his velit, Dionysium Petavium subtilius de iisdem rebus disputatè adeat: instituti nostri ratio, longiùs nos progredi minime patitur.

(1) *Athanas.*  
*de Synod. His-*  
*tor. Sæc. rom.*  
*Theodor. l. 12*  
*2. c. 21.*

48. Constans (1) post Syrmiensem triumphum; de magnis Ducibus Libero, & Osio relatum, Basilio Ancyrano (tunc Semiarianorum principe) hortatore usas, Generale Concilium, per causam

sam maximè Anomæorum, eorumque  
 qui merum Arianismum profiterentur,  
 fieri jussit. Nam, eo tempore, Arianis-  
 mum (quod antea innuimus) intesti-  
 na bella distraxerant, & Constantius  
 Semiarianorum tunc studiosior, meris  
 Arianis adversabatur. Id Concilium  
 post plurimam deliberationem, vario-  
 que casus, eodem tempore, divisim ta-  
 men, ac diverso loco initum est. Occi-  
 dentales, numero quadringenti, Arimini  
 convenerunt: Orientales (1) Seleuciæ;  
 numero sexaginta supra centum. Seleu-  
 ciæ (2) conventus, Arianis meris, at-  
 que Semiarianis inter se perpetuò di-  
 gladiantibus, totus in altercationem  
 abiit. Occidentales (3) Arimini, quan-  
 dià integra ipsis deliberatio fuit, san-  
 ctè omnia decreverunt; postquam verò  
 Constantii (4) jussu, liberè decernendi  
 potestas erepta est, intentata vis, at-  
 que incussi, terrores per Taurum Præ-  
 fectum, omnes ferè præcipientes ad pri-  
 stina fortitudine, atque sententia de-  
 fecerunt. Tunc (vox fuit Hieronymi) in-  
 gemuit (5) Terrarum Orbis, & se Arianū  
 esse miratus est, tantisque successibus  
 elata superstitio, Terræ Cœloque visa  
 est insultare. E 3 49. Post

(1) Athanas.  
*de Synod.* 19  
 870. Sever.  
*Sulp.* l. 2. Hi-  
 lar. *de Synod.*  
 19c.

(2) Athanas.  
*ibid.* 880. E.  
 piphan. *bar.*  
 73. Socrat. l.  
 2. c. 32. Soz-  
 zom. l. 4. cap.  
 21.

(3) Athanas.  
*ibid.* 874. *Sul-*  
*pic.* Sever. l. 2  
*Theodoret.* l. 2  
 c. 15. Sozcom.  
 l. 4. c. 16.

(4) Hilari.  
*fragm. Atha-*  
*nos.* ad Afr. p.  
 934. *Sulp.* c.  
 Sever. *ibid.* Li-  
 bell. Faust. &  
 Marcellin.  
 19c.

(5) Hierony-  
 mi *Epistole.*

49. Post hæc, Dei ultio, quæ lentò quidem, sed cerro gradu nocentes sequitur, Constantium occupavit (\*) qui Mopsucrene, quod Oppidum in radice Tauri Montis positum est, aut veneno (1), uti auctor est Nazianzenus, aut feбри (2) quod alii putant, sublatu periiit. Illum (3) in exitu vitæ perfidiæ ac scelerum ritè pœnituisse, ejusdem Nazianzeni sententia esse videtur: cui tamen sententiæ, cùm Athanasii (4) de Constantio scripta repugnant, tum etiam illud obstat, quod mortu proximus Imperator, ab Evozojo pessimo Arianorum baptizari (5) maluerit: argumentum fanè ingens superstitionis non abjuratæ:

50. (6) Defuncto Constantio, Imperium obtinuit Apostata Julianus. (7) Tunc disiectis parumper nubibus, brevis quædam serenitas mortalibus illuxit. Nam novus Imperator, pulsos à Constantio Episcopos, ad pompam simulatæ clementiæ, loco restituit. (7) Tàm Athanasius magnus, è solitudine & latèbris, ingenti omnium plautu, tertio rediit in sedem suam; quæ vacua, & libera erat, nam invasorem Georgium



gium, post natos homines sceleratissimi, Idolorum cultores, quemadmodum olim Gregorium, non ita pridem, jugulaverant. Tunc Alexandria in primis, & reliquæ pariter Orientis urbes, Ecclesiæque, sanctorum Episcoporum, redita, admodum sunt recreatæ. (1) Redux Athanasius, Concilio Alexandriam convocato, varia percussit hæresum capita, sapienterque omnia composuit temperavitque, quæ temporibus apta videremur: sua integritas fidei, & suus rediit Religioni color: (2) fracti parumper Arianorum animi, compressa ferocia: ac ut ipso (3) Nazianzeni dicto utar: Imperavit Deus ventis, tempestas cecidit, tranquillitas facta est. Verû hæc paucorum mensû fuerunt induciæ; pax solida longè adhuc aberat. Poenituit siquidem Julianum, edusque Christianorum sanguine abstinuisse, tandemque fuisse quietè vivere Galilæos. Itaque corrus, Imperium, omne, Idolorum servituti, subigere: omnia repente, armis terroribusque miscere coepit. (4) Athanasium in primis Alexandriæ pellit; ad eandem designat persequiturque, & fugientem quidem

(1) *Ruffin l. 1 c. 27. Socrat. ibid. Theodoret. l. 3. c. 2.*

(2) *Socrat. l. 3. c. 3. Sozomen. l. 5. c. 7.*

(3) *Orat. 21.*

(4) *Julian. ep. 26. Theodoret. l. 3 c. 5. Ruffin. l. 1. c. 33. Socrat. l. 3. c. 11.*

jam oppressisset, nisi obuios sicarios, vir ubique magnus, solertissima quadam (1) responsione lusisset: tum in Orientem uniuersum flammam iniecit; indeque incendia, proscriptiones, exilia, cædes, & ubique mala extiterunt. Sed mox Juliano sublato, brevi admodum intervallo denuò (2) respiravit Ecclesia, sub Ioviano Catholico pioque Principe. Sed Ioviano post paucos menses vitâ defuncto, mala revixere; nam qui in oriente successit, Valens, perfidiâ & crudelitate, aut par, aut peior Constantio fuit.

51. Postquam Valens Orientis Imperium suscepit, Liberius Romæ (\*) decessit; Ecclesia Damaso datur. Hic maximus Pontifex primam curam adiecit ad Orientalem Ecclesiam; cuius extrema calamitas, supremæ manus vim atque operam postulabat. Cum (3) Orientalibus, de rebus omnibus, per litteras cœpit agere: legationesque ad eosdem pro tempore, ac necessitudine adornat: tum (4) Concilium Romæ cogit, ibique, Ursacium, & Valentem, bis rebelles, perpetuò infames gravî sententia notatos damnat: eaque in primis

(1) *Socr. lib. 5. cap. 11. Socrat. l. 3. c. 11. Theodor. l. 3. c. 5.*

(2) *Ruffin. l. 2. cap. 1. Socr. l. 6. c. 3. Athan. Greg. Nazianz. Socrat. Theodor. &c.*

\* *Anno 366.*

(3) *Theodor. l. 2. c. 17.*

(4) *Athanas. ad Afros. fug. 931.*

primis consulit, atque decernit, quæ ad afflictam, in partibus Orientis solis, erigendam, confirmandamq; Religionem, opportuna magis viderentur. Eodem tempore Athanasius, quem Jovianus, summis honoribus ornatum, restituerat, rebus in Ægypto, cæterisque ditionis suæ Provincijs, componendis pari solertia operam dabat: eaque tranquillitate usus, quæ post Juliani cædem consecuta fuerat, & quam nullus adhuc status turbaverat, digna Athanasio magno, atque præclara multa faciebat.

(1) Amplissimam quoque Synodum habuit Alexandriæ; quæ Synodus, & vulneratum Nicænæ fidei honorem, fractumque robur consolidavit, & Pontificem Damasum, de omni statu rerum, datis literis, certiore fecit. Ita per initia novi Regni, Damasus Romæ, Athanasius Alexandriæ, alij quoque viri Sanctissimi, in alijs Orientis partibus, pro rebus restituendis laborabant intento studio, atque conjuncta operâ.

52. Nec interea quieti erant Arianæ. Valentem, quem antea in Arianismum Dominica uxor induxerat obsidentem, capiunt: Eudoxi præsertim operâ notiffi-

(1) *Idem ib.*

rissimâ famâ hominis , qui adeo sese in  
 Valentis gratiâ infudit , ut ab eo Aria-  
 no, cœcus Imperator , lustrali fonte,  
 mergi voluerit . Tum aqua illa , sacra  
 quidem , sed malè sparsa , transversam  
 baptizati Principis mentem , magis ad  
 superstitionem accendit ; inducæque  
 jamdiù per uxorem flamme, novum ve-  
 luti alimentum fuit . Namque statim  
 cum ipso Baptismate, acerbissimum Va-  
 lens, erga cultores Nicænæ fidei, susce-  
 pit odium ; eosque tandiù, malis omni-  
 bus, exagitare Sacramento decrevit, do-  
 nec catholicorum genus omne , aut vi  
 extirparet, aut excideret ferro . Verùm  
 quominùs fax illa erumperet in catho-  
 licorum perniciem , Bellum Gothicum  
 obstabat ; neq; enim furias omnes exe-  
 rere , nec sevirè pro ingenio sibi posse  
 videbatur , curis militaribus impedita  
 crudelitas ; quare Valēs, ut omnibus Im-  
 perij viribus Christo bellum moveret  
 pacem cum Barbaris composuit . Hinc  
 iterum tempestas in Oriente : Sanctorū  
 exilia , verbera , cruciatus , Urbium  
 direptiones , luctus Ecclesiarum , san-  
 guis , incendia , cædes .

53. Interea Magnus Basilius , qui  
 ante

ante hoc tempus, privatam vitam atque virtutem colebat, procul negotiis curisque publicis, aut Monachus in solitudine, aut Presbyter in Patria; laborantique Orienti, precibus magis ad Deum fufis, quàm operâ prestò fuerat; Eusebio Episcopo Cæsareæ defuncto, Cæsareensi Ecclesiæ præficitur. Tam propius publicæ utilitati admodum, pro Religione, ac salute Orientis, cū Athasio magno, cæterisque fidei propugnatoribus conspiravit. Eidem Athasio, datis literis, author fuit, ut cum Romano Episcopo, & occidentalibus de afflictissimis orientalis Ecclesiæ rebus, in primis ageret: ab iisdem, datis literis, adornatisque legationibus, auxilium consiliumque peteret: idque Orientis nomine faceret, cujus antesignanus, & pater esset. Spem omnem orientalis Ecclesiæ, in Romana Sede sitam esse; quamcumque illa de fide, ac de hæresibus sententiam pronunciaverit, hanc populos omnes religiosissimè amplexuros; in ea authoritatem, in ea veri falsique regulâ, in ea tãdem præcipuâ divini Nominis præsentiam esse. Tum ipse quoque literas mittere, legationesque

nesque frequentissimè tùm solus , tùm una cum alijs Orientalibus ad Damasium instituere ; vicissim accipere , unà laborare ; nunquam quiescere . Ita eo tempore , præ cæteris omnibus , divinus hic Triumviratus , Damasus in Italia , Athanasius in Ægypto , Basilus in Cappadocia Orientalem Ecclesiam sustentabant , ne ad Valentis imperum rueret .

54. At Valens , qui jam gladium eduxerat , atque multorum Sanctorum cædibus cruentaverat , ubi de Basilio audivit , quod Episcopus esset factus , & Imperatoris incæpta audacter moraretur , ad eam arcem expugnandam signa movit . Virum aggreditur per Modestum Prætorio Præfectum , hominem sceleribus exercitatum , & notissimum crudelitatis ministrum : qui cùm , Cæsaream profectus , Basilium convenisset , & in scopulum se incidisse intelligeret , de successu desperans , destitit ab incæpto . Imperatorem docet , Basilii flectendi , spem penitus nullam esse . Valens ea fama motus , & admiratione magis viri , quam ira correptus . Cæsaream , haud iniquo animo , proficiscitur ; eò ubi pervenit , templum adit ;  
offert

offert munera Ecclesiæ: in communio-  
nem Catholicorum parumper descen-  
dit: adeo ut quādam bonæ mentis scin-  
tillam concipere visus sit. Verū post  
paulò;ijs omnibus evanescentibus (ne-  
bulæ enim erant) atque in deterius A-  
rianus Princeps repente præcipitans,  
exilij sententiam adversus Basilium  
apud se statuit, quam tamen sententiam  
quò minus subscriberet, ostento pri-  
mum filij, repente morbo percussi, de-  
indè fracti calami prodigio, prohibi-  
tus est. Igitur, cum suo malo didicisset  
Valens, nulla vi expugnari posse Basi-  
lium, in ea desperatione Cappadociā  
discedit, atque aliò furorem suum ver-  
tit.

55. Hic libenti animo commemo-  
rarem, qui tunc sermones Basilio inter-  
cesserint cum Modesto; qui, cum ejus  
viri divina responsa, & plenam animi  
orationem obstupescens, inter admi-  
rationem, & iram quereretur, *nominem*  
*se offendisse, qui tanta dicendi libertate*  
*cum Modesto usus foret, celebratum il-*  
*lud accepit à Basilio responsum: non*  
*dum fortasse in Episcopum incidisti:*  
Tum etiam libens narrarem, ut Valens  
Cæsa-

Cæsareæ Templum ingressus, cum Basilii sacris operaretur, ibi primum germanam Ecclesiæ faciem cognoverit: ut ad speciem illam, non antea visam, Religionis, defixus animo hæserit: ut mox immoti Episcopi majestate percussus, sacro metu corripì, ac totis artibus contremiscere vilis fuerit: sed ea res longius me ab incæpto traheret.

§ 6. Desperato itaque Basilio, in alias partes fusus Valentis furor, ad instar turbidi torrentis, concitatissimo cursu, atque cruentis fluctibus, per Orientem universum ferebatur; plurimas regiones, igne ferroque vastans; atque miseros Catholicos, exilijs, proscriptionibus, cruciatibus, cædibus, æumnisq; omnibus involuens: Sed in Anriochiâ maximo impetu irrupit; indè in Syriam universam; tùm sese in alias finitimas Provincias, magno fragore, majori ruinâ exoneravit.

His tempestatibus, solus propè Athanasius in portu esse videbatur; qui in magnâ Ecclesiæ, ac ditionis suæ tranquillitate, alieno magis, quàm suo aut suorum periculo laborabat. Ea res mirum in modum Arianos urebat, qui

Atha-



Athanasio incolomi nil unquam è re-  
 suâ luteyrum sperabant. Ob eam causam  
 Valentem acrius extimulant; ne quem  
 primum opprimi oportuisset, tamdiu  
 quietum sinat: In Athanasio, ejus Belli  
 summam sitam esse; nisi eo superato,  
 victoriam nullam fore; eodem infenso  
 animo esse Athanasium in Arianos, quo  
 semper antea fuerat; eodem animo esse  
 debere Arianos in Athanasium, quo  
 semper antea fuissent. In illum iram,  
 omnem atque impetum conuertendum  
 esse. Imperator, (1) qui ejusmodi stimu-  
 lis minimè indigebat Alexandrinæ  
 urbis Præfecto jubet, ut exulem Atha-  
 nasium pellat. Ea re commota est Ale-  
 xandria Urbs tota: plebs convenit,  
 obstat, ardet; seditio imminet. Tunc  
 Præfectus, metuens tempestatem peri-  
 culi popularis, Valentem de motu Ci-  
 vitatis per literas monet; interim nil  
 gravius in Athanasium deliberat; plebs  
 in eâ expectatione parumper quiescit,  
 Sed Athanasius, vel quòd de insidijs  
 divinitus esset monitus, vel quòd ex  
 eo tumultu invidiam sibi timeret, clàm  
 fugit, atque in sepulcro patris quatuor  
 menses delitescit. Id ubi Populi ani-  
 mad-

(1) *Socram.*  
*l. 6. 12. Socra.*  
*l. 4. c. 13. Ep-*  
*ist. 68. Ruf-*  
*And. lib. 2. c. 12*

maduertunt, cùm absentiam Pastoris pati non possent, & Episcopi desiderio majorem in modum eorum animi perterritarentur, periculosius quàm antea moveri cœperunt. Quare Valens rem maturius considerata imperat, uti Athanasius petenti populo, avidæque plebi restituatur. Ita Valens Athanasium, & Basilium, quos maximè perditos voluisset, salvos relinquere coactus est: adeò mortalium consilia, & cæcos Principum conatus, Divina Providentia, quæ omnia moderatur, eludit.

(1) *Spacrt. l. 4. c. 16 Theodoret. l. 4. c. 18. Socr. l. 6. c. 18. Cyril. ep. 1. Rufin. lib. 2. c. 7.* § 7. Et quidem divini Numinis consilio factum esse arbitror, ut Athanasio Magno hæc insperata tranquillitas existeret; ut qui vitam omnem inter fluxus, ac tempestates duxisset; mortem tandem in sinu tranquillitatis obiret. Nam mihi Deus sic Athanasii tempora divisisse videtur, quasi vitam labori, mortem quieti destinasset. In eo igitur interjectæ pacis, otio brevissimo, fulmen Arianismi, robur fidei, admiratio Sæculorum Magnus Athanasius vitam, laboribusque defunctus \* est. Ad quem virum, omnium opinione majorem, exornandum, ea laus Apostoli apposita in

(\*) Anno 371

in primis mihi videtur esse. *Plus omnibus laboravit, fidem servavit, cursum consumavit.* Tum Ecclesiam Alexandrinam Petrus suscepit; quem Athanasius moriens Episcopum designaverat. Orientalis Ecclesiæ onus, postquam prima columna, morte, subducta est, in Occidente Damasi, in Oriente Basilii, & Nazianzeni humeris, incubuit.

58. Post hæc, Alexandrinæ Ecclesiæ pax omnis, iterum turbata; expulsus Petrus; Lucius nequissimus homo, vi & armis intrusus: tùm iterum sanguine cecidibus, turbine, atq; procellis, obvoluta civitas Alexandria. Valens, quamvis eo tempore bellum Gothicum in statu fuisse, nil tamen, de instiruto crudelitatis cursu vestigium flexit; in omnem Orientem, ad Catholicorum perniciem tempestates, naufragia, incendia, atq; ruinas tulit; nec prius furori finem, quàm vitæ fecit. Quare Arianismi plusquàm civilis calamitas, usq; ad annum 378. in Oriente producta est: quo tempore, in clade Gothica (quàm, post Cannensem Romanis nulla funestior) Tyrannus ille absumptus igne, periit. Tunc Gratianus & mox Theodosius religiosissimi Prin-

cipes Ecclesiâ Orientalem recrearunt: atque lacrymas, luctumq; à Catholicorum oculis absterferunt. Tunc pax rediit; Religio valuit; Arianismus ruit: cujus, etsi quedam malè relicta germina superfuerint, robur tamen excisum, concidit ab radice.

. 59. Hic autè cursus fuit Ariane conjunctionis; quæ nata sub ann. 320. extincta verò in Oriente sub ann. 380. sexaginta annos, quæ iusta est hominis ætas, ibidem vixit. Ab exordio sui, usque ad Concilium Nicanum, flamma, & contentio videri potuit: à Concilio Nicæno usq; ad Constantini obitum, contagiū veluti ac pestilentia; per sinuosos flexus, doloso gradu serpens: postea verò, sub Constantio, Juliano, ac Valente, neufragium, ruina, vastitas. Eam Basilii, Navalii bello comparavit, intempesta nocte, concitatoque mari commissos Athanasius tempestrati, Oceanique fortune Nazianzenus incendio. Illam alii cum turbine atq; procellis; alii cum torrentibus contulerunt. Mihi verò, sapius cogitanti, ea Oebia Terrarum perturbatio, expressa Inferorum imago, ubi sempiternus est horror, videri solet.

CAPUT



## CAPUT SECUNDUM

*De aliis quibusdam Orientalibus  
ejus temporis hæresibus,  
& schismatibus.*

61. **N**ON una tantum hæresis Orientalem Ecclesiam, eo tempore dilacerabat; novæ semper ac penè infinitæ pullulabant in dies; quarum Ariana pestis, aut mater erat, aut nutrix, aut soror, aut focia. Namque primò, in ramos plurimos, eadem ipsa stirps mala abiit: mox tantam morum ac temporum corruptelam, in Orientem invehit, ut hæresum innumera, ac repentinæ multitudines passim existerent. Hic ego primùm de divortiis Arianorum, mox de aliis quibus-

busdam hæresibus, & schismatibus pauca, & quam brevissimè dicam.

*De Arianis, & Eusebianis.*

62. **A**rianorum nomen primi æ præsertim obrinuerunt ji, qui Alexandrina in Urbe, sub annum 320. palàm insanientem, & ab Ecclesiæ obsequio discedentem Arium secuti sunt; quorum nomina superiori capite, sub initium \* retulimus. Eusebiani verò ji vocari sunt cæpti, qui eodem aut sequenti anno, Eusebio duce Episcopo Nicomediæ, Arii ac sociorum, quos ob vulgatam hæresim Alexander damnaverat, tutelam susceperunt; quorum etià nomina ibidè \* recensuimus. Quod ad internam hæresim pertinet; Arianos inter, & Eusebianos, ne latus quidem unguis intercedebat; nam eadem, utrorumque mentem, insania corripuerat: quin imò de Eusebio Scriptores probati memorant, illum eà pestilentia, ante Arium, laborasse; quamvis communis superstitionis vexillum, Arius primùm extulerit. Verum inter Arianos primos, ac primos Eusebianos, nonnihil intererat

\* num. 1.

\* num. 2.

rerat; namque Arius & Ariani vulgatam hæresim, sicut suam ac propriam, tuebantur: Eusebius verò & Eusebiani veluti accedebant, alienæ causæ modò tutores, atque patroni; subinde etiam cognitores, Judices, atque arbitri. Illud præterea, inter eoldem, discrimen erat; quod Arius & Ariani iudicio convicti; sententiâque, semel ab Alexandro notati in Synodo Alexandrinâ, iterum ab Osio in altero Alexandrino Concilio, maximè verò Nicææ; exclusivæque ab societate fidelium, veluti pestes publicæ vitabantur: Eusebius contra & Eusebiani, sententiâ ejusmodi nequaquam subiverant; neque fuerant ab Ecclesia prohibiti; nec nisi post annos plurimos in Sardicensi Concilio, eorum aliqui notati sunt: quare plerique Catholicorum, & viri etiam sanctitate præstantes, cum Eusebianis passim, ac diù communicasse feruntur.

63. Ex Arianis itaque, & Eusebianis, una quædam conjuratorum Respublica confari cæpit; in duos divisa ordines, velut in plebem, & Partes conscriptos; in populum, ac Senatum: nam qui, inter populares conjurationis, Epi-

F 3            scopi

busdam hæresibus, & schismatibus pauca, & quam brevissimè dicam.

*De Arianis, & Eusebianis.*

61. **A**rianorum nomen primi æ præsertim obtinuerunt ji, qui Alexandrina in Urbe, sub annum 320. palàm insanientem, & ab Ecclesiæ obsequio discedentem Arium secuti sunt; quorum nomina superiori capite, sub initium \* retulimus. Eusebiani verò ji vocari sunt cæpti, qui eodem aut sequenti anno, Eusebio duce Episcopo Nicomediæ, Arii ac sociorum, quos ob vulgatam hæresim Alexander damnaverat, tutelam susceperunt; quorum etiã nomina ibidè \* recensuimus. Quod ad internam hæresim pertinet; Arianos inter, & Eusebianos, ne latus quidem unguis intercedebat; nam eadem, utrorumque mentem, insania corripuerat: quin imò de Eusebio Scriptores probati memorant, illum eà pestilentia, ante Arium, laborasse; quamvis communis superstitionis vexillum, Arius primùm extulerit. Verum inter Arianos primos, ac primos Eusebianos, nonnihil intererat



rerat; namque Arius & Ariani vulgatam hæresim, sicut suam ac propriam, tuebantur: Eusebius verò & Eusebiani veluti accedebant, alienæ causæ modò tutores, atque patroni; subinde etiam cognitores, Judices, atque arbitri. Illud præterea, inter eosdem, discrimen erat; quod Arius & Ariani iudicio convicti; sententiâque, semel ab Alexandro notati in Synodo Alexandrinâ, iterùm ab Osio in altero Alexandrino Concilio, maximè verò Nicææ; exclusivæ ab societate fidelium, veluti pestes publicæ vitabantur: Eusebius contra & Eusebiani, sententiâ ejusmodi nequaquam subiverant; neque fuerant ab Ecclesia prohibiti; nec nisi post annos plurimos in Sardicēsi Concilio, eorum aliqui notati sunt: quare pleriq; Catholicorum, & viri etiam sanctitate præstantes, cum Eusebianis passim, ac diu communicasse feruntur.

63. Ex Arianis itaque, & Eusebianis, una quædam conjuratorum Respublica constari cæpit; in duos divisa ordines, velut in plebem, & Patres conscriptos; in populum, ac Senatum: nam qui, inter populares conjurationis, Epi-

scopi essent, plurimumq; aut dignitate, aut famâ, aut potentiâ valerent, ji ab ductore Eusebio, vocabâtur Eusebiani; ac velut in Senatorio ordine, inter Patres cōscriptos, collocabantur: quorum partes erant, in judiciis, in conciliabulis, in aulâ potentiorum, conjurationem alere, sustentare, augere; Catholicos & obstantes, maximè Athanasium opprimere. Reliquum verò conjuratorum vulgus, numerus atque turba, sub trito magis Arii nomine, Ariani vocabantur; eamque illius Reipublicæ partem, constituebant, quæ multitudinem efficit, & plebe ac populo continetur. Hoc politiæ genere usus est, Senatus ille populusque Arianus ad annum ferè 358. tametsi ea res nihil obstiterit, quo minus Ariatorum nomen Eusebianis quoque promiscuum foret; nam quorum una esset mens & perfidia, eos diversa vocum appellatione discriminare, nihil pensi, eorum temporum Scriptores, & Patres habuerunt. Post eum verò annum 358. extincto jam Eusebio, Eusebianorum quoq; nomen extinguere cepit; ac demum omninò periit: exindequinfame solum Arii nomen posteripetere obtinuit,

nuit. Sed præter Arianos, & Eusebianos, alia nominum, sectarumque divorce eam Satanae Synagogam distraxerunt: de quibus divortiiis statim pauca subnecto.

*De Ariani meris, & Semiarianis.*

64. **M**Eri Ariani habebantur illi, qui Thaliae tenacissimi, à meta primâq; Arii blasphemiam, ac lacum quidem unguem dimoveri patrentur. Semiariani verò si dicebantur, qui à primo Thaliae rigore aliqua ratione declinare, & cum Dei Verbo mitius viderentur agere; nec tamen adhuc ad sinceritatem Nicæne Fidei, & homousii confessionis descenderent. Sed quoniam multiplici via & ratione deflecti à Thalia poterat, eam ob rem, Semiarianorum exitit multiplex, & varium genus. Ea divisio sub annum 327. Magno Constantino imperante, duobus annis post Nicenam magnam Synodum, primò caput: primamque duxit originem ab ipsismet Ario & Eusebio: hi siquidem, non ex avari sententia, sed temporis servientes, privatique

rationibus ducti, omnium primi à Thalia declinarunt. Nam jidem Eusebius Nicomediæ, & Arius, hic exilii tædio, ille aulæ ambitione victus, captiosâ quadam verborum circuitione apud Constantinum uti cæperunt, quò meliorem induisse mentem, descivisse à Thalia, ac Nicænis Patribus cōsensisse videri possent: eâque demum viâ, exilio liberati, in Imperatoris gratiam redirent; quod ipsis utinam non successisset ex voto. Quin etiam Arius, eodem consilio, fidei quandam formulam scriptam obtulit Constantino, ambiguum ac dolo plenam, & speciem quandam veritatis præferentem, quæ extat adhuc apud Socratem, (1) ac Sozomenum (2). Tunc verò, sunt (3) qui putant, plures de factione ferociùs, tenaciùsque Thaliæ adherentes, sese ob eam rem ab ipsius Arianismum in meros Arianos, & Semiarianos primò abjisse. Ita jidem ipsi Arianismi fundatores, ac veluti Patriarchæ Arius, & Eusebius, Semiarianorum

(1) *Lib. 1. c.*  
19-20.

(2) *Lib. 2. c.*  
26.

(3) *Ruffin. l.*  
1. c. 25.

norum fuisse principes, atque primi feruntur, Sed post annum 358. Ario longè antea, & Eusebio non ita pridem defunctis, Arianismi divortia in Ariarios, & Semiarios, aperta magis, & concitata extiterunt.

65. Sed merus Arianismus his præsertim deliramentis continebatur; solū Patrem verum Deum esse, solum æternum, immutabilem, atque principio carentē: hunc ex æterno Deum, non verò Patrem ex æterno fuisse, sed tunc demum postquam filium produxerit. Filium ex non existentibus factum; propterea opus, & creaturam esse *Κρίστος ὁ, ποιητής*; nec ejusdem, neque similis cum Patre substantiæ, nec *ὁμοούσιος* nec *ὁμογενήσιος*: naturā mutabilem, potententemque in malum desciscere; arbitrijque libertate, capacem virtutū, ac vitiorum; atque ad hoc, ante reliqua editum, ut illo Pater ad Mundum, & creata cœtera fabricanda, tanquam instrumento & ministro, uteretur; utque omnipotentem Patris vim & efficientiam, quam nulla creata res pati, ac sustinere valuisset, in se primò reciperet temperaretque; temperatam deindè moderatamque creandis

dis cœteris admoveret; ejusq; rei causa Filium, præ reliquis omnibus, & excellentiori modo esse atque dici. Hæc erat insania Arii mera ac veluti primigenia, quam ex illius Thalix fragmento, quod, in libro de Synodis repositum, Athanasius posteritati servavit, cum ex ejusdem Arii ad Alexandrum, & Eusebium datis literis; atque ex ijs, quas plurimas ad diversos, ea de re, scripserat Alexander; ac demum ex ipsis Athanasij operibus, alijsque vetustatis monumentis collegimus.

66. Eorum Princeps, qui ejusmodi merum Arianismum profiterentur, Aëtius fuit; cujus deinde acerrimus discipulus, ac propugnator extitit Eunomius: tum hos Georgius Alexandrinus, Eudoxus, Euzojus, Uranius Tyri; & ex occidente Ursacius Mursæ, Valens Singidonis, Auxentius, Cajus, Demophilus, atque alij secuti sunt: quibus aliquando Acacius etiã accesserat. Hi verò promiscuè vocabantur Aëtiani, Eunomiani, *Ανόμοιοι* pariter, quòd dissimilem, & *Εξυνόμοιοι* quòd *Εξ' α' όνότος* ex non ente factum putarent Filium; tum etiam Ariani Troglitæ, sive Trogloditæ

ditæ, quod furtim in latebris convenirent. Qui omnes, uti diximus, Filium Patri dissimilem, ex non existentibus factum, creaturam & naturâ mutabilem præeunte Aëtio pejerabant, & metorum Arianorum Sceleratissimam sectâ constituebant.

67. Sed antequam ad Semirianos accedam, duo hic lectores monitos volo; primū quidem, ejusmodi Arii amenitiam ex Platonicis deliramentis mansisse, præsertim ex Platonis illa Deorum triade, unde tot hæresum multitudines, primis Ecclesiæ temporibus, in Christianam religionem irrepsērunt. Nam, quod Plato tres prædicasset Deos, & eorum primum Patrem mentemq; potentiorē vocasset; alterum verò Factorem & opificem, principiumque rerum omnium, mentemque posteriorem, & hunc ab illo creatum: tertium denique (ut conijcitur) mundi animam statuisset; ea causa fuit, cur ante Arii tempora, nonnulli, plus æquo Platonicis, durius de Trinitate scripsisse videantur; quem postea errorem, majori perfidia, strepitu, atque ruina Arius ipse vulgavit.

dis cœteris admoveret; ejusq; rei causa Filium, præ reliquis omnibus, & excellentiori modo esse atque dici. Hæc erat insania Arij vera ac veluti primigenia, quam ex illius Thalix fragmento, quod, in libro de Synodis repositum, Athanasius posteritati servavit, tum ex ejusdem Arij ad Alexandrum, & Eusebium datis literis; atque ex ijs, quas plurimas ad diversos, ea de re, scripserat Alexander; ac demum ex ipsis Athanasij operibus, alijsque vetustatis monumentis collegimus.

66. Eorum Princeps, qui ejusmodi merum Arianismum profiterentur, Aëtius fuit; cujus deinde acerrimus discipulus, ac propugnator extitit Eunomius: tum hos Georgius Alexandrinus, Eudoxus, Euzojus, Uranius Tyri; & ex occidente Ursacius Mursæ, Valens Singidonis, Auxentius, Cajus, Demophilus, atque alij secuti sunt quibus aliquando Acacius etiâ accesserat. Hi verò promiscuè vocabantur Aëtiani, Eunomiani, *Αρειανοί* pariter, quod dissimilem, & *Εξουνοί* quod *Εξ ἑνὸς ὄντος* ex non ente factum putarent Filium; tum etiam Ariani Troglitæ, sive Trogloditæ



ditæ, quod furtim in latebris convenirent. Qui omnes, uti diximus, Filium Patri dissimilem, ex non existentibus factum, creaturam & naturâ mutabilem præsentem Aëtio pejerabant, & merorum Arianorum Sceleratissimam sectâ constituebant.

67. Sed antequam ad Semisrianos accedam, duo hic lectores monitos volo; primū quidem, ejusmodi Arii amentiam ex Platoniciis deliramentis mansisse, præsertim ex Platonis illa Deorum triade, unde tot hæresum multitudines, primis Ecclesiæ temporibus, in Christianam religionem irrepsērunt. Nam, quod Plato tres prædicasset Deos, & eorum primum Patrem mentemque; potiore vocasset; alterum verò Factorem & opificem, principiumque rerum omnium, mentemque posteriorem, & hunc ab illo creatum; tertium denique (ut conijcitur) mundi animam statuisset; ea causa fuit, cur ante Arii tempora, nonnulli, plus æquo Platonici, durius de Trinitate scripsisse videantur; quem postea errorem, majori perfidia, strepitu, atque ruina Arius ipse vulgavit.

68. Alterū verò Arianos Ariomantas dictos fuisse; quo nomine appellandos eos Constantinus Magnus præcepit; eorumque pestilentem, ac detestandam hæresim judaicam à Patribus, & judaicā deterritiorem vocari consuevisse: cujus rei causam elegantissime indicavit Nazianzenus Theologus, qui in explicando Trinitatis mysterio, cauendum esse docuit, ne *naturas scindentes, secundum Arii rectè dictum favorem, in Judaicam paupertatē concludamur, unicam numerū aternam naturam agnoscetes, atque in Divinam naturam invidiam inducamus, solo ingenito Divinitatem circumscribentes; quasi timeamus ne pareat nobis Deus, si sit Pater Dei veri, & naturā paris.*

69. Semiarianorum genus, multiplex ac varium fuit; inque sectas plurimas, portentosa quadam vocum sententiarumque varietate, discessit; Sed caritres famosæ magis, atque præcipuè memorantur; Prima eorum erat, qui tamen animi non inducerent, ut hominū vocem, fidemque reciperent, Filium tamen ὁμοία substantiᾷ, ἢ παρὰ πάντα per omnia, Patri similem affirmabant

bant; & homouſij loco, homoeuſion. adſtruebant. Horum antefignanus, ac Princeps Baſilius Ancyranus haberi ſolet, qui Marcelli Ancyrani Episcopatum inuaſerat, homo in Conſtantij aula plurimum ualeho. & eruditionis fama clariſſimus) poſt quem ibant Georgius Laodiceuſus, Silvanus Tarſenſis, Sophronius Pompejopolitanus, Eleuſius Cyziceuſus, Macedonius Conſtantinopolitanus (qui contra Spiritum Sanctum perfidiam execrandam poſtea vulgavit) Marcus Aretuſius, atq; alij; quorum ſententia mitiſſima omnium fuit, atq; adeo viſa proxima veritati, ut in illam (ut memorant) Euſebius Samoſatenuſus, & Meletius Antiochenus viri ſanctiſſimi aliquando deſcenderint; & Arthanuſius ipſe, in Arianorum genus omne implacabilis, ejus ſententiae auctores, fratres vocare non dubitaverit.

70. Semiarianorum factio altera, eorum erat, qui Filium nec ejusdem cum Patre ſubſtantiae, neque ſimilis, nec homouſion, nec homoeuſion eſſe volebāt; proindeq; tam *Quomouſio conſubſtantialis*, quā *Quomouſio ſimilis ſubſtantia* vocabula, veluti peregrina, & ab uſu ſcripturarū abho-

abhorentia rejiciebant: neq; tamén diffimilem Patri Filium affirmabant, quin potius *Ἀνόμοιον* execrabantur, & anathemate feriebant. Filium itaque Patri similem statuebant; non tamen *ὁμοία* substantiâ, sed quemadmodum statua, vel imago picta exemplo suo similis esse solet, summâ facie, externisque dumtaxat coloribus, ac lineamentis; simulque negabant, creaturam illum esse unâ ex reliquis, ac veluti de vulgo creaturarum. Ea in hèresi Acacius fuit Episcopus Cæsareæ, ejusdemq; primus author habetur; cujus sententia, tamen à mero Arianismo paulò, verboq; tenus deflectat, ab eodem tamen, re ipsa nihil aberrat. Et sanè Acacius sese à merorû Arianorum grege, odio magis ac similitate, quàm hèresi, aut sententiâ distraxit.

71. Tertia demùm Semiarianorum secta, Macedonianorum, sive Pneumatomachorum erat; quorum alii de Verbi Divinitate cum primo Semiarianorum genere; alii cum catholicis sentiebant; sed utrique in Sanctum Spiritum delirabant. Ita verò hèresi 74. Epiphanius scribit de hoc genere Arianorum. *Ab his Semiarianis* (videlicet primi generis

neris) & orobodaxis, monstrum quoddam, ut ita dicam, biformium hominum, ac semiferarum contra nos excitatum est: quales Centauros, aut Panas, aut Sirenas fabularum nobis auctores ediderunt: ac subinde docet, ejus generis pestiferos homines, bellum Spiritui S  cto sub Macedonio duce intulisse, Macedonia nos propterea vocatos & Pneumatomacos: eorumq; alios, planè rectè credidisse de Filio; alios verò fec  s. Hi Spiritum Sanctum non Deum, sed creaturam statuerunt; neq; plus esse, quàm Patris atque Filii ministrum, ac veluti servum, nihilo magis præstantem Angelis, quàm ordinis quodam supremo gradu. Fuere præterea inter illos, qui arbitarentur, non aliud quidquam Sanctum esse spiritum, quàm vim quandam sanctificantem, quod pariter accepimus ab Epiphanio: atque h  c satis de divortio Ariatorum.

72. Hoc loco curiosius à quibusdam inquiri solet, ex tot tamque variis Ariatorum sectis, cuinam præsertim Constantius Imperator adhæserit? Sed ea res (ut opinor) neque ipsimet Constantio comperta satis fuit; cujus c  ca  
mens

mens, omnique vento mobilis, modo huc, modo illuc, nunquam eadem aut sibi constans, semper incerta & varia ferebatur. Nam modo huic Semiarianorum gregi, modo illi; jam Basilio Ancyrano, jam Euzojo & Acacio; aliquando etiam Arianis meris, studere videbatur: quamq; hesternæ die fidei formulam suscepisset, eam mox repudiata, repentè cum alia commutabat, hanc etiam postridie cum tertiâ commutaturus. Nam qui semel fidem, quæ una est, fideique germanam regulam animo excusserit, hujus mentem veluti navim, clavo & gubernatore carentem, vagam errantemq; arbitrio ventorum circumduci necesse est: plerumque tamen Arianis meris, & Anomæis, quos frequentius exagitavit, adversabatur. Hanc Constantii levitatem mobilemque perfidiam, vivacissimis coloribus S. Hilarius depinxit; hunc Patrem legat, qui ea de re certior fieri velit.



*De jis, qui merum Arianismum aliis erroribus cumularunt, & primum de Aëtio.*

73. **A**ëtius natione Syrus, patriâ Antiochenus, genere obscurissimo fuit: defuncto patre, puer admodum, in extremæ fortunæ sordibus, relictus, ad aurificinam se contulit; eâque in arte summus evasit. Inde impatientem abiectæ fortis animum ad sublimiores appulit disciplinas; subtilemque, acutam, & sophisticam differendi rationem sectatus, brevi tempore ingenii famam est consecutus. Exinde, cum esset moribus perditis, indolis ferocissimæ, ingenio superbus, indocilis, temerarius; cumque de rebus divinis, sacrarum literarum omninò rudis, arbitria splendida facere non dubitaret, pessimus evasit hæresiarcha. In Arianismum primò ruit; ob eamque rem, a Leontio castrato Antiochiæ Diaconus est ordinatus: tùm merorum Arianorum, uti diximus, agmen ducere cepit: horrendumque in modum pejerans, Filium & Spiritum Sanctum, exutos Divinitate, in creatarum rerum ordinem redigebat. Sed mero Arianis-

mo, scelerata insuper dogmata addidit hujuscemodi: hominis perfectionē in rerū divinarum cognitione dūtaxat sitam esse; reliquas verò vitæ actiones, quæ vulgò malæ aut bonæ vocari solent, siquæ vè quæ jubentur, siquæ quæ prohibentur legibus, nihil ad futuram vitam pertinere: Fas esse (quod horret animus dicere) Venerem sequi, quòcumque ferat, etiam ad nefanda: aurem scalpere, nates emungere, alvum deponere, ac venerem exercere, perinde esse: naturæ ea omnia æquo jure deberi: quarum rerum causa *Impii* atque *Athei* Aëtio cognomentum accessit. De Deo, Deique substantia, geometrica via & ratione differuit; dialecticâ usus, & brevi quadam syllogismorum complexione; quæ in re nuperum imitatore habuit Benedictum de Spinoza, famosum ætate nostra sectarium, qui Amstelodami Hebraeus natus,\* Semichristianus deinde factus, Atheus demum vixit & Atheus periit, in Aga comitis, phrysi sublatus.\* Hic pessimus Atheista, omnium Atheorum monumenta revolvit; ut ex multorum deliramentis, insanissimum quoddam sistema, pestiferumque componeret

\* ANNO 1633.

\* ANNO 1677.



neret : alia ex Amalrico , quædam ex Davide Dinando , plurima ex Epicuro mutuatus, ab Aetio (cujus cognomen tum placebat) tum eam, quam dixi, rationem, de Deo geometricè disputandæ usurpavit, eaque usus est in suis Ethicis posthumis; tum nefandas opiniones de hominis perfectione , ac de furiosa vitiorum omnium licentia : quibus opinionibus tractatum Theologico-politicum aspersit, inferno igne, una est Ethicis, reliquisque posthumis operibus, deducendum .

*De Eunomio .*

74. **E**Unomius Aëtii(1) discipulus natione Cappadox , in summis etiam sordibus fortunæ ac generis natus, impietate penè Magistrum superavit; & Arianismum blasphemiiis cumulavit ejusmodi : *Filium Patris servum, atq; mancipium esse : Spiritum Sanctum, ante omnia opera, à Filio creatum: Sanctum Josephum, Deipara virginitati, post partum, minimè pepercisse : se de rebus divinis ignorare nihil : ita se nosse Deum, sicut ipsum se Deus novit .* Ad hæc, à Christo Domino institutam,

(1) Epiphan. in ea hæres. Philosoph. l. 6. cap. 3. Socr. tom. Gregor. Nyssen. contr. Eunom. Theodoret lib. 4. de hæres. c. 3.

& ab Apostolis traditam Baptismi normam, atq; legem, subvertit; ausus sectatores suos, sub hac impia formula, baptizare: *In nomine Dei increati: & in nomine Dei creati: & in nomine Spiritus Sanctifici, atq; ab creato Filio creati.* Unicâ etiam immersione Eunomius baptizare solebat; ut eo ritu, unam Dei Naturam, unamq; Personam profiteretur; eam ob rem Constantinopolitana, prima Synodus eademque Æcumenica Secunda, octavo canone decrevit, ut ad Ecclesiæ finem redeuntes Eunomiani, qui in eam formam, modumque baptizati forent, velut Ethnici reciperetur, nimirum ut cathecumeni fierent ac postea baptizarentur.

(1) *Blasphemas*  
*cap. 2. litt. A.*

75. Sed hic animum advertat lector, non quemcumq; unicæ immersionis usum, sed abusum dumtaxat Eunomianum velut impium, & irritum eo canone prohiberi, quidquid ex adverso Matthæus (1) Blasphemas in suo Nomocane deliret. Quare tametsi cum Latini tum Græci trinâ plerumq; seu immersione, seu asperzione baptizent, nihil tamen ea res prohibet, quo minus unicâ baptizare, quandoque sit licitum, quandoque

doque etiam laudabile ac necessarium :  
 Ita quoniam pestiferum genus Ariano-  
 rum, in Hispaniam illapsum, ad insi-  
 nuandam hæresim de divinarum Trini-  
 tate naturarum, trinā in baptismo im-  
 mersione abutebantur; eam ob rem, uni-  
 eam dumtaxat immersionem, catholi-  
 cis Hispanis, in medio Arianorum posi-  
 tis, Gregorius Magnus (1) præscripsit, da-  
 tis, ea de re, ad Leandrum Episcopum li-  
 teris, quarum postrema verba hic refe-  
 ro. *Sed si nunc usq; ab hæreticis infans  
 in Baptismo tertio mergebatur, facien-  
 dum apud vos esse non censeo, ne dum  
 mersiones numerant, Divinitatem divi-  
 dant; dumq; quod faciebant faciunt, mo-  
 rem vestrum se vicisse gloriantur.*

(1) S. Grego-  
 rius Magnus  
 lib. 1. epist. 41  
 ad Leandrum,  
 et habetur in  
 Concilio To-  
 letano 4. c. 5.

### De Aërio.

76. **A** Erius natione Ponticus, pri-  
 mò Eusthatij Sebasteni, ne-  
 quissimi hominis, necessarius, atque so-  
 dalis fuit: monastica vitæ genus simul  
 secuti, eandem solitudinem, circa mino-  
 rem Armeniam, uterq; coluit. Sed post-  
 quam Eusthatius, Sebastenum Episco-  
 patum obtinuit, in quem Aetii am-  
 bitio

bitio incredibilis ferebatur; ejus rel-  
 æmulatio veterem, quæ inter eos in-  
 tercedebat, necessitudinem distulit  
 pro ea, simulas, & odium invasere.  
 Verum Eustathius, invidiâ vulnera-  
 tum Aërii animum mulcere cupiens,  
 illum Presbyterum ordinavit; eidem-  
 que Xenodochii curam concedidit;  
 spe fore, ut jis publicis honoris, ac  
 benevolentix significationibus, æmula-  
 tionis ardor, in Aërii sinu, paulò mite-  
 fceret: sed Aërius implacabilis, ferox  
 atq; amens libidine imperitandi, factus  
 repente novæ sectæ antesignanus, &  
 ductor, secessionem constavit. Imprimis  
 Arianismo se se implicuit: cui de suo  
 ejusmodi superaddidit: Episcopum,  
 Presbytero præstare nihil; unum ef-  
 se ordinem utriusq;, munus idem, ac  
 dignitatem eandem: *mortuorum comme-  
 morationes, atque suffragia superuaca-  
 nea esse: nam (ajebat) ut vivus oret, ut  
 sua in pauperes eroget. quid, ex ea re, san-  
 dem ad mortuum redit? Celebrare Pascha-  
 rem esse omnino judaicam, nequaquam à  
 Christi cultoribus obeundam; nulla jeju-  
 niorum servandam esse legem, nam iussa  
 (ita scripturis abutebatur) nulla lege  
 posita*

*posita est, sed parricidis duntaxat, & id genus aliis. Hæc monstra, præter Arii dogmata, effutiebatur Aerius; e cujus cineribus, errorem illum de suffragiis mortuorum, excitasse videntur, cum olim Photianorum plerique, tum proximè Calviniani, ac Lutherani: quin, ea etiam hæresis, quæ ad Presbytericum Episcopo æqualitatem, pertinet, atq; ad jejuniarum tollendam legem, plurimos, nostrorum temporum, occidentales hæreticos, videtur corripuisse.*

*De Psathyrianis, ac Dulianis.*

77. **E**X Arianorum gregi, Psathyriani pariter emerferunt, eo nomine dicti ab ipsorum signifero, placitarum artifice. Horum, verò hæc erat hæresis, ac sententia. *Pater Deus, semper etiam filius à Deo creatus: idem enim est in Deo creare, & gignere:* quâ circuitione verborum, illud videntur significasse, Verbum ex non extantibus certè, sed ex æternitate tamen fuisse productum; proindeque, creaturam quandam ab æterno, Filium Dei statu-  
bant.

78. Duliani, ab eo nomen sibi derivarunt, quod Filium *δύλον* *servum* Patris pejerabant: quam insaniam hoc syllogismo conficere arbitrabantur: Omnis creatura servit Creatori: Patris verò creatura Filius: Filius igitur Patris servus: bona quidem consecutio, nisi ex minoris positionis amentia descenderet. Verum Psathyriani ad ali- quod Semiarianorū genus: Duliani autem, ad meros Arianos sunt ablegandi.

*De Apollinari, & Apollinaristis,  
sive Dimeritis.*

79. **A**pollinaris Alexandrinus patrem habuit ejusdem nominis: adolescens bonis artibus excultus, plurimum in literis ac pietate profecit: provectior exinde factus, adeo cum ætate virtus, & fama crevit, ut Laodiceæ obtinuerit Episcopatum: tūc in- gravescens annis, autoritate, ac maximorum virorum consuetudine longè valuit; interque Nicænæ Fidei propugnatores, non ultimum locum tenuit. Illo sanctissimi viri Athanasius Magnus, Serapion Thmuis Episcopus, Basilus, atq; alii plurimi, quàm familiari-  
ter

ter usi sunt: sed tamen, ut sunt hominum vicissitudines, ex optimo adolescente, viroq; claro & probò, in senem tandem delirum, pessimumque Hæresiarcam Apollinaris degeneravit. Itaque, ambirioso quodam contendendi studio abreptus, ac libidine sapiendi plusquam oportet, errores plurimos, primò concepit animo, deinde cepit evomere: In Trinitatem cum Arianis visus est delirare: namque Spiritum Sanctum, nomine tenus Deum appellans, omni Divinitate, re ipsa exuit; & gradus quosdam Deitatis excogitavit *magni; majoris, & maximi*, quasi magnus esset Spiritus Sanctus, major Filius, maximus Pater:

(1) *quam Deitatis scalam, non ad Cælum* (1) *Epist. 1. ad Cledon.*  
*effluentem, sed ab Cælo deferentem*, haud ineleganter Nazianzenus vocavit. Hæc cum Arianis delirabat Apollinaris: sed ad aliam præterea, longè diversam insanendi viam, delirus senex deflexit: *Christi corpus, genitum à Maria Virgine, consubstantiale Divinitati esse: Verbum ipsum, in carnem, ossa, capillos, ceteraque membra conversum, in corpus denique abiisse: mentem humanam à Verbo minime fuisse assumptam, mentis vices*  
*supplente*

*Supplente Divinitate.* Tum error Chiliarum, Epiphanio teste, Apollinario tribuitur; post corporum scilicet resurrectionem, his jisdem vitæ usibus, annorum Chiliadem esse homines consumpturos; in nuptiis versantes, commestationibus, cæterisque omnibus mortalis vitæ institutis.

80. Magnus Basilus egrè inducere animum potuit, ut hæc de Apollinario crederet; falsamque ratus, earum rerum vulgatam famam, eidem diu adhæsit; adeo ut ejusdem hæresis suspicionem apud Pontificem Damasum, uti memotant, laboraverit: sed postquam perfidi amentisque senis deliria, & scelera, satis habuit explorata, illum, apud eundem Damasum per literas detulit; enixis precibus ab eo Pontifice petens, ut quàm celerrimè posset, scelestum hominem, solemni judicio damnatum, majori fulmine percuteret; quò ea pestis à Romana Sede notata, ab omni Oriente, in posterum tempus, caveri posset. Apollinarium turba plurima sectariorum secuta est, quos Epiphanius Dimeritas, alii frequentius Apollinaristas appellare consuevere.



81. Ex hac verò Apollinaristarum, sive Dimeritarum damnata stirpe, Antidico-Marianitæ, & Collyridiani extiterunt. Illi Ἀντιδικίαν Mariam, post editum Reparatorem, cum Josepho cōsuevisse pejerabant. Hi verò eandem Beatam Virginem, latriæ cultu, prosequuntur; ejusdemque nomini, statis annis diebus, sacrificabant, & collyridem offerebant. Apollinarem, & illius gregem omnem Sanctus Damasus in Concilio Romano, petenti Basilio, ac presente Petro Alexandrino Patriarcha, anathemate feruit.

*Prima hæresis semina contra Primatum Romanæ Sedis.*

82. **E**X illa quoque Arianismi flamma scintillæ quædam ejus hæresis abstiterunt, contra Primatum Romanæ Episcopi, quæ nostris hæc temporibus, tanto strepitu atq; damno, per immensam animarum stragem in Oriente simul, & occidente grassatur. Ejusmodi verò scintillæ, ex illo Antiocheno conciliabulo primò eruperunt, quod Eusebii anno 341: per zenceniorum occasionem, inter se injerunt: ibi enim primò ejusdem perfidiosi homines ab obsequio

Ro-

Romanæ sedis apertissimè discessere : nam & citati à Julio Pontifice , ad causam Romæ dicendam , & judicio se sistere noluerunt ; & literas exinde ad eundem Julium scripserunt insolentissimas, quibus literis (uti superiori capite indicavimus) ausi sunt affirmare: *Episcopū Romæ nil ceteris Episcopis præstare*: Quibus vocibus, tunc quidem novis, & insolentibus, nunc verò usitatissimis in Oriente, Primatum Romani Episcopi, satis apertè carpere visi sunt. Ita Arianorū perfidia, nullam in Ecclesia auctoritatem intactā inviolatamq; reliquit: nō divinam, non Ecclesiasticam, non Apostolicam, non Pontificiam; neque sperandum erat, ut mitiùs aut modestiùs cum auctoritate Romanæ sedis agerent, qui nec increato quidem Dei Verbo pepercerūt. Hęc fuerunt prima damnosæ ejus hæresis rudimenta: quemadmodum ad eandem hæresim, ea videntur pertinuisse, quæ jidem Ariani, toto ferè conjurationis cursu, miscuerunt: Arbitria de Episcopis facere; causas maximas Religionis expedire; novas fidei formulas cudere; Patriarchas, præcipuosque Antistites sedibus movere, intru-

trudere alios ; sacra omnia confundere  
agitare; inconsulta Romana Sede; vel in  
conciliabulis præter omnia jura , & an-  
tiqua Christianorum instituta inter se  
initis; vel in Aula Imperatorum; vel in  
prophanis Præfectorum Judiciis, quasi  
nec Deus fuisset in Cælo, nec in Terris  
Mater Ecclesia, nec Romæ Vicarius  
Christi.

83. Huic Arianorum erga Roma-  
nam Sedem inobedientiæ, primus se  
opposuit Athanasius Magnus, exemplo  
præsertim & operâ, qui semper & in  
omnibus, ab arbitrio Romani Episcopi  
religiosè pependit: Tùm ipsemet Ju-  
lius Papa, qui memoratis Eusebianor-  
um literis rescribens, ipsorum insolentiam  
fortiter, & suaviter; uti tempora  
postulabant, castigavit. Mox Patres  
Sardicenses, ejus Antiocheni Concilia-  
buli audacissima incæpta, tribus cano-  
nibus, ob eam rem editis, fregerunt. Ba-  
silii quoque & Nazianzenus contra  
rebellem illam Arianorum impuden-  
tiam, omnia in Oriente, nutu Romanæ  
Sedis fieri voluerunt; ut inferius pluri-  
bus ostendemus. Demùm ipsimet reli-  
giosissimi Principes Gratianus, atque

Theo-

(1) *Nicephor.  
Callist.*

Theodosius, potestatem Romani Episcopi, ab Arianis violatam, ab Costantio, & Valente ferè oppressam, pristinae dignitati restituerunt; sanctionibus editis decernentes; uti, ex vetusta Patrum regula, Episcoporum (1) causæ ad Romanam Sedem revoluerentur. Ita primæ hujus hæresis scintillæ, à pessimis Orientalium moræ, ab optimis compressæ, antequam ignem conficerent, volente Deo extinctæ sunt. Utinam tunc extinctas, postea Photii ambitio non excitasset.

*De aliis quibusdam eorum temporum hæresibus.*

84. **S**ED præter ea, quæ hætenus memoravimus, Arianismi mala; germina, aliæ plurimæ hæresum catervæ, corruptissimis illis temporibus, in Orientem irrepserunt; & longè quidem plures, quàm quæ certo numero definiri aut comprehendi queant: namque ubi religio & pudor, atque in Matrem Ecclesiam, Romanamque sedem obedientia mentibus decessere; pro his verò effrenata de divinis rebus differendi opi-

opinandique licentia invasis, perlit quo  
 omnis credendi regula; hæreses om-  
 nes, atq; omnia mala succedere necesse  
 est. Itaque, Athanasio Magno teste, om-  
 nes eâ tempestate Orientales Ecclesiæ;  
 quassatæ veluti naves, aut vascula quæ-  
 dam rimas uadique agentia, supersti-  
 tionem velut aquam bibebant: ut quot  
 essent in Oriente urbes ac domus, toti-  
 dem sectæ diversarum hæresum viderentur.

85. De Ancyra, quæ civitas est in  
 Galatia, hæc Hieronymus, qui per illud  
 tempus in Oriente degebat, scripta reli-  
 quit. *Scit mecum qui vidit Ancyram,  
 Metropolim Galatiæ, quot nunc usque  
 schismatibus dilacerata sit, quot dogma-  
 tum varietatibus constuprata. Omitta  
 Cataphrygas, Ophitas, Barberitas, &  
 Manichæos; nota enim jam hæc huma-  
 ne calamitatis vocabula sunt. Quis un-  
 quam Passaloricitas, & Ascodobres, &  
 Artorytas, & cetera magis portentæ,  
 quam nomina, in aliqua parte Romani  
 Orbis audiit.*

86. Sed quoniam in hæc tam barba-  
 ra nomina incidimus inexplicata ea re-  
 linquere non debemus; cum eorum  
 expo-

expositionem, curiosi lectoris mota sitis à nobis expectare videatur. Passalorincitæ ridiculum erāt hereticorum genus, quod summam Religionis in taciturnitate ponebat: Itaque ori, naribusque imposito digito, silebant perpetuò; deinde cætera omnia sibi licere arbitrabantur: Ascodrogitæ, sive Ascodrobi Baccanaliis in Ecclesiā inductis, Ethnicorum mores instaurabant. Artorytæ in divino Christianorum Sacrificio panem, & caseum offerebant.

Ex his autem monstris, quæ à Hieronymo, teste vivo & præsentē, de una Orientis urbe feruntur, conjiciat lector facile, quantā hæresum colluvione Orientalis Ecclesiæ pulchritudo, eo tempore, deformaretur.

*De Marcello Ancyrano.*

87. **S**ed Marcellum ejus Ancyrae Episcopum, de qua tot monstra scribit Hieronymus, taciti præterire non possumus. Hic ante Athanasium natus, eidem superstes diù vixit; & centenário major, sub Damaso Pontifice, obiit. Adfuit Concilio Nicæno Magno.

gnò, ibique adversus Arium, strenuissimam navavit operam: in Tyri Conciliabulo, ingenti animi fortitudine, Athanasii partes suscepit: librum edidit adversus Asterium Sophistam, qui pridem, Arianorum gratiâ, impia quædam de Christo scripserat. Earum rerum causâ, maximo illum in honore, boni omnes habebant; ejusque nomen summis laudibus efferebatur: Ariani contra, jisdem de causis, acerbissimo illum odio prosequabantur: in Conciliabulo Constantinopolitano, sub Magno Constantino, Sabellii, & Pauli Samosatæni hæresis insimulatus, Eusebianorum opera, Episcopatu privatus fuit: sed loco tamen, pristinæque dignitati restitutus, tum à Julio Papa in Romano Concilio, tum à Patribus Synodi Sardicensis. A tempore Nycæni Concilii usque ad eandem Sardicensem Synodum, Athanasio Magno fidissimus semper adhæsit, socius perpetuus ejusdem fidei atque fortunæ. Namque Nicææ, Arianam perfidiam, cum Athanasio, conjuncta operâ, exagitavit: in Tyrio Conciliabulo cum Athanasio, & pro Athanasio stetit fortissimè: in con-

venticulo novæ Romæ, item cum Athanasio exagitatus, Eusebianorum opera, atq; damnatus fuit: exinde, cum Athanasio Romam profectus, cum eodem à Julio Papa est receptus, ac restitutus: Denique Athanasii comes, Sardi- cam venit, eoque in Concilio maximo uterque in honore habitus, uterque ri- se judicatus, & absolutus, uterque inde restitutus discessit. Verum post Sardi- censis Concilii tempora, hæresis suspi- cione, maximè laborare cepit, Marcelli fama; quæ de re tam variæ, ambiguzq; atq; inter se contrariæ, Sanctissimorum etiam Patrum, existerunt opiniones, ut Marcelli fides, inter obscuriora historiæ veteris problemata, conjiciatur.

88. Quinque adversus illum, Euse- bius Cæsariensis edidit libros; quibus eundem, velut hæreticum apertissimum insecat, ejusq; hæreses, ad quinque ca- pita, confert potissimum. Primum atque præcipuū est, unde cætera sponte fluunt, Verbū Dei unam esse cū Patre Personā: II. sic assumptū hominē fuisse, *ὡς ἄνθρωπος* efficiens, & *ἐκ τῆς οὐσίας* solū dilatare credendus sit Deus, sive spiritus ille ac *Πνεῦμα*; quod esse tres simul



simul Personas agebat: III. post Resurrectionem, qualemcumque Verbi cum carne conjunctionem, esse desituram; Verbumque ipsum ad Patrem, carne deposita, rediturum: unde perpetuum negabat fore Christi Regnum. IV. Ante assumptum hominem, negabat Verbum Dei fuisse filium; sed tum esse factum. Filium Dei, quando caro factum est. V. demum Verbum ipsum *Εἰκόνα-Θεῶ*, Imaginem Dei non esse, dicebat, ex sese, sed hoc illi, propter assumptam hominis naturam, competere: quibus erroribus tum Sabellii, tum Pauli Samosatani videntur hæreses contineri. Epiphanii de Marcello sententia; incerta satis & ambigua videtur esse: sed Magnus Basilii eisdem pro hæretico, apertissimè haberi ab eoq; contrariam Ario hæresin inventam fuisse affirmat, cumq; traditū errorem: propria hypostasi Verbum carere: illud propterea, ad Pontificem Damasum cum Eustathio Sebasteno, & Apollinari, per Epistolam detulit. Dionysius Petavius tom. 3. Theolog. dogmat. lib. 1. cap. 13. subtilius de Marcello, & accuratissimè disputat: illum consulat qui plenius, ea de re, instrui velit.

*De Photino, sive Scotino.*

(1) *Epiphan. hæres. 51. sive*  
*71 Hieronym. de Script. Sa-*  
*erat l. 2 c. 14*  
*Athanuf. de*  
*Syno d.* 89. **P**hotinum Syrmio (1) Epipha-  
 nius memorat oriundum; Hiero-  
 nymus, & Socrates natione Galatam  
 fuisse malunt; patriâ verò Ancyranum.  
 eundem exhibent Eusebiani. Adolo-  
 scens Marcellum ipsum Ancyranum  
 præceptorem habuit, à quo etiam, Dia-  
 conus ordinatus fuisse creditur: exinde  
 Syrmiensem Episcopatum, populo plau-  
 dente, obtinuit. Loquendi vi maximè  
 valuit; ejusq; erat oratio, incredibilem  
 in modum volubilis, & copiosa. Virâ  
 parùm probâ fuit; ejus mores corrup-  
 tissimi (quod sæpiùs evenire solet) men-  
 tem hominis paulatim, fidemque cor-  
 ruperunt. Itaque sub annum 342. Julio  
 Ecclesiam, Constantio, & Constante.  
 Imperium moderantibus, nefariam hæ-  
 resim vulgare cæpit: cujus hæc summa  
 erat: Trinitatem, Personarumque di-  
 stinctionem omninò negabat; Sabellii  
 perfidiam, aliis licet verborum colori-  
 bus personatam, producens in scenam,  
 Christum Dominum exuebat Divinita-  
 te; neq; unquam extitisse unigenitû Dei  
 filium

filium, docebat, antequā in utero Virginiſ Chriſtus cōciperetur: Ejuſmodi Photini perfidia (1) Juliano Apoſtatz maximè arrisit; ejuſque rei cauſa, ubi ad idola defecit impiuſ deſertor, literas ad Photinuſ dedit, velut ad ſociuſ, ejuſdem profeſſionis: ejuſdemque peſtiferam hæreſim, ante Catholicuſ dogma poſuit, *quod* (inquit) *novuſ Deuſ Galileuſ, æternuſ fabuloſè prædicat*. Photinuſ in Concilio quodam Medioſtaneſi, ſub annuſ 347. primò damnatuſ eſt: mox in Syrmienſi prima catholica Synodo, ſub annuſ 349. tūc in alio Semiarianoruſ Syrmienſi Conciliabulo, ſub annuſ 351. ubi demuſ ſede ſua illum depoſuerunt. (2) In Concilio quoque Sardicenſi fuiſſe notatuſ Photinuſ, author eſt Epiphaniuſ; quinimò S. Sulpitii Severi (3) ſingulariſ opinio fuit, ante Conciliuſ Sardicenſe, ſententiā in Photinuſ fuiſſe latā; (4) utriuſque ſcriptoriſ, minùſ certā eſſe, ea de re ſententiā, Godefriduſ Hermant exiſtimat. Photinuſ ſcriptoreſ quidā alio nomine ſcotinuſ appellant; & quorundā etiā opinio fuit, poſtremuſ hoc, illiuſ primum ac

(1) *Apud Facundum lib. 4. p. 164.*

(2) *Epiphanius. ibidem.*

(3) *Sulpic. Sever. l. 2. hiſt.*

(4) *vir. Athanaſ. tom. 1. l. 6. c. 8. & lib. 5. cap. 24. in fine.*

proprium fuisse nomen, quod tamen, per vanitatem, cum Photino ipse sibi commutaverit: utcumque ea se res habeat, homini certè scelestissimo, *tenebricosi* magis, quàm *illuminati* cognomentum sedet. Photoni hæresim, post duodena sæcula, novi Photiniani è suis cineribus excitarunt; Duce Michaelē Serueto Hispano, cujus de grege prodire, Georgius Blandrata, Paulus Alciatus, Franciscus David, Faustus Sencinus Senensis; quibus, non longè ante nostram ætatem, Joannes Crellius accessit: quorum insania complures, in Polonia præsertim ac Transilvania, corripuit.

*De Euchaitis, sive Precatoribus.*

90. **S**ed tanta, eo tempore, grassantis perfidiæ vis, & libido fuit, ut in remotissimas quoq; pervadens solitudines, & Monachorum cellulas per-rumpens, segregatum illud sepositumq; hominum genus, innumeris nefariisque hæresibus, miserandum in modum, depravaret. Sed earum duntaxat unam commemoro, quam in Mesopotamiæ deser-

Elefanta Dadoes, Sabbas, Adelphius, Simon, atque Hermas pseudomonachi in-  
 vexerunt; & quæ Massilianorum, vel Euchaitarum, sive Precatorum vocari  
 consuevit; cujus hæresis impurissimæ,  
 ratio erat ejusmodi: Abutētes in primis  
 eo Christi effato *semper orandum*, illis  
 precibus, ejus generis heretici, toti esse  
 videbantur, tum addebant, homines, ne-  
 glectis præceptis omnibus, tum quæ à  
 Deo, & natura, tum quæ ab Ecclesia,  
 proficiuntur, sola oratione contentos  
 esse debere: eâ Christianos perfectissi-  
 mos, atque, ut aiebant, *impassibiles* fieri.  
 Qua deinde sententiâ depravati, ita se  
 àd omnia scelera effundebant, ut inter  
 orandum (quod horret animus memo-  
 rare) viri mulieribus commiscerentur.  
 Præter hæc, errores illis erant alii plu-  
 rimi, quibus auditis, risum simul ac do-  
 lorem excitari necesse est: Baptismum  
 nihil suscipientibus prodesse, quod, no-  
 vaculæ instar, peccata solum radat, non  
 avellat ab stirpe. Hominum quilibet  
 cum nascitur, malo Dæmone obsideri  
 ad omnia nefaria incitante, eumque so-  
 lè oratione, ab anima moveri posse: cum  
 autem pellicitur, egredi cum aiebant, pe-

mucum & sputi excrementa. Cum ad orationem accederent, orantes somnus occupabat, ac maximam diei partem dormiebant: excitati exinde, prædicabant in obstupescendis visionibus se fuisse versatos. Præterea, videre se jactabant, corporeis oculis Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum: hujus illapsum sensibus perferentescere. Ad hæc, futurorum prænotiones passim effutiebant: exiliebant repente in saltus, quasi tunc malum calcarent dæmonem: digitis sagittantium speciem præferebant, velut in Dæmones jacularentur: atque id genus plurima faciebant, furoribus quibusdam conciti; unde nomen, quoque Enthusiastarum obtinuerunt. Adversus eorum intaniam scripsisse fertur Epistolas, Letojus Melitines Episcopus; longè verò accuratius eandem scriptis exagitavit S. Amphilochius Episcopus Iconiensis, qui etiam Concilio præfuit Sydæ, contra ejus generis hæreticos, cōgregato.

91. Ejusmodi verò fædissima hæresis, ultimam ad quoddam Ethnicorum genus referebat originem; qui ædiculas, ad instar carinarum, fastigiatas sibi

bi construere consueverant, quas *προσευχὰς* vocitabant; ubi mares ac fæminæ promiscuè convenientes, quædam absurdæ, alia ridicula, plura nefanda faciebant: incipientes à precibus, ac desinentes in scelera. Ab idolorum cultoribus in Judæos postea, ea pestis manavit: à Judæis in Christianos: exinde in Eremos; per eos, quos diximus, falsos Monachos; ac demùm, quod maximè nobis dolendum est, post tantam sæculorum intercapedinem, eadem ferè, in ætatem hanc nostram, vel simillima pestis irrepsit; rursus ab inferis excitata, per sacrilegos Molinosistas.

DE SCHISMATIBUS EJUSDEM TEMPORIS,  
*Ac primo de Schismate Meletiano.*

92. **S**ed præter infinitam errorum colluvionem, schismata quoque non una eo tempore in Oriente dominabantur; sed horum aliqua tantùm commemoro. Primùm atq; famosum magis, schisma Meletii fuit: hic Lycopolis in Ægypto Episcopus nil quidem secùs de Fide sentiebat; verùm ut erat ingenio superbus ac factiosus, se

*Baron. Heremant.*

*Athanas. Apolog. 2. 50. crat. l. 1. c. 3. Theodoret. l. 1. c. 8. ac de hæret. Fab. c. 7.*

*Epi. barbar. 69.*

(\*) *Anno 306*  
*Theoderet.*  
*lib. 1. cap. 8.*  
*Godefray Vir.*  
*Atbanas. lib.*  
*1. cap. 7.*

se ac secum aliquot Pentapolis provin-  
 cias Alexandrinæ sedis (\*) obedientiæ  
 subduxit: potestatemq; Patriarcharum  
 per arrogantiam sibi samens, Episco-  
 pos passim, ac Presbyteros ordinabat.  
 Hunc factionorum grex plurimus se-  
 quebatur; de quo grege Arius ipse  
 quondam fuisse fertur; sed postea, mu-  
 tatis vicibus, Meletii factio ad Arianam  
 longè valentiorē accessit, simili qua-  
 dam rivulorum sorte, qui dum se se in  
 majora flumina infundunt, suo amisso,  
 alieno cursu feruntur, atque alieno no-  
 mine fiunt: nam post illam commi-  
 sionem, obliterato Meletii nomine, in  
 Arianos Meletiani penitus abierunt:  
 Eam factionem, Nicæna Synodus pri-  
 mum dissolvit; sed penitus non delevit;  
 namque postea, ad instar seminecis ser-  
 pentis, & colla iterum tollere veneno-  
 tumentia; & spicas caudâ volvere visa  
 est. Ejus quoque factionis causâ Nicæ-  
 ni Patres notissimum sextum canonem  
 edidere; quo Alexandrinæ Sedi, integra  
 firmatur jurisdictio, quam Meletius per  
 arrogantiam violaverat.



*De Multiplici schismate  
Alexandrino.*

93. **P**ER eadem ferè tempora, Alexandria ipsa, quatuor aliis schismatibus, distrahebatur. Ea in urbe Ecclesie tunc erant plurimæ: Harum unam *Colluthas*; *Carponas* aliam; suam *Sarmatas*; *Arias* quoque suam administrabant. Cum autem singuli, commissum sibi populum per fratros, & solemnes conventus publicè docerent, dissentiones in vulgus sparserunt: Itaque alii ad Arium adhærebāt; alii ad Colluthum, alii Carponæ, alii Sarmatæ partes tuebantur: Ita Alexandrina Civitas, quatuor veluti equis, in diversa furentibus, discerpta est, & quadripartito schismate dilacerata. De Ario satis diximus; De Carpone & Sarmatâ nil certi, apud Scriptores, quos legerim, deprehendi, nisi quod Ario se adjunxerint. (1) Colluthus Arii æmulatione, atque ambitionis flamma perustus, novæ scetæ auctor, & presbyter tantum cum esset, Episcopus videri voluit: itaque & suam hæresin in vulgus sparsit, ac plures clericos,

(1) Epiphanius  
hæres. 69.

ricos, presbyterosque, velut authoritate pollens, ordinavit. Ejus verò hæc fuit hæresis: *mala, quibus arumosa mortalium vita premitur, à Deo nullo modo proficisci*: an autem cum Manichæis, alterum à Deo, malorū principium, apud animum suum statuisset, satis exploratum non habeo. Ea secta nec viribus, nec fama valuit. Osius in Alexandrina Synodo illam oppressit, & paulò post penitus evanuit; adeo ut ea, quæ nos agitamus tempora, vix attigerit.

*De Schismate Audianorum.*

94. **P**ost hæc, Audianorum schisma consecutum est: mirabile quidem illud, & si Epiphanio credendum est, bonis initiis atque optimo parente natum. Ejus Authorem Epiphanius *Αύδιος* Audiū ex Mesopotamia; Theodoretus *Αυδαῖος* Audzum à Syria trans Euphratem oriundum appellant. Fuit hic domi clarus vitæ integritate, atque ardore studioque severitatis: si quid minùs rectè in Ecclesiis fieret, liberri-  
ma indignatione sic castigabat, ut nec Presbyteris, nec Episcopis parceret.  
Cle-

Clericos, præsertim foeneratores & mulierum concubinales asperriimè exagitabat : sed ipse vicissim, sui que studii participes exagitabantur; multos enim, eâ causa, mortales adversos habebant. Demùm eo res processit, ut cum nec alios ferre amplius, nec ipse ab aliis ferri posset, ab Ecclesiæ societate secesserit, schisma divortiumque conflaverit. Ita ipse, sui que sectatores, in Monasteriis, quæ plurima in solitudinibus aliisque locis habebant, ab omni Christianorum catu segregari, asperriimum vitæ genus ducebant; ac tandem ipse Audius, Episcopum quendam ex ingenio suo nactus, & ipsum reliquorum Christianorum commercia vitantem, ab eo Episcopus ordinari voluit. Epiphanius qui mitiùs cum Audio, & Audianis videtur agere, auctor est, eorum in omnibus sinceram fuisse fidem; verum ex his, quæ cum ipsemet sanctus Doctor, tùm etiam Theodoretus de Audæo, & Audianis scripserunt, aperte satis deprehendimus, id genus homines, non una tantum in hæresi fuisse versatos. Namque Deo, formam, omniaque humani corporis membra tribuebant;

bant; ad hanc intelligentiam malè referentes illum Genes. locum: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: tenebras quoq; & ignem, & aquam ingenita esse arbitrabantur: cum Quartadecimanis consensiebant, Pascha cum Judæis quartadecima Luna celebrantes. Ad hæc, adeo societatem Ecclesiæ abominabantur, ut ne *Christianorum* nomen retinere voluerint, sed pro Christianis, Audianos se potius dicerent.

Audius, quod populos seduceret, in Scythiam exulavit; eo in exilio, ex Gothis plures Christi fide imbuivit; in Gothia Monasteria construxit plura. Episcopos sibi aliquot adjunxerat; sed in primis Uranium in Mesopotamia, qui postea, Audio defuncto, Audiano- rum ducebat agmen; postquam verò Uranius è vivis excessit, factio tota, lento quodam mortis genere, brevi excessit, & quadraginta ferè annorum spatio extincta est.



*De Schismate Catholicorum Antiochen-  
sum, ac de Meletio & Paulino, ubi  
prima rudimenta schismatis  
Orientalis indicantur.*

99. **S**chisma Catholicorum Antio-  
chensum, omnium fere mole-  
stissimum fuit, ac maxime diuturnum: &  
quinque & octoginta duravit annos:  
namque ab anno 530. sub Silvestro &  
Constantino cepisse fertur, nec nisi post  
annum 408. sub Innocētio P. Honorio,  
ac Theodosio juniore imperantibus, de-  
fuisse. Ea verò dissensio Catholicos An-  
tiochenos primò distraxit: mox etiam  
maximorum virorum sentētiās divisit,  
per Asiam, Africam, & Europam: deniq;  
inter Orientem & Occidentem pericu-  
losissimę contentionis flammam iniecit.  
Sic autem, ut accepimus, se habuit ea-  
res. Anno 330. cum, Eustathiq; magno  
sanctissimoque Antiochię Patriarchā  
in exilium pulso, Episcopi Eusebiani  
eam sedem invasissent, Catholici An-  
tiochenenses in duas partes abierūt: namq;  
alii cum eisdem Eusebianis Episcopis  
communicabant: alii verò, qui Eusta-  
thiani

thiani vocari consuevere, umbram ipsā Arianismi angue pejus vitantes, seorsum vitam agebant: eaque ratione civilis quoddam schismatis genus, Catholicos Antiochenes, annos triginta, divisos inter se habuit.

Anno deinde 361. cum Eudoxus, notissima fama Arianus, in Constantinopolitanam Sedem ex Antiochena gradum fecisset, S. Meletius vir memorabilis, quem hæretici à se fore sperabant, ipsiusmet Eudoxi aliorumq; Arianorum opera, Antiochiæ Episcopatum obtinuit: tunc pars altera Catholicorum, Meletii societatem effusissimo studio secuta est: Eusthatiani verò, rigidum Catholicorum genus, eidem sese adungere noluerunt; tùm quod Episcopatum, Arianorum suffragio, Meletius obtinuisse; tùm quod ejusdem Meletii fama, Semiarianismi suspicione, laborabat. Exinde Antiochia in tres veluti factiones divisa est; prima & valentior erat Eusebianorum; hæc Meletium vix sedi admotum exulare jussit, quod Catholicum, & longe alium se, quàm futurum impii speraverant, exhibuisset; & Euzojo Arianorum pessimo Antiochenum

chenum detulit Episcopatum : eademque, omnes ejus urbis Ecclesias, præter unam, quandam ædiculam, quam Eustathianis permiserat, occupabat : Alia factio eorum Catholicorum erat, qui Meletii communionem sequebantur, eidemque, licet exuli, maxima animorum conjunctione adhærebant : hæc verò factio extra Urbem conveniebat, in quadam Apostolorum Ecclesia, quæ *παλαιά, antiqua* vocabatur : Tertia, numero omnium minor, factio erat Eustathianorum, qui seorsum tùm ab Eusebianis, tùm à Catholicis Meletianarum, partium, in ea, quam diximus, ædícula intra urbis menia, sacra inter se peragebant.

96. Dum his discordiis arderet Antiochena Civitas, Lucifer Calaritanus Liberii Pontificis legatus (qui tunc forte adhuc in Oriente, ubi Constantii jussu cum Eusebio Vercellensi exulaverat, versabatur) ut eas turbas componeret, minus ratam habens Meletii electionem, & Legati Apostolici autoritate usus, Antiochiæ ordinavit Episcopum Paulinum quendam, Eustathianorum facile principem, virum sanè integerrimū ma-

gnaque virtute præditum, cui nullus unquam Arianismi pulvis adhæserat, futurum sperans, ut in illius novi Episcopi communionem, utraque pars Antiochenſium Catholicorum coiret. Verùm ea Paulini repentina, & sanè præmatura ordinatio, civile illud Catholicorum schisma pejus exacerbavit: namque pars altera, Paulini electionem ferens asperrimè, nunquam à Meletio, divelli potuit: Eustathiani contra, Paulino satis contenti & Episcopum naſti ex ingenio, obſignati magis, in ſua ſententia perſtiterunt. Itaque geminus exinde grex catholicorum, ſub ſuo quiſque paſtore, cæpit eſſe in unica Civitate: eorumque catholicorum, alii ſub Meletio in Palea extra Urbem, alii ſub Paulino in ædícula intra mœnia, divina obſtant officia, ſine ullo inter ſe religioſæ ſocietatis commercio, fide conjuncti, pace diviſi.

97. Tùm, hoc fonte derivata, latius ea diſcordia fluxit in Aſiam, Africam, & Europam. Nam Athanaſius cum omni Ægypto, item Epiphanius, Hieronymus, (qui tunc in Oriente degebat) & quod caput eſt, Romanus ipſe Pontifex

Pau-



Paulinum tuebantur: reliqui verò Orientales omnes Meletii partes susceperant: in primis vero Eusebius, Samosatenus vir sanctissimus; atque ipse Basilius Magnus, quem ea causa, uti ferunt, sanctus Damasus Romanus Pontifex asperere habuit. Harum partium, sæpius sine successu, tentatam fuisse concordiam memorant: sed tandem, sunt qui putant, inter Meletium & Paulinum sic convenisse: suum quisque gregem ea conditione regeret, ut qui eorum, altero defuncto, superstes foret, ad illum unum Antiocheni Episcopatus summa rediret; atque sub eo tandem Episcopo, utraque pars Antiochenium Catholicorum copularetur: atque conventionem ejusmodi, tum Antiocheni Concilii, tum ipsius Romani Episcopi suffragio, fuisse firmatam. Atque ita quidem usque ad Concilium Constantinopolitanum generale secundum, ad annum videlicet 381. res illæ se habuerunt.

98. Exinde verò, Meletio in regia Constantinopoli, eodem Concilii tempore vitam defuncto, ea flamma Antiochenæ dissensionis periculosius incendium conflare cœpit. Namque in

ea Synodo, cum deliberatio instituta foret, ne alius quispiam Meletij loco crearetur Episcopus Antiochiæ; Sed potius( uti pridem convenerat ) ad Paulinum superstitem, Ecclesiæ Antiochenæ summa omnis revolveretur; eaque ratione, Catholici omnes Antiocheni tum partium Meletianarum, tum Eustatiani, sub uno tantum Episcopo, extincto demum Schismate, copularentur; turbulenti quidam Orientales, ea pacis consilia turbare cœperunt. Rem ita Gregorius Nazianzenus exequitur.

Gregorius Nazianzen. carm. de vita sua.

*De non movenda re statim ceptum est  
agi*

*Quam turbulenti scilicet urgebant viri:  
Hoc molientes improbi, ut tunc unico  
Opponeretur Prasuli, Prasul novus.*

Gregorius quidem ipse, qui tunc novæ Romæ Episcopatum obtinebat, cum neq; partium studio, neq; inani æmulatione, ipsius animus laboraret, sed ad res, æqua lance suisque momentis judicandas, integrâ liberâque mente uteretur, pro Paulino sententiam in frequenti Concilio dixit.

*Thronum retineat, qui tenuit ad hunc  
diem.*

Nempè

Nempe Paulinus ; hoc justitiæ , hoc pauci , hoc Romanæ Sedis authoritati deberi ; sic futurum , ut diuturnum illud Antiochenæ dissentionis malum opprimatur . Sed ea Gregorij , gravissima quidem , sententia Orientalibus adeò displicuit , ut incredibilis inde , in Præsulem sanctissimum invidia , & livor exarserit : sic enim idem subdit :

*Idem ibid.*

*Hæc conciones comprobant nostræ licet Saxis petita: livor undè in me improbus exarsit .*

Namq; Orientales , æquis oculis videre non poterant , in Antiocheno Throno sedentem , hominem ab Occidentalibus ordinatum ; quòd ea re , Orientis dignitati plurimum detrahi arbitrantur : quare juniores primùm Episcopi orientales , vesparum more insipientes tumultuari cœperunt , atque asperius dicta cum in Paulinum jaceret , tum in romanam sedem (cujus authoritas Paulinum eo in gradu , & olim posuerat , & tunc adhuc retinebat) in Gregorium etiam ipsum , atque in omnes denique , qui cū Gregorio Paulini partes tuerentur : mox seniores ipsi junioribus illis quos frenare debuissent , sese per sum-

nam animi levitatem addiderunt; unâ-  
que simul, insolentissima conspiratione  
contendebant, uti novus Episcopus,  
orientalium suffragio renunciatus, Me-  
letij loco substitueretur: quem Orien-  
taliū tumultum hijs versibus Grego-  
rius idem depinxit.

*Idem ibid.*

*Clamitant illi undique,  
Ut Graeculorū turba, rem unam moliens  
Juvenum caterva (quā tabernā diceret)  
Trahensq; turbo pulverem ventī amuli:  
Dignatus esset cum quibus nemo, metu  
Sācto, thronaq; præditus, quicquam loqui,  
Præposterè, ut qui funderent verba, &  
velut  
Vesp̄s inflirent concito in frontem impetu.  
At hos secutus est tamen cætus sonum  
Motus juvena fervidas, quos par erat  
Frenare.*

In quam sententiam sanè tumultuosā  
concitata illa orientalium Episcoporū  
multitudo, non tam consilio & ratione,  
quā malo in Occidentales ingenio ac  
æmulatione, ferebatur: nam cur non Pa-  
plinus ab Occidentalibus ordinatus, sed  
alius ab Orientalibus ordinandus Me-  
letio substituendus foret, causæ ejusmo-  
di prætendebant: quod Orientales nihil

Occi-

Occidentalibus deberent concedere :  
 quodque Oriens , ubi Christus ipse fu-  
 isset in carne versatus , ante Occiden-  
 tem esset ponendus : quam furiosæ mul-  
 titudinis superbam opinionem , sic Gre-  
 gorius idem Nazianzenus deridet .

*Ratio porro quàm scita , aspice :  
 Debere nostras nempe res solem sequi ,  
 Ortum hinc trabentes , unde Regnator poli  
 Nobis , amictus carne primum splenduit ,  
 Et paulò post eidem alludens ambitio-  
 ni .*

*Adversa stabat his , tumens Phæbo pha-  
 lanx .*

At contra hunc Orientalium tor-  
 rentem , prudentiores quidam , omnesq;  
 ex Macedonia , & Ægypto Episcopi  
 brachia fortissimè direxerunt , in primis  
 verò Nazianzenus Gregorius , certus  
 Episcopatu prius cedere , quam alterius  
 Episcopi electioni sese addere suffraga-  
 torem .

*At mihi (inquit ille) carentem vos thro-  
 no concedite .* *Idem ibid.*

*Vitam , periculo liberam , & sibi in gloriam .  
 Illic sedebo , nulla tibi sedes malis .*

*Hoc namque præstat , cæteris , quàm ut mi-  
 scar ,*

*Meamque nec eos flectere in sententiam  
Possū, nec illos rebus in pravis sequi, &c.*

Verū Orientalium pars, suffragiorum numero longè valentior, nulla Paulini habitā ratione Flavianum renuntiavit Antiochenæ Urbis Episcopum, qui Meletii loco succederet. Tunc Gregorius, ne sceleri suffragaretur, sponte cessit Episcopatu, ac se se in solitudinem contulit. Damasus Papa ea in re, potestate sua uti noluit; ne forte schisma, quod jam in promptu esse videbatur, Orientem penitus ab Occidente divideret. Dissensio Antiochena longius producta est; ut unius Ecclesiæ, Catholico populo, geminus præesset Episcopus, Paulinus videlicet, ac Flavianus; quin etiam post hos vita defunctos, in duobus aliis, ejusdem Antiochenæ Urbis simul Episcopis, schisma perseveravit; nec nisi post annum quadringentesimum octavum, Innocentii Pontificis opera, ea flamma extingui potuit.

99. Per illam sanè occasionem, adversum Orientalium, erga Occidentales ingenium, maximè apparuit; jamque illo ex tempore, æmulationis flamma terribilissima, Constantinopoli palam erumpens

pens, incendio, quod adhuc ardet, cepit  
 proludere : jamque inde , Nazianzenus  
 Theologus , pessima schismata inter O-  
 rientem , & Occidentem secutura con-  
 jecit ; tunc siquidem vir sapientissimus ,  
 Orientalium ingenium animo æstimans ,  
 ea memoranda verba pronuntiavit : *fu-  
 turum scilicet, ut Oriens olim atque Occi-  
 dens sententiis non minus , quàm finibus  
 distraberentur .* Quamobrem non ex  
 nihilo arbitrati sumus , eas Meletii ;  
 & Paulini causâ, inter Orientales, & Oc-  
 cidentales, exortas contentiones, semi-  
 na quædam ac veluti rudimenta fuisse  
 ejus schismatis sanè lacrimabilis , ac  
 veluti sempiterni , quod Orientem ab  
 Occidente postea distraxit, nō charitatis  
 tantum, sed etiam fidei, ac religionis di-  
 vortio. Divortium acerbissimum, ac lu-  
 tuosum ! divortium perpetuis lachri-  
 marum fontibus dolendum ! quod nobi-  
 lissimam Ecclesiæ partem, e sinu Matris  
 avulsam , in tantam salutis desperatio-  
 nem conjecit : dissidium implacabile ,  
 quod nulla ætas, nulla ratio, nulla opẽ-  
 ra, & industria potuit satis componere.

100. Omnes autem, quas diximus, hæ-  
 reses, eo temporis intervallo, quod me-  
 dium

dium, inter Nicænum Concilium, & Cō-  
 stantinopolitanum interjacet, ortum si-  
 mul, & interitum habuerunt: nec nisi  
 earum intermortuæ quædam reliquæ  
 post illud tempus, superfuere. Sed non  
 omnes evaserunt eadem via. Pars eva-  
 nuerunt repente; aliæ paulatim conse-  
 nescere visæ sunt. Plures in Conciliis,  
 præsertim Nicæno, & Sardicēsi æcumæ-  
 nicis, notatæ, ac demùm ferè omnes, re-  
 petitis Romanæ Sedis fulminibus, per-  
 cussæ sunt. In cujus rei fidem juvat ex-  
 hibere credendorum regulam, quam  
 Damasus Papa miserat in Orientem: in  
 qua lector videre poterit Romanum  
 Episcopum eas ferè omnes Orientales  
 hæreses fulminantem: est autem illa

(1) *Apud  
 Theodoret. Ec-  
 cles. hist. lib.  
 7. cap. XI.*

ejusmodi. (1) *Anathematizamus eos,  
 qui non liberrimè prædicant, Spiritum  
 Sanctum unius ejusdemque cum Patre, &  
 Filio substantia, ac potestatis existere.  
 Similiter autem anathematizamus eos,  
 qui Sabellii errorem sequuntur, & eum-  
 dem esse dicunt Patrem, & Filium. Ana-  
 thematizamus Arium, & Eunomium,  
 qui pari impietate, licet verbis discre-  
 pent, Filium, & Spiritum Sanctum crea-  
 turam esse confirmans. Anathematiza-  
 mus*



mus Macedonianos, qui ex Arii radice propagati, non impietatem, sed nomen solum mutarunt. Anathematizamus Photinum, qui Ebionis haeresim renovans, dominum nostrum Jesum Christum solum ex Maria confitebatur. Anathematizamus etiam eos, qui duos filios esse affirmant, unum ante saecula, & alium post carnis assumptionem ex Maria. Anathematizamus & illos qui asseverant, pro rationali anima, Dei Verbum in humana carne versatum esse: Ipsum enim Dei Verbum, non loco rationalis, & intelligentis anima, in corpore suo fuit, sed nostram, hoc est rationalem, & intellectualem, sine peccato, animam assumpsit, & conservavit. Anathematizamus eos, quidicunt Verbum Dei productione, & contractione à Patre separatum esse, idemque sine subsistentia esse, interiturumque blasphemant. Eos autem, qui ab Ecclesiis, ad alias Ecclesias migraverunt, tandiù à nostra communione alienos habemus, donec ad eas redeant civitates, in quibus primum ordinati sunt. Quod si quis, alio ad aliam sedem translato, in locum viventis fuerit ordinatus, tandiù à Sacerdotali dignitate vacet is, qui propriam deseruit Civitatem.

*vitatem, donec successor ejus requiescat in Domino. Si quis non dixerit semper Patrem, & semper Filium, & semper esse Spiritum Sanctum, anathema sit. Si quis non dixerit Filium natum ex Patre, hoc est ex Divina ejus substantia, anathema sit. Si quis non dixerit, verum Deum Filium Dei, sicut verum Deum Patrem, ejus, & omnia nosse, & omnia posse, & Patri aequalem esse, anathema sit. Si quis dixerit, quod in carne degens Filius Dei, cum erat in Terra, in Celis, & cum Patre non fuerit, anathema sit.*

Ac de illius temporis hæresibus, & Schismatibus pro instituto brevitatis nostræ satis superque diximus. Qui plura de his voluerit, Epiphanium adeat, Theodoretum, Augustinum, de hæresibus ex instituto disputantes; Baronium quoque Ecclesiasticæ historiæ parentem, atque Magistrum: ex neotericis verò, consulat. Dominicum Berninum, qui omnium hæresum historiam absolutissimam, vernaculo sermone conscriptam, partim nuper edidit; partim propediem tui confidimus, est editurus; qua in historia sanè uberi, & copiosa, earum rerum sitim, cupidus lector explere poterit.

CAPUT



## CAPUT TERTIUM.

*De malis , quibus eo tempore premebatur Orientalis Ecclesiā , ac de ejusdem facie lacrimabili .*



ORIENTALEM Ecclesiam, tempestate illa, luctuosissimum Religionis divortium inter Catholicos, & hæreticos velut ex æquo diviserat . Utraque

verò pars, sivè melior Catholicorum; sivè hæreticorum deterrima, in immensa malorum Iliade versabatur: ut eorum temporum imago subire minimè possit, quin, eo aspectu turbatus animus, omnibus mæroribus incedat. Sed alios aliud malorum genus invaserat: Hæretici vitiiis

tiis; Catholici ærumnis premebantur: horum corpus, & fortunæ; illorum mens, & animus laborabant. Utrorumque verò malorum conspiratione, Orientalis Ecclesiæ facies omnis, miserrima, & lacrimabilis fuit.

*De vitiis Hæreticorum.*

102. **A** Vitiis Hæreticorum incipio; nam ærumnæ Sanctorum, proscriptiones, exilia, cædes, atque id genus alia, imbutis Evangelio animis, vix malorum loco esse debent: Vicia mentis, animique verè mala sunt. Princeps malum hæreticorum hæresis fuit; quæ Orientalium mentes miserum in modum animosque corruperat. Id malum quàm numerosum, & multiplex eo tempore extiterit, quantâque ruinâ per Orientem omnem excurrerit, satis superque dictum puto; nec ultra ea res properantem calamum morari debet. Ab hæresi deinde, aliæ innumerae fluxerunt scelerum multitudines; nam & si omnis hæresis à vitio manare soleat, omnia quoque vicia ab hæresi descendere necesse est; eaque, inter has pestes, intercedit

cedit vicissitudo, ut perfidia mater sceleris, & simul filia : scelus contra, perfidiae germen simul, & robur esse videatur. Itaque superstitio, Ariana praesertim, fusa per Orientem, ubique fidem, probitatem, Justitiam, modestiam, ceterasque bonas artes, atque divinas christianorum virtutes subvertit : pro his superbiam, crudelitatem, ambitionem : Deum negligere, Ecclesiam contemnere, jura, & sacra omnia violare, humana, atque divina pessum habere, docuit. Morum, & fidei sanctitas omnis, exulabat, miseris cum catholicis : eorumque fida comes, aut per solitudines errabat profuga; aut in privatis domibus, & speluncis delitescere afflicta. In urbibus verò, & frequentia, cum ipsis haereticis superstitio, & omnis quem diximus, scelerum, vitiorumque comitatus ita dominabantur, praesertim Constantio, Juliano, atque Valente imperantibus, ut in tanta morum corruptela vix ullum antiquae pietatis, & sinceræ religionis vestigium reliquum appareret. Ecclesiae sine cultu, sine altaribus, sine incenso, sine Sacerdotibus, speluncae latronum evaserant; cessaverant salutares

res doctrinæ, vox illa Diaconorum  
 (1) *Sapientia* (1) σοφία ὁρᾷ perierat; nam pro Evan-  
*geliis.* geliiis, scelerata dogmata spargebantur:  
 pro Davidicis psalmis, prophanissimæ  
 cantiones. Verbum Dei scriptum, inter  
 manus litigantium hæreticorum, discer-  
 pebatur: Traditum jacebat sub pedibus:  
 Nicæna magna Synodus, augustissimus  
 Sanctorum conventus, per omnem an-  
 gulum, maledictis apertissimè impete-  
 batur. Statutam ibi fidem, quam &  
 pronus terrarum orbis adorat, & ipsæ  
 Angelorum mentes reverentur, in suis  
 Conciliabulis Hæretici, ausu nefario,  
 anathemate percutiebant. Alia item in  
 Spiritu Sancto congregata Concilia,  
 aut contemptui habita, aut hostiliter  
 oppugnata. Romanæ quoque Sedis au-  
 thoritas, primò quidem ab iisdem for-  
 midata, mox neglecta, violata tandem  
 fuit: fidei regula apud eosdem nulla:  
 pro norma credendi, ambitionem: pro  
 Ecclesiæ Tribunali, aulam; pro arbitris  
 Religionis, Eunuchos habebant. Ea  
 dogmatizandi licentiâ, & libidine ute-  
 bantur, quâ majorem, ne Spinoza qui-  
 dem optasset. Ad hæc, insidias moliri,  
 dolos necare, movere in sectatio-  
 nes

nes, Sanctorum sanguinem anhelare, consuetudo eorum occupatio erat, & negotium quotidianum: baptismate tincti, Ethnicorum crudelitatem in baptizatos æmulabantur; rebelles Ecclesiæ filii, vim, arma, bellum in Matris viscera convertebant.

Sed amplissimæ quæque Orientis Ecclesiæ, Patriarchales præsertim (quod in deteriori malorum parte ponendum reor) scelestissimorum hæresiarum direptioni, lacerandæ, quàm regendæ tradebantur. Ita, pulso Athanasio, in Alexandrinam sedem tres feræ bestię ordine irruerunt: Primò Gregorius, deindè Georgius, postea verò Lucius: quorum, Gregorius, & Lucius, sub mentita Christianorum persona, omnis Religionis expertes fuisse perhibentur: medius verò inter hos Georgius, homo erat de plebe; impius, effrons, inurbanus, illiteratus, reus furti, & ob eam causam profugus: & tamen hic ex profugo, illi ex semiathæistis, Episcopi, imo etiam Patriarchæ repentinè facti sunt; eo solum nomine, quòd ad Catholicos, omni genere crudelitatis, exagitandos idonei præ cæteris haberentur. In Antio-

chenam quoque sedem, quam ipse Princeps Apostolorum fundaverat, vi & malis artibus irruperunt, primò Leon-  
tius semi vir, quem Theodoretus, dolo-  
sis latentibusque maris scopulis, com-  
paruit: mox Eudoxus sectarius famosis-  
simus de mero Arianismo, qui nomen  
fecit Eudoxianis; deinde Euzojus  
ejusdem furfuris Arianus. Constanti-  
nopolitanam pariter Ecclesiam invadere  
Eusebius Nicomediensis Arianae perfidi-  
q̃ altor, & propagator; tùm Macedo-  
nius Pneumatomachorum hæresiarca;  
postcà idem, quem nuper diximus, Eu-  
doxus. Tum in Ecclesiam Hierosolimi-  
tanam, atque in alias toto Oriente cele-  
briores alij passim adulteri Eterodoxi,  
exploratores, satellites, carnifices, in-  
fundebantur: quorum omnium ea erat  
cura & conspiratio, ut genus omne Ca-  
tholicorum extinguerent; ut qui plus  
de baptizato sanguine bibisset, is demùm  
melius suas partes implevisse videretur.  
Quò autem loci, hi nefarii rem,  
Christianorum adduxerint, referre pu-  
det, ac piget meminisse: illud profero  
pudore suffusus, ac totus veluti contre-  
miscens, quod ab his monumentis acce-  
pimus



primus, quæ Petrus ipse Alexandria  
 Episcopus, de Clade ejus urbis posteri-  
 tari reliquit; cujus hæc sunt verba: Nam  
 „ quæ neque facta sunt, ( uti scriptum  
 „ est ) neque audita in diebus Patrum  
 „ nostrorum, hæc impii in ipso altari  
 „ designarunt: etenim, velut in prosce-  
 „ nio, in quo turpis aliqua ageretur fa-  
 „ bula, puerum masculum, qui sexum  
 „ denegaverat virilem, & muliebrem  
 „ sibi effinxerat, quique tum oculos  
 „ habebat ( ut scriptis proditum est,  
 „ *nempe de Jezabel* ) stibio oblitos, &  
 „ vultum, simulacrorum more, fūco ru-  
 „ bentem, habitu muliebri, in ipso San-  
 „ cto altari, ubi de Spiritus Sancti de-  
 „ scensu invocari solet, corpore in or-  
 „ bem acto, & manibus huc illucque  
 „ cum gestis jactatis, saltare compule-  
 „ runt; atque in risum immoderatum,  
 „ effusi, nefarias voces ore extulerunt.  
 „ Rursus, cum istud quoque ad rectum  
 „ ordinem spectare, & præterita faci-  
 „ nora decora potius, quàm nefaria,  
 „ existimarent, unum ex suis, turpitudi-  
 „ ne insigniter nobilitatum, & ut pudore  
 „ ita vestibus, sicut natus erat, nu-  
 „ datum, in summo Ecclesiæ folio col-

21 locant, turpemque contra Christum  
 22 concionatorem appellant: nam pro  
 23 verbis divinis, turpitudinem; pro  
 24 gravi oratione, petulantiam; pro pie-  
 25 tate, pro continentia, stuprum,  
 26 adulterium, concubitus cum mascu-  
 27 lis prædicavit: docuitque, tum alia,  
 28 tum furtum, cibum, & potionem, vi-  
 29 tæ hominum utilia esse. His doctri-  
 nis populorum informabat mores, mi-  
 rificum illud Episcoporum, ac Patriar-  
 charum genus: ad ejusmodi pascua de-  
 ducebat Christi greges, nova illa pa-  
 storum progenies. Hi erant Christia-  
 norum conventus, hic templorum cul-  
 tus, ea Sacra, ea Mysteria. Ex quibus  
 conijciat quisque, qui tunc esset rerum  
 status in Oriente, & quàm misera facies  
 Religionis. Et quamvis, quæ nuper  
 ex Petro Alexandrino retulimus, de  
 Alexandria urbe referantur; similia ta-  
 men ubique fieri, veteribus memoriis  
 edocemur. Hæc autem erant Hæreti-  
 corum mala vitia, atque scelera, quæ  
 cum Orientalium animos corruperant,  
 tum Orientalis Ecclesiæ pulchritudi-  
 nem fædissimè decoloraverant.

De

## De Catholicorum calamitatibus.

1493. **S**ed mala Catholicorum longè alia fuere. Horum siquidem integerrima erant, mens, fides, atque religio: expers scelerum animus; purus; æqui iustiq; tenax; corpus dumtaxat, vita atq; fortuna exercebantur. Hæc ego mala, ad insectationes, universa deduco; quas, per causam hæreticorum, plurimas, atque acerbissimas tempestate illa catholici tulerunt; atque illis etiam acerbiores, quas olim in Christianum nomen Ethnicorum moverat furor. Eas insectationes ad tres redigere nam prima sub Constantio extitit; altera sub Apostata Juliano; tertia sub Valente. Constantius perpetuò sæviit; sed modò remissius, modò violentius. Eiusdem crudelitas luctu, & ætumnis universum quidem Orientem obvoluit; sed major impetus, Hæreticorum ductu, modò in hæc partem, modò in illam ferebatur; turbinis instar sese exonerantis quocumque ferat ventorum vis & arbitriū. Sepius perfidus Imperator mala instauravit: primò enim per Philagriū Præfectū, vastavit Alexandriā Gregorij

causâ, qui per cædes, & sanguinem Athanasij sedem invasit. Mox Constantinopolim, causâ Macedonij, eâdem cruentâ viâ, in Episcopatum novæ Romæ irruentis: Tertiò iterum Alexandriam, ærumnis omnibus implicuit, per Syrianum ducem, Cataphronium Præfectum, Heraclium Comitem, Drogenem, Hilarium, Faustinum Manichæum, Sebastianum, sacrilegos ministros Imperialis Aulæ, atque perfidiæ; qui per strages & sanguinem, igne ferroq; viam stravere Georgio, ad Episcopatus Alexandrini rapinam; quæ tempestas ab urbe Alexandrina sese in Ægyptum effudit; tantaq; fuit eo tempore Catholicorum calamitas, ut Magnus Antonius, & ex ipsius alumni cōplures, relictis solitudinibus, ad opem afflictis desertisque ferendam, accurrendum sibi putaverint.

104. Julianus deindè Apostata Idolorum cultor, sed Ario studiosus, pro ingenio, atque impietate, in Christianos præsertim Catholicos irruit. Qui, cum aliquando fideles, à Magistratibus supra modum oppressi, de tanta crudelitate apud ipsum exposuissent, hoc

lu-

ludibrio fertur miseros excepisse: *Vestrum est cum estis animo afflictati, a quo animo tolerare; quippe istud à Deo vestro præceptum accepistis: quod Apostolus dictum pluribus* (1) Nazianzenus exagitavit. (1) *Orat. 1. in Julian.*

105. Valentis quoque insectatio acerba fuit, plus quam cuique credibile est, ac ter maximè integrata; Sed Antiochia, & Syriæ omnis Provincia longè memorabilem ab eo cladem tulit, quæ Monachos etiam è suis antris ad auxilium Catholicorum miserè disperforum evocavit; ad quod pium charitatis officium præstandum, inter primos prodire; Julianus Saba, & Aphraates sanctissimi, ac celebratissimi famâ solitarij. & Aphraatis quidem liberrimos sermones, cum Valente ea causâ initos, libenter si fineret brevitatis, commemorarem. Alexandriam quoque vastavit Valens, præsertim per causam Lucij, qui Petro, Achanasij successore, pulso, usurpationem alienæ sedis à Catholicorum direptione auspiciatus est. Sed ut facilè conijciat lector, quot & cujus generis mala, ab his insectationibus, Catholicorum generi exciderint, non abs re fuerit earum.

specimen aliquod exhibere : ne tamen longius , quam par est , nostra hæc excurret enarratio , ex tot cladibus unam tantum exponam , ex qua reliquarum , qui fuerit modus ( si modum tamé ullum habuere ) intelligi statim poterit. Eam

(1) *Nazianz.*  
*orat. 23. in*  
*laud. Hieronif.*

autem huc ex (1) Nazianzeno , cujus hæc sunt veba deducam : Secunda quædam Ægypti plaga , ille , inquam , veritatis proditor , ille luporum pastor , ille per caulam transcendens latro , secundus ille Arius , turbida illa , & amara everfio , ille impio fonte uberius fluvius , se ipsum in Ecclesiam introduxit : piget equidem flagitia ea , quæ tunc designata sunt , & nefarias cædes , cum quibus fera illa Sacrosanctum solium invasit , ac pestiferi ingressus præludia referre : ex multis tamen pauca deploro ( quæ vos quoque mecum deploratis , & jam ante deplorastis ) divini Davidis verbis utens .

Deus , venerunt gentes in hæreditatem tuam : polluerunt templum sanctum tuum , & quæ sequuntur . Posuerunt morticinia servorum tuorum escam volatilibus , & feris in la-

cera

cerationem . Quia illud iusuper ad-  
 29 ijciam , quod idem Propheta in al-  
 29 tera lamentatione , alioque psalmo  
 29 cecinit : Quanta malignatus est ini-  
 29 micus in Sancto tuo? Et gloriati sunt  
 29 qui oderunt te , in medio solemni-  
 29 tatis tuæ . Quid enim ? An non glo-  
 29 riati sunt? An non sanctum templum  
 29 tuum varijs calamitatibus , atque  
 29 omni malorum genere contamina-  
 29 runt .

„ Ducis munere fungebatur vir im-  
 29 pius , & consceleratus , ne Christia-  
 29 ni quidem nomen gerens, ( hoc enim  
 29 totius contumeliæ indignissimum est )  
 29 verum ab idolis ad Dei templum  
 29 properans , ab impuris cruoribus ad  
 29 execrabiliores , & detestabiliores :  
 29 ac fortasse huiusmodi adversus nos  
 29 contumeliâ , quasi victima quadam,  
 29 dæmonibus litans . Prodibant in aci-  
 29 em copix , furore ardentes , imma-  
 29 nis & ferus exercitus adversus homi-  
 29 nes inermes , ac rei bellicæ ignaros .  
 29 Expellebatur Sacerdos , viri sancti  
 29 successor , legitimè , atque ut spiritus  
 29 ordo postulabat inunctus , ac ca-  
 29 nitie , & prudentia ornatus . Regna-  
 bat

„ bat autem Tabeel, alienæ sedis ha-  
 „ res. Adversus Sanctos arma, ad-  
 „ versus res eas, quas diripi nefas erat  
 „ impuræ manus, adversus psalmos tu-  
 „ barum clangor. Jam quæ sequuntur  
 „ considera: cadentes viros in locis  
 „ sanctis, pedibus proeritas mulieres,  
 „ nonnullas etiam cum naturæ onere:  
 „ præmature partus; virgines misera-  
 „ bilem in modum distractas, foedius  
 „ etiam cruciatas; (nam & ob foeminas,  
 „ & ob viros, pudore impediatur, quo-  
 „ minus crudelitatis modum expo-  
 „ nam, atque occulta dedecoris ser-  
 „ mone denudem, ut potè ob quas  
 „ etiam tum denudatas erubescam)  
 „ alias in interiores templi pureos sese  
 „ deijcentes; alias ex editiori loco sese  
 „ in præceps dantes, propter earum  
 „ rerum quas cernebant, indigitationem:  
 „ alias denique super eas, quæ iace-  
 „ bant, acervatim collabentes. adde  
 „ cædes cædibus, casus casibus succe-  
 „ dentes: sancta prophanis pedibus  
 „ calcata, altaria per obscænos gestus,  
 „ & impudicas cantiones, atque ut  
 „ audio (hoc cunctis lingua audax profe-  
 „ ret) saltationes, fædasque membro-  
 „ rum



rum inflexiones probo, & contume-  
 liae habita; adde blasphemias linguas  
 in sacrosanctis thronis concionantes;  
 mysteria fugillata; psalmodias silen-  
 tio compressas; gemitus in earum lo-  
 cum excitatos; fluentes sanguinis ri-  
 vos; lachrymarum fontes; Sacerdo-  
 tes per vim abductos, Monachos la-  
 ceratos; expressam denique incur-  
 sionis illius imaginem, qua quon-  
 dam Assyrij sanctam Hierosolymam  
 populati sunt, quam nec oratio, ut  
 dignum est, exprimere, nec auris  
 capere potest; unus ut Hjeremias, ad  
 eam calamitatem pro dignitate cō-  
 plorandam, adhibendas sit; qui etiā  
 lachrymarum fontes exposcit, atq;  
 ex urbis manibus, ob easdem cala-  
 mitates, ad luctum homines hortat-  
 ur, viisque Syon luctum indicit, eo  
 quod nullos, à quibus festa celebra-  
 ntur, adducant. Hanc tragediam,  
 Oriens quidem vidit, at Occidens  
 quoque deflevit: cui immanitatis hu-  
 jusce signa fugitivus Antistes publi-  
 cè spectanda proposuit: nam pro  
 cadaveribus, cruentas vestes Eccle-  
 siæ Romanæ protulit, ac per tacitam

» accusationem omnibus lachrymarum  
 » movit; ut calamitatis magnitudinē  
 » in oculis, & aspectu defigeret, atque  
 » auxilium nancisceretur: quemadmo-  
 » dum etiam nactum esse scimus.

106. His autem similia, irrumpente Gregorio; pejora etiam in ingressu Georgii; atque aliās sæpe Alexandriæ atque in Ægypto evenere: eadem pariter Constantinopoli, irrumpente Macedonio; eadem Antiochiæ; eadem in Syria atque per Orientem universum, sub Constantio, sub Juliano, ac demum sub Valente acciderunt; Quos Catholicorum casus, atque labores, suis in scriptis appositè miserati sunt Athanasius, Basiliius, Nazianzenus, aliique scriptores plurimi. Sed Magnus Basiliius, cum à Romano Pontifice, & Occidentalibus per Epistolam opem, auxiliumque peteret, eosdemque de lachrimabili Oriē-

talis Ecclesiæ statu moneret; ejusmodi verba facit: Persecutio nos  
 » apprehendit, fratres colendissimi,  
 » persecutionum omnium gravissima.  
 » Abiguntur enim pastores, ut greges  
 » dispergantur. Et quod omnium est  
 » durissimum, neque qui affliguntur,  
 cum

cum martyrii spe, atque confidentia,  
 illatas passiones tolerant; neque  
 plebs, martyrum loco, athletas habet  
 ac veneratur: propterea quod Chri-  
 stianorum nomine, testi sunt perse-  
 cutores. Unum jam crimen est quod  
 vehementer punitur; si paternas quis  
 traditiones diligenter observet. Ob  
 hanc causam paternis sedibus abi-  
 guntur pii, & ad solitudines migra-  
 re coguntur. Nulla est apud Iudices  
 iniquos, cani capitis reverentia; nul-  
 la religiosæ præque vitæ exercita-  
 tionis, nulla conversationis habetur  
 ratio, quæ ad Evangelii normam, ab  
 adolescentia, ad senectam usque le-  
 gitimè perficiatur: sed cum nemo  
 sceleratus sine certis indiciis condē-  
 netur, Episcopi, sola intercedente  
 calumnia, damnantur: & nulla eviden-  
 ti probatione assertis, ac corroboratis  
 criminationibus, suppliciis tra-  
 duntur: nonnulli ne noverunt qui-  
 dem accusatores suos, neque tri-  
 bunalia viderunt: neque delati sunt  
 primum, sed nocte intempesta abre-  
 pti, in exilium fugati sunt; solitudi-  
 nis calamitatibus ad mortem usque  
 tra-

traditi. Quæ verò ista concomiten-  
 tur neminem latet: etiam si nos sileamus:  
 exilia Presbyterorum, exilia  
 Diaconorum, totiusque cleri depræ-  
 dationes: necesse enim est vel ado-  
 rare imaginem, vel sævæ flagrorum  
 flammæ tradi. Gemitus plebis, la-  
 chrymæ continuæ, & per singulas  
 domos, & publicè omnibus, quæ pa-  
 tiuntur, inter se complorantibus. Ne-  
 mo enim corde est adeò usque lapi-  
 deo; ut patre privatus placidè ferat  
 orbitatem. Sonitus lamentantium,  
 in Civitate, sonitus in agris, in viis,  
 in solitudinibus. Vox una omnium,  
 miseranda, ac tristitia loquentium.  
 Sublatum est gaudium, & læticia  
 spiritualis; in luctum mutatæ sunt  
 festivitates nostræ. Domus precatio-  
 num clausæ sunt. Altaria cultu spi-  
 rituali vacant. Nulli amplius Chri-  
 stianorum coetus: nulla ampliùs do-  
 ctorum præsentia: cessarunt doctri-  
 næ salutare: cessarunt panegyres, ac  
 festivi conventus: publicique hym-  
 nodiæ nocturnæ non habentur: ne-  
 que superest beata illa exultatio,  
 qua Domino credentium animæ in-

Sy-

„ Synaxi, ac communione spiritualium  
 „ charismatum exhilarantur. Nobis  
 „ jam dicere licet, quod in hoc tem-  
 „ re sit, neque Princeps, neque Pro-  
 „ feta, neque Præses, neque oblatio,  
 „ neque incensum, neque locus, ubi  
 „ coram Domino possit offerri Sacri-  
 „ ficiū, ac misericordia acquiri. Hęc  
 „ sciētibus scribimus: propterea quod  
 „ nulla Orbis pars est, quę calamitates  
 „ nostras ignorat. Quare nolite existi-  
 „ mare, quod ista vobis docendi, vel  
 „ admonēdę diligentię vestrę gratia  
 „ loquamur; (novimus enim quod  
 „ nostri nunquam sitis obliti: non mi-  
 „ nus quam mater filiorum uteri sui.  
 „ Sed, quemadmodum qui dolore ali-  
 „ quo occupantur, per gemitus solent  
 „ relevare mærorem, ita & nos faci-  
 „ mus: ut mæstitię gravitatem non ni-  
 „ hil excutiamus.

*Lacrimabilis facies Orientalis  
 Ecclesia.*

107. **S**ed ex hac malorum tanta cō-  
 spiratione; inter tot bonorum  
 calamitates, tantaq; scelera pessimorum  
 incredibilis orientis perturbatio nata  
 est,

est, atque confusio: quam idem Basilus  
uti diximus aptissimè cum navali pu-  
gna comparavit, nocturno tempore, ful-  
minante Cælo, iratoque mari commis-  
sa: quam Basilii comparisonem pul-  
cherrimam non invitus exhibeo, ut in  
ea lector, Orientalis Ecclesiæ vastita-  
tem, miseramque faciem eorum tem-  
porum relegat; nam hoc etiam in hu-  
jus capitis titulo exponendum propo-  
sui. Basilii verba sunt hujuscemodi.

(1) *Basil. de  
Spir. S. c. 1. ad  
Amphiloch. c.  
vlt.*

Cui igitur (1) comparabimus præ-  
sentem statum? Profectò similis prælio  
„ navali, quod ex multo odio, ex ve-  
„ teribus offensis, inter ipsos, per lon-  
„ gum tempus alito, bellis nauticis.  
„ affucti viri quipiam, ac bellaces in-  
„ stituerunt. Nunc igitur, in hac ima-  
„ gine, mihi spectata terribilem utrin-  
„ que concursum, mox ira jam eo eru-  
„ pente, ut sit immedicabilis, utram-  
„ que partem simul prostratam confi-  
„ ci. Pone si vis, violento turbine  
„ circumagi classem, caliginemque  
„ densam è nubibus incumbere, adeo-  
„ que obscurare rerum visibilium spe-  
„ cies, ut nulla sit amicorum, & ho-  
„ stium discretio, propterea quod ob-

con-

25 confusionem symbola militaria sine  
 26 ignota . Huic imagini, propter evi-  
 27 dentiam, addamus etiam mare intum-  
 28 mescere, atque ab imo subverti; ve-  
 29 hementem imbrem è nubibus deor-  
 30 sum erumpere; horribilemque pro-  
 31 cellam ingentibus, ac decumanis  
 32 fluctibus exurgere: post hæc ven-  
 33 tis undique cursantibus, totam-  
 34 classem inter se; cù fragore collidi;  
 35 atque ex his qui in acie stant, alios  
 36 quidem castra sua prodentes, atque  
 37 flagrantè prælio transfugientes; alios  
 38 cogi ut pariter, & scaphas impellant  
 39 à ventis actas, & occurrant irrum-  
 40 pentibus, seseque mutuo, per seditionem  
 41 trucidant; quam seditionem  
 42 partim invidia adversus prestantio-  
 43 res, partim, quæ singulis adest, vin-  
 44 cendi cupiditas excitavit . Ad hæc  
 45 cogita confusum quemdam, & indi-  
 46 scretum clamorem, per universum  
 47 illud mare resonantem, partim è  
 48 ventorum strepitu, partim è colli-  
 49 sione navium, partim ex vociferatio-  
 50 ne præliantium: varias voces, pro  
 51 singulorum affectibus emitti, ut neq;  
 52 Naucleris, neque Gubernatoris vocẽ

„ exaudire liceat ; sed prodigiosam,  
 „ quamdam misturam confusionemque  
 „ incredibili quadam malorum ma-  
 „ gnitudine, ob vitæ desperationem,  
 „ omnem eis peccandi licentiam asse-  
 „ rente . Adjice jisdem , & immedica-  
 „ bilem quendam morbum, ac insana-  
 „ bilem, præ gloriæ cupiditate, infaniā,  
 „ ut cum navis jam in fundum maris  
 „ deferatur , tamen ipsi vectores , de  
 „ primatus contentione nihil remit-  
 „ tant .

Hic erat ætate illa Orientalis Ec-  
 clesiæ miserandus aspectus ; ad quem  
 statum tandem adduxerant quæ dixi-  
 mus hæreticorum scelera, æmula Ca-  
 tholicorum ; atque utrorumque mistio,  
 & conspiratio malorum .

*De malis quæ tunc Catholicos, tunc  
 hæreticos affecerunt .*

108. **A**D hæc, aliæ calamitates plu-  
 rimæ luctuosiores, per eadē  
 tempora, fecerant Orientem . Nam tunc  
 furor Saporis Parfarum Regis, in Chri-  
 stifideles omnes effundi , dominari fa-  
 mes, irruere tempestates; præterea bel-



laaspera Gothorum, Persarum, Saracenorum; civilia plura, per Orientem grassari visa sunt. His accedere immanissimi terrarum motus, qui principes Orientis urbes afflictarunt; eas præsertim, in quibus funestiores tragædias excitaverat superstitione. Alexandria mirum in modum concussa est: Nova Roma labefactata: Antiochia horrendum tremuit: Nicomedia, atque Nicæa funditus conciderunt. Motum quo Nicomedia tota ruit, his describit (1) Ammianus: Jisdem (2) diebus terræmotus horrèdi per Macedoniam, Asiâq; & Pontum, assiduis impulsibus oppida multa concusserunt, & montes. Inter monumenta tamen multiformium erumnarum eminuere Nicomediæ clades, Bithyniæ urbium matris, cujus ruinarum eventum, verè breviterque absolvam. Primo lucis exortu die IX. Kal: Septembris, concreti nubium globi nigrantium, latam paulo ante cœli speciem confuderunt; & amandato Solis splendore, nec contrigua, vel apposita cernebantur: ita oculorum obtutu perstriato, humo, invo-

(1) *Ammian. lib. 17.*

(2) *Anno 358  
Liberii 7. C. 6.  
Augustii 22.*

„ latus vastę caliginis squalor, insedit.  
 „ Deinde, velut Numine summo fata-  
 „ les contorquente manubias, ventos-  
 „ que ab ipsis excitante cardinibus,  
 „ magnitudo furentium incubuit pro-  
 „ cellarum; cujus impetu pulforum  
 „ auditus est montium gemitus, & eli-  
 „ si litoris fragor: hæcque sequuti  
 „ typhones, atque præsteres cum hor-  
 „ rifico tremore terrarum, civitatem  
 „ & suburbana funditus everterunt; &  
 „ quoniam acclivitate collium, ædes  
 „ pleræque vehabantur, aliæ super  
 „ alias concidebant, reclangentibus  
 „ cunctis sonitu ruinarum immenso.

„ Interimque clamoribus variis  
 „ excelsa culmina resultabant, quæri-  
 „ tantium conjuges, liberosque, etsi  
 „ quid necessitudinis arctè constrin-  
 „ gunt. Post horam denique secun-  
 „ dam, multo ante tertiam, ac jam  
 „ sudus, & liquidus latentes retexit  
 „ funereas strages. Nonnulli enim  
 „ superruentium rudерum vi nimia  
 „ constipati, sub ipsis interiere ponde-  
 „ ribus: quidam, collotenus aggeribus  
 „ obruti, cum superesse possent, si qui  
 „ juvissent, auxiliorum inopia nece-  
 „ ban-

„ bantur . Alii lignorum extantium,  
 „ à culminibus fixi pendebant : uno  
 „ ictu cæsi complures, paulò ante ho-  
 „ mines, tunc promiscuè strages cada-  
 „ verum, cernebantur . Quosdam do-  
 „ morum inclinata fastigia, intrinsecus  
 „ ferebant intactos, angore, & inedia  
 „ consumendos : Inter quos Aristæ-  
 „ netus, affectatam regens diæcesim,  
 „ curans, vicaria potestate, quam Con-  
 „ stantius ad honorem uxoris Eusebię,  
 „ *Pietatis* cognominarat, animam hoc  
 „ casu cruciatam diutius exhalavit .  
 „ Alii subita magnitudine oppressi,  
 „ jisdem adhuc molibus conteguntur:  
 „ collis quidam capitibus, vel hu-  
 „ meris præfectis, aut cruribus, inter  
 „ vitę mortisque confinia, aliorum  
 „ adjumenta, paria perferentium, im-  
 „ plorantes cum obtestatione magna,  
 „ deserebantur . Et superesse potuit  
 „ ædium sacrarum, & privatarum, ho-  
 „ minumque pars major ; ni palantes  
 „ abrupti flammarū ardores, per quin-  
 „ quaginta dies, & noctes, quicquid  
 „ consumi poterat, exussissent .

109. Hęc Nicomedię ruina memo-  
 rabilis, quam Arfacius vir sanctissimus

turdis Nicomediensibus antea prænuntiaverat, causa fuit, quo minus ea in urbe, conciliabulum, quod Constantius paulò ante jusserat, iniretur. Eo etiam motu, novam Romam fluctuasse, & Apostolorum templum labefactatum fuisse memorant: unde propterea, curâ Macedonii τῷ κατὰ κράτος, Constantini Magni cineres, in Ecclesiam Sancti Acacii martyris deducti fuere.

Motus autem, atque tempestas, quæ septem post annos, cùm totum terræ conterruit Orbem Terrarum, tùm in Alexandriam violentius irruit, ab eodem Ammiano (1) coloribus hujusmodi depingitur: Ad diem duodecimum Kal. August. Consule (1) Valentiniano primum cum fratre, horrendi tremores per omnem Orbis ambitum grassati sunt subito, quales nec fabulæ, nec veridicæ nobis antiquitates exponant. Paulò enim post lucis exortum, densitate prævia fulgurum acrius vibratorum, tremefacta concutitur omnis terreni stabilitas ponderis: mareque dispulsum retrò, fluctibus evolutis abcessit; ut resecta voragine profundorum, species

(1) *Anna Christi*  
*165. Lib.*  
*vii P. 14.*  
*Valentiniani*  
*ac Valentis*  
*Imp. P. 2.*

» modi depingitur: Ad diem duodeci-  
 » mum Kal. August. Consule (1) Valen-  
 » tiniano primum cum fratre, horren-  
 » di tremores per omnem Orbis ambi-  
 » tum grassati sunt subito, quales nec  
 » fabulæ, nec veridicæ nobis antiqui-  
 » tates exponant. Paulò enim post  
 » lucis exortum, densitate prævia ful-  
 » gorum acrius vibratorum, tremefa-  
 » cta concutitur omnis terreni stabili-  
 » tas ponderis: mareque dispulsum re-  
 » trò, fluctibus evolutis abcessit; ut  
 » resecta voragine profundorum, spe-

cies

29 cles natantiū multiformes, limo cer-  
 30 nerentur hærentes; valliumque va-  
 31 stitates, & montium tunc, ut opinari  
 32 dabatur, suspicerent radios Solis,  
 33 quos primigenia rerum sub immen-  
 34 sis gurgitibus amandavit. Multis  
 35 etiam navibus velut arida humo  
 36 connexis, & licenter per exiguas un-  
 37 darum reliquias palantibus pluri-  
 38 mis, ut pisces manibus colligerent  
 39 & similia; marini fluctus, velut gra-  
 40 vari repulsam, versa vice consurge-  
 41 rent, perq; vada ferventia, insulis &  
 42 continentis Terræ porrectis spatiis  
 43 violenter illisi, innumera quædam in  
 44 civitatibus, & ubi reperta sunt ædifi-  
 45 cia complanarunt. Proinde ut ele-  
 46 mentorum furente discordia, invo-  
 47 luta facies Mundi miraculorum spe-  
 48 cies ostendebat.

29 Relapsa enim æquorum magni-  
 30 tudo, cum minimè speraretur, millia  
 31 multa necavit hominum, & submer-  
 32 sit: recurrentiumque æstuum incitata  
 33 vertigine, quædam naves, postquam  
 34 humentis substantiæ cōsenuit tumor,  
 35 pessum datæ visæ sunt; exanimataque  
 36 naufragiis corpora supina jacebant,

25 aut prona . Ingentes aliæ naves ex-  
 26 trusæ rapidis flatibus, culminibus in-  
 27 federe rectorum, ut Alexandria con-  
 28 tigit ; & ad secundum lapidem ferè  
 29 procul à littore contortæ sunt ali-  
 30 quæ, ut Lanconicam, propè Metho-  
 31 nem oppidum, nos transeundo con-  
 32 speximus diuturna carie fatiscètem )  
 33 *hactenus Ammianus* . Cui non abs re-  
 34 puto, socium addere (1) Sozomenum de  
 35 terræmotu eodem hæc ipsa perhiben-  
 36 tem: eo die quo ista acciderūt (quem  
 37 *γάρσια*, idest, natalitia terræmotus  
 38 vocant) festum quotannis Alexan-  
 39 drini etiamnum agunt, in quo, quam-  
 40 plurimis per totam urbem lucernis  
 41 accensis, & precibus ad Deo gratias  
 42 agendas fufis, cum magno splendo-  
 43 re hunc diem festum, & non minore  
 44 cum reverentia, celebrant. (2) Anne  
 45 deinde à tempestate Alexandrina,  
 46 tertio, iterum oriens præsertim Asia  
 47 tremuit, atque urbs Nicæa Magno  
 48 Concilio nobilis penitus everfa est;  
 49 ex cujus ruina ferè solus (3) evasit  
 50 Cæfarius Theologi Nazianzeni fra-  
 51 ter. Sancta etiam Hierosolymorum  
 52 Civitas dies plures nutavit; sed An-  
 53 tio-

(1) *Sozome-  
lib. 6. cap. 2.*

(2) *Anno 368  
Damasc. 2. Va-  
lentiniani, ac  
Valentis 5.*

(3) *Gregor.  
Nazianz. orat.  
in laud. Cæ-  
farii.*

tjechia ( si Socrati, (1) atque Sozome-  
 no fides ) annum integrum, sedente Ju-  
 lio Pontifice , & Constantio cum fra-  
 tribus imperante, contremuit: quo tem-  
 pore Ephrem (2) Syrus pulcherrima  
 oratione , Orientales ad Pœnitentiam  
 est cohortatus , ex qua cohortatione  
 hæc pauca dumtaxat memoro: *Terra  
 tremiscens à facie Domini , sub pedibus  
 nostris commovetur , ut nobis metum in-  
 cutiat ; & nec sic ob nostram duritiem  
 formidamus . Urbes integra absorptæ  
 sunt , & loca ab ira Domini desolata ,  
 & nec sic corde pavemus . Bella Persa-  
 rum , & diversarum gentium barbara-  
 rum commota sunt , & regiones nostras  
 desolaverunt , ut nos metuentes Deum  
 panitentiam ageremus, cum indigeamus  
 utique panitentiâ, non dierum, aut men-  
 sium, sed temporum plurimarum , & nec  
 sic converti volumus . Ita concitatissi-  
 mis illis temporibus, hæreticorum  
 scelera; insectationes, æumnæque Ca-  
 tholicorum; sacrarum rerum desolatio:  
 Bella item , fames , Terræmotus , tem-  
 pestates , urbium subversiones ; terro-  
 resque de Cælo , & signa magna , adeò  
 miseros Orientales contriverant; ut Ira  
 Dei*

(1) Socrates  
 lib. 2. cap. 7.  
 Sozomen. [1.  
 3. c. 5.

(2) Anno 340

Dei, omnibus armata furoribus in Orientem irruisse videretur. Verum de malis, quibus eo tempore Orientalis Ecclesia premebatur, ac de ejusdem facie lachrymabili dicta sufficiant. Ad le-  
viora properemus.







## CAPUT QUARTUM.

*De Concilio Nicæno Magno.*

110. **N**ICÆA, olim Antigoniam dicta, urbs fuit haud ignobilis in Bithynia provincia minoris Asiæ, quæ per illud tempus, sub exarcha Ephesino, & Antiocheno Patriarcha erat posita. Ea in urbe primum æcumenicum, omniumque præstantissimum Concilium est celebratum; quod à loco *Nicanum* majores nostri vocavere. Sanè Orientalis Ecclesiæ, ipsaque in primis Nicæa urbs multò clarior evasit, ejus Concilii majestate: nam augustiorem, sanctioremque conventum, nulla unquam vidit ætas. Sanctus Silvester Episcopus Romæ, cum  
fui

fui Pontificatus annum ageret undecimum, id Concilium indixit; Constantinus Magnus omnibus favoribus iuvit: qui tunc, hostibus omnibus superatis, annum nonum supra decimum in pacifico Regno versabatur: Ille, ad Episcopos ex omni mundo cogendos, Pontificiam auctoritatem, hic Imperialem operam contulere. Causa incundæ Synodi, Ariana perfidia fuit. Tempus quo inita est, idem quod sæpe diximus: anno nimirum reparatæ salutis 325. Qui convenerunt Episcopi (ut vulgata magis fert opinio) numero fuisse 318: quot scilicet fuisse in scriptura perhibentur illi domestici, qui Abrahamo, de victoribus regibus, victoriam peperere. Hic verò numerus (quæ Mediolanensis Ambrosii animadversio est) si græcis characteribus exprimat, Crucem exhibet, atque initium nominis IESU: hoc nimirum exemplo: ΤΙ. quæ notæ nostratibus his respondent 318.

112. Omnium Nicænorum Patrum nomina Epiphanius olim (ut ab Hieronymo accepimus) curiosè conquisita, conscripserat; verum postea, quod maxime dolemus, ita temporum injuriâ

periere, ut dispersa huc illuc pauca supersint. Ex Oriente prima Capita interfuerunt: Sanctus Alexander cognomento Magnus Alexandrinus Patriarcha, qui secum duxerat Athanasium, eo tempore Diaconum Alexandriae; Sanctus Euthatius item Magnus, Patriarcha Antiochenus; Tum Episcopus Æliæ Sanctus Macharius; deinde Sanctus Alexander Bizantii, de quo Alexandro duplex fama est: Alii pro Menophanto ejus urbis Episcopo adhuc superstite, alii contra, Menophanto pridem defuncto, Episcopum ipsum in Concilium venisse putant. Memorantur præterea inter Nicænos Patres, Sanctitate ac fama incliti Episcopi, Sanctus Paphnutius Thebaidis, Sanctus Potamon Heracleæ Niloticæ, Sanctus Jacobus Nisibis, Sanctus Amphion Epiphaniæ, Sanctus Hippatius Gangres, Sanctus Nicolaus Myræ, Sanctus Spiridion Trimitis, Sanctus Alexander Thessalonice: Tum Sanctus Asclepas Gazæ, Sanctus Leontius Cæsareæ, Sanctus Basilus Amasæ, Sanctus Meletius Sebastopolis: quorum præ cæteris eò meminimus, quòd omnes in Sanctorum numerum  
sint

sint relati . Sanctus Silvester Summus Pontifex , senio viribusque confectus , atque impar tanto itineri suscipiendo , abfuit : Osio Episcopo Cordubensi , Vitroni seu Victori , atque Vincentio , absentis Pontificis datæ vices : Nam quod Romanus Episcopus triplici dignitate polleret , atque Christi esset Vicarius , simul Patriarcha Occidentis , tum Episcopus Romæ veteris , ob eam rem significandam , legati tres à Silvestro sunt constituti ; qui divisim vices gererent earum partium , quæ in unam Romanam Sedem simul coeunt : & Osio pro Christi Vicario , Viton pro Patriarcha Occidentis , Vincentius pro Episcopo Romæ , Concilio adessent : quam etiam causam statuo cur Osio , simplex cæteroqui ab Occidente ultimo Episcopus , posthabitis nihilominus Patriarchis , ductor fuerit Concilii , principesque honores eo in amplissimo senatu obtinuerit . Exinde nos valuit apud Romanos Episcopos , uti ad Concilia æcumenica , pro triplici eorum potestate , tres pariter Nuntios constituerent ; quod à Julio fuisse factum in Sardicensi Concilio ; ab Leone in Chalcedonensi , atque ab aliis sæpè per occasiones

fiones, memoriae proditum est. Ariana-  
 rum item partium interfuerunt, Euse-  
 bius ipse Nicomediae veterator infelix,  
 & factionis antesignanus, Eusebius Ce-  
 sareae in Palestina, Theodoretus Laodi-  
 cea, Paulinus Tyri, Athanasius Anazar-  
 bi, Gregorius Beryti, Aëtius Lidda,  
 Metrophanus Ephesi, Narcissus Nero-  
 niadis in Cilicia, Patrophilus Scyto-  
 polis, Theognis Niceae, Theonas Mar-  
 maricae, Secundus Ptolemaidis: sunt qui  
 addant Marinum Chalcedoniæ. Arius item  
 venit, credo vocatus, ut de illo præsen-  
 te quaestio fieret. Nullum expensarum,  
 incommodum subiere ad Synodum pro-  
 fecturi Patres: Constantinus enim re-  
 gio animo, insitaque ingenio liberali-  
 tate omnibus præsto fuit: Imperii mi-  
 nistris ubique iussis, uti Episcopis Ni-  
 caeam discedentibus, de pecunia, vecto-  
 ribusque publicis, omnia suppeditarent  
 quae itineri usui forent. Tantumque  
 operæ, auxiliique generosus Princeps  
 ad eam cogendam Synodum contulit,  
 ut illius author, apud vetera monumē-  
 ta, non raro nominetur. Ita Constanti-  
 nus ab Oriente, Silvester ab Occidente,  
 Christus de Cælo, Sanctorum illam  
 mul-

turdis Nicomediensibus antea prænuntiaverat, causa fuit, quo minus ea in urbe, conciliabulum, quod Constantius paulò ante jusserat, iniretur. Eo etiam motu, novam Romam fluctuasse, & Apostolorum templum labefactatum fuisse memorant: unde propterea, curâ Macedonii *τῷ κατωκόμῳ*, Constantini Magni cineres, in Ecclesiam Sancti Acaei martyris deducti fuere.

Motus autem, atque tempestas, quæ septem post annos, cùm totum fere conterruit Orbem Terrarum, tùm in Alexandriam violentius irruit, ab eodem Ammiano (1) coloribus hujusmodi depingitur: Ad diem duodecimum Kal. August. Consule (1) Valentiniano primùm cum fratre, horrendi tremores per omnem Orbis ambitum grassati sunt subito, quales nec fabulæ, nec veridicæ nobis antiquitates exponant. Paulò enim post lucis exortum, densitate prævia fulgurum acrius vibratorum, tremefacta concutitur omnis terreni stabilitas ponderis: mareque dispulsum retrò, fluctibus evolutis abscessit; ut resecta voragine profundorum, species

(1) *Anno Christi*  
*365. Lib.*  
*rii P. 14.*  
*Valentiniani*  
*ac Valentis*  
*Imp. P. 2.*

29 cles natantii multiformes, limo cer-  
 29 nerentur hærentes; valliumque va-  
 29 stitates, & montium tunc, ut opinari  
 29 dabatur, suspicerent radios Solis,  
 29 quos primigenia rerum sub immen-  
 29 sis gurgitibus amandavit. Multis  
 29 etiam navibus velut arida humo  
 29 connexis, & licenter per exiguas un-  
 29 darum reliquias palantibus pluri-  
 29 mis, ut pisces manibus colligerent  
 29 & similia; marini fluctus, velut gra-  
 29 vari repulsam, versa vice confurge-  
 29 rent, perq; vada ferventia, insulis &  
 29 continentis Terræ porrectis spatiis  
 29 violenter illisi, innumera quædam in  
 29 civitatibus, & ubi reperta sunt ædifi-  
 29 cia complantarunt. Proinde ut ele-  
 29 mentorum furente discordia, invo-  
 29 luta facies Mundi miraculorum spe-  
 29 cies ostendebat.

29 Relapsa enim æquorum magni-  
 29 tudo, cum minimè speraretur, millia  
 29 multa necavit hominum, & submer-  
 29 sit: recurrentiumque æstuum incitata  
 29 vertigine, quædam naves, postquam  
 29 humentis substantiæ cōsenuit tumor,  
 29 pessum datæ visæ sunt; exanimataque  
 29 naufragia corpora supina jacebant,

35 aut prona . Ingentes aliæ naves ex-  
 36 trusæ rapidis flatibus, culminibus in-  
 37 sedere rectorum, ut Alexandria con-  
 38 tigit ; & ad secundum lapidem ferè  
 39 procul à littore contortæ sunt ali-  
 40 quæ, ut Lanconicam , propè Metho-  
 41 nem oppidum, nos transeundo con-  
 42 speximus diuturna carie fatiscētem )  
*hactenus Ammianus* . Cui non abs re

(1) *Sozomeno*  
*lib. 6. cap. 2.*

puto, socium addere (1) Sozomenum de  
 terræmotu eodem hæc ipsa perhiben-  
 43 tem: eo die quo ista acciderūt (quem  
 44 γένεσις, idest, natalitia terræmotus  
 45 vocant) festum quotannis Alexan-  
 46 drini etiamnum agunt, in quo, quam-  
 47 plurimis per totam urbem lucernis  
 48 accensis, & precibus ad Deo gratias  
 49 agendas fufis, cum magno splendo-  
 50 re hunc diem festum, & non minore

(2) *Anno 368*  
*Damasc. 2. Va-*  
*lentiniani, ac*  
*Valentis 5.*

51 cum reverentia, celebrant. (2) Anno  
 52 deinde à tempestate Alexandrina,  
 53 tertio, iterum oriens præsertim Asia  
 54 tremuit, atque urbs Nicæa Magno  
 55 Concilio nobilis penitus eversa est;  
 56 ex cujus ruina ferè solus (3) evasit  
 57 Cæsarius Theologi Nazianzeni fra-  
 58 ter. Sancta etiam Hierosolymorum  
 59 Civitas dies plures nutavit; sed An-

(3) *Gregor.*  
*Naxiæ. orat.*  
*in laud. Ca-*  
*sarii.*

tio-



tiochia ( si Socrati, (1) atque Sozome-  
 no fides ) annum integrum, sedente Ju-  
 lio Pontifice , & Constantio cum fra-  
 tribus imperante, contremuit: quo tem-  
 pore Ephrēm (2) Syrus pulcherrima  
 oratione , Orientales ad Pœnitentiam  
 est cohortatus , ex qua cohortatione  
 hæc pauca dumtaxat memoro: *Terra*  
*tremiscens à facie Domini , sub pedibus*  
*nostris commovetur , ut nobis metum in-*  
*cutiat ; & nec sic ob nostram duritiem*  
*formidamus . Urbes integra absorptæ*  
*sunt , & loca ab ira Domini desolata ,*  
*& nec sic corde pavemus . Bella Persa-*  
*rum , & diversarum gentium barbara-*  
*rum commota sunt , & regiones nostras*  
*desolaverunt , ut nos metuentes Deum*  
*pœnitentiam ageremus, cum indigeamus*  
*utique pœnitentiâ, non dierum, aut men-*  
*sium , sed temporum plurimarum , & nec*  
*sic converti volumus . Ita concitatissi-*  
 mis illis temporibus , hæreticorum  
 scelera; insectationes, æumnæque Ca-  
 tholicorum; sacrarum rerum desolatio:  
 Bella item , fames , Terræmotus , tem-  
 pestates , urbium subversiones ; terro-  
 resque de Cælo , & signa magna , adeò  
 miseros Orientales contriverant; ut Ira  
 Dei

(1) Socrates  
 lib. 2. cap. 7.  
 Sozomen. lib.  
 3. c. 5.

(2) Anno 340

Dei, omnibus armata furoribus, in Orientem irruisse videretur. Verum de malis, quibus eo tempore Orientalis Ecclesia premebatur, ac de ejusdem facie lachrymabili dicta sufficiant. Ad lætiora properemus.





## CAPUT QUARTUM.

*De Concilio Nicæno Magno.*

110. **N**ICÆA, olim Antigoniam dicta, urbs fuit haud ignobilis in Bithynia provincia minoris Asiæ, quæ per illud tempus, sub exarcha Ephesino, & Antiocheno Patriarcha erat posita. Ea in urbe primum æcumenicum, omniumque præstantissimum Concilium est celebratum; quod à loco *Nicanum* majores nostri vocavere. Sanè Orientalis Ecclesiæ, ipsaque in primis Nicææ urbs multò clarior evasit, ejus Concilii majestate: nam augustiorem, sanctioremque conventum, nulla unquam vidit ætas. Sanctus Silvester Episcopus Romæ, cum sui

sui Pontificatus annum ageret undecimum, id Concilium indixit; Constantinus Magnus omnibus favoribus juit; qui tunc, hostibus omnibus superatis, annum nonum supra decimum in pacifico Regno versabatur: Ille, ad Episcopos ex omni mundo cogendos, Pontificiam authoritatem, hic Imperialem operam contulere. Causa incundæ Synodi, Ariana perfidia fuit. Tempus quo inita est, idem quod sæpe diximus: anno nimirum reparatæ salutis 325. Qui convenerunt Episcopi (ut vulgata magis fert opinio) numero fuisse 318: quot scilicet fuisse in scriptura perhibentur illi domestici, qui Abrahamo, de victoribus regibus, victoriam peperere. Hic verò numerus (quæ Mediolanensis Ambrosii animadversio est) si græcis characteribus exprimat, Crucem exhibet, atque initium nominis IERO: hoc nimirum exemplo: TII. quæ notæ nostratibus his respondent 318.

112. Omnium Nicænorum Patrum nomina Epiphanius olim (uci ab Hieronymo accepimus) curiosè conquisita, conscripserat; verùm postea, quod maxime dolemus, ita temporum injuriâ

periere, ut dispersa huc illuc pauca supersint. Ex Oriente prima Capita interfuerunt: Sanctus Alexander cognomento Magnus Alexandrinus Patriarcha, qui secum duxerat Achanasium, eo tempore Diaconum Alexandriæ; Sanctus Euthatius item Magnus, Patriarcha Antiochenus; Tum Episcopus Æliæ Sanctus Macharius; deinde Sanctus Alexander Bizantii, de quo Alexandro duplex fama est: Alii pro Menophanto ejus urbis Episcopo adhuc superstite, alii contra, Menophanto pridem defuncto, Episcopum ipsum in Concilium venisse putant. Memorantur præterea inter Nicænos Patres, Sanctitate ac fama incliti Episcopi, Sanctus Paphnutius Thebaidis, Sanctus Potamon Heracleæ Niloticæ, Sanctus Jacobus Nisibis, Sanctus Amphion Epiphaniæ, Sanctus Hippatius Gangres, Sanctus Nicolaus Myræ, Sanctus Spiridion Trimituntis, Sanctus Alexander Thessalonicæ: Tum Sanctus Asclepas Gazæ, Sanctus Leontius Cæsareæ, Sanctus Basilus Amasæ, Sanctus Meletius Sebastopolis: quorum præ cæteris eò meminimus, quòd omnes in Sanctorum numerum sint

sint relati . Sanctus Silvester Summus Pontifex , senio viribusque confectus , atque impar tanto itineri sulciendo , abfuit : Osio Episcopo Cordubensi , Vitoni seu Victori , atque Vincentio , absentis Pontificis datæ vices : Nam quod Romanus Episcopus triplici dignitate polleret , atque Christi esset Vicarius , simul Patriarcha Occidentis , tum Episcopus Romæ veteris , ob eam rem significandam , legati tres à Silvestro sunt constituti , qui divisim vices gererent earum partium , quæ in unam Romanam Sedem simul coeunt : & Osius pro Christi Vicario , Vito pro Patriarcha Occidentis , Vincentius pro Episcopo Romæ , Concilio adessent : quam etiam causam statuo cur Osius , simplex ceteroqui ab Occidente ultimo Episcopus , posthabitis nihilominus Patriarchis , ductor fuerit Concilii , principesque honores eo in amplissimo senatu obtinuerit . Exinde mos valuit apud Romanos Episcopos , uti ad Concilia æcumenica , pro triplici eorum potestate , tres pariter Nuntios constituerent ; quod à Julio fuisse factum in Sardicensi Concilio ; ab Leone in Chalcodonensi , atque ab aliis sæpè per occasiones

siones, memoriz proditum est. Ariana-  
 rum item partium interfuerunt, Euse-  
 bius ipse Nicomedię veterator infelix,  
 & factionis antesignanus, Eusebius Ce-  
 sareę in Palestina, Theodoretus Laodi-  
 cęę, Paulinus Tyri, Athanasius Anazar-  
 bę, Gregorius Beryti, Aëtius Liddę,  
 Metrophantus Ephesi, Narcissus Nero-  
 niadis in Cilicia, Patrophilus Scyto-  
 polis, Theognis Nicęę, Theonas Mar-  
 maricę, Secundus Ptolemaidis: sunt qui  
 addant Marin Chalcedonię. Arius item  
 venit, credo vocatus, ut de illo pręsen-  
 te quęstio fieret. Nullum expensarum,  
 incōmodum subiere ad Synodum pro-  
 fecturi Patres: Constantius enim re-  
 gio animo, insitęque ingenio liberali-  
 tate omnibus pręsto fuit: Imperii mi-  
 nistris ubique iussis, uti Episcopis Ni-  
 cęę discedentibus, de pecunia, vecto-  
 ribusque publicis, omnia suppeditarent  
 quę itineri usui forent. Tantumque  
 operę, auxiliique generosus Princeps  
 ad eam cogendam Synodum contulit,  
 ut illius author, apud vetera monumē-  
 ta, non eadē nominetur. Ita Constanti-  
 us ab Oriente, Silvester ab Occidente,  
 Christus de Carlo, Sanctorum illam  
 mul-

multitudinem fortī, potentique manu Nicæam ducere visi sunt.

112. Commemorare hic possem, quæ Patrum inter se fuerit gratulatio, cum in eam urbem cõvenissent omnes; quæ voluptas usurpare oculis tot senes obfirmatæ virtutis, & ingenti famâ celebratissimos: quale spectaculum adversa vulnera Confessorum; quale fortissimi Christi milites exhiberint; pars effosis oculis; plures fuccis poplitibus; alii aliis pro fide acceptis stigmatibus insignes, ac decora deformitate spectabiles: verum ea res propositæ brevitatis fines longiùs excederet. Episcopi Nicææ templum simul omnes adire, quò totius Ecclesiæ nomine, Deo maximo de recepta pace, de fidei successibus, de tantâ Crucis parta gloria, solemni ritu gratias agerent. Constantinus, ubi de ipsorum adventu audivit, Nicomediâ (quæ tunc, non dum nova Roma dedicata, sedes erat Orientalis Imperii) maturè se Nicæam contulit; tum ut amplissimam illam Sanctorum Societatem invideret: tum etiam ut Cõcilium præsentia sua cohonestaret, ac motus hæreticorum, si qui fortè subori-

ren-



rētur, autoritate cōmponeret. Incredibile memoratu est, quot religionis suæ documenta, per illam occasionem, piissimus Augustus ediderit; & quot exempla Christiano Principe digna posteritati reliquerit: quanta reverentia Episcopos habuerit: qua liberalitate, quove sumptu, toto Concilii tempore, aluerit Patres omnes, eorumque comitatum immensum; quo pietatis ardore in Confessorum amplexum rueret, vulnorumque cicatrices deosculari visus sit.

113. Post hæc, Aulam Imperialium ædium, locum statuit incundi Concilii, *bono quidem affectu* (ut Iulianus ait) sed *malo exemplo*; namque postea Constantius, Deinde Valens, simili honoris prætextu abusi, libertatem Conciliorum inviolabilem oppressere. In eam Aulam convenere Patres, uti ferunt 12. Kalēd. Jul. Sedendi rationem non satis habeo exploratam: alii aliam edunt: quæ à scriptoribus plurimis, magisque probatis traditur, est hujusmodi. Osus præerat Romani Pontificis cum Vitone, atq; Vincentio Legatus; qui sublimi, editiorique loco sedisse feruntur. Primi

M

post

post Legatos locum obtinebant Alexā-  
 der Alexandrinus, Eustathius Antio-  
 chenus, tūc Macharius Hierosolymita-  
 nus; Aliorum verò Patrum quis fuerit  
 sedendi ordo, incertum omnino est. Au-  
 la in media excelsum, splendidumque  
 surgebat solium: ibi, veluti Christi vicē  
 gerēs, Evangeliorum liber est colloca-  
 tus: quo significatum est, Christum *in  
 medio eorum* adesse; ac veritatem in Ec-  
 clesie utero inveniri. Postquam Episco-  
 porum quisque suum occupaverat lo-  
 cum, Imperator pietatem simul, ac ma-  
 jestatem spirans, auro gemmisque, ma-  
 gis verò pudore atque modestia spe-  
 ctabilis; sine armatis, sine excubiis, sine  
 prætorianis, aulam ingressus est: cui Pa-  
 tres assurrexere omnes: sed Princeps in-  
 duci minimè potuit, ut prior ipse sedere-  
 ret; imò nec antea sedere voluit, quam  
 ipsi Patres, signo aliquo, sedendi veniam  
 darent. Tum demum sedit, aurea, sed  
 humili, demissaque admodum sella.  
 Post hæc magnus Eustathius Antioche-  
 nus, apposita oratione initium Concilio  
 fecit. Sunt qui curiosè causam querant,  
 cur initiandi Concilii partes, Antio-  
 cheno Eustathio sint potius date: sed  
 ejus

ejus rei, prompta mihi ratio videtur : quod nimirum Nicæa sub Antiocheni ditione posita esset : æquum enim fuit, ut is Patriarcha ejusmodi partes susceperet, in cujus diæcesi synodus celebraretur. Constantinus Eusthacium excepit alia tanto Principe digna oratione. Exinde consultationes inire.

114. Ariana hæresis, quæ prima Patrum cura & cogitatio erat, primum in quæstionem deducta. Eusebiani conscientia scelerum trepidi, moras necesse; crimina Patribus appingere; libellos dolis falsisque criminibus plenos Imperatori offerre; omnia tentare; quod impendens fulmen averterent. Verum impios conatus Constantini religio, ac sapientia irritos fecit: Judicium omnes sacerdotibus integrum inviolatumque reliquit; veteratos Eusebiano- rum libellos palam cremari jussit. Arius appellatus, ut de præsentis, & auditis quæstio fieret, audacia incredibili errores suos propugnavit. Sed Athanasius in primis contra stetit, sapientia humana majore: ex quo tempore, odio, atque formidini Eusebiansis cepit esse Athanasius. Marcellus quoque Ancyranus

adversus Arium cum disputasset, famam laudemque obtinuit; quam postea laudem, diversarum hæresum suspicione obscuravit. Eusebianos fidei quandam formulam instruxisse invenio, eamque obrulisse Nicænis Patribus: de hac fidei formula varia mentio est: Eusebius probatam fuisse Concilio; Theodoretus laceratam, atque anathemate percussam memorant: sed Eusebii, qui ex illis erat, hac in re suspecta fides esse debet. Post hæc Sancta Synodus, divino imbuta spiritu, adversus Arium gravi sententia tonuit, ac majori anathemate fulminavit: contrita hæresis est; percussa Thalia; rebelles notati atque proscripti. Ad hæc Concilii præses, atque Pater Osius, celebratam fidei regulam composuit, qua Filius Patri *ὁμοούσιος*, idest, consubstantialis statuitur, quam deinde summa religione tota posteritas coluit. Huic Patres subscribere omnes; sed Eusebiani num. 17. magna contentione Homousio repugnare ceperunt: novitatis quidem prætextu, quasi vocabulum insolens in Ecclesia esset, ac peregrinum, re autem, quòd ea vox uis Arianismum à fundamentis labefacta-

et: paulò tamen post, pœnarum metu  
 subscripserunt: pauci, qui à perfidia di-  
 moveri non potuerunt, pœnis affecti sũt.  
 Pistus, & Euzojus percussu anathemate;  
 Theonas Marmaricæ, atque secundus  
 Prolemaidis exules cum Ario acti.  
 Quod verò ad novitatem attinet, in  
 hoc etiam Eusebiani fallebantur; ete-  
 nim Athanasius, (1) & Eusebius ipse  
 Cæsareæ sunt authores, ante Nicœnam  
 Synodum, geminum Dionysium Roma-  
 num, & Alexandrinum Sanctos, atque  
 synchronos, ea voce consubstantialis  
 fuisse usos. Ita negotium Arianismi ma-  
 gno in Concilio expeditum est.

*Euseb. apud  
 Theodoret. l.  
 1. cap. 11.*

115. Tùm de aliis rebus deliberare  
 ceperunt. Reliquæ quartadecimanorũ  
 extinctæ: fixa omnibus dies Paschatiæ  
 celebrandi, juxta decretum Victoris  
 Papæ: Mæletii schisma compositum;  
 Ecclesiæ regimen firmatum: Primatus  
 Romani Episcopi promptior, & clarior  
 factus: Patriarcharum dignitas, atque  
 potestas ad veterem normam definita:  
 Aliarum Ecclesiarum statuta jura. Tùm  
 Ecclesiæ disciplina omnis restituta: Re-  
 ligio tota composita, & reddita decori  
 suo. Denique omnibus ritè sanctissime-

que peractis, Sancta Nicæna Synodus perfecta, atque soluta est. Tum Numii volavere: sparsæ per omnes Mundi plagas literæ: vulgata ubique fama. Scripserunt Patres ad Ecclesias Synodice; legati scripserunt; scripsit etiam Constantinus; ut de omnibus, quæ in Concilio acta essent, Orbis terrarum universus, in tanta rerum expectatione cupidissimus, edoceretur. Sed indiscreta sæculorum ædacitas, & sacrilegæ Arianorum manus, ita deinde in ejus Concilii monumenta irruerunt, ut de tot literis, deque tot Sanctionibus, vix lacera quardam vestigia posteritati reliqua fecerint. Ex literis.

186. Tres tantum superesse videntur: duæ Constantini; una totius Concilii. Prima Constantini (quæ omnis fere in ratione Paschæ celebrandi versatur) ad Ecclesias universim, altera, (quæ tota de Arianismo est) ad Alexandrinam Ecclesiam speciatim inscribitur. Tercia verò ad eisdem Alexandrinos ab ipsa est Nicæna Synodo data. Alia, quædam, quæ circumfertur Epistola ad Silvestrum, ab Osió aliisque legatis, Patribusque Nicænis data, certiores fidei-  
desi-

desiderat. Decreta plurima, sanctiones,  
 Canones, aliaq; Nicæna instituta innu-  
 mera, ferè omnia interiere. Viginti Ca-  
 nones græcè editi, quos præ manibus  
 habemus, nec ipsi inviolati supersunt.  
 Sextus eorum Canon relictus est, atque  
 mutilus: geminus alius, de appella-  
 tione ad Romanam Sedem, cuius apud  
 Zozimum Papam aperta mentio est,  
 abrasus penitus. Sed ex Concilii Nicæ-  
 ni constitutionibus, velut ex promptua-  
 rio, plures Ecclesiæ collectiones quasi-  
 dam canonum sibi sumpserant, ad quo-  
 rum normam Ecclesiasticam discipli-  
 nam componerent; & quos Nicænos ju-  
 re vocabant; nam vel Nicæni ipsi erant  
 vel ex Nicænis profecti: Itaq; suam Ara-  
 bes, suam quoque Græci habuerunt: sed  
 præter græcam, quam diximus, Arabi-  
 cam etiam collectionem divina quidem  
 Providentia servavit; industria verò  
 Patris Turriani latinitati restituit: quam  
 Arabicam Nicænorum canonum colle-  
 ctionem nemo prudens rectè æstima-  
 tor parvi fecerit. Sunt qui versiculum,  
*Gloria Patri*, ejusque versiculi postre-  
 mam partem: *Sicut erat in principio*; usū  
 quoque Epistolarum, quas olim forma-

*tas* vocabant, earumque curiosam, enigmaticamque constructionem, ab ea Sancta Synodo manasse putent, sunt itē, qui tradant, disputationes de Christianorum Religione à Nicænis Patribus cum Idolorum cultoribus fuisse initas, ac ethnici cujusdam Philosophi arrogantiam ab uno Christiano solitario, nudā simplicique fidei expositione, fractam fuisse, atque contritam; sed earum rerum fides sit apud Authores. Hæc autem innuisse, sit satis de Nicæno Concilio Magno: ad alia minora, illorum temporum Concilia, atque Conciliabula descendamus.



CAPUT





## CAPUT QUINTUM.

*De aliis ejusdem temporis Conci-  
liis, atque Conciliabulis in  
oriente celebratis.*

117.



O quinquaginta  
& sex annorum  
spatio, quod in-  
ter Nicænum  
Concilium, &  
Constantinopo-  
litanum genera-

le secundum interfuit, præter Nicænum  
ipsum, alia multa Catholicorum conci-  
lia; Hæreticorum verò plura concilia-  
bula in Oriente celebrata fuere. Ex his  
concilia primùm quædam mox conci-  
liabula eodem, quo acta sunt ordine  
paucissimis indicabo.

*Con-*

*Concilium videtur congregatum.*

118. **U**Ndecim Conciliorum mentionem quam brevissime faciendam suscipio, quæ sunt ejusmodi. Antiochenum, Alexandrinum, Sardicense, Hierosolymitanum, Alexandrinum aliud, Alexandrinum tertium, Tyrenense Antiochenum aliud, Alexandrinum item quartum, Antiochenum tertium, ac demum quartum.

*anno 329.*

119. ANTIOCHENUM primum à Concilio Nicæno magno, celebratum est Antiochiæ \* anno 329. sub Sancto Silvestro Papa, & Constantino Imperatore: fuit provinciale, convenientibus Episcopis Antiocheni Patriarchatus, quos magnus Eustathius Patriarcha, ea causa convocavit, ut occurreret novis machinationibus, quas moliebatur Eusebius Nicomediæ, postquam exilio solutus fuerat. Eo in Concilio firmata est Nicæna fides, instructique fideles, ut Eusebianos angue pejus caverent: aliud præterea nihil, eo in Concilio actum invenio. Hoc omne conjicitur ex (1) Theodoretō, (2) Athanasio, (3) atque Chrysostomō.

Ali-

(1) Theodoret. lib. 1. c. 7.

(2) Athanasius ad Solitar.

(3) Chrysostomus hom. 32. in Euseb. c. 1.

120. ALEXANDRINUM (1) item à Nicæno primum, celebratum est Alexandriz\* anno 339. sub S. Julio Papa, Constantio Imperatore, & Sancto Athanasio ejus urbis Patriarcha; Episcopi ex Lybia, Pentapoli, & Ægypto (quæ Provincie sub Alexandrino Patriarchatu erant omnes) centum ferè numero convenere; quamvis Sardicensis Concilium, cum hujus Alexandrinæ Synodi per occasionem meminisset, octoginta dumtaxat memoret. Causa quamobrem convenerunt, fuit ejusmodi. (3) Per illud tempus, Romæ in supremo Ecclesiæ Tribunali apud Juliū Pōtificem, de Sancto Athanasio Patriarcha Alexandrino, deque Eusebianis quæstio pendebat. Eusebius Nicomediensis, Maris, Theognis, Ursacius, Valens, aliaque primæ capita Arianorum ad eundem Papam, Julium ob eam causam legaverant Marcium quemdam Presbyterum, Martyrium, & Hesichium Diaconos, omnibus machinis instructos adversus Athanasium; Athanasius contra, Presbyteros aliquot pro se quoque illuc miserat. Hoc ubi rescivere, quos diximus, Episcopi Libya, Pentapolis, & Ægypti,

(1) Athanas.  
Apol. 2.

(2) Athanas.  
ad Afric.

Anno 339

(6) Athanas.  
Apol. 2.

Patriarchæ sui partes suscipiendas sibi putarunt; ejusdemque defensionem minime negligendam. Quare innocentiam Athanasii Julio testatam facere, & Romanam documenta mittere statuerunt, quibus ostenderent Eusebianorum sycophantiam, execrandasque calumnias: ob eam rem Synodicè convenere, rati majus pondus futurum testimonio, quod à Synodo proficisceretur. Hæc causa illius Provincialis Concilii. Propterea nil in eo factum invenio; nisi scriptam synodicè Epistolam apologeticam pro Athanasio, contra Eusebianos. Quam Epistolam Patres illi cum in primis ad (1) Julium Papam, tum ad alias miserunt Ecclesias, præsertim Occidentales, quarum Episcopos, ab eodem Julio, Romanam ea causa convocandos fore intellexerant. Epistola integra recitatur ab Athanasio. Hic obiter notet lector Orientalis, ut ea Synodus, & Patriarchatus omnis Alexandrinus, & ipse in primis Patriarcha Athanasius, simul Eusebiani, aliique Orientales, Romanum Episcopum, ut supremum ipsorum Judicem appellaverint.

131. SARDICENSA Concilium æcumenicum

(1) Athanas. Apolog. 2. flammam post eam epistolam recitatur.

nicum celebratum est (\*) non Sardis in Asia, ut nonnulli falsò putarunt, sed Sardicæ quæ civitas est in Illyria, inter confinia Occidentalis, & Orientalis Imperii; Id Concilium Constans promovit; Constantius, Fratris causâ, procuravit; sed Julius Papa indixit, conveniendi die vocatis Episcopis constituta. De numero Episcoporum Sardicensium satis incerta sententia aëtralii tercentos; alii nonaginta memorant; sed neutra opinio vero similis mihi videtur esse; medius aliquis numerus esset statuendus; quem tamen, inter antiquitatis rudera, invenire minimè potui. Quinque supra triginta numerantur Provinciæ, unde ea multitudo profecta est, partim ex oriente, partim ex occidente. Convenere Patres anno Reparatoris 347. sub Julio Papa, Constante, atque Constantio Imperatore. Concilii causa omnis revolvitur ad quæstionem de Athanasio, Marcello Ancyranò; & Asclepa Gazensî, quos Eusebiani contra jus factique omne exturbaverant, Julius Papa restituerat: Eâ causâ mota est Synodus; eâ causâ inita, atq; in eadem causa tota ferè consumpta. Eusebiani numero 75.

Sardicam egrè venerunt; sed ibi ab aliis Patribus divisim habitarunt; nec unquē induci poterunt, ut in Concilii societatem venirent; inanes prætexus obtemperantes, re vera, quòd sibi timerent, ac suæ causæ diffiderent. Tum desperata Eusebianorum præsencia, Patres sine illis Concilium ritè, & ex Canone celebrarunt. Athanasii, Marcelli, & Asclepiæ restitutionem à Julio factam confirmarunt. Arianos Episcopos adulterinos deposuerunt. Fidei formaliam edidere unam; ratam, integram, inviolatamq; Nicenam habentes, atque habendam ab omnibus statuentes. Ad extirpandos malos, & insolentes mores ab Ariano in Ecclesiam introductos, canones quosdā instruxere; ex quibus apud Latinos 21. apud Græcos viginti supersunt. Sed tres præsertim canones ediderunt, ut Romæ sedi ea jura fierent, quæ labefactare tentaverat Eusebianorum insolentia; nam quòd hi ausi fuerint carpere Athanasii, Marcelli, aliorumq; appellationē ad Iulium Papam; eā causā Concilium tertio Canone declaravit, Episcopis ex omni Mundo Romanam Sedem appellare licere: Item quod non  
du-

dubitaverint, inconsulto Romano Episcopo, in Sedem Athanasii Gregorium, intrudere; Concilium pariter quarto expressit Canone, nefas esse, delato Episcopo alium subrogare, ante latam de illa re à Romano Pontifice sententiam. Quinto etiam Canone, Auctoritas supremi Judicis Romano Episcopo asseritur. Hinc etiam incipiat orientalis lector animadvertere, Orientalis Ecclesie qualis fuerit opinio de potestate Romanæ Sedis. Sardicensi Concilio præfuit Osius, geminique alii Julii Legati Archidamus, & Philoxenes. Ipsi etiam Athanasius, Marcellus, & Asclepias interfuerunt, omnibus honoris significationibus à Patribus excepti, cuius rei causâ maximè urebantur Eusebiani. Omnes, quos diximus Sardicenses Canones, ubique recepti sunt. Græci præsertim illos receperunt in Trullana Synodo, Constantinopoli habita, sub Justiniano juniore Pogonati Constantini filio. Extant etiam Sardicenses Canones eo in Codice, quo vulgò Orientaler utuntur: tum apud quandam Græcorum Canonum collectionem in 50. titulos distinctam, quæ Theodoro

tri-

tribui solet. Tum quoque in collectionibus Arsenii monachi, Alexii Aristini ac Simeonis Logotetæ. Eorundem demum Sardicensium Canonum Photius ipse meminit, in suo nomocanone; quavis deinde, immemor sui, alibi neget eosdem Constantinopoli unquam vidisse. Concilium Sardicense æcumenicum certè fuit; sed æcumenicorum Conciliorum non auget numerum, eam ob rem, quod vix aliud à Nicæno magno existimetur; nam hujus veluti appendix fuisse creditur, atque ad ejusdem confirmationem omnia illius acta revolvebantur; nec alia, in eo, fidei formula esse constituta; unaqueque fuit Nicænorum, ac Sardicensium Patrum mens, cura, atque voluntas. Verùm satis de Sardicensi Concilio.

122. Ariani, qui concilio adesse repugnarunt, Philippolim secessere, numero 70. (nam alii quinque execrantes reliquorum perfidiam Concilio se adjungere) ibique Conciliabulum instituerunt, in quo hæresim cōfirmarunt, renovarūt maledicta in Julium Papam, Athanasii restitutorem; priora scelera omnia deterius cumularunt. Quæ deinde



de acta nefaria, sub arrogato nomine Sardicensis Concilii, sparserunt in vulgus, ac præsertim in Africam miserunt ubi Augustinus ea vidit, & vehementer est execratus.

123. HIEROSOLYMITANUM (1) Concilium provinciale, sexdecim dumtaxat Episcoporum, ex Palestina Provincia, quos S. Maximus tunc Hierosolymorum Antistes convocavit, celebratum est Hierosolymis (\*) anno 349. sub Julio Papa, & Constantio Imperatore: causa illius incundi unica fuit Patribus, ut Athanasium in sedem suam octo post annos reducem, & illuc transeuntem, gratulatione simul, & fidei societate, complecterentur: neque aliud quidquam eo in Concilio actum fuisse memorie proditur. Ea Synodus de Athanasii reditu gratulata est Alexandrinæ diœcesi per Epistolam, quam dedit ad Ecclesiam Alexandrinam, simul ad Episcopos omnes Ægypti, atque utriusque Libyæ.

(1) *Athanas.*  
*Apol. 2. ad*  
*Solit. Secret.*  
*lib. 2. c. 19.*

*Anno 349.*

124. ALEXANDRINUM (à tempore Nicæni) secundum, celebratum est (\*) anno 362. sub Liberio P. & Juliano Apostata Imperatore, hujus Concilii auctor

*Anno 362.*

N

fuit

fuit Athanasius Magnus ; qui Constantio è vivis sublato, occisoque ab Idolorum cultoribus Georgio Alexandrinæ Sedis invasore, tertio redux, subjectos sibi Episcopos convocavit : eà scilicet gratiâ, ut Religionem suis deque, per Arianos turbatam, integritati suæ restitueret : qua in re hortatorem etiam habuit Sanctum Eusebium Vercellensem, qui per illud tempus, Ægyptiaco exilio una cum Lucifero Calaritano solutus, in Oriente versabatur. Pauci quidem Episcopi in eam Synodum coe-  
 gere, nec viginti numerum excesserunt ; sed sanctitate, ac sapientia praecelebât. De lapsis in hæresim Arianam, & penitentibus recipiendis mitissimè, ac sapientissimè decreverunt. Divinitatem, & consubstantialitatem Sancti Spiritus statuerunt. Sabellium, Basilidem, Valentiniuin, Manichæos, præter Arianos, & Semiarianos gravi, certoque ictu percusserunt ; turbas etiam Ecclesiæ Antiochenæ composuerunt. Motam multò antè quæstionem de voce *hypostasis* extinguere studuerunt ; notarunt etiam Apollinaris hærentem pestem, & fur-  
 tim jam inde, doloso, quodam contagi-  
 gene-

genere serpentem: aliaque adeò præclara confulta edidit ea Synodus, ut inter celeberrima Ecclesiæ Concilia, jure meritoq, censeatur. Adfuere inter ejus Concilii Patres, idem, què nuper dixi S. Eusebius Vercellensis, S. Asterius, & pro Lucifero Calaritano gemini Diaconi Herennius, & Agapetus; duo item à Paulino missi Maximus, & Calimeres. Ex Athanasii Epistola ad Ruffinianum, quæ extat in actis Nicæni Concilii secundi docemur, ejus Alexandrinæ Synodi decreta, Romam à Patribus fuisse transmissa, quò Romanæ Sedis auctoritate firmarentur: Adeò de Romani Episcopi potestate apud Orientalium præstantissimos sententia constans, perpetuaque fuit.

125. ALEXANDRINUM (à tempore item Nicæne Synodi) tertium Concilium celebratum est (\*) anno 363. sub Libe- anno 363.  
rio Pontifice, & Joviano Imperatore in Alexandrina urbe, ab (1) Athanasio Magno; cui duplex ejus incundæ Synodi causa extitit; ut Joviano piissimo Imperatori, ob pacem Ecclesiæ restitutam, gratiæ Synodicè agerentur: utq; de Concilii sententiâ, sincerissima fidei regula-

scriberetur, quam eidem Augusto petenti, ejus Concilii nomine mitteret: Epistola Synodica Athanasii ad Jovianum extat apud Theodor.

126. Eodem anno, atque ob eandem causam, aliud Antiochiæ celebratum, Concilium fuisse proditur; cui præfuit S. Meletius: interfuere 27. Episcopi, inter quos SS. Eusebius Samosatenus, Pelagius Laodicæus, Irenæus Gazensis. Hæc etiam Synodus misit ad Jovianum expositionem Nicænæ fidei; quæ aliquibus suspecta fuit, quòd in ea *consubstantialis* vox desideraretur: ob quã etiã causam, S. Meletii fides ancipiti fama in Oriente simul, & Occidente tunc apud nonnullos laboravit.

127. TYANENSIS haud obscuræ famæ, *Anno 365.* Concilium, celebratum est Tyanæ, (\*) quæ Civitas est Cappadociæ in radice posita Tauri Montis, (1) anno 365. sub Liberio Papa, & Valente Imperatore: huic Concilio iidem ferè Patres interfuere, qui nuper memoratam Synodum Antiochenam, sub Joviano celebraverant, causæ illos ejusmodi ad id Concilium compulerunt: ut ab Ariminensis perniciæ Orientalium animos prohiberent,

rent, simul ut fidei regulam ab Liberio Papa, & Occidentalibus uulgatam, eorundem Orientalium animis infererent. Hoc idem Concilium, jubente Liberio (1) Papa, in communionem recepit, atque sedi suæ restituit Eustathium Sebastenum, cujus inferius frequens occurret mentio, Extat Epistola (2) Basilii Magni ad hanc Tyanensem Synodum data, qua pacem cum Eusebio Episcopo Cæsareæ, sanctissimè videtur exposcere. De Tyanensi Synodo vide Baronium tom. 4. Annal. ad annu 365.

(1) *Basil. Ep.*  
74.

(2) *Basil. Ep.*  
79.

128. ALEXANDRINUM Concilium, ab eo tempore quartum, initum memorant (\*) anno 368 sub Damaso Papa, & Valente Imperatore. Causa hæc fuit. Sanctus (3) Damasus Papa per idem tempus, Synodo Romæ convocata, Ursacium, atque Valentem (4) damnaverat; eaque de re ad Alexandrinam Ecclesiam conscripserat. Acceptis à Romano Episcopo literis, Athanasius dirionis suæ Episcopos convocandos sibi duxit, quibus cum eisdem supremi capitis literas communicaret, simulque deliberarent de his, quæ rescribere oporteret:

*Anno 368.*

(3) *Athanas.*  
*ad Afros. pag.*  
931.

(4) *Id. ibid.*  
*pag. 941.*

eâ tantum causâ hæc adornata, initaque est Synodus. De numero Episcoporum satis mihi non constat. In eâ, quam dixi deliberatione tota consumpta est.

(1) *Id. ibid.*  
*Thodore. l. 2.*  
*cap. 17.*

(1) Rescripsit Damaso in hanc sententiam: Gratias egit, quod Ursacium, & Valentem percusserit: simul rogavit, ut Auxentium quoq; Mediolanensis Episcopatus usurpatorem, perfidiæ, aliorumque criminum reum notaret, usurpatâque sede moveret; per aliam item Epistolam, (2) Africanos hæc Synodus hortata est Episcopos, ut arctissima sententiarum, animorumque conjunctione, communique Religionis studio obviam irent sceleratis eorum inceptis, qui Ariminensis conciliabuli perfidiam in Africanam Ecclesiam infundere moliebantur.

(2) *Godfrey*  
*Herm. V. A-*  
*than. t. 2. l.*  
*11. cap. 12.*

*Anno 372.*

129. NICOPOLITANUM in Armenia Concilium, initum invenio (\*) anno 372. sub jisdem Damaso Papa, ac Valente Imperatore: de quo illud affirmare dumtaxat mihi licet, quod ibi S. Basilus Magnus interfuerit: de numero Patrum; de causa, de rebus in eo gestis nihil certi auctim statuere.

130. ANTIOCHENUM, aliud præter memorata

morata , proditur Antiochiæ habi-  
tum (\*) anno 377 Damaso pariter *Anno 377.*  
Ecclesiam, & Valente Imperium admi-  
nistrantibus ; cujus causa exiit, triplex  
illius miserræ urbis divortium , tribus  
eodem tempore ibidem existentibus  
Episcopis, Meletio, Paulino, atque Vi-  
tali Apollinarista .

131. ANTIOCHENUM ejus temporis  
Concilium ultimum , celebratum est  
Antiochiæ anno 379. nono mense ab  
obitu S. Basilii Magni, sub Damaso Pa-  
pa, & Gratiano Occidentis Imperatore,  
( qui, non dum Theodosio renuntiato ,  
Orientis quoque Imperium, interim ad-  
ministrabat. ) Celeberrimum sane id  
Concilium habetur ; ad quod ex omni  
Oriente Episcopos confluisse memo-  
rât: idemque terminus veluti statuitur,  
ubi tumentes fluctus suos confregerit  
ariana tempestas. Causa cur in eam Sy-  
nodum Orientales coeuerint , ejusmodi  
fuisse videtur : Sublato Valente Imper-  
ratore Ariano , restituta pax fuit Ec-  
clesiis, per Gratianum optimum Principem :  
ea pace usus S. Damasus Papa  
Concilium Romæ instituit, quo in Cō-  
cilio, contra infinitam hæresum collu-

vionem fidei regulam, aptam temporibus edidit, in quam unam Ecclesie toto Orbe diffusæ respicientes *idipsum saperent, atque dicerent*: tum eam regulam (1) misit in Orientem, jubens, ut Orientales Antistites in Synodum aliquam convenientes, eandem omnes subscriberent, & amplectarentur; simul darent operam, ut Orientis ambitus omnis, in illam sincera animorum conspiratione coiret, adornatis ad eam rem legationibus prout loca, & tempora postularent. Ob hanc causam Antiochiam convenientes, Episcopi ex Oriente universo, regulam fidei à Damaso missam subscribere omnes: ita subscriptam iterum ad Damasum reddiderunt, ejusque autographum exemplar in Archivio Romano servatur. (2) Legationes adornarunt quatuor; quæ totum sibi diviserunt Orientem, quem ad normam Romanæ regulæ temperarent, atq; componerent. S. Eusebio Samosateno legatio demandata in Syriam, & Mesopotamiam: S. Gregorio Nazianzeno Constantinopolis obuenit: S. Meletius Patriarcha Antiochenus Apasæam, Ciliciam, & Monachorum solitudines suscepit

(1) *In Collec-  
tione. p. 1. in  
Conc. Romano  
sub Damaso  
frag. Epistola  
ejusdem Dam.  
ad Orient. pag  
176 177.*

(2) *2<sup>a</sup> hœdore.  
lib. 5. c. 4.*



cepit: Sanctus Gregorius Nissenus Hierosolymam ac Palestinam. Inter Episcopos 146. qui ei Concilio adfuerunt Sancti Viri memorantur hujusmodi: Sanctus Gregorius Nazianzenus, Sanctus Gregorius Nyssenus, Sanctus Eusebius Samosatenus, Sanctus Meletius Antiochenus, Sanctus Pelagius Laodiceus, Sanctus Eulogius Edeffenus, atque alii plurimi sanctitate insignes Episcopi. Multa præterea, ab illa Synodo, præclara statuta manasse ferunt: verum, quod mirum est, illorum ne vestigium quidē videtur superesse.

Constantinopolitanum Generale, secundum celebratum est anno 381. sub Damaso Papa, & Magno Theodosio Imperatore: sed id Concilium meta est præsentis laboris nostri; & extra veluti positum. Ejusmodi autem fuere Catholicorum Concilia eo tempore in Oriente celebrata; quæ cursim tetigisse non abs re fuisse arbitror; mox Hereticorum Conciliabula velociori calamo perstrikturus.



*Conciliabula.*

132. **C**onciliabula longè plura fuerunt, in quæ identidem Hæretici, Arii præsertim de grege, per illud tempus in Oriente coibant. Memorantur magis tredecim. Horum duo Antiochiæ fuere inita: tria Constantinopoli: unum Tyri: unum Hierosolymis: unum Philippopoli: Ancyrae duo: unum Seleuciæ. Lampfaci aliud: cætera conventicula non pauca præstat suis tenebris obvoluta relinquere.

ANNO 330.

133. ANTIOCHENUM conciliabulum, ex duobus primum, dolo malo convocavit Eusebius Nicomediæ (\*) anno 330. Sedente Silvestro Papa, Constantino Imperante: pauci admodum Arianorum convenerunt; qui Eusebio duce, sanctissimum Patriarcham Antiochenum Eusthatium, Sabellianismi, atque adulterii per nefariam calumniam insimulatum, Antiochena sede indignum in modum exturbarunt. Hoc uno in scelere conciliabulum hoc Antiochenum est revolutum.

134. TYRIUM Conciliabulum famosissimum

fiffimum celebratum est (\*) anno 335. *Anno 335.*  
 sub jisdem Silvestro Papa, & Con-  
 stantino Imperatore. Ad id conventi-  
 culum immensus Episcoporum nume-  
 rus confluit. Ejus convocandi, peten-  
 tibus Eusebianis copiam fecit dece-  
 ptus Constantinus. Causa Eusebia-  
 nis exitit unica, Athanasium ut perde-  
 rent. Ecclesiæ regula nulla ibi valuit.  
 Dionysius comes cum armatis aderat,  
 vi, & metu omnia miscens: Arianorum  
 arbitrio agitata omnia. Athanasius eo  
 in malignantium conventu falsis crimi-  
 nibus circumventus, ab iis omnibus  
 divina quadam sapientia se expedivit.  
 Nihilominus lata in illum sententia  
 fuit; ipse paulò post in Galliam exul  
 actus. Indigna memoratu, atque iniqua  
 omnia eo in conventiculo acta sunt.  
 Quod tamen Tyrium conciliabulum,  
 Hæretici cum Nicæno Magno Concilio  
 conferre, ei; opponere ausi sunt.

135. HIEROSOLYMITANUM conventi-  
 culum Arianorum, eodem anno initum *Anno 335.*  
 fuit, Constantini jussu, per occasionem  
 æneciorum; ab iisdem Eusebianis Tyrii  
 Conciliabuli: receptus ibi in Ecclesiæ  
 societatem Arius, Eusebianorum suffra-  
 gio,

gio, reclamantibus Catholicis, invito Deo.

*Anno 336.* 136. CONSTANTINOPOLITANUM Conciliabulum, primum ex tribus, habitum, edunt (\*) anno 336. Marco Papa, & Constantino Imperatore, in causa Athanasi atq; Marcelli Episcopi Ancyrani, quæ rectè, tempore illo, sentientē de rebus fidei, Eusebiani eo in Conciliabulo damnarunt, ac Episcopatu moverunt. Repetat lector, quæ de Conciliabulis Tyrio, Hierosolymitano, & Constantinopolitano capite primo retulimus numero 7. 8. 9.

*Anno 339.* 137. CONSTANTINOPOLITANUM ex tribus alterum, jussu Constantii celebratum est novæ Romæ anno 339, sedente Julio Papa, ab Episcopis plurimis Orientalibus Ariana peste aut imbutis, aut tinctis. Totum ejus Conciliabuli negotium fuit, depositio Sancti Pauli ejus urbis Episcopi, & subrogatio Eusebii Nicomediensis.

*Anno 341.* 138. ANTIOCHENUM Conciliabulum, ex duobus alterum, initum est ab Eusebianis (\*) anno 341. sub Julio Papa, & Constantio Imperatore, Episcopi triginta numero convenerunt, Ariani ferè omnes

omnes: causa conveniendi fuit dedicatio Templi celeberrimi, quod ab aureo multo Dominicum aureum vocabatur. Cui Templo, Antiochiæ Constantini jussu ac liberalitate fundato, Constantius per illud tempus supremam manum imposuerat. Id Conciliabulum, ob admissa ibi scelera inter famosissima haberi solet. Eorum quæ ibi Eusebiani miscuerunt hæc est summa. Quatuor fidei formulas fabricarunt, veteratorias, subdolas, ad consubstantialitatem tollendam spectantes de quibus fidei formulis diximus cap. 1. n. quadragesimo septimo. Athanasium, cujus sub Romano Episcopo supremo Judice causa erat, per inauditam insolentiam deposuerunt. In ejus locum Gregorium, quem sæpe memoravimus, mortalium scelestissimum ordinarunt. Julio Papæ, illos Romanam vocantem, primum dolosè, mox superbè, demum impiè repugnarunt. Hoc Conciliabulum cavea veluti fuit, unde primum ea pestis erupit, quæ contra Primatum Romani Episcopi, tanto nunc strepitu, tantaque ruina grassatur. Canones, qui hujus Concilii nomine in collectionibus inveniuntur, nomen quidem

dem ab illo; authoritatem verò aliunde deducunt. Vide hac de re Baron. Repetenda hic etiam forent quæ de hoc infami conciliabulo diximus primi capituli numero 18. ac 19.

139. PHILIPPOPOLITANUM, sive Sardicense Conciliabulum inierunt septuaginta Eusebiani, qui ad Sardicense Concilium vocati, Sardicâ cum pervenissent, seorsû à Catholicis habitarunt, nec induci unquam potuerunt, propter conscientiam scelerum, ut Concilio ritè se sisterent, ac demùm Philippopolim secesserunt, ubi conventiculo instituto, Arianam perfidiam instaurarunt; maledicta quoque in Julium Papam jecisse feruntur, & fidei aliam formulam dolis confutâ ediderunt, quam sub Sardicensis Concilii mentito nomine sparserunt præsertim in Africam. Initum est ejusmodi Conciliabulum anno 347. Julio Ecclesiam, Constantio Imperium administrante. Relegantur dicta num. 33.

anno 347.

140. ANCYRANUM primum ex memoratis duobus, celebratum traditur anno 338. (\*) cum Liberius Pontificatum, Constantius Imperium gereret, ab Semianis, Ancyram in Galatia convenientibus

anno 338.

tibus, contra Anomæos, sive Arianos meros, sive Aëtianos, sive Troglitas, aut Trogloditas: sub hoc enim numero prænominum apparatu, primogenita Arii blasphemiam eo tempore ferebatur.

141. SELEUCIENSE Conciliabulum, quod unum ferè cum Ariminensi fuisse creditur, agitatum est Seleuciæ in Isauria (\*) anno 359. Liberio Ecclesiam, *Annus 359* & Constantio Imperium moderantibus. Ducenti ferè numero, in id conventiculum Episcopi cojere, omnes Orientales, ferè omnes hæretici, mistis Semiarianis cum Arianis meris; in quorum perpetua desperataque inter se concertatione, congregatio illa taurorum tota consumpta est. Hujus conventiculi specimen capite primo exhibuimus nu. 48.

142. CONSTANTINOPOLITANUM tertium conventiculum Eunomianorum, agitatum fuisse accepimus in eadem Constantinensi urbe (\*) anno 360. Liberio Papa, *Annus 360* & Constantio Imperatore: causa, & cura ejus Conciliabuli duplex fuit. Altera promovere Ariminensem formulam, atque perfidiam: altera conterere Semiarianos.

Anno 365.

143. LAMPACENUM Conciliabulum, iniere Macedoniani, cum Liberius ad Ecclesiæ clavum federet, & Valens Orientem imperio premeret (\*) anno 365. Lampaci, quæ urbs erat in Helleponto posita, sub exarchatu Heracleensi; cujus exarcha Hypatianus primas egit in eo Conciliabulo. Damnata ibi Ariminensis formula: Anathematizatus Arianismus merus: recepta formula Antiochiæ composita, & signata Seleuciæ: confirmata hæresis Macedoniana, quæ per occasionem ejus conventiculi fusa est per Hellepontum. In id conciliabulum profectus famosissimus Sebastenus, Romanæ Sedis illusor, eo in itinere ad Magnum Basilium divertit, qui cum Sebasteno prolixos de fide recta sermones produxit, sed quem fructum inde tulerit Sebastenus incertum est.

Anno 374.

144. ANCYRANUM alterum, conciliabulum Arianorum, agitatum fuisse tradunt (\*) anno 374. Ancyra in Galatia Damaso Papa, & Valente Imperatore. Id Conciliabulum iniri jussit Demosthenes quidam, Imperialis culinæ præfectus, Vicarius præfecti Prætorio, ho-



mo rudis, rerum Christianarum ignarissimus, Arianorum studiosus, hostis Catholicorum: qui Magnum Basilium, omni genere infestationum per illud tempus exercuerat. Hic Demosthenes Ancyrana Sede Hypsium laudatum Episcopum exturbavit; in cujus locum infudit Ecdicium, qui statim Gangrensi Basilidi Ariano accessisse proditur: atque ea res, ejus conciliabuli totum, credo, negotium fuit. Adfuit Ancyrano conventiculo fraudulentus Sebastenus, à quo etiam, Ecdicium ad alienæ sedis invasionem promotum fuisse, scriptores edunt.

145. **NYSSENUM** demùm conventiculum Arianorum, idem, quem nuper diximus, hostis Catholicorū Demosthenes Nyssam convocavit, (\*) anno 375. Damaso pariter Pontifice, atque Valente Imperatore. Ibi Ariani, Sancto Gregorio Nysseno, quem paulo ante idem Demosthenes exulem egerat, injuriam exilii nova sententia confirmarunt: in quo scelere Nyssenum conventiculum totum est revolutum,

146. Sed præter memorata Hæreticorum Conciliabula, alia etiam non

paucæ eo tempore, per Orientem agitantur, sed quoniam in his nihil memoriam dignum invenio, suis tenebris obvoluta relinquo. In Occidente pariter, eâ tempestate, conventus frequentissimi coeiere. Concilia multa, plura conciliabula memorantur. Inter occidentalia, ejus temporis Concilia, ea magis celebrant memoriam veteres, quæ plura Romæ fuerunt inita, sub Silvestro Papa, sub Julio, sub Damaso: Inter Conciliabula verò, famosissimum habetur Ariminense, cujus breve specimen capite primo exhibuimus. num. 48. Tunc etiam nominantur tria Sirmii habita; duo contra Photinum, tertium ubi Liberius, & Osius cecidisse feruntur. Mediolanense item, Arelatense ubi cecidit Vincentius Capuæ, atque alia passim in Gallia, Italia, atque Dalmatia. Verùm hæc satis de illius temporis Conciliis atque Conciliabulis.





## CAPUT SEXTUM.

*De viris sanctitate illustribus, qui  
eo tempore in Oriente  
floruerunt.*

147. **P**ER ea tempora  
Orientalem Ec-  
clesiam in dupli-  
ci aspectu col-  
locaverant, duę  
veluti partes :  
Hæreticorum una ; altera Catholico-  
rum. Si ad illam partem oculos conji-  
ciat lector, mala factaque omnia ; si ad  
hanc verò partem mentem advertat,  
omnia magna, egregiaque occurrent  
animo. Ita Orientalis Ecclesia ( quod  
maximè divinam Providentiam decla-  
rat, atque commendat ) quo tempore  
misera, afflictissimaqueodem lōgè florē-

tissima, atque præclara fuit. Sub tristi  
malorum facie illam hætenus exhi-  
buimus; ordo ratioque postulat, ut sub  
læto mox atque magnifico sanctitatis  
aspectu eandem exhibeamus.

Et ea quidem, per illud tempus, San-  
ctorum Orientalium extitit multitudo,  
ut certo definitoq; numero illos com-  
pleri minimè queam: ætas certè nulla,  
ab Apostolorum temporibus, aut plu-  
res, aut majores tulit. Ex his aliquot  
quos magis nominatos invenio com-  
memorabo, eorumque nomina, & præ-  
cipua quædam gesta duntaxat profe-  
ram, si enim aut narrare vitam, aut acta  
omnia referre velim, libellus hic in bi-  
bliothecam excreſceret.

In primis eo spatio temporis simul  
vixere Athanasius Magnus, Gregorius  
Nazianzenus, Magnus Basilii, & Jo-  
annes Chrysostomus, Doctores maxi-  
mi, Christianæ Religionis columnæ, at-  
que præclara nomina Orientalis sancti-  
tatis & gloriæ.



*De Athanasio Magno.*

148. **S**ANCTUS ATHANASIUS natus est  
 Alexãdriæ anno 295. ut probabili-  
 or fert opinio: sub annũ 319 Dia-  
 conus creditur ordinatus. Anno deinde  
 325 Concilio Nicæno adfuit. Anno  
 326. Episcopus renunciatus, Alexãdri-  
 nam sedem obtinuit. Quater indè pul-  
 sus; primũ anno 335 à Constantino  
 in Galliam: iterũ anno 341 sub Con-  
 stantio. Tertiò, anno 356 sub eodem  
 Imperatore. Quarto demũ anno 362  
 sub Apostata Juliano. Quater etiam Ro-  
 mam venit: bis spontè: bis à Pontifi-  
 ce Julio vocatus: Semel anno 340 ite-  
 rum anno 341: quo tempore ab eodem  
 fuit Pontifice judicatus atque absolu-  
 tus. Anno deindè 370 pro Ecclesiarum  
 Orientalium pace restituenda cum Ba-  
 silio per literas conspiravit. Denique  
 reparatæ salutis anno 371, ætatis suæ  
 76, Episcopatus 46, Alexandriæ ubi na-  
 tus fuerat diem obiit. Magnus Atha-  
 nasius nec sanctitate priorem, nec ani-  
 mi magnitudine parem Episcopum ha-  
 buit: Nam etsi cõcussus Terrarum Orbis

in unum ipsius caput ruere visus fuerit; illum tamen tantæ ruinæ impavidum ferierunt. Athanasii Magni vitam atq; res gestas ex primo hujus libelli capite melius lector cognoverit.

*De S. Gregorio Theologo.*

149. **S.** GREGORIUS NAZIANZENUS è Nazianzo, quæ parva urbs erat in Cappadocia secunda (quam urbem alio nomine Diocæsaream vocatam invenio) natus est anno 328 sub Silvestro Papa, & Constantino Magno Imperatore: quo tempore S. Athanasius ætatis suæ trigésimum tertium, initi verò Episcopatus, secundum agebat annum. Anno 344 cum Athenis operam studiis navaret, cum Sancto Basilio arctissimam injit cõsuetudinem. Anno 355 Athenis profectus una cum Basilio, in Patriâ rediit. Anno 362 sacris initiatus Apologeticû scripsit. Anno 371 invitus Saffimorum Episcopus à Basilio renunciatus est; cujus rei causâ inter ipsum, & Basilium simulas quædam exorta, & Epistolæ utrinque missæ. Anno 379 profectus Constantinopolim; ibi profligato, Aria-

Arianismo, Religionem restituit. Anno 381 renunciatus Episcopus Constanti-  
nopolitanus, paulò post eo se abdicavit  
Episcopatu: eam nimirum ob causam,  
quòd pati non posset quãdam Orienta-  
lium multitudinem, quæ contra Paulinũ  
Antiochenum Episcopum, & arrogantiũ  
supra Occidentales efferebatur. Eodem  
anno Constantinopoli discedens, primò  
Nazianzum, mox Casaream se contulit.  
Anno 383 Arianzum, qui locus haud  
procul Nazianzo distat, secessit: ibique  
curis publicis exemptus, beatæque  
otio solitudinis usus, ad sacros conscri-  
bendos versus animum appulit; quæ  
etiam tempore carmen de vita sua cre-  
ditur composuisse. Anno demũ 389  
ætatis suæ 61 sub Siricio Papa, ac  
Theodosio Imperatore, credo Arianzi  
vitâ defunctus est.

*De Magno Basilio.*

350. **S**ANCTUS BASILIUS Magnus natus  
est aliquot menses post natum  
Nazianzenũ, eodem anno 328, sub iisdẽ  
Sylvestro Papa, & Constantino Imperato-  
re: patriam habuit Casaream princi-  
pem

pem Cappadociæ urbem , in radice sitam montis Argæi , quam à Mozacho, authore Cappadocum , Mazam quondam sive Mazacham dictam memorant. Anno 344 Athenas studiorum causa profectus conjicitur, ubi Nazianzenum studiis quoque navantem operam arctissima sibi necessitudine adjunxit. Anno 335 cum Apollinari non dùm hæresis manifesto , consuetudinem per litteras injit . Anno proximè succedente peregrinatus in Ægyptum , & Syriam , inde Monasticam disciplinam accepit, quam in Pontum intulit , & in Iboris monasterio illustravit. Anno 362 ab Eusebio Episcopo Cæsareæ sacris initiatus est : post annum inter ipsum, & eundem Eusebium Episcopum suspitionibus , turbisque natis, ejus rei causâ Cæsaream cum Ponti solitudinibus iterum commutavit . Anno 366. Nazianzeni operâ cum Eusebio Episcopo in concordiam rediit . Anno 367 grassante fame, largissimis elemosynis pauperum necessitatibus presto fuit . Anno 370 in Episcopatum Cæsareensem, Eusebio vitâ defuncto, subrogatus, ad Ecclesiarum pacem restituendam,

toto



toto pectore incubuit: conspiravit cum Arhanasio: authoritatem Romanę Sedis à S. Damaso Papa, sæpius per litteras, imploravit. Anno 371 primum contra Modestum, mox contra Valentem invicto animo stetit: eodem anno Nazianzenum constituit Salsinorum Episcopum. Anno 376 legationes plures ad Pontificem Damasum adortavit; atque ad eundem detulit Eustathium Sebastenum, Apollioarem, atque Marcellum, enixè petens, ut Romanę sedis iudicio pestes illæ publicè notarentur: quò in Oriente caveri possent. Demum prima die anni 379. cum ætatis suę quinquagesimum primum, Episcopatus verò nonum ageret annum, Cæsariensi clausit extremum diem.

*Primordia S. Joannis Chrysostomi*

151. **J**OANNES CHRYSOSTOMUS in nobili genere, Antiochiæ natus est anno 354, Patre Secundo, Matre verò Anthusa: quavis ex Græcis nonnulli Publiam Matronam Chrysostomi parentem fuisse putant: ea fortasse cõjectura ducti, quod Theodoretus, dum hæc de Publica loquitur.

Joan-

Joannis illam nominat Matrem. Adolescentens Libanio dedit operam: inde ad forum; è foro in Eremum se contulit; ex Eremo in lectorem fuit adscitus Ecclesię Antiochenę; tũ in Diaconatus ordinem ascendit: hoc autem erat in ordine, & octavum supra vigesimum agebat ætatis annum, quo tempore Concilium Constantinopolitanum generale scđum celebraretur. Sed quoniam nos præsentī labori nostro, hoc in Concilio metam fiximus, Chrysostomus ætate, publicęque opera ultra excurrentem sequi non possumus: hæc pauca de tanto viro ad præsens libasse sat erit. Jam alios quosdam ex illustrioribus illius temporis Sanctis Viris, Ecclesiarum Orientalium ordine recensbo.

## SANCTI EX PATRIARCHATU ALEXANDRINO.

### *Patriarcha Alexandrini.*

252. **S**ANCTUS ALEXANDER vigesimus, Alexandrinę Urbis Episcopus, post magnum Achillam Episcopatum

rum gerere coepit, sub annum 313. Vir fuit ab omni parte laudis florētissimus: virtute, sapientia, atq; studio Religio- nis aded clarus, ut *Magni* cognomen- tum jure obtinuerit. Arium, publicē. nefariam pestem eruclantem, primus omnium, convocato concilio, diris devovit; & Ecclesiæ societate priva- vit. Postquam ordinarij Judicis partes explevit, eundem Hæresiarcham ad su- premum Romæ Tribunal detulit; ad Silvestrum(1) Pontificem ea de re datis litteris. Adversus eundem Arium, ad omnes ubique Episcopos propē centum dedit Epistolas. Ex his septua- ginta, Epiphaniij tempore, ut ab eodem accepimus, adhuc supererant; at duas Nobis tantū ab injuria temporum ereptas, alteram Socrates, Theo- doretus alteram servavere. Ad Con- cilium Nicænum gravi admodum æta- te profectus, & Athanasium, tunc Dia- conum, comitem secum ducens, ibi quo- que adversus Arium egregiam navavit operam. Concilio soluto, vix Ale- xandriam reversus, ætate atque labore confectus, anno 325 diem obiit. Mo- riens Athanasium sibi successorem no-

(1) *Bibliothec. Sander. tom. 9. Godefroy Hermas. Vis. Athan. tom. 1. lib. 1. cap. 15. pag. 76. Ba- ron. tom. 3. p. 191. n. 59.*

minavit; reluctante adhortatus, ne oneri se subduceret. Eundem Athanasium Domi suæ puerum educaverat, atque in Ecclesiæ rebus egregiè instituerat. Adolescèrem postea sacris initiaverat: demùm Episcopatus, virtutis, & Ariani odij reliquit hæredem; adeò ut magnum Athanasium, Magno Alexandro veluti debeamus.

S. Athanasius Episcopus Alexandrinus, de quo diximus num. 148.

*De Petro Episcopo Alexandrino  
Athanasii successore.*

153. **P**ETRUS Episcopus Alexandrinus, vir fuit pietate, doctrina, & eloquentia clarissimus; illū Athanasius sociū perpetuò fidū, in fuga comitem, in ætumnis participem, in laboribus solatium habuit: ac moriens tandem in Episcopatu successorem reliquit. Vix Alexandrinæ sedi admortus, à Lucio mortaliū pessimo, sub Velente Imperatore, Episcopatu dejectus, Romam ad S. Damasum, Athanasium imitatus confugit. Ab eodem Damaso Papa restitutus, Alexandriam rediit. Apollinaristas

naristas diris devovit. Sanctum Gregorium Nazianzenum, ad novæ Romæ Episcopatû intentis viribus promovit. Verùm eam laudem postea non nihil obscuravit, Maximi Cynici, contra Nazianzenum suscipiens partes: cujus rei causa non mediocri macula Petri nomini adhæsit. Tandem sub annum 381. Alexandria, sub Damaso Papa, atque Teodosio Imperatore, gravissima ætate decessit.

*De Timotheo Episcopo Alexandrino.  
Petri fratre, ac Successore.*

134. **T**IMOTHEUS ALEXANDRINUS Episcopus Petri frater, atque successor, vir spectatæ virtutis, atque Theodosio Augusto cõmendatissimus, quinque annos gessit Episcopatum. Interfuit Concilio Constantiopolitano generali secundo. Cùm audivisset, Ammonem solitarium, quem ipse ad præces nescio cujus Ecclesiæ, ex Alexandria ditione Episcopum ordinare statuerat, aures sibi abscidisse, quò se Episcopatus periculo subduceret; rei novitate commotus, hæc (1) fertur pro-

(1) *Palladius  
conf. 12.*

nun-

nuntiasset, *qui moribus pollet Episcopatu dignis, etiamsi naso careat, Episcopum ordinabo*. diem denique clausit extremum anno 385. sub Siricio Papa, atque Theodosio Imperatore. Geminam Timothei Epistolam, superstitem habemus; alteram ad Diodorum Tharsensem apud (1) Facundum, alteram canonicam in Trullo firmatam, primo ejus concilii canone. Historiam quoque solitarij Apollinis, ac nonnullorum eremum Ægyptiacam incolentium Timotheo tribuit (2) Sozomenus.

(1) Facund.  
lib. 4. c. 2.

(2) Sozomen.  
lib. 6. cap.  
29. apud Godefr.  
Herm.

Hi quatuor Episcopi Alexandrini sanctitate, per illud tempus, excelluerunt: verum Petrum atque Timotheum et si virtute præstantes, inter Sanctos tamen scriptos, in Ecclesie Tabulis minime invenio.

*De Martyribus, & Confessoribus  
diocesis Alexandrinae.*

155. **P**OST Patriarchas, alios Alexandrini Patriarchatus, sanctos Episcopos, vel extremum supplicium, vel exilia, aliaque dira passos, pro Religione, majorumque fide tenenda, tum  
etiam

etiam quamplures Martyres non Pontifices, memorabo.

*De S. Potamone.*

156. **S**ANCTUS POTAMON Episcopus Heracleæ Niloticæ, quæ urbs erat sub ditione Alexandrini Patriarchatus, in ea Ægypti regione posita, quam tunc temporis vocabant Arcadiam, vir fuit, ante Nicænum Conciliū, confessione, post illud tempus, rebus gestis, atq; martyrio clarissimus. Maximino in Christi cultores furente, in vincula pro fide tuenda conjectus, Eusebium Cæsariensem socium carceris, sed non fortitudinis habuit. Namq; Patomonem fortem invictumque, altero oculorum lumine orbatum, sinistroque succisum, poplite ad metalla damnarunt; Eusebiū verò tuspiter cedentem, atque impia Præsidis jussa capeffentem corpore inviolatum corruptum animo dimiserunt. Potamon sub Constantino restitutus, primò adversus Meletium, mox adversus Arium, pro S. Alexandro Patriarcha suo stetit. Tum ad Conciliū Nicænum profectum, stigmatibus in-

insignem Constantinus Magnus, ejus  
vulnerum cicatrices deoscularus, sum-  
mis honoribus excepit. Cum in eo  
Concilio, tum postea adversus eun-  
dem Arium, egregiam navavit ope-  
ram. In Tyrio Conciliabulo, cum  
vidisset Eusebium Cæsariensem ac cæ-  
teros Eusebianos pro tribunali se-  
dentes; Athanasium verò stantem ve-  
luti reum, primò flevit; mox liberrima  
indignatione ad eundem Cæsariensem

(1) Epiphani-  
barus. 68.

Eusebium verba fecit ejusmodi: Tu (1)  
*sedes Eusebi, & Athanasius innocens  
stans à se judicatur? Quis tulerit talia?  
Dic mihi tu: Nonne mecum fuisti in car-  
cere tempore persecutionis? Es ego qui-  
dem oculum amisi pro veritate; tu verò  
nihil mutilatum in corpore habere vides-  
tis, neque testimonium propter confessio-  
nem tribuisti, sed stetisti vivens, nulla  
parte detruncata. Quomodo discessisti à  
carcere? nisi quod promisisti eis, qui ne-  
cessitatem nobis persecutionis insulerant,  
id quod nefarium est, se facturum esse,  
aut sanè fecisti.* Demùm sub annum 342.  
Ecclesiam Julio moderante, illius cer-

(2) Athanasius  
ad Solitar.

vicem Eusebiani, adeò (2) verberibus  
comminuerunt, ut paulò post vulneri-  
bus,



bus, atque dolore confectus, generosissimam animam exhalaverit. Ejus memoriam die 18. Maii Romana Ecclesia quorannis veneratur. Eodem tempore Ariani Serapammonem Confessorem, in Ægypto Episcopum, acerbissimis constrictum vinculis egerunt exulem. Repetat lector, quæ de S. Pôtamone supra rectilimus cap. 1. n. 8. & 22.

*De S. Paphnutio.*

157. **S** PAPHNUTIUS Ægyptius, confessionis, sub Maximino, gloriam obtinuit: ex illorū numero, quos idem Christiani nominis acerbissimus hostis, oculo effosso, succissoq; poplite ad metalla damnaverat. Tum in eremo, sub Antonio Magno monasticam vitam secutus est. Inde Episcopus in Ægypto ordinatus, Concilio Nicæno interfuit. Miraculorum potentia parem illum Apostolis (1) Rufinus memorat; (1) *Rufin. l. 1. cap. 4.* idemque author est, tanto in pretio apud Constantinum fuisse, ut sæpius ad Palatium vocatū arctissimè amplecteretur; effossi que oculi cicatricem repetitis osculis demulceret. In Concilio

P                      bulo

bulo Tyri, una cum Potamone, eorum stationem pro Athanasio subscripsit. In eodem Conciliabulo, cum tot, tamque indigna memoratu, quae illic per Eusebianos agitabantur ferre non posset; Maximi Episcopi Hierosolymitani manum apprehendisse (1) fertur, atque dixisse: *Surge, migremus hinc; ne fas enim est, Confessores cum suis, & pro pietate tum oculos effossos, tum pedum flexus debilitatos habeamus. Concilio hominum perditorum communicare.* Denique multa pro fide Catholica passus, migravit in Coelum. Natalis ejus dies annua vice, sacer atque celebris in Ecclesia recurrit. (2) Vivebat eodem tempore Paphnutius alter, Meletianus, & Aril studiosus, & ipse professione, monachus, & apud suos Confessoris titulo celebratus; quem eâ causa hic memoro, ne forte lector ambiguo Paphnutii nomine decipiat.

(1) Sozom.  
lib. 2. cap. 24.  
apud Baron.  
tom. 3. Ann.  
p. 435. editio  
nis Romanae.

(2) Martyr.  
vol. Roman.  
die 11. Septembris.

### De S. Frumentia.

158. **S** FRUMENTIUS Episcopus Auximensis eorum numero accedit, quos pro Fide Catholica, in ditione Alc-

Alexandrina, per illud tempus, Arianorum furor exagitaverat. Ejus vitæ cursus mirabilis sanè fuit. Tyri natû fuisse perhibent; & Meropio Philosopho sanguine jûctum. Is Philosophus, cùm animo ineesisset cupido, remotas Mundî regiones peragrandi, atque incredibili ardore teneretur, diversos hominum mores, variaque populorum studia cognoscendi; ob eamque rem in interiorem, ignotamque Africæ partem penetrare, apud se stazuisset, Frumentium, atque alium quemdam Aëdesium nomine, admodum pueros, quos literis imbuendos susceperat, secum peregrinationis comites duxit: eo exacto itinere, dum in patriam reverterentur, navis quæ vehebantur in quendam Abyssiæ portum, aquandi causa, incautiùs appulit. Incolæ, ubi Romanæ ditionis (quam tunc temporis suspectam habebant) advenas adesse intellexerunt, in illos repentè irruentes, miserum Meropium, atque ad unum reliquos jugularunt: puerulos verò Frumentium, & Aëdesium, repertos sub arbore libris intentos, ac literarium pensum meditantes, misericordiâ ducti, Auxumû, quæ prin-

ceps erat regionis civitas, ad Regem  
 vivos duxerunt. Placuit Principi pue-  
 rorum instar; captivorumque indoles,  
 etiam in vinculis generosa, ingenio  
 Barbari sedit. Utrumque apud se esse  
 voluit: & Aëdesium pincernam consti-  
 tuit; Frumentio verò, cui promptior  
 animus erat, & literarum peritia ma-  
 jor, scripturarum curam, quibus regni  
 rationes contineri solent, concedidit.  
 Moriens deinde Rex, filios duos infan-  
 tes adhuc, hæredes regni; Reginam,  
 uxorem, moderatricem; Frumentium,  
 & Aëdesium liberos, testamento reli-  
 quit. Regina, viro defuncto, Frumen-  
 tium, & Aëdesium, reditum adornâtes,  
 enixis precibus retinuit, ut eorum ope-  
 râ, quos fidiſſimos experta esset, in Re-  
 gni administratione, donec geminus  
 hæres adoleſceret, uteretur. Frumen-  
 tium in primis, magna mentis vi, ere-  
 ctoque animo præditum (nam Aëdesius  
 simplicem tantum fidem, ac probita-  
 tem præſeſerebat) curis publicis ad-  
 movit; eidemque rerum arbitrium  
 omne commiſit. Frumentius in ea pro-  
 vincia gerenda, summam potentiam,  
 summâ animi moderatione tempera-  
 vit;

viti; aleamque periculi plenam ita tractavit, ut capacem se magis Regni, quàm avidum exhiberet. Sed ea prima illius cura, & cogitatio fuit, ut Christianam Religionem, in Æthiopica ditlone fundaret: ob eam rem Christianos advenas, quot quot illuc inciderent conquisivit, eosdemque monuit, ut loca, sibi, toto eo regno deligerent, in quæ loca, Christianorum more convenientes, vel divina mysteria, si fors Presbyterum nanciscerentur, sin minùs, pias alias functiones Romano ritu peragerent. Ad id ipse, quàm pollebat potentia, potestatem amplissimam, tum opes, aliaque omnia quæ usui forent, contulit; Ecclesias plures pro tempore ac loco extruxit; aliaque fidei semina, in barbarum agresteque solum jecit; quibus deinde seminibus Deus, cujus divino consilio ea omnia disponebantur, ingens incrementum dedit. Intercum Regii hæredes, quorùm alter Aïzan, alter Sazzan vocabatur, adolevisset, jis Frumentius Regnum integerrimum, suæque operæ & industria florantissimū restituit; nec ut ultra ibi maneret eorum Principum, aut Reginae precibus

induci potuit : Ex *Æthiopiâ* itaque discedentes *Frumentius*, & *Aëdesius*, hic qui propinquorum desiderio pertentabatur, *Tyrum* in patriam suam rediit; ille verò, cujus animum ea cura extimulabat, quod malè inter barbaros jacta fidei semina reliquisset, brevi sine cultoribus peritura, concessit *Alexandriam*; eo scilicet consilio, ut *Athanasio Magno*, quæ sibi evenerint apud *Æthiopes* exponeret, simulque suaderet, uti *Auxumentibus* Episcopum daret, prudentia & sanctitate pollentem; qui posita ibi fidei rudimenta, ad perfectum opus deducèret. *Athanasius* recognitâ, obortisq; ob lætitiâ lachrymis, nulla interpositâ mora, ipsum *Frumentium* *Auxumentium* ordinat Episcopum; ratus neminem, ad eam rem exequendam, illo aptiorem fore. *Frumentius* *Auxumum* Episcopus rediit; ibique summis honoribus, ingentique gaudio exceptus, brevi *Regiam* domû, omnemque ferè gentem, ab *Idolorum* servitute affectam, ad *Christi* fidem adfluxit; eâque via & ratione, ita eo disponente qui ludis in *Orbe Terrarum*, & captivo *Frumentio* ejus gentis profecta

fecta libertas est, atque felicitas. Dum  
 verò messem illam Frumentius felicif-  
 simè sobolescentem excoletet, egre-  
 gio intentum operi, & nil tale timen-  
 tem Constantii furor aggreditur. Lite-  
 ras perfidas Imperator ad Auxumen-  
 ses Principes dedit, illos acriter exi-  
 mulans, uti Frumentium Regni finibus  
 ejectam, in Ægyptum remitterent: ad  
 id verò scribendum causa duplex Con-  
 stantium compulit; altera ut Frumen-  
 tium, sanctitatis famæ, rebusque in  
 Æthiopia gestis celebratissimum, ab  
 Athanasii societate divelleret, & Geo-  
 rgio Alexandrinæ sedis invasori scele-  
 rissimo, obedientiæ perfidiaque con-  
 sortio jungeret: altera ne Athanasius,  
 quem tunc temporis ad necem perse-  
 quebatur, cuique nullum securitatis  
 angustii patere vellet, tutum in Æthio-  
 piam receptum habere posset. Hæc  
 hæc literæ ad Auxum. principes apud  
 eundem Athanasium: (1) verum.

(1) *Apolog. 1.*

quid illis profecerit Constantius, satis  
 exploratum non habeo: Godefridus  
 Hermant in ea est sententia, plus apud  
 eoldem Principes, religionem in Deū,  
 & obsequium erga Frumentium, quàm

Constantii auctoritatem valuisse. Hæc autem sunt, quæ de Frumentio partim à Rufino, partim ab Athanasio accepimus; qui Rufinus eam historiam ab ipsius Aëdesii ore, Tyri se audivisse testatur. Quando verò è vivis Frumentius excesserit, & quo mortis genere, statuere minimè possum. Illum Ecclesia Sanctorum honoribus veneratur, ejusque memoriam Græci die 30 Novembria, Latini verò 27 Octobris quotannis sacram habent. Holstenius nobis author est, se Romæ Presbyteros Abbyssinos audivisse, testantes, Frumentium in suis regionibus, velut gentis Apostolum, susceptæque Religionis authorem, ad hanc etiam diem coli. Ita Auxumi Civitas, & gens omnis Abyssinorum, Frumentium, dum viveret, primò captivum, mox Regnatorem, deindè Episcopum, tandem Apostolum habuit: nunc verò in Cælo inter Sanctos degentem, tutelarem, ac defensorem veneratur.



*De aliis Martyribus ditionis  
Alexandrinae.*

159. **Q**UAMPLURES etiam alios Episcopos per Ægyptum, & reliquam ditionem Alexandrinam, sub Constantio Imperatore, in Georgiana invasione, duce Sebastiano scelestissimo Manichæo, aut tormentis excruciatos, aut ærumnis exilioq; extinctos, memorat Athanasius. (1) Ammonium, Moim, Cajum, Philonem, Hermem, Plinium, Psenosyrin, Polemonem, Agathonem, Anaganphon, Marcum, Ammonium, alium, aliumque ejusdem nominis Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum: Presbyteros quoque Hieracem, atque Dioscorum: quos tanta acerbitate raptatos fuisse affirmat, ut quidam in itinere, quidam in exilio, ex labore decesserint. Quod spectat ad Dracontium, hunc illum esse reor, quæ (2) Athanasius diu repugnantem, variis argumentis, aliorumque Monachorum exemplo, tandem induxit, ut è solitaria vitæ latebris, ad publica commoda se conferret, ac Episcopatus oneri humeros

(1) *Athanas.*  
*Apol. de fuga sua.*

(2) *Athanas.*  
*epist. ad Dracontium:*

ros demum supponeret.

160. Præter Episcopos, fidei causa exagitatos, quorum nuper meminimus, alios recensabo ipsiusmet Athanasii verbis, quos idem Georgias, per eundem Sebastianum copiarum ducem, excruciatos necavit. Hæc sunt Atha-

(1) *Athanas.* nassi (1) verba; *In hebdomade siquidem*  
*Apol. de fuga* post Sacram Pentecosten, populus, compla-  
*sua.* eis jejuniis ad orandum ad cimiterium  
 abiit, eo quod abborreret à communi-  
 one Georgii: Quod cum homo, omnibus mo-  
 dis sceleratissimus intellexisset, ducem  
 copiarum Sebastianum, secta Manicheum  
 ad vim, & arma instigat. Igitur ille,  
 militari manu, infodis telis, cum alii  
 gladios strictos, alii arcus gestarent, im-  
 petum in populum facit; variosque illis  
 oratores deprehendens (nam plerique, ut  
 erat divi tempus discesserant) talia de-  
 signavit, quæta per erat eam designare,  
 qui istiusmodi hominibus aurem prabuis-  
 set. Virgines enim, ignibus flammantis  
 rogi admotas, adigebat ad confessionem  
 Arianae religionis; ibi cum eas invictas  
 teneret, corpora nudat, atque ita in su-  
 ciem cadit, ut vix longo post tempore à  
 suis potuerint agnasci.

*Virgo autem quadraginta comprehensor, nova ratione laceravit; virgine enim palmeis, aculeis suis adhuc retinentibus ita terga eorum cecidit, ut alii sepi a medicis, ob tenacius inhaerentes, aculeos frustra curati; alii curationem non ferentes, mortem appetiverint. Ceteros deinde omnes, quotquot comprehenderat, in eam partem Aegypti, qua magna Oasis appellatur, relegarunt. Horum omnium, tum Virginum, tum virorum, qui Pentecostis tempore, tam dira Alexandriae passi sunt memoriam Ecclesia veneratur die 21. Maii.*

Ingens sanè mortaliū numerus præter hæcenus memoratos, in Alexandria ditione, per ea tempora, fidei causâ, ab Arianis occubuit; dum Constantius, & Valens crudelissimi principes, omni acerbitalis genere, catholiceos premerent: Duos commemoro Secundum Barcæ Presbyterum, & Euthichium Subdiaconum Alexandriae.

*De S. Secundo Barcæ Presbytero M.*

161. **S**ECUNDUS Barcæ in Pentapoli Presbyter; quem Arianis ad-  
ver-

versantem, quidam Catoscopus Ptolemaidi; Secundus quoque nomine, atq; alius cui nomen erat Stephanus, uterq; Arianus insolentissimus, calcibus proteritum, per nefariam crudelitatem necarunt, inter vulnera exclamantem: *nemo me apud Iudicem vindicet: habeo Iudicem Dominum Iesum, pro cuius nomine ista patior.* Martyrium Secundus consumavit Pentapoli, sub annum 356. Liberio Ecclesiam, & Constantio Imperium moderantibus.

*De S. Euthichio Martyre.*

362. **S** EUTHICIUS Subdiaconus Alexadrinus, fidei robore, ac vitę probitate laudatissimus fuisse traditur. Ea causa Arianos infensissimos habuit; Illi proinde impii, in eadē Georgiana tempestate cōprehensum, verberibus penē ad interitum contriverunt. Tūm in Phēno (qui locus erat metallorum acerbissimus, ad quod nonnisi parricidę, aut id genus malefici damnari consueverant, eoque damnati vix paucos vivebant dies) semianimum eiecerunt; ne horę quidem spatio, ad vul-

vulnera curanda permisso ; quare paulò post in ipso itinere decessit : sub annum 356. S. Euthichii memoriam, eorumque simul omnium, qui Georgia persequente, Patrum Fidem sanguine, testari sunt, quotannis Ecclesia recolit die 26. Martii. Sed jam satis pro instituto nostro de Martyribus, & Confessoribus Alexandrini Patriarchatus. Ad Eremum pergamus.

# SANCTI MONACHI PATRIARCHATUS ALEXANDRINI.

*De Paulo primo Eremita.*

163. **S**ANCTUS PAULUS Thebæus Eremitarum princeps, natus est anno à reparata salute 230. Urbano ad Ecclesiæ clavum sedente ; imperante Alexandro. Adoloscens, cum annum ageret tertium supra vigesimum, solitudinem, in quam Decio Christianos persequente, metu actus, confugerat, libens deinde volensque colere cepit: in faxei montis radice speluncam nactus, quam aperto desuper cœlo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat ; cuique fons inerat lucidissimus, ibi divinam veluti ducens vitam, soli Deo notus,

notis, annos nonaginta delituit. Bospatio temporis corvum habuit alterum; qui divina minister Providentiae dimidium panis quotidie solitario ferebat. Ad illum jam morti proximum, Magnus Antonius divino jussu oraculo, ac Deo ipso, variis prodigiis, indicante viam penetravit: cumque una essent in antro, Corvus statuta hora, pro dimidio, integrum ferens panem, Servis Dei duplicavit annonam. Tum Antonio, se jam jam moriturum praedicens, jussit ut suum corpus, postquam anima evulsa, eo pallio involueret, quod ipse olim Antonius ab Athanasio Episcopo acceperat; ea res significans, se in Athanasii Magni Episcopi sui fide, ac societate mori velle: pauld post, annos tredecim supra centum natus, animam virtutibus inclytam Deo reddidit, vertente salutis anno 343: Julio Ecclesiam, Constantio, & Constante Imperium obtinentibus.

*De S. Antonio Magno.*

164. **S**ANCTUS ANTONIUS MAGNUS in Aegyptum natus Reparatoris anno

no 251. sub Fabiano Papa, & Philippo Imperatore. Adolescens, cum in vigesimo ferè statis anno versaretur, Evangelii dicto audiens, omnia sua pauperibus dedit: jam solutus vinculis, ad studium christianarum virtutum toto pectore, incubavit. Tum ab hominum commercio se dividens, brevi monasticæ vitæ author, & Monachorum pater evasit. Cœnobita per Ægyptum, Syriam, Asiâ fundavit plurima. Schismaticos, & Hæreticos, Arianos præsertim, adeò abominabatur, ut eorum etiam aspectum, angue pejus vitaret. Idolorum cultores, Philosophiâ, prophanâque sapientia tumentes, in ruborem sæpius conjecit, Malos dæmones, sub horrenda bestiarum, monstrorumque specie apparentes, eorumque minas inanisque conatus derisui habebat. Futurarum rerum prænotionibus, omnium virtutum conspiratione, austeritate vitæ, ac miraculorum potentiâ clarus, universum terrarum Orbem, sui nominis famâ, & admiratione defixum tenuit. Ad illum Constantinus Magnus, geminique filii, litteras obsequio plenas dederunt, quas ipse convocatis Monachis ostendit.

ostendit, dicens: *Reges sæculi ad nos scripserunt*. Constantium Imperatorem quòd Catholicos persequeretur, per literas liberrimè castigavit. Ab Athanasio Magno, cùm hic ex munere suo Alexandrinam ditionem lustraret, gemino pallio donatus, eorum altero Pauli Eremitæ corpus involuit; alterum eidem Athanasio moriens testamento reliquit. Cùm Dei monitu, ad eundem Paulum inveniendum, incertis viarum, per deserta inviaque loca pergeret errabundus, geminum monstrum habuit obvium; quorum alterum Hippocentauro (1) simile, jussu ab Antonio, ut ubinam homo Dei lateret ostenderet, barbarum nescio quid infrendens, dexteræ manus protectione cupitum iter indicavit: alterum (2) Fauni speciem præferens, ad uncis naribus, fronte cornibus asperatâ, supernè homo, sed in captarum pedes desinens, in saxosa visum convalle, servo Dei, ea monstra obstupescenti, palmarum fructus amicè obtulit; & quisnam esset interrogatùm, responsum dedit ejusmodi: *mortalis ego sum, & unus ex accolis eremi, quos vario delusa errore Genti-*

(1) Hieronym. in Vita Pauli.

(2) Idem ib.



*Gentilitas, Faunos, satyrosque; & incubos vocans solis. Legatione fungor gregis mei: precamur ut pro nobis communem Deum deprecetur, quem pro salute Mundi venisse cognovimus, & in universam Terram exiit sonus ejus. Vixit Antonius annos quinque supra cētum: quorum octoginta quinque in cremo ferè consumpsit; moriens adstantibus Monachis, quos filiorum loco habebat, suprema voluntate hujuscemodi cōmendavit. Schismaticorum, & hæreticorum venena vitate, meumq; circa eos odium confectamini; quia Christi sunt inimici. Scitis ipsi, quod nullus mihi, ne pacificus quidem sermo cum eis aliquando fuerit propter eorum pravam voluntatem, & pertinax contra Christum bellum. Vestimentorum autem meorum sit ista divisio: Melotem, & pallium tritum, cui superjaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi novum ipse detulerat. Serapion Episcopus aliam accipiat melotem. Vos cilicinium habetote vestimentum; & valete viscera mea: Antonius enim migrat, & jam non eris in presenti seculo vobiscum. Avolavit in Cælum instauratæ salutis anno 356. sub Liberio Papa, & Con-*

Q

stan-

stantio Imperatore, sexto decimo Kalend. Februarii, quem diem hujus Sancti memorie solemnem Ecclesia consecravit. Antonii Magni vitam Magnus Athanasius (1) Græcè scripsit, quam latine reddidit Evagrius (2) postea Episcopus Antiochenus; quæ Athanasius de Antonio filuisse se dixit, ea Hieronymus, cum Pauli Eremitæ vitam scriberet supplevit. De eadem

(1) Hieronymus, de Scriptis. Ecclesiasticis. in Evagrius.

(2) Idem ibi

(3) Rivetus, lib. 3. c. 4. p. 263.

Antonii vita, multa Rivetus (3) turbat: quam scilicet habemus non esse illam, quam olim Athanasius conscripserat ipsum Antonium, causidicum aliquando fuisse: aliaque id genus pluraque, quam satis leviter & inconsulte dicta fuerint Godefridus Hermant breviter, solideq; demonstrat. De Paulo, & Antonio longiusculam fecimus mentionem, quia Eremitarum omnium facile principes extiterunt: de paucis aliis brevius dicam.

(4) Godefridus Hermant, vit. Athanasii. t. 2. p. 271. 272.

### De Sancto Paabomio.

165. **S** PAABOMIUS Ethnicis, circulo, parentibus in Aegypto natus est sub annum 196, cum Cajus Ecclesiam Dio-

Diocletianus, ac Maximianus imperium administrarent. Idola, primâ ætate, miserè coluit; sed cùm in quodam Thebaidis oppido, ingentem Christianorum, in hospites charitatem, & in pauperes misericordiam incredibilem oculis usurpasset, ea re. vehementer commotus, christianam Religionem, primò mirari, mox etiam sectari cepit; solitus, cùm apud se de fide suscipienda deliberaret, preces fundere hujusmodi: *Domine Deus qui fecisti Calum, & Terram, si respiciens respexeris humilitatem meam, & mihi tuæ Divinitatis dedideris cognitionem, & me liberaveris, ex hac afflictione; tibi serviam omnes dies vita mea, & convenienter tuis preceptis vitam institutam.* Itaq; postquàm sub Licinio militasset, meliori cōsilio usus, Christianæ militiæ nomen dedit. Sacro fonte expiatus, in Æreum apud Thebanis vicū secessit, ubi, Angelo dictante, Monachorum conscripsit regulas; ac brevi tantam sanctitatis famam est consecutus, ut, post magnum Antonium, nemo eo celebrior inter Monachos Thebaidis videretur. Pachomij vitam Achaasius

(1) Hieronym. ad Priscip. epist. 16.

teste Hieronymo (1) Romam tulit, quæ vita Romanis maximè usui fuit, ad vitam monasticè instituendam; indeque Urbsdomina non mediocrem utilitatis fructum cepit. Eidem Athanasio, cum suæ ditionis inviseret solitarios, Pachomius obviam cum suis Monachis, laudes, hymnosque Deo canentibus processit, sed mistus multitudini, ne dignosceretur ab Episcopo, cui in animo esse præsenſerat, ipsum Monachorum caput constituere. Hæc autem de Pachomio innuisse sufficiat. Sororem illi fuisse ferunt, quæ fratrem imitata, eremum & ipsa coluit; atq; ut ille Monachorum pater, hæc Mater Virginum fuit: Collegas etiam habuit celebratissimos Orthesium, atq; Theodorum.

*De SS. Serapione, & Ammonio.*

166. **S**ERAPION per idem tempus in Ægypto floruit. Solitudinem diu coluit: tum Episcopus Thmuis sub annu 328 ab Athanasio renunciatus est. Ob literarum peritiam, scholastici ei nomen accessit: eidemque Athanasius Magnus sua scripta videnda mittere consuevit. Idem Athanasius illum ad Constantium Imperatorem legavit, ut,

ut, ejus Principis animum, in Athanasium  
 furentis demulceret. Pro Nicæna fide,  
 & Athanasio tuendo, exilium, ærum-  
 nasque plurimas devoravit. Macedo-  
 nil hæresim, in Ægypto invalescentem  
 acerrimè est insectatus. Ei moriens  
 Antonius Magnus Melotem reliquit,  
 dicens: *Serapion Episcopus aliam acci-  
 pias Melotem*: extat Athanasii (1) li-  
 ber de Spiritu S. ad hunc Serapionem  
 inscriptus: de hoc etiam Serapione S.  
 Hieronymus scribit ejusmodi: *Sera-  
 pion Θεουσιος Ægypti Urbis Episcopus,*  
*qui ob elegantiam ingenii cognomen scho-  
 stici meruit, carus Antonio Monacho,*  
*edidit adversus Manichæum egregium*  
*librum, & de psalmorum titulis alium;*  
*& ad diversas, utiles epistolas, & sub*  
*Constantio Principe, etiam in confessione*  
*inchoatus fuit.*

167. AMMONIUS etiam quidam Soli-  
 tarius, ea tempestate in Ægypto cele-  
 bratur. De hoc ita Socrates (2) scribit:  
*Alius quidam Monachus erat, vir planè*  
*admirabilis, qui Ammonius vocabatur:*  
*ille adeo parùm erat curiosus, ut cùm Romæ*  
*esset, cum Athanasio versaretur, nihil ex*  
*magnificis Urbis operibus, præter templi*

*Petro, & Paulo dictum, videre omnino desideraret. Pervenit hic Ammonius usque ad Timothei Alexandrini Episcopi tempora; à quo cum creandus foret Episcopus, aurem sibi præcidit, ne (ut sibi videbatur) eligeretur indignus.*

*De Sancta Syncretica.*

168. **S**YNCRETICA pariter Alexandria-  
na virgo, & solitaria celebra-  
tissima, per illud tempus creditur floruisse. Hæc nobili loco, ditissimisq; orta parentibus, à teneris virginitatis suæ florem, seque totam Christo devovit: nec unquam, aut Patris adhortationibus, aut conjunctorum precibus, aut matris lacrymis à proposito dimoveri potuit. Parentibus vitam functis, omnia sua bona in usum pauperum erogavit: deinde in quodam sepulcro, propè Alexandriae moenia, ab hominum sollicitate disjuncta, ad posterum vitæ tempus habitare decrevit: ubi octoginta fere annos, ærumnis, Daemonum insidiis, concupiscentiæ stimulis, corporis æstibus, doloribus acerbissimis exagitata, hosti omnium victrix, ac sanctitatis fama clarissimè ingravit in Cælum. *Extra*

S. Syn-

S. Syncreticæ vita ; quæ Athanasio tribui solet, sed an verè illam Athanasius scripserit, lis est non modica, quæ pendet aduc sub Iudice.

*Alii Monachi M. M. & CC.*

169. **H**is addere nō gravabor monachorum multitudinem.

quam per Ægypti, Nitriq; desertæ, Valenec regnâte, fertur exagitalle Lucius ille, qui, exacto Petro, Alexandrinam sedem vi, atq; annis invascenti quæ in re (1) Rufini utor verbis, quæ sunt ejusmodi; *Indè post fugas civium, & exitia; post cadet, & sonnata; flammæq; quibus innumerus consecratæ, ad monasteria furoris sui arma conuertit. (nempe Lucius) vastat Eremitum, & bella quiescentibus indit. Tria multa simul, aut eo amplius vires per totam Eremitum, secreta, & solitaria habitatione dispersos appugnare pariter aggreditur: mittit vi armatas, equitum, & pedum monachos; Tribunos, Præpositos, & bellorum Ducas tanquam adversus barbaros pugnaturus eligit. Qui cum venissent, novam belli speciem vident; hostes suos, gladio obiecta mucrones, & nihil aliud digere nisi:*

(1) Rufin. l. 2. cap. 3. & 4.

Amice ad quid venisti? Per id tempus patres Monachorum, vita, & antiquitatis merito, Macarius, Isidorus, aliusque Macharius, atque Heraclides, & Pambus Antonii discipuli per Ægyptū, & maxime in Nitria deserti partibus habebantur; viri, qui consortium vita & ætuum, non cum ceteris mortalibus, sed cum supernis Angelis habere credebantur. Hi ducebant exercitum Domini, non mortalibus telis, sed fide Religionis armatum; exercitum moriendo vincentem, & qui sanguinis sui profusione victor, Christum sequeretur ad Cælum: Quique dum in tabernaculis positi, & orantes expectarent interfectores suos, Delatus est ad eos homo oī membrīs omnibus, & precipue pedibus aridus: sed cum ab eis, in nomine Domini, oleo fuisset perunctus, statim confirmata sunt planta ejus, & dicentibus eis: In nomine Jesu Christi, quem Lucius persequitur, surge, & sta in pedibus tuis, & redi ad domum tuam: continuo exurgens, & exiliens, benedicebat Deum, ostendens, quia verè erat in eis Deus. Hæc Rufinus. In hac autem Lucij insectatione sævissimâ, ingens eorum Monachorum numerus



merus, gladijs impiorum occubuit: vulnerati plures, alii verberibus acerbum in modum afflicti. Quos verò diximus reliquorum patres, Macarius, Isidorus, Macarius alius, Heraclides, ac Pambus exules æti sunt: eorumq; exilium his (1) Ruffinus idem prosequitur: *Sed in his omnibus Lucrus non erubuit, nec aliquid reverentia, virtutum mirabilibus detulit: quinimo jubet, Patres ipsos, ablatos à grege suo, imò clam raptos in insulam quandam Ægypti paludium deportari, in qua compererat, neminem prorsus esse Christianum, quò per hoc, vel absque solatiis, vel absque consuetis actibus viverent, quam deindè insulam sanctissimi exules ad Christi fidem adduxerunt. Inter hos, Macharium magis celebrant antiquarum rerum memoriz. Hic enim ille est notissimus miraculorum patrator, qui leunculos a cæcitate curasse, & ovinam pellem, velut in gratiarum actionem, à lezna matre dono accepisse memoratur. Atq; hæc satis de viris sanctitate inclytis, qui per illud tempus in Alexandrino Patriarchatu floruerunt; quorum nomina hic ex ordine ponam.*

(1) Ruffin.  
apud Barom.  
1.4.p.340.c.

*Patriarcha Alexandrini.*

170. S. Alexander.  
S. Athanasius.  
Petrus.  
Timotheus.

*Episcopi Martyres, & Confessores.*

- S. Potamon Episcopus.  
S. Paphnucius Episcopus.  
S. Frumentius Episcopus.  
S. Ammonius Episcopus atq;  
Socii numero sexdecim.  
S. Secundus Presbyter Barcæ.  
S. Euthichius Subdiaconus A-  
lexandriæ, atque alii plu-  
rimi.

*Monachi.*

- S. Paulus primus Eremita.  
S. Antonius Magnus.  
S. Pachomius.  
S. Serapion.  
S. Ammon.  
S. Syncletica Solitaria.  
S. Macharius, atq; alii plurimi.

SAN-

SANCTI EX PATRIARCHATU  
ANTIOCHENO.*Patriarcha Antiocheni.*

171. **S**EUSTATIUS genere Pamphilius Iudices, spectata virtute, maximâq; vir famâ sanctitate, doctrinâ, rebusq; gestis adeo pollens, & clarus fuit, ut Magni cognomentum, jure meritoque obtinuerit. Ad clavum primò Berroensis Ecclesiæ sedit. Inde ob insignem, in tuenda fide, constantiam, post Sanctum Philogonium, in Episcopum Antiochenum, incunte anno 315 invictus eligitur. Concilio Nicæno magno interfuit; ac primus omnium, luculentissima oratione, initium eidem fecit. Arium, ejusque sectatores verbo, atque operâ adeo exagitavit, ut eorum acerbissimum odium in se converterit. Post Nicænam Synodum, ut novis nationibus, quas Eusebiani moliebantur obviam iret, Concilium Antiochiæ convocavit, sub annum 319. Ibi Canones quosdam editos fuisse memorie proditum est; quos deinde, ut sæpe

evenire solet, tempore fusdeque omnia miscente, cum canonibus Antiocheni Conciliabuli, anno 341 celebrati, confusos permistosque fuisse, verosimile mihi videtur esse. Demùm Sabellianismi, & adulterii, aliorumque falsorum criminum nefariè insinulatum, in Antiocheno Cōciliabulo, Nicomediensis Eusebij fraudibus inito, in exilium pulsus est; ubi ætate, atque ærumnis consumptus obiit, quo anno incertum est: Scriptores, Eustathij sanctitatem, atque virtutem summis laudibus ad Coelum ferunt: (1) Hieronymus, hæc ad Evagrium de Eustathio scribit: Primus Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus contra Arium clarissima tuba bellicum cecinit. (2) Chrysostomus illū singulāri homilia laudavit, eundem Martyris titulo exornans. (3) Athanasius magnus Eustathij gesta hoc brevi verborū ambitu complectitur: *Fuit Eustathius Episcopus Antiochia, vir confessione clarus, religione pius, quem magno studio pro veritate stantem, & Ariam heresim odio prosequentem, adversantemque homines Ariam opinionis, ita apud Constantinum scēlā calumniā accusarunt, quasi*

*quasi in Matrem Principis contumeliosus fuisset; nec mora in exilium ejicitur.* Illum alij sub (1) Constantino, alij sub Constantio exulasse contendunt; Alii (2) Trajanopoli Thraciarum, alii (3) Philippis in Macedonia. Illius Corpus diu Philippis jacuit; inde sub annu 480 (4) Calandionis opera, qui per illud tempus Antiochanam Ecclesiam obtinebat, Antiochiam translatus est. De Eustathii scriptis consule Hieronymum, aliosque qui de scriptoribus Ecclesiasticis accuratè tractarunt. Leo Allatus sermonem Eustathij de Pichonissa, cujus meminit Hieronymus, latine reddidit. Hexaemeron, quod idem Leo sub Eustathij nomine protulit, haud dignum videtur opus, quod ex magni Eustathij officina exisse existimeretur. Post ejus maximi viri obitum, Catholici Antiochiæ rigidiores, Eustathiâi vocari ceperunt, eoq; nomine ab Arij sectatoribus discriminari solebant.

*De S. Melesio.*

172. **S** MELETUS Episcopus Antiochenus, clarissimo genere or-

tuus

est Melitine in minori Armenia, sub initio quarti Sæculi vitæ integritate religionis in Deum; candore morum, æque animi, insignis & clarus fuit. Purus ab omni scelere vixit; ac virgineum corporis florem, ne levi quidem macula violavit. Sed mansuetudine, & ingenii lenitate in primis excelluit; tantæque fuit oris gratia, & suavitate sermonis, ut omnium sibi animos obligaret. Sebastia, ante famosum Eustathium Sebastenum, renunciatus Episcopus, cum ejus Ecclesiæ plebem, erroribus obduratam, & insolentissime contumacem ferre non posset, Episcopatum spontè dimisso, in solitudinem circa Bercam Syriæ se contulit. Inde, operâ præsertim Arianorum (quod diuturni schismatis initium fuit, & longa malorum series) Antiochenum Episcopatum obtinuit; dignus profectò na in sede collocari, sed non manibus hæreticorum. In ipso Episcopatus primo limine, cum de Verbo Divino, catholicam veritatem, in frequentissimo Episcoporum, ac populi conventu, luculentissime prædica-  
 -asset, Arianorum (qui Melitum à se fore speraverant, & ob eam rem ad Epi-

Episcopatum promoverant) spem lussit, animosque percussit. Tunc facinus incredibile memorant accidisse: Arianus quidam mortalium audacissimus Ecclesie Antiochenae Archidiaconus ad os Meletii prædicantis, quò minus talia loqui pergeret, temerariam manum opposuit. Nihilominus divinus Meletius, institutam orationem per signa prosequebatur; & populo ad rei insolentiam stupore defixo, subinde, unum, subinde tres digitos ostendens, quâ poterat viâ, & ratione significabat, unam Dei Naturam, in Personis tribus subsistere. Post hæc, spatio temporis brevissimo, Ecclesie Antiochenae faciem, ab hæreticis deformatam integritati (1) restituit. Harum rerum causa, cùm Arianos Meletii altè percutisset, & percutientia mox in furorē abiisset; eorum machinationibus, Constantii jussu, post mensem ab inito Episcopatu, exul repentiē actus est. Dum in exilium invitâ urbe pelleretur, Præsidem, à quo rapiebatur, quò minus à concitata plebe lapidibus obrueretur, pallio suo protexit; ardentemque iram, populum, nutu, ac voce sedavit. Sede, urbe-

(1) Chrysost.  
homil. de S.  
Meletio.

urbeque Antiochena motus, Melitinæ in Patria sua, duos annos delituit. Eo deinde solutus exilio Antiochiam rediit. Cum Ecclesiam illam partim Arianorum tyrannide oppressam, partim Catholicorum schismate laceratam invenisset, Eustathianos à se alienos; Paulinum, à Lucifero Calaritano, sui exulis loco, constitutum Episcopum; incredibile est, quot pro jis rebus componendis ærumnas, ac labores devoraverit. Sub Joviano Imperatore Concilium Antiochiæ celebravit, ubi literas de Fide Catholica, ad eum Principem dedit; quæ tamen literæ aliquibus, in quorum animis, tanti viri fama perpetuò ancæps pendit, suspectæ fuerunt visæ; quòd in illis hominibus vox minus exprimeretur. Tum iterum, ac tertio sub Valente pro Religione turcha exulavit. Defuncto Valente, Antiochiam rediit, & Concilio ibidem, magna Orientalium frequentia celebrato interfuit; Fideique in posterum servandæ regulam, à Damaso Papa ad omnes Orientales missam, cum omnibus ejus Concilii Patribus recepit. Inde Constantinopolim ad Concilium,

Ge-



Générâle secundum non rediturus concessit ; quò cum pervenisset, summis illum honoribus Theodosius Imperator excepit . Eo in Concilio, Gregorium, Nazianzenum repugnantem, ad Novæ Romæ Episcopatum promovit . Paulò post ibidem non dum dimissa Synodo, ingenti omnium luctu, gravis annis, virtute, rebusque gestis ac toleratis clarissimûs obiit anno 381. sub S. Damaso Papa, & Theodosio Imperatore: moriens, uti à Gregorio (1) Nazianzeno accepimus, Ecclesiæ pacem, & Orientalium cum Occidentalibus concordiam Episcopis commendavit . Illius funera solemnissimo ritu, immensaque populi frequentia Urbs regia celebravit . Plures ex ejusdem Concilii Patribus, qui eloquentiâ magis valerent ejus laudes, funebri oratione sunt prosecuti ; inter quos S. Gregorius Nyssenus Magni Basilii frater. Corpus deinde, Constantinopoli Antiochiam magna celebritate deportatum, in Ecclesia S. Babylæ, quam vivens ipse fundaverat, juxta ejusdem Sancti Martyris sepulchrum deposuerunt. Eorum temporum Scriptores ac Patres, amplissi-

(1) *Gregor. Nazianzen. eor. de vita sua.*

(1) *Nazianzen ibid*

(2) *Basil ep.*

(3) *Nyssen. orat. in summo Meletii.*

(4) *Chrysof. homil. de S. Meletio apud*

*Syr. tom. 1. die 12. Febr. cuius fragmentum recitat.*

*in Conc. Nyssanoz. A.D. 428 d. Damascen. de Imag.*

*lib. 2.*

(5) *Epiphani. hares. 73. c.*

34. 35.

mas Meletio laudes tribuerunt: præsertim Nazianzenus, (1) Basilus, (2) Nyssenus, (3) Chrysostomus, arque ipsemet Epiphanius, qui Paulino tamen studebat: & à Basilio quidem sæpè Divinus Meletius; à Nazianzeno amator pacis vocatur; à Nysseno verò omnium virtutum coloribus expressus, lenitate David, prudentiâ Salomon, bonitate Moyses, integritate Samuel, castitate Joseph, sapientiâ Daniel, zelo Elias, puritate Joannes, claritate Paulus, exhibetur. Tanta erat Orientalium populorum de hoc summo viro opinio, & admiratio, ut illius imaginem in poculis, in annulis, in parietibus sculptâ, aut pictâ habere omnes vellent; & natis quisque suis Meletii nomen certatim imponeret. Ab illo Magnus Theodosius imperiale paludamentum per somnum sibi recipere visus est. Ille Chrysostomi pueritiam imitatur, tenerosque annos moribus, ac virtute formavit: Ille etiam, dum Syriæ solitarios sibi subiectos inviseret, Sinteonis Sirlitz austeritatem, authoritatem, consilioque temperavit: omnia denique magna, & fortia Divinus Meletius patitur, & agere visus est.

173. Vc-

1731 Verum sanctissimi hujus Antistitis vita, quibusdam fuit notata criminibus: nimirum quod sceleratam Seleuciz formalem admisisset: quod à Schismaticis accepisset Episcopatum: quod versatilem habuisset fidem; ambitioni, ac tempori fervientem: & quod æquivoca Religionis professione subindè uteretur, quò Arianus, ab Arianis, Catholicus, à Catholicis, prout suavisset privata ratio, videri posset. Harum rerum causâ, tanti viri nomen, diu ancipiti famâ laboravit: ac divisa erat de Meletio mortalium mens, & opinio. Pars illum Orthodoxum, pium, integrum: alij hæretico: pulvere aspersum, obliquum, & fallacem prædicabant: verum prudentiores, ejusmodi crimina pro falsis habebant; Meletium tamen ea notâ minimè liberabant, quòd passus sit ab hæreticis fieri Episcopus. Hanc Meletius culpam, quæcumque illa fuerit p immenso fenore compensavit: namq; post initum Episcopatum, continuò Catholicam veritatem, obstrepentibus hæreticis, & nequicquam os illi obstruere conantibus, palam professus est

tum plurimos in eandem veritatis professionem errorē doxos induxit : exactis hæreticorum erroribus Ecclesiam sibi commissam ; in catholicam integritatem asseruit. Abusus extinxit eā causā Schismaticorum odium ; iram , & furias omnes in se concitavit : capitis periculum non semel subiit : æstumas , exilium labores , & Anala plurima toleravit . Verū nequid his omnibus , vulnerata Meletij fama consolidata est : etiam post hæc in diversis distrahebatur . Ob eam rem arba primum Antiochena in Schisma Catholicorum discessit ; Alijs arctissime resistētibz ; Eustathianis violentibus ; veluti postea Meletij societatem . Ausu Schismate , in Episcopatum Antiochenum Paulini infusio repentina ē : indeque inter Meletium , & Paulinorum perpetua dissensio extitit : quæ summo quoque etiam videretur sententias distraxit , & volūtates Ephiphaniæ quidem Meletij arianismq̃ tinctū exhibet : Hieronymus vero aliquando durius addit , Meletium ex hæretico catholicum repente apparuisse , eminentis dignitatis ambitione Roma quoque Meletij fidei problema fuit : is apud

nec damnata penitēs, nec penitēs absoluta videretur. Arduum & operosum est, præoccupati animi abstergere opiniones, & famæ semel violatæ vulneribus obducere cicatrices. Minus etiam asperè habuisse Meletium Basilio visus est S. Damasus Papa, qui nunquam induci potuit, ut vitiosam quidem illius electionem, Primæ sedis authoritate sanaret. Sed quamvis diu viveret Meletius, illius religio creticus veluti labyrinthus, & ænigma inextricabile videretur: longa tamen dies obscuris rebus lucem tulit: ac tandem summa, & singularis tanti viri virtus suam gloriam, seram licet, est consecuta: namque Meletium Ecclesia vniuersa Sanctorum honoribus colit: ejusque memoriam. Oriens simul, & Occidens, Græci atque Latini die 12. Februarij sacro ritu quotannis venerantur.

*De Paulino Episcopo Antiocheno.*

274. **P**AULINUS quoque, tametsi & Meletio dissenserit, vir tamen fuit virtute clarus, & Sacen-

dotio dignissimus ; sed integritate fidei maximè floruit ; principemque locum inter Eustathianos obtinuit . Ob eam præsertim fidei laudem , illum Lucifer Calaritanus , minus ratam habens Meletii electionem , Antiochiæ Episcopum , Apostolicæ Sedis autoritate ordinavit : tum inter ipsum & Meletium dissensio illa , quam diximus , ardere cepit ; ejusque rei causâ , mala plurima Paulinus devoravit ; omniumque ferè Orientalium inexpressibile in se odium , perpetuamque invidiam suscepit . Sub annum 362 ad Synodum Alexandrinam , geminum Diaconum , Maximum & Calimerem legatos misit . Eadem Alexandrina Synodus , ipsius ordinationem creditor confirmasse , datisque ad Ecclesiam Antiochenam Synodicè literis jussit , uti ejus urbis catholici cum ipso communica-

(1) *Epist. Syn conc. Alexan. apud Athan. ad Antioch.* rent: *coaptantes* (1) *vos interim dilecto nostro Paulino ejusque sociis .* Sanctum Hieronymum ordinavit Presbyterum . Romam venit ad Concilium à Damaso congregatum ; à Patre Matrona , genere & sanctitate clarissima hospitio exceptus . Fama est , eo quæ  
que

que in Romano Concilio Paulini electionem fuisse probatam. Vitalis appollinaristæ, ejusdem Damasi iussu, causam cognovit. Denique sub annum 389 Siricio ad Ecclesiæ clavum sedente, imperante verò Theodosio, diem extremū Paulinus sanctissimè clausit Antiochiæ. Quantam verò tēpestatem, post Meletii mortem in Paulinum commoverint Orientales, & quid pro illo in Constantinopolitano Concilio fecerit Nazianzenus Theologus; multaque præterea, quæ ad ejus viri laudes pertinere videntur, sub finem secundi capituli satis superque indicavimus.

*Alii Sancti Episcopi, Martyres, Confessores disionis Antiochena.*

*De Sancto Eusebio Samosateno.*

175. **S**ANCTUS EUSEBIUS SAMOSATENUS Episcopus, ab anno 360, sub Liberio Pontifice, & Constantio Imperatore florere cæpit. Vir fuit, fide, pietate, animi fortitudine, rebusque gestis, ac tandem Martyriū celeberrimus. Ipsius operâ S. Meletius Antiochenus

Episcopatum, S. Basilii Cæsariensem obtinuerūt: eisdemque apprime carus, maximoque semper in pretio fuit. Divini Meletii electionem subscriptam, ab Arianis, suæque fidei creditam, eisdem Arianis, in Meletium mutato animo furentibus, eamque scripturam repetentibus, nunquam reddere voluit. Cumque ad illum Constantius Imperator dedisset literas, uti scripturam redderet; simul minatus, dexteram illi manum fore amputandam, ni paret, vir memorabilis tabellario qui ejus generis mandata detulerat, dexteram simul ac lævam porrigens, *utrâq;* inquit *manum eripite; nam scriptum, illud non reddam, quod arianica pravitatis clarum est argumentum.* A Valente jussus exulare, noctu inscia plebe discessit; quò scilicet exilij nuntium, quem Samosateni, si id rescivissent, in frustra lacerassent; mortis periculo subduceret. Dum exul in Thracia degeret, custodiarum negligentiâ usus, atq; sub veste latens militari, Syriam, Phœniciam, ac Palestinam peragravit: ut Catholicis, Valentis furore exagitatis, & sanctis Dei Ecclesiis, Pastorum præ-

*Theodoret.*

sen-



sentia destitutis, atque in immensa calamitate versantibus, opem, solatiumque aliquod ferret: qua in peregrinatione plures Episcopos, Presbyteros ac Diaconos, in alienis Dioecesium ordinavit: quod, ita ferentibus Ecclesiarum necessitatibus, vel instinctu quodam Divini Spiritus, fecisse credendus est; vel aliqua alia ratione, non satis nobis explorata, ejus rei facultatem nactus. Complures ad illum Basilius, magnus dedit epistolas; quarum tres supra decem adhuc supersunt; extantque inter centum viginti duas Basilii magni epistolas, quas Sextilius Episcopus Alexanus latinitate donavit; quarum Baronius in suos annales, fragmenta quaedam inseruit. Litteras, legatosque cum Basilio magno, & Melitio Antiocheno, totius Orientis nomine, ad Romanum Pontificem Damasum non semel adornavit; Primæ sedis sollicitudinē, ad opē afflictissimis Orientalis Ecclesiæ rebus ferendam excitaturus. Antiocheno Concilio, sub annum 378, sedente Damaso celebrato, interfuit; quo in Concilio, quæ Baronii sententia est, ad plures Orientis provin-

*Baron. ann. 3.  
pag. 237. c.*

*Basil. Epistol.  
38.*

vincias componendas legatus est constitutus. Demum cum ejus legationis causâ, post plurimas regiones peragratas, Dolicham pervenisset, femina quædam, ariano furore percita, tegulâ e superiori loco demissâ, prætereuntis Eusebii caput comminuit: quo ex vulnere vir sanctissimus, paulo post obiit: morti proximus, adstantes iurejurando adstrinxit, ac ullum de femina illa, supplicium sumerent. Eusebium Samosatenum his laudibus Gregorius Theologus, ad eundem scribens, est prosecutus:

*Greg. Nacion  
Epist. 29.*

*tus: Unde tuarum laudum exordium ducam? & quo nomine propriè te compellabo? An te columnam & firmamentum Ecclesie vocabo? aut luminare in Mundum, iisdem verbis cum Apostolo utens? aut gloriæ coronam, incolumitatem Christianorum parti salutemq. adepturam? aut Dei donum? aut patria adminiculum? aut fidei regulam? aut veritatis legatum? aut hac omnia simul, atque his plura? Illum denique Sanctorum numero adscriptum universa colit Ecclesia.*

*De Sancto Spiridione .*

176. **S**PIRIDION quoque, vir castratus magnus ac memorabilis fuit. Ex ovium custode Trimituntis Episcopus, in Cypro Insula renunciatus, obstupefcentis Sanctitatis famam latè per Orientem, ante Concilium Nicænum clarere cæperat; fidei robore, ac miraculorum potentia plurimum valuit: eumque in Prophetarum ordine Theodoretus collocavit: Cum filiana (quam ante initium Episcopatum ex matrimonio susceperat) nomine Irenem, vitam defunctam, inrerrogasset, ubi nam cujusdam viri depositum dum viveret reposuisset, responsum ab eadem è sepulchri loculo accepit. In Maximini persecutione fidei causa dextrum oculum amisit, succisoque sinistro poplite ad metalla damnatus fuit. His insignis stigmatibus, Concilio Nicæno magno interfuit, ubi Philosophum quendam Idolorum cultorem, humana sapientia turgidum, & contra christianorum Religionem insolentissime disputantem; nuda fidei expositione

su-

superasse fertur, & ad Christi fidem adduxisse. Cùm Trîphylîus quidam Ledrensis postea, in Cypro, Episcopus Spiridionis popularis, & orator omnium ea ætate eloquentissimus, in eadem Synodo, inter differendum, eum Marci locum adduceret *tolle grabbatum tuum & ambula* & pro *ἀπάβατος grabbatum*, quod habet textus, reposuisset *καμπόδον lectum humilem*, ardens indignatione Spiridion, de sede sua exiit, ac Tu ne, inquit *melior es illo, qui tot ἀπάβατος dixit, ut ejus verbis uti de- digneris?* Constantino Magno apprimè carissimæque in pretio & honore fuit; qui Spiridionem identidem amplecti, ejusdemque pro fide latas cicatrices deosculari consuevit: Constantium Constantini filium ab ulcere pessimo, manus dumtaxat impositione curavit: a lapâ percussus ab arroganti quodam ejusdem Constantii aulico, alteram percurienti maxillam præbuit: Verum ejus viri virtutes relique præclarè gestas, mirabilemque vitæ cursum scribendo prosequi neque otii, neque instituti nostri esse reor, ejus sanctissimi senis corpus, post tot secula

in-

Hieronym. de  
Script. in Tri-  
phyllis.

incorruptum, Corcyra honorificè ad-  
servatum, magna populorum frequen-  
tia colitur.

*De Sancto Jacobo Nisibeno.*

177. **S**ANCTUS JACOBUS NISIBENUS Pa-  
triarca habuit Antiochiam,  
Mygdoniam, quæ urbs erat in confinio  
Persidis sita, quam Assyrii, ac Syri Ni-  
sibin appellabant. Ante Nicænum  
Concilium florere cepit: ab ineunte  
ætate solitudinem in arduis montibus  
coluit, ovinis tantum indutus pellibus;  
famem erodis herbis, sitim aquâ seda-  
bat. Somno brevissimo humi stratus  
ucebatur; hyeme quidem sub antro,  
reliquis verò clementioribus anni tem-  
pestatibus sub diò. Cùm aliquando  
proximorum necessitatibus ab solitu-  
dine in frequentiam revocaretur, in-  
quasdam incidit puellas, ad fontem  
pannos nudis pedibus, apertoque ca-  
pite lavantes; cumque illæ ad viri con-  
spectum, neque operirent capita, neque  
contractas vestes, uti virginæ pudor  
postulasset, demitterent; ac petulan-  
tius in virum lumina figerent; ad eam  
vir-

virginum impudentiam corrigendam  
 geminum edidit miraculum: fontem  
 illicò exiccavit; & puellarum criminibus  
 fœdam canitiem repêrè induxit. Exin-  
 de patriæ suæ Nisibis, Episcopus renū-  
 ciatur invitus; quo in munere, nihil de  
 pristina vitæ austeritate remisit: tùm  
 interfuit Concilio Nicæno Magno: cum  
 forè Cōstantinopoli adesset, quo tem-  
 pore Eusebiani Arium in Ecclesiam vi  
 armorum intrudere cogitabant, author  
 fuit, uti Episcopus Alexander septem-  
 dierum jejunium Catholicis indiceret;  
 cujus jejunii efficaciam Arius creditur  
 periisse. Urbem Nisibin patriam se-  
 ctamque suam, sapius discrimine libe-  
 ravit. Cùm obsidione à Sapore Persarum  
 Rege ea civitas premeretur, in  
 hostium manus, labefactatis muris jam-  
 jam casura, ad ipsius proces, noctis  
 unius spatio, murorum ruina divinitus  
 est instaurata: mox in turrim ipse con-  
 scendens, hostes aspectu primùm per-  
 cussit; inde calicum ciniphamque im-  
 missis nubibus, qui Equos, & Elephan-  
 tos aculeorum stimulis feroces per ca-  
 stra & præcipites agerent, in fugam  
 vertit: demùm invisibilibus telis An-  
 ge-

gelorum manibus ministratis penitus profigavit; eaque ratione urbem, metu ac periculo liberatam, asseruit: miraculorum famam adeo pollens, & clars fuit, ut mortuorum excitator vocari vulgò consueverit. Doctrina quoque haud mediocriter excelluit; scripsitque Syro Sermones sex supra viginti libros, quos prætermisios à Hieronymo, qui tunc fortè linguam Syram non dum didicerat, Gennadius recenset. Illo Ephrēm Syrus Diaconus Edeffenus divinarum literarum, Syraeque linguae magistro usus est: obijt denique Nisibi sub Constantio Imperatore, ibidemque intra mœnia sepultus est, ex præscripto Constantini Magni; qui prædixerat eandem Nisibin inexpugnabilem tutamque futuram, quandiùm Jacobum aut vivum, aut etiam vita functum intra muros haberet: & quidē postquàm Julianus Apostata, qui Constantio successerat, sancti corporis reliquias, de civitate jussit efferri, ea urbe Persæ potiti sunt. Sancti Jacobi memoriam Syri, Græci, ac Latini Idibus Julii quotannis celebrant.

virginum impudentiam corrigendam  
geminum edidit miraculum : fontem  
illicò exiccavit ; & puellarum criminibus  
fadam canitiem repètè induxit. Exin-  
de patriæ suæ Nisibis, Episcopus renū-  
ciatur invitus ; quo in munere, nihil de  
pristina vitæ austeritate remisit : tunc  
interfuit Concilio Nicæno Magno : cum  
fortè Cōstantinopoli adesset, quo tem-  
pore Eusebiani Arium in Ecclesiam vi-  
arum intrudere cogitabant, author  
fuit, uti Episcopus Alexander septem-  
dierum jejunium Catholicis indiceret ;  
cujus jejunii efficaciam Arius creditur  
periisse . Urbem Nisibin patriam se-  
demque suam ; sæpius discrimine libe-  
ravit . Cùm obsidione à Sapore Persarum  
Rege ea civitas premeretur , in  
hostium manus, labefactatis muris jam-  
jam casura , ad ipsius preces, noctis  
unius spatio, mænorum, ruina divinitus  
est instaurata : mox in turrim ipse con-  
scendens , hostes aspectu primùm per-  
cussit ; inde culicum ciniphumque im-  
missis nubibus, qui Equos, & Elephan-  
tos aculeorum stimulis feroces per ca-  
stra & præcipites agerent , in fugam  
vertit : demùm invisibilibus telis An-  
ge-



gelorum manibus ministratis penitus profigavit; eaque ratione urbem, metu ac periculo liberatam, asseruit: miraculorum famam adeo pollens, & clarus fuit, ut mortuorum excitator vocari vulgò consueverit. Doctrina quoque haud mediocriter excelluit; scripsitque Syro Sermones sex supra viginti libros, quos prætermisso, à Hieronymo, qui tunc fortè linguam Syram non dum didicerat, Gennadius recenset. Illo Ephrem Syrus Diaconus Edeffenus divinarum literarum, Syraeque linguae magistro usus est: obiit denique Nisibi sub Constantio Imperatore, ibidemque intra mœnia sepultus est, ex præscripto Constantini Magni; qui prædixerat eandem Nisibin inexpugnabilem tutamque futuram, quandiu Jacobum aut vivum, aut etiam vita functum intra muros haberet: & quidē postquam Julianus Apostata, qui Constantio successerat, sancti corporis reliquias, de civitate jussit efferri, ea urbe Persae potiti sunt. Sancti Jacobi memoriam Syri, Graeci, ac Latini Idibus Julii quotannis celebrant.

De S. Ephraem Diacono Edessa.

378. **S**EPHRAEM DIACONUS EDESSINUS  
 natus est Nisibi. Adolefcens  
 sub Jacobum Nisibenum Divinarum li-  
 terarum præceptorot habuit. Qualis  
 æquantus vir in Ecclesia Dei efflet fu-  
 turus, duplici ostento Deus præmon-  
 stravit: utrumque S. Gregorii Nyffeni  
 verbis deferre placet: „ Fertur (inquit)  
 „ hæc ipse de se dixisse: „ sibi cum pri-  
 „ mum è tenera illa excederet ætate  
 „ pueritiæ, arcana ejusmodi contigif-  
 „ so visa. Ipsi etenim juxta linguam  
 „ admodum fructifera enasci videba-  
 „ tur vitis, quæ quidem ita excrefce-  
 „ bat, ut universum Terrarum reple-  
 „ ret. Orbem: cuncta autem Cæli vo-  
 „ latilia adventabant, & de fructu  
 „ ejus comedebant: ipsa autem vitis  
 „ quantò plures volucres decerpentes  
 „ fructus excipiebat, tanto amplius  
 „ racemis abundabat. Aliud præte-  
 „ rea (prosequitur Nyffenus) quod ad  
 „ ipsum pertinet aliud, quidam testa-  
 „ tus est: Angelorum scilicet copiam  
 „ descendentem è coelo, volumen in-  
 tus

„ tus ac foris conscriptum detinere,  
 „ manibus: sic verò sanctam illam col-  
 „ loqui visam esse aciem: Quis putas  
 „ volumen istud in manus accipiet?  
 „ Et hos quidem hunc, alios illum,  
 „ alios verò alium, ex præstantioribus  
 „ eo tempore hominibus, respondisse,  
 „ Deinde autem, post omnium proba-  
 „ tionem subjecisse: hi quidem Sancti  
 „ ac Ministri Dei sunt, sed hoc volu-  
 „ men in manus accipere nequeunt.  
 „ Cumque jam varios, ex tunc viven-  
 „ tibus nominassent, nec quisquam ex  
 „ his placuisset, demùm communi  
 „ omnium consensu in eam pariter  
 „ convenerunt sententiam, ut dice-  
 „ rent, à nullo alio volumen istud in  
 „ manus posse sumi, præter quam ab  
 „ Ephræm Syro. Exinde sacris ini-  
 „ tiatus, Diaconus Ecclesiæ Edessæ cō-  
 „ stituitur; eoque in gradu, summa cum  
 „ laude diù vixit: eam vocem aliquan-  
 „ do de cælo se audisse testatur: *Surge,*  
 „ *ò Ephræm, & comede cogitationes, &*  
 „ *sententias:* cumque anxius ille animi  
 „ respondisset: Unde ego, Domine, co-  
 „ medam? iterum audivisse: *Ecce in domo*  
 „ *mea vas splendidum, & magnificum est,*

quod tibi suppeditabis cibum: cum verò hæc de Basilio Magno dici intellexisset, ad illam se contulit Divinis rebus imbuendus: ex eoq; tempore geminas has, magnasq; animas Ephraem, & Basilium, indissolubile necessitudinis, vinculum quædam ædificavit junxit. Sunt qui putant, à Basilio Magno Ephraem in Presbyterum fuisse ordinatum; & ab eodem Græcæ linguæ donum velut insubum recepit: verum horum alterum falsum; alterum minus certum, & exploratum Baronius putat. Hæreticum Apollinarem lepidissimum in modum ludibrio exposuit: nam illius quoddam libros, quibus mortalibus imponere sceleratus hæresis archa consueverat, etiam subductos in paginis inter se glutino compactis, implicavit, ut nulla unquam ratione legi possent: cum verò Apollinæm impudens curæ, in publicam quandam dissertationem libros illos adduxisset, in quibus spem omnem victoriæ habebat positam, cumque, negans posse se annis confectum, eorumq; sermonis ferre laborem, in medium eos libros producit, indeq; argumenta effusiussisset,

fisset, ridicula sanè fabula extitit; nam præter spem; libri illi adeo inexplicabiles inventi sunt, ut nulla via legi, aut aperiri potuerint: cujus rei causa, tanto rubore perfusum, tantâque correptum rabie Apollinarem ferunt, ut in morbum periculosissimum inciderit. Pietate, fide, rerum humanarum contemptu; omniumque virtutum conspiratione Ephræm excelluit. Sed christianæ humilitatis virtutem adeo coluit, ne quominus Episcopatû suscipere cogereetur, dementiâ publicè simulaverit. Basilii Magni laudes, in ejusdem funere, panegyri celeberrima est prosecutus: cumque ea in panegyri hujusmodi prece Basilium compellâisset: *deprecare pro me admodum miserabili, & revoca me tuis intercessionibus pater*, post mensem ab illius obitu migravit in Cælum anno 378. sub Damaso Papa, & Valente Imperatore. Dum moretetur egregiam ad suos, sanctissimisq; plenam monitis, habuit orationem, quæ *Ephræm testamentum* inscribi solet: ea, in oratione inter cetera iussit, ne sui corporis ratio ulla, aut ullus honor haberetur: verba ejusmodi addens:

Sextonien. l.

3. c. 15.

*Hortor vos, ut loco suavis aromatum  
odoris, vestris me adjuvetis orationibus,  
in ipsis continuè mei memoriam facien-  
tes; & inferiùs: Comitèmini me psalmis,  
& orationibus vestris, & assiduè pro mea  
parvitate offerre dignemini; & cum tri-  
gesimum diem complevero, mei memoriã  
faciatis: mortui enim beneficio afficiun-  
tur, in oblationibus recordationum san-  
ctorum viventium: Adedò antiqua fide*

*Professa Fidei  
Cath. ex Coc.  
Floreat.*

*tenuerunt Orientales Purgatorium esse,  
animasque ibi detentas fidelium suffra-  
giis juuari. Plurima S. Ephræm scripta  
reliquit Syro sermone: sed non omnia  
statim Græcis aut Latinis innotuere;  
nam Sanctus Hieronymus unius tan-  
tum voluminis meminit: postea ve-  
rò, paulatim è tenebris, omnia ferè  
Ephræm opera emerferunt, quæ Ge-  
rardus Vossius in unum collecta edidit  
Romæ, partim anno 1489. partim an-  
no 1593. Ad tantam verò Ephræm vo-*

*(1) De Scri-  
ptor. Eccl. in  
Ephræm.*

*nit claritudinem (utor verbis (1) S. Hie-  
ronymi) ut post lectionem scripturarum  
publicè in quibusdam Ecclesiis ejus scri-  
pta recitarentur. S. Gregorius Nyssen-  
sus, tanti viri laudes, atque res gestas  
est prosecutus, sermone quodam, qui*

*de*

de S. Ephræm inscribitur apud Baron.  
 Alius etiam, per idem tempus, Ephræm  
 nomine in Antiocheno Patriarchatu  
 sanctitatis fama, inter solitarios excel-  
 luit: Sancti Præterea Pelagius Laodi-  
 cenus, & Paulus Neocæsareæ Euphra-  
 tesis Episcopi, ibidem floruerunt.

Baron. l.  
 4. Ann. edit.  
 Rom. p. 358.

*De Sancto Barfa Episcopo Edessa, aliisque  
 plurimis Confessoribus Edessenis.  
 Facinus pulcherrimum  
 eorumdem.*

179. **S**ANCTUS BARFA EPISCOPUS, EDES-  
 SENSIS EXILIIS, VIRTUTIBUS AC MI-  
 raculis sub Valente celeberrimus, hic  
 etiam est memorandus; atque omnis fere  
 populus Edessæ, de quibus ejus-  
 modi facinus pulcherrimum, ac me-  
 morabile (1) proditur. Sub annum 372.  
 Valens Edessam venerat, ut celeberrimam  
 Ecclesiam, in qua Sancti Aposto-  
 li Thomæ tunc reliquie condebantur,  
 invisceret: quo autem tempore, ea in  
 urbe ille versaretur, catholici Edes-  
 seni, pastore Barfa orbatæ, atque ab Ec-  
 clesiis omnibus exclusi, sub diò ad  
 foras functiones, certo quodam extra-

(1) Soan. op.  
 lib. 6. cap. 17  
 Theodor. in  
 Philost. p. 679

urbem loco, frequentissimi conveniebant: id ubi rescivit sævus Imperator, tanta irâ exarsisse illum memorant, ut modesto Prætorio Præfecto alapam, quod non dum Edessenos Catholicos dissipasset, incusserit; simul jubens, ut eosdem quamprimum, quò minùs ad preces una convenirèt unquam, vi ferroque prohiberet; ac, si opus foret, internecone omnes extingueret. Præfectus, in cujus pectore humanitatis quædam scintilla supererat, clàm Edessenos monuit, se postridie cum armatis adfunurum, ut in illorum corpora irati Principis acerba jussa exhaustiret; proinde maturè se morti, cadibusque subducerèt. Tum dicta die, magno clamore, numerosâque militum copia in eum locum movet; fore ratus, ut vacuus à præmonitis catholicis inveniretur. Verùm aliter se res habuit; in itinere accepit, catholicos ibidem veluti manere defixos, aliosque frequentissimos turmatim semper accedere, militem expectantes alacres atque securos. Ad hæc mulierem vidit puerum manu trahentem, quæ anhelanti similis, concitatissimo gradu, versus eosdem



Catholicos incompta, & sollicitudine plena ferebatur; eam ad se vocat; interrogat, quem ad locum, & cuius rei causâ tantâ celeritate properaret? Tum, *in societatem imminenti periculi ire se* invicta mulier respondit: quod & ipsa, una cum aliis catholicis, Valentis gladium a vidè expectantibus pro fide fortiter occumberet; ratumque secum trahere, futurum & ipsam vulnecum participem, beatæque mortis consortem properare autem se, ac Martyrii oblatum à Deo pulcherrimam occasionem desidia, aut tarditate corrumpere. Ad hac obstupescens Modestus, & ab eâ omnes discens, intellexit quâ lepectus Eufeseni gereret catholicismo, non quâ illis voto, quam formidini esset: quare incertus animi præsumper hæsit, rursus retrò gradum ad Valentem revulit; eundem rem totam exponit: addit, quicunque in eam catholicorum multitudinem intentarentur venatus, irripisibiles omnes vacuosque casuros; trucidari quidem eos posse, moveri loco, publicisque prædæ prohiberi, ut quicquam possent salva corde nominis, & delicatis invidiam Imperatoris capere.

ram: præstare tot aliis calamitatibus obvolutos relinquere. Valens acquievit: tempestas illa paulò resedit; fortissimique illi Edesseni, spe quidem Martyrii, sed non merito frustrati sunt. Recensenti verò mihi eorum temporum Sanctos Orientales, piaculo duxi, si invidiam hanc Confessorum multitudinem innominatam prorsus præterissem. Ex eo tamen Edessenorum numero, ab eodem Valente, per eundem Præfectum octoginta exules acti sunt, primò in Thraciam, mox divisim alii in alias regiones. Horum exulum Edessenorum antesignani fuerunt.

: 180. SANCTI EULOGIUS, ET PROTOGENES, qui una in Thebaidem apud Antinoèn relegati, idolorum ibi cultores magno numero Christi fide imbuerunt: postea exilio soluti, Eulogius Edessæ post S. Barsam, Protogenes Carris post S. Vitum Episcopi præficiuntur; hic item Vitus Protogenis præcessor, atque etiam Abraham ejusdem Protogenis successor, tum Sanctus Antiochus Nepos, atque successor Sancti Eusebii Episcopi Samosatani, ea tempestate floruerunt.

*De*

*De Sanctis Iuuentio, & Maximino.*

181. **S**ANCTI IUVENTIUS, ET MAXIMINUS  
 Juliani scutarii, quos impius  
 Apostata excruciatos necavit; quod in  
 lud Danielis 3. protulissent: *Tradidisti*  
*nos Regi iniquo desertori supra omnes ge-*  
*tes terra:* eidemque Juliano coram obji-  
 cere non dubitassent: horum corpora ho-  
 norificè Antiochiæ tumulata omni erant  
 memoriamque quotannis Antiocheni  
 solemniter celebrare consueverant.

*De Sancto Artemio.*

182. **S**ANCTUS ARTEMIO dux Exerciti-  
 um, qui plurima Idola Con-  
 stantio imperante, comminuerat; sub  
 annum 359, post victoriam Sarmaticam  
 ab eodem Constantio relatum, ejus-  
 dem Imperatoris jussu Sanctorum An-  
 dree, ac Lucæ Evangelistæ Corpora  
 ex Achaja Constantinopolim transu-  
 lit. Postea Ægypti Augustalem præfe-  
 cturam obtinuit: in eo munere versan-  
 tem Julianus Apostata, quod Christum  
 coleret, & Christi cultoribus faveret,

excruciatum necavit. Hujus Sancti memoriam Latini simul & Græci die 30. Octobris celebrant.

*De Sancta Publia Matrona.*

(1) *Tibullus. lib. 3. s. 14.* 123. **S**A PUBLIA MATRONA (1) nobilissimæ vidua, virtutum famâ celeberrima, quæ secum Virginum cætum habebat Antiochiæ; quibus cum sacras Deo laudes canere frequentissimè consueverat. Hæ Virgines præcunte PUBLIA, si quando illâc Julianus transiret, Davidis illud elatiori clariorique voce unâ canebant: *Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum; addentes subindè similes illis faciunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.* Quæ voces cum gravissimæ Apostatæ auribus accidissent, jussit, ut Virgines illæ, ipso transeunte, silerent: verùm cum iterùm Julianus transiret, iterùm Virgines, ea jussa nihili pendentes, alacrius canere exaudiebant, sæpius referentes: *exurgas Deus, & dissipentur inimici ejus.* Quamobrem irafutens Apostata, Chori magistram Publiam ad se adducio, eique per satellites

tes conteri gravius malas, genasque  
 cruentari iussit: neque sic tamen illam,  
 easque virgines cantu prohibere potuit.  
 Hujus Publicæ memoriam Græci quo-  
 tannis solemniter repetunt, eamque  
 pro Chrysostomi matre, eorum aliqui  
 habere videntur: eandem Theodore-  
 tus Diaconissam appellat.

*De Sancto Asclepa Sebasteno,  
 aliisque Martyribus.*

184. **S**ANCTUS ASCLEPAS SEBASTENUS VER-  
 beribus necatus à Demosthe-  
 ne Valentis ministro. Alii quoque Mar-  
 tyres innumeri ex Antiocheno Patriar-  
 chatu extiterunt, in odium Nicenæ fi-  
 dei ab Arianis occisi, tum sub Constan-  
 tio, tum sub Valente. Plurimos quoque  
 Christifideles Juliani furor, plurimos  
 Saporis Persarum regis, eo tempore su-  
 stulerunt. Qui de infinita Martyrum  
 multitudine, quæ in Saporis persecu-  
 tione, sub annum 344. in Perside occu-  
 buit certior fieri velit, adeat Baronium,  
 atque scriptores illos, qui Ecclesiasti-  
 cam historiam ex instituto prosequitur.

*De aliquibus Solitariis Antiocheni  
Patriarchatus.*

*De Sancto Simone Stilite.*

185. **S**IMON inter celebriores ejus  
temporis solitarios habetur:  
habitare subinde solitus per dies plu-  
res super columnam, unde Stilitea co-  
gnomentum obtinuit. Hunc, Antioche-  
nus Patriarcha Meletius, dum suam lu-  
straret Diocesim, Syriaeq; Monachos  
sibi subditos inviseret, cum deprehen-  
disset, ferreo vinculo humi defixum,  
accito fabro, ea quidem vincula frangi  
iussit, addens: *Amanti Deum homini,*  
*satis pro vinculo esse mentem:* verum ab  
instituto vitae rigore sanctissimum soli-  
tarium dimovere minimè voluit; qui  
proinde in eodem, imò etiam severiori  
vivendi genere, ætatem duxit usque ad  
tempora junioris Theodosij. Theodo-  
ret: lib. SS. Patrum c. 26.

*De Sancto Juliano Sabba.*

186. **S**ANCTUS JULIANUS SABBA inter Syriæ solitarios facile princeps eo quoque tempore vixit: Juliani eadem, eodem quo evenit die per ea verba prædixit: *sus agrestis Vinea Domini populator mortuus jacet*; miraculis clarus fuit: sub Valente Imperatore è solitudine in frequentiam duplici ex causâ prodijt; alterâ ut Catholicis Antiochenis, pastore orbatis omnibusque calamitatibus obvolutis præsto esset; alterâ ut palàm Eusebianis adversaretur, qui falsò sparserant invulgus, Julianum Sabbam ipsorum societatem inijsse.

*De Sancto Aphraate.*

187. **S**APHRATES notissimus quoque; famâ & virtute solitarius, Valente Antiochenos catholicos præmentente, in horum auxiliû admodû senex ex Eremita prodijt. Hunc ab altò ex regia porticu videns Imperator vili pallio amictum, & concitato gradu summa  
in

in senectate incedentem : Quo vadis ? interrogavit . Ille autem sapienter , pro tuo , respondit , Imperio precaturus . At qui domi te manere , subdit Valens , ibique ex Monastica lege orare par erat : recte ais Imperator , divinus ille vir inquit , hoc me facere oportebat , idque hactenus feci , dum oves Servatoris , pacis fruerentur : nunc , quoniam vehementer conturbata sunt , & in discrimen adductæ , ne à feris diripiantur , omnia tentanda sunt , & oves conservanda . Dic enim , queso te Imperator : si puella essem intus in conclavi residens , & domus curam gerens , & paternas ades videre repentina flamma conflagrare , quid me tandem facere conveniret ? Intus ne desidere , domusque incendium negligere , & opperiri dum flamma invalesceret , an relicto conclavi sursum ac deorsum discurrere , & aquam adferre flammamque extinguere ? Hoc te profecto responsurum liquet : hoc enim prudentis , & cordata puella foret : Hoc est quod nunc ago , Imperator . Nam cum flammam in paternam domum nostram inieceris , circum cursumus , eamque extinguere nitimur . Hæc auditis Imperator conticuit : cubi-



cubicularius verò quidam, qui eundem Sanctum virum indigè habuit, paulò post mente capcus, & in ferventis Balnei aqua se projiciens, ibidem extinctus violati Aphratis pœnas lauit. Hoc de Aphraate admirabili viro meminisse non piguit. Eodem tempore florebant Antiochiæ præclarissimi Confessores, Flavianus, Diodorus & Acacius, quos aliquando solitariam duxisse vitam nonnulli scriptores edunt. Præterea Sanctus ille Arsacius natione Persa, qui primò sub Licinio fidei confessione clarus fuit, deindè solitudinem coluit, circa moenia Nicomediæ; unde divino monitus oraculo prodiit, ac surdis Nicomediensibus urbem immani terra motu jam já ruituram prædixit.

*De Sancto Moysè.*

188. **S**ANCTUS MOYSÈS, qui sanctitatis famâ, & miraculorum potentiâ plurimum ad Saracenorum conversionem contulit, & quem Mavia Saracenorum Regina gentis suæ Episcopum postulavit, eaque conditione pacem cum Valente composuit.

Sed

Sed alii plurimi in Antiocheno Patriarchatu sanctitatis famâ eo tempore floruerunt , Episcopi , Confessores , Martyres , Virgines , Solitarii , quos tamen præterire necesse est . Eorum autem nomina; quorum hætenus mentionem fecimus , ex ordine sunt ejusmodi..

*Patriarchæ Antiocheni .*

S. Eustathius.

S. Meletius .

Paulinus .

*SS. Episcopi , Martyres, & Confessores.*

S. Eusebius Samosatenus Episcopus .

S. Spiridion Episcopus Trimituntis .

S. Jacobus Episcopus Nisibenus .

S. Ephræm Diaconus Edessenus .

S. Barla Episcopus Edessenus, aliique innumeri Confessores Edesseni .

SS.

SS. Eulogius , & Protogenes  
Episcopi, & Confessores .

SS. Juventius , & Maximinus  
Martyres .

S. Artemius dux Exercituum  
Martyr .

S. Publia Matrôna.

S. Asclepas Sebastenus M.

*Sancti quidam Solitarij .*

S. Simeon Stilita .

S. Julianus Saba .

S. Aphraates.

Sancti Flavianus , Diodorus,  
& Acacius .

S. Arfacius Persa .

S. Moyfes , postea Episcopus  
Sarracenorum .



T

SAN-

## SANCTI EX PALESTINA,

## EPISCOPI HIEROSOLYMITANI.

*De S. Macario Episcopo  
Hierosolymitano.*

189. **S**ANCTUS MACARIUS interfuit Concilio Nicæno, seditque ibi primus, post Patriarchas: ejus tempore Sancta Helena Constantini mater Sanctam Christi Crucem invenit, & Constantinus templa plurima Hierosolymis posuit. Hic vir magnus, ac celebris, famâ, miraculis, & virtute clarissimus, obiit anno 334. cum Silvester Ecclesiam Constantinus Imperij clauum regerent.

*De Sancto Maximo Episcopo  
Hierosolymitano.*

190. **S**ANCTUS MAXIMUS successit Macario: à Tyrio conciliabulo cum S. Paphnutio sese proripuit; ne particeps videretur eorum scelerum, quæ

quæ ibi Eusebiani, adversus Athanasium moliebantur. Interfuit Sardienſi Concilio: ibique pro Athanaſio ſententiam dixit. In ejuſdem Athanaſij reditu, Synodum Hieroſolymis celebravit; ut majori gaudio, virum illam, poſt tot labores reducem & viſitorem amplecteretur: eundemque, quâ majori poſſet celebritate, in Eccleſiaſticam communionem exciperet. Nicæne Fidei, ejusdemque Athanaſij perpetuus cultor exitit ac deſenſor: ſæpiò accuſatur a Socrate, quod adverſarius aliquando Athanaſio fuiſſet. Obiit anno 351, Julio Eccleſiam, Conſtantiò Imperium adminiſtrantibus.

*De ſancto Cyrillo Epifcopo  
Hieroſolymitano.*

291. **S**ANCTUS CYRILLUS ſucceſſit Maximo. Poſt cujus obitum perturbatâ Hieroſolymis Epifcoporum ſucceſſione, plures, Cyrilli nomine, falſi Epifcopi, teſte (1) Hieronymo, exiſterunt; Cyrillus Euthichius, Cyrillus Irenæus, & Cyrillus Hilarius; qui omnes adulterini, atque Ariano phil-

(1) Hieron:  
in Cronic.  
Epiphani hę-  
ref. 66.

vere non mediocriter aspersi existimantur. Hic tantum Sanctus Cyrillus jure ac ritè, Sanctæ Civitatis sedem obtinuit; qui (1) sæpè Ecclesia pulsus sæpius receptus, ad extremū sub Theodosio Principe, octo aſos inconcuſſum Episcopatum tenuit. De hoc Cyrillo (1) ſerunt, ſtolam auro multo intertextam, à Constantino donatam Eccleſiæ, graſſante fame, in pauperum ſubſidium vendidiſſe; emptam verò fuiſſe ab hiſtrione quodam, qui ea indutus in ſcenam ſaltusque prophanos cumprodiſſet, in pœnam ſacræ rei contaminatæ, extinctus repente corruit: ob eam verò rem in invidiam Cyrillum vocarunt Ariani, & in Conciliabulo Conſtantinopolitano, Episcopatu moverunt. Hujus Cyrilli tempore, anno 353, ſub Liberio Papa & Constantio Imperatore, Hieroſolymis crucem ingentem, diei luce clariorem, viſam fuiſſe tradunt, tantæ magnitudinis, ut ſortum illud Cæli ſpatium, quod à Calvariæ monte, ad montem Oliveti imminet, occupare videretur. De Cyſilli ſcriptis conſule Hieronymum. Cathechiſes adoleſcens, ante ſuſceptum Epi-

(2) Hieron.  
deſcrip. Eccl.  
in Cyrillo.

(3) Sozom.  
lib. 4.  
Theodoſ. 1.  
2. cap. 27.

Episcopatum elaboraverat, sub annuū  
347. Hi autem eo tempore fuerunt  
Sancti Sanctæ urbis Episcopi. Sed in  
Palestina præterea alii floruerunt plu-  
rimi.

*De Sancto Epiphania.*

192. **S**ANCTUS EPIPHANIUS Episcopus  
Salaminae in Cypro, natus  
est in Palestinae provincia, oppido Be-  
sanduce: scriptis clarus, clarior San-  
ctitate: monasticam quoque vitam  
diu coluit, notissimam famam inter Pa-  
lestinae, Syriaeque solitarios: vixit,  
(teste Hieronymo) usque ad quartum  
decimum Theodosianum, atque in  
extrema etiam Senectute libris con-  
scribendis operam dabat.

*De Sanctis Macario, & Asterio,  
& Irenione Episcopo  
Gazzenfi.*

193. **S**ANCTI MACARIUS alter, ex  
prima Palestina, & ASTERUS  
ex Palestina tertia, Hunc Macarium,  
& hunc Asterium Eusebiani in inteq-

riorem Lybiam egerunt exules, quod Sardicę ab ipsorum consortio discesserint; eorumque fraudes detexerint, & se adiunxerint Sardicensi Concilio. Item IRENION Gazzensis Episcopus, inter Sanctos ejus temporis Palestinos locum obtinet: qui Concilio interfuit Aniocheno celebrato sub Joviano Alios quoque plurimos sanctitate illustres viros, per illud tempus odidit Palestina: quos nobis, per otium memorare minime licet.

SANCTI AB EXARCHATU  
HERACLEENSI, PRÆ-  
SERTIM CONSTAN-  
TINOPOLITANI.

EPISCOPI CONSTANTI-  
NOPOLITANI.

*De Sancto Alexandro.*

*Athanas. Sex-  
nom. Theodo-  
ct. Baran. a-  
liis; passim.*

194. **S**ANCTUS ALEXANDER interfuit Concilio Nicæno: Ario fortissime resistit: quo tempore Hæresiarca, Eusebianorum stipatus multitudo, in Ecclesiam vi militum para-  
bat



bat irumpere, hic S. Anastasius inra-  
eandem Ecclesiam, oculis foribus ora-  
bat: ejusq; precibus Arius eo in itinere  
creditur occubuisse. Hic Alexander  
cum moreretur interrogatus de suc-  
cessore, respondisse fertur: *si vitum  
pie tate spectatum, aptumque simul ad  
docendum pauperibus, Paulum eligite: sin  
hominem ad res civiles gerendas, & con-  
suetudinem cum principibus habendam  
idoneum desideratis, Macedonium prio-  
rem obtinet.* Obiit anno 336, sedente  
Marco Pontifice, Constantino impe-  
rante.

*De Sancto Paulo.*

195. **S**ANCTUS PAULUS Alexandri  
successori quater exulavit:  
primum quidem (Athanasij (1) magni (1) Athanas.  
utor verbus) in Pontum relegatus est: *ad Solitar.*  
postea & Constanio, sermo quintus in Sym-  
ganam mesopotamiae deportatus rursum  
inde in Emesam, a quo ex Emesa in Eu-  
cysum Cappadociae, circa desertum Tauri  
abreptus est: quo tandem loco ab im-  
pijs strangulatus occubuit. Hic, Con-  
stantinopolitana sede pulsus ab Aria-  
nis,

nis, Romam ad Sanctum Julium Papam confugit, à quo fuit una cum Athanasio, atque Marcello Ancyrano restitutus. De hoc viro Sanctissimo plura innuimus capite primo numero præsertim nono supra vigesimum.

*De Sancto Eutropio.*

196. **S**ANCTUS EUTROPUS Episcopus Hadrianopolis in Thracia summus præconijs ab Athanasio laudatus, vir fuit ab omni parte laudis florentissimus. Contra nascentem Arianismum stetit fortissimè; eos qui per Thraciam transirent monere solitus, ut Eusebianos angue pejus caverent. Eusebium ipsū Nicomedię liberrima fortitudine identidem reprehendebat. Earum rerum causā falsis criminibus à sceleratis sectarijs circumvêtus actus est, exilium: & paulò post, ærumnis confectus, sub magno Constantino exul pro fide occubuit.

*De Sancto Lucio.*

197 **S**ANCTUS LUCIUS Episcopus Hadrianopolis Arianorū acerbissimus hostis, Sancto Etropio in Episcopatu successit. Ab iisdē Arianis exagitatus, primò sub Constantino, catenis oneratus pulsus est in exilium; iterum sub Constantio, ab iisdem falso crimine circumventus, quasi divina mysteria canibus obiecisset. Sede sua motus, Romam confugit; ibique in Romano Concilio à Julio Papæ cum Athanasio, & Marcello Ancyrano iudicatus ac restitutus fuit. Interfuit Sardicensi Concilio; Indè Hadrianopolim reversus, ibidem ab Eusebianis, ex Philippopolitano Conciliabulo redeuntibus, excruciatu atque necatus pro fide obiit, sub annum 348, sedente Julio, imperantibus Constantio, atque Constante. Repetantur dicta capite primo, numero trigésimo quarto.

*De SS. Martyris, & Marciano.*

198. **S**ANCTI MARTYRIS, ET MAR-  
CLANUS CLANUS EO-QUE TEMPORE  
 pro Fide animam Constantinopoli  
 amiserunt. De his duobus Con-  
 stantinopolitanis Martyribus hæc (1):  
 Sozomenus memorat: Nam circa  
 ,, alii nonnulli tum Martyrius, &  
 ,, Marcianus obtruncati sunt; quos  
 ,, ut Pauli convictores, à Macedonio  
 ,, fertur, Præfeco tradidos esse, & cum  
 ,, accusarentur tanquam auctores ne-  
 ,, cis Hermogenis, & seditionis con-  
 ,, tra eum constate, mortē fortiter op-  
 ,, petivisse, quorum alter Subdiaco-  
 ,, nus erat, alter, videlicet Marcia-  
 ,, nus, cantor, & sacrarum scriptura-  
 ,, rum lector. Morum quidem insigne  
 ,, sepulchrum est, pro moenibus Con-  
 ,, stantinopolis extructum; & velut  
 ,, Martyrum monumentum templo  
 ,, circumdatum: quod templum ædi-  
 ,, ficare cepit Joannes (nempè Chry-  
 ,, sostomus) Sisinus autem absolvit,  
 ,, perfecitque: qui duo postea Eccle-  
 ,, siæ Constantinopolitanæ fuere An-  
 tisti-

(1) Sozomē.  
 lib. 4. c. 3.  
 edit. Paris.  
 1544.

27 tificites: nam indignum censuerunt,  
 28 eos honore Martyrum carere, quos  
 29 Deus ipse honore affecerat: quan-  
 30 doquidem locus, ad quem addu-  
 31 citi, securi percussi sunt, cum  
 32 antea inaccessus esset, a speculis  
 33 purgatus esset: inque eos homines  
 34 demoniis agitati morbo liberati:  
 35 atque multa alia miracula preterea:  
 36 ad eorum sepulchrum edita. Ha-  
 37 ctenus Sozomenus.

DE SS. octoginta Martyribus Con-  
 stantinopolitanis.

199. **S**ANCTI OCTOGINTA MARTYRES  
 Constantinopolitani, de Cleri  
 ordine omnes, quorum primi erant  
 S. Urbanus, S. Theodorus, ac S. Me-  
 nedemus. Hos Constantinopolitani  
 catholici, ab Eusebianis exagitati, Ni-  
 comediam ad Valentem Imperatorem le-  
 garunt: qui tota vertendis injuriis, iusti-  
 tiæ remedium à Principe postularent:  
 Sed Valens, ut erat Eusebianorum fac-  
 tor, hostis Catholicorum, iustitiæ pro-  
 ditor magis quàm custos, ea legatione  
 offensus, iussit Modesto Prætorio Præ-  
 fecto,

fecto, ut Legatos ad unum omnes occideret: Modestus ad declinandam crudelitatis invidiam, noluit palam supplicium de illis sumere; sed navimpositos, quasi in exilium pelleret, in medio mari igne omnes extinxit. Memoratur etiã inter Martyres Exarchatus Heracleensis S. Philippus Episcopus Hadrianopolens. Alii quoque innumeri memorantur, qui per illud tempus pro recta fide fortiter ceciderunt: Quamplurimi etiam Confessores invidi, omniq; sanctitatis genere iaclyti, cujuscumque ætatis, atq; conditionis extiterunt, quos recensere omnes longum esset.

## SANCTI AB EXARCHATU PONTICO.

800. **E**XARCHATUS PONTICUS Orientalis Ecclesiæ pars nobilissima semper fuit; longè tamen majorem lucem, famamque tulit à Theologo Nazianzeno, Basilio Magno, atq; utriusque beata cognatione; quæ ad illum Exarchatum suam referebat originem: quæ mihi gemini Doctoris cognatione-

gnatio, genus electum videri solet, gens sancta, semen cui benedixit Dominus. Quare de Sanctis Pontici Exarchatus satis me dicturum puto, si geminam hanc cognationem paucis, complectar.

### COGNATIO S. GREGORII NAZIANZENI THEOLOGI.

301. **S**ANCTUS GREGORIUS THEOLOGUS Patrem habuit ejusdem nominis Gregorium patriâ Nazianzenum. Hic ex Nonna uxore sanctissima duos filios, Theologum ipsum, atque Cæsarium, filiam unam Gorgoniam, nomine suscepit: & hi omnes, Vir Uxor, filii atque filia in Sanctorum numerum sunt relati.

#### *De S. Gregorio Patre.*

302. **G**REGORIUS Pater è Nazianzo, in heresim hypsisterorum juvenis incidit: tùm ea peste solutus, Nonnam duxit uxorem: Inde rectissimâ fidei virtutumq; via incedens, patrie suę, Episcopatû obtinuit. Episcopus in Aria-

Arianismum parumper declinare visus est, subscriptione formulæ Ariminensis; sed ab illo casu etiam erectus, Gregorii filii præsertim opera, sanctitate in posterum virescens tempus emittit; sanctusque centenarius propè ubi anno 373. ejusque memoriam quot annis Ecclesia celebrat. *kalend. Januarii.*

*De S. Nonna Theologi Nazianzeni  
Matre.*

203. **S**NONNA Mater, plusquam muliebri sexu conjunctum: omnibus virtutibus domi clara, pollensque fuit; quas virtutes Nazianzenus filius scriptas posteritati commendavit. Juncta viro, Mulierem illam fortem, quam Salomon (1) depinxit, omnibus virtutis coloribus expressit. Prolem aliquam à Deo instanti prece cum postulasset, eandem divino cultui, si exorasset, consecratura; suscepturam se filium, eidemque Gregorii nomen fore, Deo revelante, prænovit. Natum deinde Gregorium, illico sacras super aras imposuit; gestientem-

(1) *Proverb.*  
31.



temque Infantulum , voti memor, Supremo Numini dedicavit. Eandem adolescentem Athenas navigantem, naufragii periculo, cujus divinitus fuerat monita, fufis ad Deum precibus, liberavit; vifa cuidam adolescenti (qui cum Nazianzeno in eadem erat navi comes itineris, atq; periculi) fluctuantem ratem manu tenere, ac in portum salvam deducere. S. Cæfarium filium intrepida nec. atrata, pro gemitibus psalmos effundens, ad sepulcrum deduxit: S. Gorgoniae quoque filiae, eodem æquabili animo preffit oculos. Cum gravi morbo pertentaretur, & ab omni cibo, stomachi fastidio abhorreret, per somnum sibi vifa est Gregorium filium videre, candidos panes signo Crucis notatos, matri afferentem, quibus nutrita repente ac planè convaluit. Tandem Cæsario filio, mox filiâ Gorgonia, demum Gregorio viro vita defunctis, ipsa etiâ panè centenaria, postquam bonorum suorum pauperes instituisset hæredes, diem obiit; eodem quo vir anno 373. die 9. Mensis Augusti, qua die tum Græci, tum Latini ejus memoriam quotannis celebrant.

De

*De S. Casario Theologi Nazianzeni  
fratre .*

304. **S**CASARIUS Gregorij Theologi frater natus minimus fuit. Adolefcens studiis Philofophiæ, Geometriæ, Aftronomiæ, & Eloquentiæ in Alexandrina urbe operam dedit; præfertim verò Medicinæ, quâ in arte maximè excelluit. Alexandria Conftantinopolim fe contulit: & ut erat virtutibus, doctriſque omnibus ornatus, famâ etiam clarus; tum divina quadam indole, morum ſuavitate, elegantique admodum forma præditus, illum regia Urbs omnibus honoribus excepit: nam præter alias amoris, ac exiſtimationis ſignificationes, eadem regia Urbs, authoritate publica legationem adornavit ad Conſtantium Imperatorem, qui per illud tempus Mediolori degebat, à Principe expoſcens, uti Caſarium ſummum virum, Novæ Romæ Civitate donaret; in ordinem Sanatorium adſcriberet; ſimul ejusdem Urbis Medicum conſtitueret: quibus omnia Imperator

rator libens annuit. Deinde Cæfarius, Gregorio fratre invito, totâque cognatione dolente, juvenili quodam ductus ardore gloriæ, in aulam Apostatæ Juliani, regii Medici suscepto munere, sese infudit: mox tentatus ab impio Desertore, ut à Christo se ad Idola converteret, invicto animo repugnavit; & ob eam rem Aulæ se subduxit. Sublato Juliano, ingenti gloria in aulam, à Joviano vocatus rediit. Joviano defuncto, à Valentino, & Valente, quibus Imperium obvenerat, certatim quæsitus est. Mansit apud Valentem, Augusti Medicus, & Bithyniæ Quæstor factus: dum per causam ejus muneris, Niceæ, quæ Bithyniæ, ut sepè diximus, urbs erat celebris, versaretur, memorabilis terræ motus eam urbem funditus evertit; à qua ruina divinitus creptus penè solus, incolis ferè omnibus oppressis, incolumis evasit. Postea parentum hortationibus, frequentibusque Gregorii patris, ac Basilii Magni literis pressus, ab aulæ strepitu, ad perfectioris vitæ institutum sese contulit: demum, incunte anno 369 diem sanctis-

simè obiit. Ejus funera Gregorius frater, celeberrima oratione, prosecutus est. Græci die 9. Martii; Latini verò 25. Februarii quotannis S. Cæsarii memoriam celebrant. Huic Photius Dialogos tribuit, qui in Bibliotheca Patrum Cæsarii nomine inscribuntur, verum cum neque apud Hieronymum de Cæsarii scriptis mentio ulla sit, neque apud Gregorium, qui certè fratris scripta tacitus minimè præteriiisset, ii Dialogi falsò, credo, ad hunc Cæsarium referuntur authorem.

*De S. Gorgonia Theologi Nazianzeni  
Sorore.*

205. **S** GORGONIA Gregorii Theologi, atque Cæsarii soror primogenita, stirpe sancta, beatoque nata semine, virtutes partim ab radice tulit, partim cum nutricis lacte fuxit. Postquam ad provectiorem pervenit ætatè, eam parentes viro junxerunt, quem alii Vitalianum, alii Meletium nominant. Præclaras Gorgoniae virtutes, à Gregorio fratre accepimus: gravitate, atque modestiâ tantâ fuit,

fuit, ut risum edere, etsi brevissimū, religioni sibi duceret: adeo precibus intentā, ut callum genibus obdūxerit: de fidei mysteriis verba facere non audebat, dicere solita, mulieres, arcana Religionis in simplicitate potius cordis adorare, quā de illis curiosius loqui debere. Adeo se totam Deo crediderat, ut cum aliquandō periculosus cecidisset, nec mediocre incommodum tulisset ex eo casu, Medicorum fomentis uti noluerit; satis remedii, auxiliiq; in Deo sibi fore confidens; cū vivacissimæ fidei virtute, repente, ac planè convaluit. Virum atque natos, familiamque totam Deo, justitiæq; arctissimè mancipavit. Tandem virtute magis, quā annis gravior, paulò post obitum Cæsaris fratris è vivis excessit. Morienti Nonna mater, atque Gregorius frater adstiterē: idemque Gregorius ipsius laudes celebri oratione complexus est. Sanctæ hujus fœminæ memoriā Græci simul atque Latini, die nona Decembris solemni ritu quotannis reperiunt.

*De aliis quibusdam, Theologo Nazianzeno sanguine junctis .*

306. **G**ORGONIAE sororis VIRUM S. Gregorius summis laudibus effert, dignūq; tantę feminę confortio vocat, eidemq; non vitę tantū, sed virtutis præsertim societate, conjunctum fuisse memorat : Ab hoc Viro Gorgonia tres filias habuisse fertur ; ex his unam nomine Alipiennam Gregorius celebrat, summisque præconiis exornat ; quam Nicobulo adolescenti ornatissimo , pollenti literis , atque armis, demi ; militiaque claro , matrimonio junctam fuisse accepimus .

*De Nicobulo, Gregorii neptis marito .*

307. **E**Xcelluit hic NICOBULUS corpore , animo , genere , atque fortuna . Aulam primū Imperatorum , mox militiam secutus , non vulgarem sibi gloriam in bello præsertim Persico comparavit . Indicendi arte , atque Poesi non mediocrem obtinuit laudem : publica munera

nera obiit plurima, sed invidus; tum quod intentus aternitati existimaret, rem esse periculi plenam, gerere Rempublicam; tum quod ad id vitæ genus, quod minimè negotiosum est, ingenio ferebatur: càm ob rem Gregorii Nazianzeni, atque Hella-dii Cæsareensis Episcopi operâ, perpetuam è rebus publicis missionem obtinuit. Cum verò morum suavitatem præstaret, magis verò Christianarum studio, & conspiratione virtutum, illum Gregorius Theologus, reliquis conjunctis extinctis omnibus, in paucis carum habuit; eundem vocare solitus filium suum dilectum, suæque baculum senectutis. Epistolæ existant plurimæ Gregorii ad Nicobulum; & Nicobuli ad Gregorium: In una ex his plurimum jocatur Nicobulus de brevi corpusculo uxoris Alipiennæ, Gregorii, ex Gorgonia sorore, neptis: qua occasione arrepta, Gregorius in ejusdè neptis sese laudes effudit, rescribens Nicobulo, Alipiennam, etsi brevis esset staturâ, giganteâ tamen eminere virtute. Quas habemus superstites Gregorii Nazianzeni Epistolæ, huic

Nicobulo debet posteritas ; qui ab eodem Nazianzeno , quot quot inveniri poterant enixis precibus obtinuit , eademque temporum invidia subductas , eternitati mandavit. Hactenus de Gregorii Nazianzeni Theologi cognatione , quam strictiori compendio contractam subiicio .

S. Gregorius Nazianzenus Pater .

S. Nonna Mater .

S. GEGORIUS NAZIANZENUS  
THEOLOGUS .

S. Cæsarius Frater .

S. Gorgonia Soror .

Alipienus ex Gorgonia Sorore  
Neptis .

Micebulus Alipienæ Vir .

#### COGNATIO S. BASILII MAGNI.

208. **S.** BASILIUS MAGNUS Aviam  
habuit sanctam Maerinam :  
patrem verò ejusdem nominis Basili-  
um Maerinae Aviae Filium . Hic Ba-  
silus Pater , ex Emmelia uxore san-  
cta decem filios , masculos quinque ,  
totidem foeminas , omnes sanctitate  
inlicitos suscepisse proditur . Horum  
om-



omnium Macrina, quæ Thecla etiam vocari olim solebat, primogenita fuit. De reliquis quatuor filiabus, id unum accepimus, sanctitatem maximè coluisse; sed earum quæ fuerint nomina, gesta, vitæque institutum haud satis proditum est. Inter masculos Magnus Basilios major natus perhibetur: Basilio proximum Natocratium fuisse arbitror: S. Gregorius Nyssenus habetur tertius: de quarto Basilii fratre, quod puer fortasse decesserit, apud veteres memorias mentio nulla est. Omnium natus minimus fuit Sanctus Petrus, qui Basilii Patris *decimus filius*, in antiquis monumentis appellatur. De singulis autem hujus beatæ stirpis generosis germinibus pauca cursim memorabo, ad gloriam illius, qui mirabilis est in Sanctis suis; atque ad solatiū populorum Orientalium, qui præter cæteras gentes, de Basilii cognatione, deque Sanctorum præstantia, & multitudine gloriari jure optimo possunt.

*De S. Macrina Basilii Magni Avia:*

209. **S.** MACRINA Basilii Magni  
Avia, heroum partu beata,  
& Matrum omnium, Sanctorum prole,  
felicissima fuit; tot, tantosque com-  
plexa Nepotes, ferè

(1) Virgil. *Omnes* (1) *Calicolas, omnes supera alta*  
*Æneid. lib. 6* *tenentes.*

(2) S. Basil. *Nata* (2) *Neocæsareæ in Ponto, ibi*  
*Epist. 75.* *dem à teneris in omnium virtutum ge-*  
*nerè à S. Gregorio Thaumaturgo ita*  
fuit instituta, ut nunquam deinde ab  
incepto sanctitatis cursu vestigium de-  
flexerit. Provectior ætate facta virum  
habuit genere, atque pietate parem;  
cujus tamen sanctissimi viri nomen de-  
sideramus. Pro Christi fide gravia,  
uterque passus: namque in Maxi-  
miani persecutione, bonorum omnium  
jacturam subierunt: mox extorres,  
atque per Ponticæ solitudines erra-  
bundi, in inviis môtibus septè ferè an-  
nos latitarunt: quo tempore quantam  
eorum divina Providentia gereret cu-  
ram, non semel experti sunt. Cum ali-  
quando in summa ciborum penuria,  
car-

(3) S. Greg.  
*Naxianz. or.*  
202

carnium desiderio, ipsorum fames per-  
tentaretur, Cervi ex insperato in sum-  
mo montis vertice apparuerunt, qui  
cum eisdem occidendos sponte se, ac  
faciles permisissent, horum carnibus  
vitā diū tolerarunt. Pacatis rebus, in  
Patria reduces filium procrearunt, cui  
Basilii nomen imposuere, & reliquum  
vitæ tempus ingenti virtutum fama, &  
sanctissimè peregerunt. Sancta Ma-  
crina ex Basilio filio, Basilium Magnū  
nepotem vidit, cujus ætatem (1) pri-  
mam, sanctissimis moribus formavit, (1) S. Basil.,  
65. 79.  
eisq; virtutum coloribus imbuat, quos  
ipsa olim puella, à S. Gregorio Thau-  
marurgo Magistro suo hauserat. Tan-  
dem gravis annis, gravior virtutibus  
meritisque, diem obiit. Cujus memo-  
riam die 17. Januarii Latini recolunt.  
S. Macrinæ vitam scripsit S. Gregorius  
Nyssenus, ejusdem ex filio Nepos.

*De S. Basilio, Basilii Magni patre.*

210. **S.** BASILIUS PATER natus creditur  
Neocesareæ in Ponto, atq;  
ibidē educatus, non in sinu tantum, sed  
in pietate, ac virtutibus Macrinæ ma-  
tris.

tris. Eloquentiæ studiis adolefcens operam dedit; qua in arte excellentissimus evasit. Eruditionis quoque ingentem famam obtinuit. Prudentiâ morumque integritate tantâ fuit, ut vulgò in Ponto, Pater virtutis, atque consilii diceretur: sed in primis sanctitate præfulsit, miraculis etiam clausus. Sanctam Emmeliam Virginem præclarissimam, ætate, genere, atque fortuna, magis verò virtutibus florentem, uxorem duxit. Ex illa, uti diximus, numerosam prolem suscepit, atque in primis Magnum Basilium; cujus generosa indole quàm maximè delectabatur. Is cùm aliquando puer in morbum periculosus incidisset, Christus per somnum Basilio parenti pro nati salute, validis precibus instanti apparuisse fertur, atque dixisse: *Vade filius tuus vivit*: eâque hora puer morbo solutus planè convaleuit. Primus, Basilii filii in pietate, ac literis, (in quo utroque genere excelluit) Magister fuit: nam & capacem pueri animam virtutibus formavit; & acerrimam ejusdem ingenium humanioribus disciplinis domi excoluit. Denum.

ætate

etate maturus, meritis onustus, San-  
ctorum prole beatissimus anno 344  
sub Julio Papa, & Constantino Impe-  
ratore sanctissimè obiit.

*De Sancta Emmelia, Basilii Magni  
Matre.*

211. **S**ANCTA Emmelia Magni Basilii  
Cappadocia nata, Patrem habuit cui  
etiam Basilio nomen erat. A teneris  
vehementissimo Virginitatis amore  
capta, hunc pulcherrimum corporis  
florem, ei, qui pascitur inter lilia, per-  
petuò consecrare statuerat. Verùm,  
Deus, qui stirpem illam generosissi-  
mam, non ad florem tantum, sed ad  
fructus uberrimos destinaverat, vir-  
gineo contentus animo fuit. Namque  
Emmelia, primo juventutis suae flore,  
parentibus conjunctisque omnibus or-  
bata, ut pudorem in tuto collocaret,  
Virum ducere coacta est; in quo, non  
tàm thalami consortem, quàm orbi-  
tatis solatium, & custodem honestatis  
haberet. Omnibus post habitis, cer-  
tatim illam petentibus, Basilis, de  
quo

quo superiori numero diximus, uxore se junxit: ex quo filias quinque, totidem natos, inter quos Magnum Basilium peperit. Basilio Viro defuncto, filium, cui Petri nomen accessit, posthumum edidit. Deinde in Virginum coenobium, Macrinæ filiae operâ fundatum, se recepit. Ipsius curâ reliquæ quadraginta Martyrum Sebastenorum, solemni pompa in quandam Ecclesiam, non longè ab eo coenobio sitam, translatae fuerunt: quos Sanctos Martyres Sebastenos, totâ Basilii Magni familia apprimè coluit. Demùm, anno 372. sub Damaso Papa, atque Valente Imperatore, ætate, ac meritis gravis, in eodem Virginum coenobio inter manus filiae Macrinæ, ac Petri filii, animam Deo reddidit. Ejus corpus in eadem Sanctissimorum Martyrum Ecclesia, juxta virum sepulcrum est. S. Emmeliæ, ejusque Viri Basilii memoriam Ecclesia repetit diē 34. Maii. Basiliius Magnus Matrē amissam adeò doluisse fertur, ut in morbum inciderit.

Sanctæ Emmeliæ parentem, Basilium quoque nomine, Martyrem fuisse, præclarissimi Scriptores memorant,

rant, à Licinio pro Christi fide occisum: ita Mulierum hæc felicissima, Parente Martyre nata; Sancto Viro juncta; Sancta & ipsa; Sanctos plures Ecclesiæ peperit; plura sanctitatis Sydera Cœlo addidit.

*De S. Macrina Basilii M. Sorore.*

212. **S**ANCTA MACRINA, sive Thecla Basilii Magni Soror primogenita tantæ fuit sanctitatis atq; prædientæ, ut fratres reliquos atq; sorores ad omnes virtutes, exemplo consilioq; formaverit. Puellam pater cuidam desponderat; sed sponso, ante initum cōjugium, vitâ defuncto, virginitatem perpetuò coluit. Basilio Magno fratri, exactis studiis ob scientiæ partem gloriam aliquantulum inflato, rerum humanarum contemptum inspiravit; ferocemq; juvenis animum tantâ dexterritate tractavit, ut brevi ad Christianæ humilitatis studiū inflexerit. Ita Macrina sorore duce, atq; Magistra, Basilius rebus humanis nuntio remisso virtute magnus evasit. Apud Iborim exiguum Ponti urbem, Virginum Cœnobium

in-

instituit, cui etiam præfuisse traditur; ubi Emmeliæ Matris, quæ in id cœnobium se receperat, senectutem levavit & morienti extrema præstitit pietatis officia. Parentum, fratrumq; Naucratiis, & Basilii obitum invictio animo tulit.

Cùm post obitum Basilii, Gregorius Nyssenus longè absens ad illam invisendam animum adjecisset, ut sororis aspectu, amissi fratris desiderium leniret: eo iter faciente, Macrina in morbum incidit; eamq; Gregorius adveniens, morti proximam invenit; humi jacentem, super asserem cilicio stratum: sermones invicem prolixos habuerunt, qui inter ejusdem Nysseni opera supersunt, eoq; tractatu, qui *de Anima, & Resurrectione* inscribitur, continentur. Duræ quædam ibi, atque asperæ, quasi à Macrina prolatae leguntur sententiæ, ab hæreticis intrusæ, quarum causâ, ipsum Nyssenum, in suspensionem olim Origines, incidisse crediderim: Macrina paulò post, Gregorio fratre præsentē, signo Crucis munita, inter preces afflavit animam. Ejus vitam idem Nyssenus conscripsit: inter cætera memorat de sorore Sæcta, quod



quod perpetuò gestaverit ferream crucem, nudo pectori adhaerentem, qua parte cordi est proximum: atque annulum in ea Cruce fuisse, atque in annulo veræ Crucis particulam inclusam. Cujus sacræ rei hæres, ipse Gregorius fuit. Macrinæ corpus in Ecclesiam Sebastienorum Martyrum solenni funere deductum, ibidem cum parentibus sepultum est. Sanctæ hujus memoria die 19. Julii celebratur.

*De Naucratio Basilij M. Fratris.*

213. **N**AUERATIUS secundus Basilij Frater, in lucis usuram prodiit anno post Christum natum 329. sub S. Silvestro Papa, & Constantino Magno Imperatore; forma, ingenio, vigore corporis animique, præ cæteris Fratribus pollebat. Adolescens præclara, publica que ingentis animi documenta edidit; tantamque erectæ indolis laudem, primæ ætate obtinuit, ut in maximam familiæ spem crescere videretur. Verum Divino afflatus numine, institutum inanis gloriæ atque fortunæ cursum, meliori consilio rupit.

Nam

Nam dùm secundum supra vigesimum ætatis annum ageret, rebus humanis repentè vale dicto, in quendam solitudinem, quæ à cænobio Macrinæ fororis trium dierum itinere distabat, se contulit; ut curis omnibus solutus uni Deo, & æternitati vacaret: cujus consilii socium atque participem habuit quendam domesticum sibi carum, nomine Chrysaphum. In ea solitudine, duos senes, fractis viribus afflictâque valetudine invenit, in extrema rerum omnium inopia, ægrè vitam trahentes. Horum curam Naucratiùs suscepit, lætus quòd cum solitariæ vitæ institutis officia posset charitatis conjungere. Venationi, in qua excellebat, identidem operam dabat; tùm ut inde haberet quo senes illos reficeret; tùm ut vim juventutis ardētissimam, labore corporis frangeret; & beatæ contemplationis otium, aliquo exercitationis genere temperaret: ita partim orando, partim legendo aut meditando, partim etiam venando, quieti laborem intermiscens, Cælo proximior, longè à populari strepitu, quinque annos generosus adolescens cōsumpsit. Eo spatio

tio temporis elapso, res accidit multò lacrymabilis: nam cùm quadam die de more ad venationem exiisset, nec inde reverteretur, quidam illum, & fidum simul Chrysaphum (quo casu incertum est) invenerunt extinctos. Ejus rei fama funestissima, quæ omnium animos percussit, ad aures Emmeliæ matris, & Macrinæ sororis pervenit: Mater eo nuntio graviùs icta, voce repenti interclusa, sensibusque relicta, semianimis concidisse fertur: fortiùs fratris casum Macrina Soror excepit; nam & imperturbata ipsa stetit; & jacentem Matris animum, dictis plusquam virilibus erexit. Naucratii obitum in annum 357 incidisse credendum est: ejusdem casum acerbissimum, atque virtutes egregias, Nyssenius Frater exequitur.

*De S. Gregorio Nysseno Basilii M. fratre.*

214. **S**ANCTUS GREGORIUS tertius Basilii Frater, natus est anno à reparata salute 330. Puer in Eloquentiæ studium incubuit. Mox ad Ecclesiam accedens, Lectoris munus adolescens obivit. Inde, per quandam juve-

*Nazianzenus.*  
*Epist. 43.*

nilis animi levitatem, Ecclesiasticæ vitæ institutum, non sine dedecoris nota deferens, ad artem Rethoricam docendam se contulit; sed ob eam rem seriò à conjunctis atq; amicis, præsertim (1) à Nazianzeno castigatus, iterum in Clericorum ordinem rediit. Sunt qui putent, Gregorium, primo juventutis robore, uxorem habuisse nomine Theosebiam, eaque defuncta, in Monasterio Iboris cum Basilio fratre monasticam vitam coluisse; Sed ejus rei fides sit penes authores. Exinde cum ad præceteriorem pervenisset ætatem, Episcopus à Basilio fratre ordinatus, Nyssæ quæ Cappadociæ urbs erat, ab ea Nyssa, quæ in minori Asia est longè diversa, invitatus præficitur; indeque ipse Nysseni cognomentum accessit. Episcopatum ingenti laude gessit. Pro Religione, ac Nycæna fide, adversus Arianos pugnavit acerrimè; qui illum ea causâ malis omnibus exagitarent. Ab obscurissimo quodam homuncione, Philocaris nomine, falso crimine insimulatus, quòd Ecclesiæ argeatum dissipasset, eo prætextu à Demosthene culinæ Imperialis Præfesto, Basilii M. hoste acerbissimo,

hissimo, ad vincula quæsitus est. Eiusdem Demosthenis operâ, Ariani ex conciliabulo Ancyrano Nyssam transeuntes, ibidem conventiculum adversus Gregorium instruxerunt; eoque in conventiculo depositus, quasi non ritè ordinatus fuisset, plures annos, ab Ecclesia sua exul, ac fugitivus erravit. S. Basilii fratris, ac Sanctæ Macrinæ Sororis funera deduxit. In suam Ecclesiam post ingentes labores reversus, commissio sibi populo Sanctissimi Episcopi, atque parentis officia omnia præstitit. Concilio Antiocheno, anno 379. celebrato interfuit; eiq; ejusdem Concilii Patres negotium dederunt, ut Hierosolymitanam Ecclesiam, eo tempore distractam componeret; simul daret operam, ut fidei regulam, à Damaso Papa in Orientem missam Arabiæ ac Palestinæ populi subscriberent. Iter Hierosolymâ curru publico (piissimo Gratiano jubente) usus, psalmos jugiter canendo, sacrasque proceres intermiscendo confecit. Hujus itineris occasione scripsisse fertur prolixam illam orationem, quam totam referunt Magdeburgenses, centuria 4. cap. 10. qua-

oratione; pluribus locis affirmare videtur, peregrinationes plùs detrimenti ac periculi, quàm utilitatis habere, quibus locis jidem Hæretici abutuntur ad peregrinationes ad loca Sancta reprehendendas: quæ de re consulas lector Bellarminum in controversiis lib. 3. de Sanctis. Constantinopolitano quoque Concilio generali secundo adfuit. Cum iterum Constantinopolim venisset tres ibi luculentissimas orationes pronuntiavit: primam contra Anomæos, quam (1) Theodoretus orationem de Abrahamo vocat: alteram in funere Pulcheriæ puellæ, Theodosii filiæ: tertiam in funere Æliæ Flaccillæ Augustæ, ejusdem Theodosii Magni uxoris, cujus Sanctissimæ foeminæ obitus omnes toto Orbe Catholicos luctu atque mœrore complevit. Heliadi Cæsareensis Episcopi, Basilii Magni successoris inurbanitatem, christianâ humilitate ac patientia superavit. Demùm longævus annis atque meritis, famâ, ac virtute celebratissimus, post parentes & fratres omnes vita functos, omnium ultimus diem sanctissimè obiit. Pro comperto est, Nysænum

(1) Theodoret. Diab. 1.

senum ultra annum 394. ætatem suam  
 produxisse; sed post illud tempus, quo  
 anno vitam clauscrit, incertum est. Il-  
 lum Græci Patrem Patrum. vocarunt:  
 Theodosius Magnus veluti centrum  
 Catholicæ societatis in Ponto consti-  
 tuit: Basilii frater de Nysseno affir-  
 mavit, totius Mundi regendi capacem  
 animum habuisse. Omnes denique  
 memoriæ veteres, Gregorium Nysse-  
 num summis laudibus in Cælum fe-  
 runt. De illius scriptis vide Bellarmi-  
 num, l'Abbè, aliosque de Scriptori-  
 bus Ecclesiasticis ex professo tractan-  
 tes. Illud obiter hic notandum reor,  
 hæreticos, inter Nysseni scripta, Ori-  
 genis errores aliquot infudisse; ob  
 eam rem in suspensionem Origenistæ  
 vocari potuisset; nisi spectata tanti vi-  
 ri Sanctitas atque fama, ejusdem quo-  
 que alia scripta, quibus non semel Ori-  
 genis impugnantur errores, illum ab  
 ea suspitione penitus liberaret. S. Ger-  
 manus quoque Constantinopolitanus  
 Episcopus, Nysseni, eadem in re Apo-  
 logiam, teste Photio scripsit. Sanctissi-  
 mi hujus Viri memoriæ, Græci deci-  
 mam Januarii diem, Latini post Usuar-

di tempora nonam Martii consecra-  
runt.

*De Sancto Petro Basilii M. fratre  
nato minimo.*

215. **S**ANCTUS PETRUS Basilii frater  
natus minimus, post patris fun-  
nera, è sinu viduæ matris, proles pos-  
thuma prodiit anno 349. Puer in fine  
ac moribus Matrinæ sororis educatus,  
ab eadem humana omnia contemnere,  
divina dumtaxat in pretio habere di-  
dicit. Itaque à prima ætate, posthabi-  
to scientiarum fastu, ad studium Chri-  
stianarum virtutum animum appulit,  
eo quidem successu, ut non dùm æmis  
adolescens, vir tamen sanctitatis ro-  
bore videretur; ac ætate deinde prove-  
ctior, Basilio Magno fratri, virtutum  
sema minimè concesserit. Ingenio sum-  
mo fuit, atque indole ad omnia expe-  
ditissima; ut artis etiam opera, quæ  
manu fieri solent, nullo Magistro ele-  
gantissimè perficeret. Exacto adole-  
scentiæ cursu, Monachorum curam in  
Monasterio apud Iborim suscepit. Ibo-  
ris perexigua urbs erat in Ponto, quæ  
suam



factum quoque habebat Episcopum : eum propè urbem , Basilii familia prædial. possidebat amplissima : in quibus prædiis , ad ripas Ictis fluvii duo cænobia , virginum unum , virorum alterum , Emeliæ , Macrinæ , ac Basilii sumptuose opera , erecta fuisse accepimus . Confluentium Virginum curam Emmelia , & Macrina susceperunt : virorum autem primò ipse Basilii Magnus , qui tunc Monasticæ vitæ instituta , & leges amplificavit : deinde , Basilio ad Episcopatum vocato , Petrus ipse in comune successit ; in quo non minori eum laude sanctitatis , atque prudentiæ plures annos versatus est . Per illud tempus , cùm dira fames universam Ponti regionem invalisset , Petri charitas , ex angustiis Monasterii finibus , sese in populorum subsidium effudit ; atque immensas pauperum multitudines fame percutentes abundè aluit . Illum , deinde Basilii Frater Cæsareæ Presbyterum ordinavit ; ejusque operâ consilioque in Ecclesiæ rebus gerendis plurimum usus est . Petrus Presbyter factus , ab amica solitudine non discessit , nisi ad breve aliquod tempus , prout

*Basil. Epist.  
ad Maritim.*

se occasio, aut necessitas daret. Eundem à Basilio (1) fratre cum literis ad maritimos missum legimus: sed quoniam hi fuissent maritimi, an Occidentales, ut Baronius putat; an alii populi ad Euxinum mare positi, uti Blondellus & quidam etiam Catholici juniores contendunt, res mihi omninò incerta videtur esse. Denique post infamem Eustathium Basilii hostem acerbum, Sebastenum Episcopatum obtinuit. Inde ad Concilium Constantinopolitanum Generale secundum se contulit. Quæ autem post illud tempus gesserit, & quo tempore mortem obierit, satis exploratum non habeo. Petri virtutem, & sanctitatem tum ipse Basilius Magnus, tum Gregorius Nyssenus fratres, tum alia passim vetera monumenta summis laudibus efferunt. Rufinus (2) Gregorium, atque Petrum cum Basilio Magno fratre ita confert ut affirmet, Gregorium verbo & doctrinâ, Petrum verò fidei operibus Basilio pares fuisse.

(1) *Ruffin. l.  
2. cap. 9.*

*De aliis Basilio M. sanguine junctis.*

216. **A** Lii etiam aliqui memorantur  
 Basilio Magno sanguine jū-  
 cti, qui sanctitatis famā eo tempore flo-  
 ruerunt. S. Gaudentius (1) Episcopus  
 Bressensis quasdam Basilii ex sorore ne-  
 ptes summis præconiis extollit, easq;  
 Cæsareæ, in quodam Virginū Cænobio,  
 omnium virtutum genere tradit excel-  
 luisse; atque aliarum fuisse moderatri-  
 ces ac Matres: ex quo Gaudentii testi-  
 monio, aliquam saltem ex Basilii soror-  
 ribus nupsisse, ac filias suscepisse con-  
 jicimus. Avunculum quoque, siue Pa-  
 truum (2) Gregorium nomine Basilius  
 habuit; meritis morumque suavitate,  
 atque studio pacis ab eodem Basilio  
 laudatissimum. Alium sibi naturæ vin-  
 culo junctum Pemenis (3) nomine, com-  
 mendat Basilius, cum quo a puero edu-  
 catum se memorat. Hunc, postquam  
 ex ipsius opera non parum utilitatis in  
 Provinciæ suæ administratione cepis-  
 set, Satalis in Armenia Episcopum or-  
 dinavit. De quadam etiam Matrona,  
 ornatissima, Palladia nomine, tanquam

(1) *Gaudent.  
serm. 17.*(2) *Basili. E-  
pist. 44. 45.  
49.*(3) *Basili. E-  
pist. 83. 313.*

(1) *Idem*

de consanguinea, in suis (1) epistolis mentionem facit honoris plenam, eandemque Matrem appellat. Atque hæc fuit Basilii Magni felix, fortunataque cognatio, quam etiam compendio stricteam hic adjungo.

**S. N. N. avus paternus.**

**S. Macrina avia paterna.**

**S. Basilus avus maternus Martyr sub Licinio.**

**S. Basilus Pater.**

**S. Emmelia Mater.**

**S. Macrina Soror primò genita cum Sorores aliæ quatuor Sanctitate insignes, quarum nomina desideramus.**

**S. BASILIUS MAGNUS CÆSAREÆ EXARCHA.**

**Nacratius frater secundò genitus.**

**S. Gregorius Nyssenus Episcopus frater tertio genitus.**

**S. Petrus Episcopus Sebastianus omnium fratrum atque sororum natu minimus.**

**Gregorius avunculus, sive patruus.**

**Neptes quædam ex sorore, sanctitate**

sanctitate prestantes, quarum  
meminit S. Gaudentius Epi-  
scopus Bressensis, & quarum  
nomina ignoramus.

Remenes Sacalis in Armenia,  
Episcopus, quem sanguine  
sibi iunctum Basilii ipse or-  
dinavit.

Palladia Matrona Basilii con-  
sanguinea.

## SANCTI VIRI AB EXARCHATU ASIANO.

317. **D**UOS tantum viros comme-  
moro sanctitate spectabiles,  
qui, eo tempore in Asiano Exarchatu  
floruerunt, Sanctum Nicolaum Myræ  
in Licia, & Sanctum Amphilochium  
Iconii in Licaonia Episcopos.

### *De S. Nicolao Episcopo Myræ.*

318. **S**. Nicolaus ante Concilium Ni-  
cænum sanctitatis & miraculo-  
rum famâ in omnium ore versabatur:  
virtutem cum nutricis lacte bibit; quæ  
cum ætate adeo crevit, ut in sui admi-  
nio-

rationem Occidentem simul & Orientem traxerit. Episcopus Miræ in Lycia creatus, talē se populo exhibuit, ut sub illo pastore nec pauperes alimentū, nec viduæ defensorē, nec patrem orphani desideraverint. Aduit Concilio Nicæno Magno, uti probata magis fert opinio: patravit obstupescenda miracula: ubique terrarum dum vixit, & post mortem clarissimus. Sed ejus vitæ cursus sanè mirabilis, virtutesq; ac res ab eo præclarè gestæ, angustissimis brevitatibus nostræ sinibus includi minimè possunt: quare lectorem ad Methodium, & Metaphrasten, qui subtilius illius acta scripserunt, & ad Joannis Diaconi M. S. remitto. S. Nicolai corpus Barii in Apulia, hodierna die colitur, cujus ossa divinitus copioso atque perenni liquore manant.

*De S. Amphilocho Episcopo Iconien.*

219. **S** AMPHILOCHUS, vlr à Basilior Magno, Gregorio Theologo, Hieronymo, Theodosio Imperatore, Theodoro, aliisq; Patribus plurimis laudatissimus, Iconii in Licaonia Epi-

Episcopus, in Asiana proconsulari  
 Diacefi, sedente Damaso, Valente ac  
 deinde Theodosio Imperantibus flo-  
 ruit; fide, sanctitate, ac doctrina cla-  
 rissimus. Cum aliquando à Theodosio  
 Imperatore petisset, ut Arianos, quo-  
 minus in urbibus conventus agerent  
 prohiberet, idq; ab Imperatore, quod  
 videretur durius, minimè impetrasset,  
 hac ratione fertur ejus Principis in-  
 dulgentiam redarguisse: Ad Theodosii  
 latus Arcadius filius, qui nuper Impe-  
 rator creatus fuerat, adstabat: tunc  
 Amphilocheus consultò illac trāsiens,  
 neglecto filio Arcadio, patrem Theo-  
 dosium dumtaxat salutavit; monitusq;  
 à Theodosio, ut Filium quoque hono-  
 re debito prosequeretur, satis sibi esse  
 respondit, patri honorem exhibuisse:  
 cumque vehementer ea responsione  
 commoveretur Imperatoris animus:  
*Vides, subdit prudens Episcopus, à Im-*  
*perator, quàm agrè ignominiam filii tui*  
*patiare: credas igitur mihi velim, hujus*  
*universitatis rectorem Deum, eos qui cō-*  
*tra filium suum unigenitum pejerant*  
*itidem detestari: quo sapientissimo Am-*  
*philochii consilio, rectius institutus*  
 Theo-

Theodosius, illicò urbanos Arianorum conventus lege prohibuit. Massilianorum sive Euchaitarum hæresim scriptis & operâ profligavit; præfuitque 25 Episcoporum Concilio, Sydam adversus eandem hæresim congregato, cujus meminit Phoxius in Bibliotheca. Fide aded integrâ & spectata fuit, ut primò Constantinopolitana (1) Synodus, deinde Theodosius (2) in suo edicto decreverint, eos in Asia proconsulari, pro catholicis habendos esse, quos Amphilochio communicare constitisset. Divinis humanisque literis ita valuit, ut filium Hieronymus (3) cum Basilio, & Gregorio Theologo exæquare videatur: comentarium scripsit de Spiritu Sancto, cujus meminit idem Hieronymus verbis ejusmodi: *Amphilochi*us Iconii Episcopus nuper mihi librum legit de Spiritu Sancto, quod Deus est, & quod adorandus, quodque omnipotens sit: alia quoque plura scripta edidit, quæ subinde Theodoretus in suis Dialogis citare solet: extat etiam Amphilochii ad Seleuchum carmen, de libris sacris: cujus tamen carminis Jacobus Billius Gregorium Nazianzenum

(1) colligitur ex Greg. Nis. Epist. ad Flavianum. apud Baron. 1. 4. pag. 346. in fine.

(2) Lit. 3. de fide Catholica Cod. Theod.

(3) Hieron. Epist. 84. ad Magnam.



zetur facit authorem . Sed qui, Amphilo-  
chii nomine de Basilio commen-  
tarius inscribitur , scatens erroribus  
falsò illi tribuitur . Vixit Amphilo-  
chius usque ad annum 394. sororem  
habuit sanctissimam nomine Theodo-  
sam , quam Nazzianzenus Theologus  
puellæ Olympiadi Anyfii filix his ver-  
sibus imitandam proposuit .

*Est tibi , grata puella , Theodosi ; hac  
tibi viva*

*Sermonisque operisque omnis fac proster  
imago .*

*Est quæ nubilibus , chyron quod priscus  
Ephēbis :*

*A patre susceptam , quæ te formavit ho-  
mōis*

*Moribus , Amphilocho soror omni labe ca-  
rentis*

*Quem Cæli missæ domina cum Virgine  
Teobla*

*Praedilectæ veri celestem , mihi dulce de-  
cusque .*

Eodem tempore in Asiana Dioecesi  
floruit optimus Episcopus Antiochiæ  
Pisidiæ, cujus fidem Theodosius Impe-  
rator in eodem , quod nuper memora-  
vimus, edicto laudavit : Atque hæc in-  
nuisse

nuisse sufficiant de viris sanctitate illustribus, qui ea tempestate in Oriente floruerunt: monitosque lectores volo, me alios quamplures sanctitatis famâ præstantissimos ejus temporis Orientales, silentio præteriisse; namque omnia de omnibus dicere, neque liquit penuria temporis laboranti, neque specimen exhibenti necesse fuit.





## CAPUT SEPTIMUM.

*De Incrementis Christianæ Religionis per Orientales Regiones.*

320.



INCREMENTA  
Christianæ Religionis, tribus  
potissimum cō-  
tineri solent ;  
propagatione ,  
cultu , gloria .

Propagatione quidem fides amplificatur accessione gentium , ac nationum : cultu verò altius radices agit : gloria demùm admirationem populorum sibi conciliat, cum honore summo conjunctam . Eo autem tempore , Christianæ Religionis , per Orientis Solis Provincias , & Regiones , propagatio pe-

Y

nè

nè iniqua, & cultus incredibilis, & gloria summa fuit.

*De Christiana Religionis propagatione.*

221. **Q**Uòd ad propagationem pertinet, tametsi Ecclesie bella civilia, atque incendia hæresum intestina, Apostolicorum Virorum occupatum studium, impeditamque tenerent operam, Dei tamen Optimi cura & providentia ita fidei cursum direxit, latè se per omnes Mundi plagas effundentis, ut tot hæresum, in Oriente debaccantium impedimenta, Religionis progressibus moram ferè nullam iniecerint. Itaque primò in iis orientis Solis urbibus, atque provinciis, in quibus jampridem fundata Religio nostra ita florebat, ut plurimi tametì adhuc aut Judæi, aut Idolorum superessent cultores, mirum in modum, Christi fidem amplificatam fuisse accepimus; ut Christianorum numerus in dies cresceret; infideles ad summam paucitatem redigerentur. Deinde verò integræ nationes, ac populi inter

inter quos non dum pedem Christianorum Religio fixerat, Christo nomen ea tempestate dederunt.

Nam ut Tiridatem Armenorum Regem prateream, qui Magni Gregorii Armeni operâ aliquot annos ante Nicenam Synodum, cum non mediocri Regni sui parte credidit; quique cum Constantino Magno, inito inter se epistolarum commercio, ad fidem per orientales regiones amplificandam conspiravit; alia quoque orientis Solis provinciae, post Niceni Concilii tempora fidei nostrae accesserunt.

222. Iberos Populos cum Bacurio Rege atque Regina, circa salutis annum 327. sub Silvestro Pontifice, & Constantino Magno Imperatore, ad Christi fidem captiva quædam Mulier adduxit: cujus historiam rei his Rufinus (1) prosequatur: Per idem tempus etiam Iberorum gens, quæ sub axe Pontico jacet, Verbi Dei fœdera, & fidem futuri suscepit Regni. Sed hujus tanti boni præstiti causam mulier quædam captiva, quæ apud eos reperta, cum fidelem, ac sobriam satis duceret vi-

(1) *Rufin. l.*

1. c. 10.

*Socrat. l. 1. c.*

16.

*Socrus. lib.*

2. c. 24.

*Theodoret. l.*

2. c. 6.

„ tam, totisque diebus, ac noctibus  
 „ obsecrationes Deo pervigiles ex-  
 „ hiberet, in admiratione esse ipsa rei  
 „ novitas barbaris cepit: & quid hoc  
 „ sibi velit, curiosius perquirebant.  
 „ Illa ut res erat, simpliciter Chri-  
 „ stum, se, Deum hoc ritu colere fate-  
 „ batur. Nihil ex hoc amplius bar-  
 „ bari præter novitatem nominis mi-  
 „ rabantur: verum (ut fieri solet)  
 „ ipsa perseverantia curiositatē quam-  
 „ dam mulieribus inferebat, si quid  
 „ emolumenti ex tanta devotione ca-  
 „ peretur. Moris apud eos esse dici-  
 „ tur, ut si filius ægrotet, circum-  
 „ feratur à Matre per singulas domos  
 „ quò scilicet si quis experti aliquid  
 „ remedii noverit, conferat laboranti.  
 „ Cumque mulier quædam parvulum  
 „ suum per omnes circumtulisset ex-  
 „ more, nec aliquid remedii, cunctas  
 „ domos lustrando cepisset, venit  
 „ etiã ad captivam, ut si quid sciret  
 „ ostenderet. Illa se, humani quidem  
 „ remedii nihil scire testatur: Deum  
 „ tamen suum Christum, quem cole-  
 „ bat, dare ei desperatam ab homi-  
 „ nibus posse salutem confirmat:  
 „ Cumque

» Cùmque cilicio suo parvulum su-  
 » perposuisset , atque ipsa desuper  
 » orationem fudisset ad Deum , sa-  
 » num matri reddidit infantem.

223. » Sermo autem defertur ad  
 » plures ; factique fama magnifici us-  
 » que ad aures Reginae perlabitur :  
 » quæ dolore quodam gravissimo  
 » corporis afflicta , in desperatio-  
 » ne maxima erat . Rogat ad se  
 » captivam deduci : Illa ire abnu-  
 » it , ne præsumere amplius aliquid ,  
 » quàm sexus sineret , videretur . Ip-  
 » sam se Regina deferri ad captivæ  
 » cellulam jubet : quam similiter supra  
 » cilicium suum positam , invocato  
 » Christi nomine , continuò post præ-  
 » cem , sanam & alacrem facit exur-  
 » gere Christumque esse Deum , Dei  
 » summi filium , qui salutem hanc  
 » contulerit , docet : eundemque  
 » quem sibi auctorem suæ sciret esse  
 » incolumitatis & vitæ , commover  
 » inuocandum : ipsum namque esse ,  
 » qui & Regibus regna distribuit , &  
 » mortalibus vitam . At illa cum  
 » lætitia domum regressa , marito per-  
 » contanti , causam tam subitæ sa-

nitatis aperuit: quique cum pro salute conjugis latus, mulieri munera deferri juberet; illa, Horum, inquit, ò Rex, nihil captiva dignatur, aurum despicit, argentum respuit: jejuniò quasi cibo pascitur: hoc solum ei muneris dabimus, si eum, qui me, illa invocante, sanavit, Christum Deum colamus.

224. Ad hoc tunc Rex segnior fuit, & interim distulit, sapius licet ab uxore commonitus: donec accidit quadam die, venante eo in silvis cum omnibus suis, obscurari densissimis tenebris diem, & per tene noctis horrorem, luce subducta, cæcis iter gressibus denegari: alius aliud diversi ex comitibus oberrant, ipse solus densissima obscuritate circumdatus, quid ageret, quo se videret, nesciebat: cum repente anxios, subitis desperatione, animos cogitatio talis ascendit: si verè Deus est Christus ille, quem uxori suæ captivæ prædixerat, nunc se de his tenebris liberet, ut ipsum ex hoc, omittis omnibus, coleret. Illicò ut hæc non dicit verbo, sed so-



23 la mente devoveret , reddita Mun-  
 24 do dies Regem ad urbem perducit  
 25 incolumem : Quique Reginae rem-  
 26 protinus , ut gesta est pandit. Evo-  
 27 cari jamque captivam , & colendi  
 28 ritum , ut sibi tradat , exposcit :  
 29 neque se ultra alium Deum , quàm  
 30 Christum veneraturum esse confir-  
 31 mar . Adest captiva , edocet Deum  
 32 Christum ; supplicandi ritum , ve-  
 33 nerandique modum , in quantum de  
 34 his aperire feminae fas erat , pandit.  
 35 Fabricari tamen Ecclesiam monet ,  
 36 formamque describit .

225. 27 Igitur Rex , totius gentis  
 28 populo convocato , rem ab initio ,  
 29 quæ erga se ac Reginam gesta fue-  
 30 rat , exponit , sedemque edocet ; &  
 31 non dum sacris initiatus , fit suæ  
 32 gentis Apostolus . Credunt viri per  
 33 Regem , feminae per Reginam , &  
 34 cunctisque idem volentibus , Ec-  
 35 clesia extrahitur Instanter : & eleva-  
 36 to jam perniciousè murorum ambitu ,  
 37 tempus erat , quo columnæ collo-  
 38 cari deberent . Cumque erectâ pri-  
 39 ma vel secunda , ventum fuisset ad  
 40 tertiam , consumptis omnibus ma-

„ chinis , & hominumq; vi-  
 „ ribus , cum media jam in obliquum  
 „ fuisset erecta , & pars reliqua nul-  
 „ lis machinis erigeretur , repetitis  
 „ secundò & tertio , ac sæpiùs viribus  
 „ ne loco quidem moveri , attritis  
 „ omnibus potuit . Admiratio erat  
 „ totius populi : Regis animositas  
 „ hebescebat : quid fieri deberet , om-  
 „ nes simul latebat . Sed cum inter-  
 „ ventu noctis omnes abscessissent ,  
 „ cunctique mortales , & ipsa opera  
 „ cessarent , captiva sola in oratione  
 „ pernoctans , mansit intrinsecus . Cû  
 „ ecce matutinus , & anxius cum his  
 „ omnibus ingredians . Rex videt Co-  
 „ lumnâ , quam tot machinæ , &  
 „ tot populi movere non quiverant ,  
 „ erectam , & super basim suam libra-  
 „ tē suspensam , nec tamen superpo-  
 „ sitam , sed quantum unius pedis  
 „ spatio in aerem pendentem . Tunc  
 „ vobis omnes populi consulentes , &  
 „ magnificantes Deum , veram esse  
 „ Regis fidem , & captivæ Religio-  
 „ nem , præsertim miraculi testimo-  
 „ nio perhibent . Et ecce jam miran-  
 „ tibus adhuc & stupentibus cunctis ,  
 „ in

„ in oculis eorum sensim supra basim  
 „ suam, nullo contingente, columnâ  
 „ deposita, summa cum libratione  
 „ consedit. Post hoc reliquis colum-  
 „ narum numerus tanta facilitate su-  
 „ spensus est, ut omnes quæ super-  
 „ fuerant, ipsa die locarentur.

226. „ Postea verò quàm Ecclesia  
 „ magnificè constructa est, & populi  
 „ fidem Dei, majore ardore sitiebat;  
 „ captivæ monitis, ad Imperatorem  
 „ Constantinum totius gentis legatio  
 „ mittitur. Res gesta exponitur: Sa-  
 „ cerdotes mittere oratur, qui ex-  
 „ prum erga se Dei munus implerent,  
 „ quibus ille cum omni gaudio, &  
 „ honore transmissis, multò amplius  
 „ ex hoc lætatus est, quàm si inco-  
 „ gnitas Romano Imperio gentes &  
 „ regna, ignota junxisset. Hæc no-  
 „ bis ità gesta fidelissimus vir Bacu-  
 „ rius gentis ipsius Rex, & apud nos  
 „ domesticorum Comes, cui summa  
 „ erat cura & Religionis & veritatis,  
 „ exposuit, cum nobiscum, Palestini  
 „ tunc limitis Dux, Hierosolymis sa-  
 „ tis unanimiter degeret. Huc usque  
 Ruffius.

227. Cæterum Iberia in duas veluti partes divisa erat, namque alia superior & Colchica; alia inferior, & Caspia dicebatur. Hæc non longè à Caspio mari & caucasiis montibus erat posita: illa verò ad mare ponticum, magis vergebat. Ex his Colchicam, five superiorem Iberiam à Sancto Clemente Papa, imperante Trajano, Evangelio imbutam fuisse memorant; auctoremque habemas Iræneum, hos Iberos longè ante Constantini tempora credidisse: sed quæ inferior & Caspia dicitur, ea verò Iberia est, in quam, Constantini tempore, Christi nomen captiva mulier invexit.

228. Præterea sub Reparatoris annum 331, Silvestro item Pontifice, & Constantino Magno Imperatore, Auxumases Æthiopes ejusque gentis principes geminos Aizanum, & Sazanum Christi fide Frumentius, captivus adolescens, excoluit. Qui deinde Frumentius eisdem Auxumensibus ab Athanasio Magno datus Episcopus, in ea Orientalis Africæ parte Christianam Religionem altè fundavit: ejusdemque regionis accessione, plurimum dictio

aucta

*Ruffin. l. 1. c.*

*19.*

*Arbana. apol.*

*1. p. 693.*

*696.*

causa est Patriarchatus Alexandrini .  
Cum autem superiori capite in vita  
Frumentii satis indicaverimus , qua  
via , & ratione fidem natio illa rece-  
perit , idem hanc repetere supervaca-  
nium duco .

229. Sub annum præterea 372, quo  
tempore Catholicam Ecclesiam S. Da-  
masus moderabatur , & Valens Aria-  
nus Imperator diris modis exagita-  
bat , Mavia Regina , subiectique Sa-  
racenorum populi crediderunt . Prima  
fidei semina inter eos Barbaros S. Hi-  
lariæ Abbas ( teste Hieronymo ) pri-  
dem jecerat ; qui cum ejus gentis plu-  
rimos à malorum Dæmonum posses-  
sione liberaret , iis signis Saracenorum  
animos ad veræ fidei agnitionem ad-  
ducere cæperat : uberores postea fru-  
ctus ex his seminibus christiana Reli-  
gio tulit ; nam Regina Mavia , & ipsa  
met fidem suscepit , & Moisen quen-  
dam virum sanctissimum gæti suæ Epi-  
scopum dari curavit . Ea verò res , ut  
à Ruffino , Theodoro , Socrate ,  
aliisque historicis accepimus , sic se  
habuit . Mavia virilis animi Regina  
Saracenorum , Imperii Romani fides

*Ruffin. l. 2. c.  
6. Theodoret.  
lib. 4. c. 40.  
Socrat. Am-  
mon.*

acri bello adorta, Palestini, & Arabici limitis oppida quædam oppugnaverat, frequentibusque præliis Valentis exercitum partim contriverat, partim in fugam egerat: his verò acceptis cladibus ad eò Romanus demisit animū, ut ab ea femina pacem oraret: Regina pacem ea conditione obtulit, si Moses sanctitate ac miraculis clarissimus solitarius, genti suæ daretur Episcopus: Valens accepta conditione, dedit operam, ut Regine, Moſen petenti, mos gereretur: tūc eductus ē latebris sanctissimus Eremita Lucio Alexandrinæ sedis inſaſori ſcelestiſſimo ſiſtitur ordinandus: ſed cū ab homine illo Ariano, ſacrilegas ſibi manus imponi Moſes noluiſſet, ad Catholicos Episcopos exules ductus, ab iſſque ordinatus, Sarracenorum Episcopatum omnium primus ſuſcepit; eamque gentem, Chriſti fide, ſerè totam brevi excoluit. Hi verò Sarraceni ad Arabiam petræam, uti memorant, pertinebant; eoſdemque illos fuiſſe ferunt, quos ſacræ literæ Agarenos & Iſmaelitas appellant.

nem eandem Princeps quidam, Zocomus nomine, cum tota sua ditione fidem recepit. Is cum sterili usus conjugio spem nullam propagandæ stirpis haberet reliquam, ejusque rei causa, vitam in mærore summo traheret (nā liberos procreare, permagni apud Barbaros æstimari solebat) ad Christianum quendam monachum, miraculorum famā pollentem, vices suas dolens se contulit; cui, vir sanctus bono animo esse jussit, pollicitus filium ab eo, modo in Christum crederet, susceptam iri. Cum verò Zocomus Princeps Filium, ut monachus prædixerat, suscepisset, recepta fide, sacro fonte lavari voluit, & suam quoque ditionem Christo, regum Regi subiecit. Alię quoque per eadem tempora fere gentes, ac barbaræ nationes fide domitæ in Oriente fuerunt. Sed iis quæ hætenus de fidei propagatione inuimus nostra breuitas contenta est.

*De Cultu Christianæ Religionis per  
Orientem.*

331. **C**ULTUS verò Christianæ Religionis, in Templorum multitudine atq; splendore enituit maximè; tum etiam in Idolorum casu atque ruina. Tempia quidem, per Orientis solis plagas omnes, innumera, tempestate illa, extiterunt; quorum pleraque posuit Constantini Magni religio summa ac liberalitas. Et sanè tanto sacrarum ædium erigendarum studio ejus Principis religio ardebat; ut artifices, ex toto licet Imperio conquisti, iis tamen extruendis operibus, quæ ipse animo designaverat, impares esse viderentur: quæ res ex ejusdem Constantini ad Fœlicem edicto, quod jam subiicio, percipi facile potest. *Architectis quamplurimis opus est, sed quia non sunt, sublimitas tua in provinciis Africanis ad hoc studium eos impellat, qui ad annos ferme duo de viginti nati, liberales litteras degustaverint. Quibus ut hoc gratum sit, tam ipsos, quàm eorum parentes ab his*  
*qua*

*Lib. 2. de excus. artif. C. Theodos.*



quæ personis iniungi solent, volumus esse  
 immunes; ipsique qui discunt, salarium  
 competens statui. P.P.VI. Kal. Septem-  
 bris Cartagine, Optato, & Paulino Cass.  
 quo actus studio, in præcipuis Orient-  
 talis Imperii urbibus (ut ea omittam  
 quæ Romæ, ac per Occidentem erexit)  
 amplissima templa (1) Eusebio teste  
 fundavit: Sed ea prima religiosi Prin-  
 cipis cura & cogitatio fuit, ut sanctam  
 urbem, ejusque urbis loca Christi Re-  
 paratoris, aut sanguine consecrata,  
 aut sudoribus, aut miraculis, aut my-  
 steriis; quæ loca idolorum supersticio  
 horrendum in modum contamina-  
 verat, sacris ædibus exornaret.

(1) Euseb.  
 Vit. Constant.  
 lib. 3. cap. 24.

232. Itaque sex Constantinus Hie-  
 rosolymis erexit Ecclesias: unam præ-  
 pè Christi sepulchrum, quam Resur-  
 rectioni Domini dedicavit: quæ à Cy-  
 rillo Martyrion; ab aliis Constantinia-  
 na Basilica vocari consuevit. Ejus Ec-  
 clesie descriptionem, ab Eusebio lite-  
 ris consignatam accepimus, simulque  
 pulcherrimam, de eadem, ædificanda,  
 epistolam Constantini ad Macharium  
 Hierosolymorum Antistitem. Eandem  
 Ecclesiam sacris fuisse picturis exor-  
 natam,

Templum Re-  
 surrectionis.

natam, Deiparæ præsertim imagine,  
memoriæ proditum est. Hæc eadem  
Ecclesiâ fuit, ad quam dedicandam  
Eusebiani, anno 335 ex Tyrio Conci-  
liabulo, Hierosolymam se, Constantini  
jussu contulerunt, ubi conventiculo  
instructo, Arium & Arianos in Eccle-  
siæ communionem receperunt.

*Templum Pas-  
sionis.*

*Templum Sæ-  
cæ Crucis.*

*Templa Na-  
tivitatis, &  
Ascensionis.*

*Templum in  
horto Gethse-  
manis.*

233. Aliam Ecclesiam Hierosoly-  
mis à fundamentis erectam, in memo-  
riam Dominicæ Passionis Constanti-  
nus dedicavit. Tertiam in honorem  
Sanctæ Crucis. Quartam & quintam  
Helenæ matris nomine, alteram non  
longe à Bethleem; alteram in Monte  
Olivarum posuit. Sextam uti ab Euse-  
bio conjicimus in horto Gethsemanis  
idem Imperator fundavit. Ipsum præ-  
terea Christi Domini sepulchrum, sub-  
verso Veneris atque Cupidinis fano,  
quod Idolorum cultores superextru-  
xerant, ut ejusdem sepulchri gloriam,  
atque memoriam extinguerent, colu-  
mnis & operibus amplissimis exorna-  
tum religioni fidelium desiderioque  
restituit. Ad hæc antrum Bethleemi-  
ticum, ubi natus est Christus; summum-  
que Oliveti Montis verticem, unde,  
pedum

pedum vestigia impressa relinquens, in Cœlum victor ascendit, ad templorum formam, & elegantiam adduxit: atque auro gemmisque, omniumque ornamentorum generibus excoluit. Atque hæc præcipua sunt monumenta, quæ religiosissimus Constantinus Hierosolymis posuit, post celebratam Nicænam Synodum; ex quo tempore fidelium multitudines propè infinitæ ad loca Sancta, ex omni Terrarum Orbe cæperunt confluere.

Sed alia item plurima per alias Orientis Solis Provincias Constantinus templa fundavit. Illud in primis memorabile, ac sumptuosum fuit, quod ad Quercum Mambre *Deo vifo* dedicavit: ea ductus religione, quod, uti sacræ testantur literæ, eo primum loco Abrahamo Deus apparuisset; ibique primum cum eodem conseruisset sermones; atque hominibus per speciem quandam videri cæpisset.

*Templum Dei  
vifo ad Quercum  
Mambre.*

234. Basilicam etiam Antiochenam longè præstantem, ac veteribus monumentis celebratissimam Imperator idem erexit; quæ ob divitias, atque magnificentiam, *Dominicum*

*Dominicum  
aureum An-  
tiochenum.*

*aureum* vocari consuevit. Hoc Templum post Constantini obitum Eusebiani, Constantii iussu, anno 341 dedicarunt; eaque occasione arrepta, Antiochenum conciliabulum, sceleribus famosum, contra Athanasium instruxerunt: qua de re plura indicavimus à num. 18.

235. In Bithyniæ quoque Provincia geminæ per idem tempus Ecclesiæ fuerunt positæ: altera, & illa quidem amplissima Nicomediæ à Constantino, altera Drepani, sive Helenopoli in honorem Sancti Martyris Luciani, ab Helena Constantini Matre sanctissima.

*Templum Apostolorum.*

236. Plura etiam Tempia Constantinus excitavit Constantinopoli. Duorum Socrates meminit: alterum erat

*Templum Pacis.*

*Memoria Martyrum.*

Apostolorum sanè celebratissimum, ubi sepulchra Imperatorum statui ceperunt: alterum erat Templum Pacis, quod *σοφία* item, idest sapientia, vocabatur. Memorias quoque sive Ecclesias Sactorum Martyrum Moëli, Agathonici, Mennæ, & Acacii, in ejus urbis regione decima extractas fuisse, cōpertum satis habemus. Tum etiam in subur-

seorbio ad quendam locum mari proximum, quem olim Idolorum cultores Vestæ sacrum habebant, Angelorum Principis Michaelis Ecclesiam Constantinus fundavit; quam deinde incolæ Michaëlium dixerunt: apud quos ea fama valebat, ipsum Archangelum Michaelē eo loco se videntem exhibuisse.

*Templum S.  
Michaelis dictum Michaëlium.*

237. Sed vetera etiam Tempia, quæ nimis viderentur angusta, et majoribus spatiis amplificarentur prædicti Imperator lege constituit: neque his contentus, immensis insuper divitiis, atque auri, gemmarumque vi & copia incredibili, omnium templorum cultum majestatemque cumulavit: refulsâque Ethnicorum principum lege, quia cautum erat, ne quis bona Ecclesiis testamento relinqueret, religiosam fideliū, in Dei cultum, liberalitatem liberam esse voluit.

238. Alioquinque alias per Orientem Christianæ Religionis fundarunt Ecclesias, vultu sub Constantino ipso Imperatore, tum post Constantini tempora usque ad Imperium Magni Theodosii. Nam Constantino imperante

Templa excitant amplissima. Iosephus Comes in Tiberiade atque apud Capharnaum.: Bacurius Rex in Iberia: S. Frumentius in Æthiopia. Imperante verò Constantio, Regina Mauria, atque Zocomus Princeps apud Sarracenos: Athanasius Alexandriae S. Meletius Antiochia. Sub Valente quoque Basilus Cæsare Tēplum, sub Theodosio Gregorius Nazianzenus Anastasiam, Cōstantinopoli erexerūt: atq; alibi demū sacras eedes alii plurimi per Orientem tempestate illa ædificarūt. Sed de Iosepho comite, quis nam fuerit, quare ratione, sanè mirabili, è Sinagoga in Ecclesiam Christi demum transierit, eiusve rei causa Comitatus dignitatem à Constantino obtinuerit, & quam tandem quibusve prodigiis, Tempus fundaverit, consulat Lector Epiphanius hæres. 30.

*De Idolorum casu per Orientem.*

339. **C**ontra verò, Idolorum superstitio, per idem tempus, penè ab stirpe periit: imperante siquidem Cōstantino, Idololatria lege vitata, Ido-

Idolorumq; sacrificia, prophætiq; ritus  
 omnes sublæti penitus fuerunt: Tem-  
 pla Deum Constantinus idem, alia  
 expoliari, portis dirutis & laqueari-  
 bus tectisque dejectis; plurima etiam  
 solo æquari; omnia denique claudi  
 iussit. Itaque Æsculapii Templum  
 apud Ægeas; Veneris fanum in verti-  
 ce Montis Libani, arx & receptaculum  
 turpitudinis; alia in locis aliis demo-  
 lita feruntur. Ad hæc Gentilium sacra  
 deleta: comminuta Idola: diique gen-  
 tium risui exposita, in regia præsertim  
 Constantini urbe: qua de re hæc in vi-  
 ta Constantini Eusebius (1) Pamphilus  
 memorat: *Insignia monumenta ex ære  
 fabricata (in quibus veterum error, lon-  
 ga jam temporis spatium, se insolenter ja-  
 stasset) in Foro Civitatis; Imperatoris  
 nomen nuncupata, omnibus palam pro-  
 posita, ut intuentium oculis pro turpi spe-  
 ctaculo subjicerentur. Hinc Pythius; il-  
 linc Sminthius; in ipso circo Tripodes  
 Delphici; Heliconides Musa in Palatio.  
 Panis etiam famosissimum simulacrum,  
 quod Pausanias Lacedæmonius, &  
 Græciæ urbes, post bellum contra Me-  
 dos, dedicaverant, antiqua sede fuit*

(1) Euseb.  
 Vit. Constant.  
 lib. 3.

exturbatum; & Constantinopoli lodi-  
brio expositum. Bovem item *Aeneum*,  
qui ad instar Phalaridis tauri, Perga-  
mi extabat, Antipæ viri sanctissimæ  
martyrio clarum, Constantinopoli in  
Vaderina regione expositum fuisse  
memorant.

240. Si quæ verò superstitionis re-  
liquiæ in Oriente, post Constantini su-  
perfuissent, eas Constantius, ac Theo-  
dosius Imperatores, sanctionibus edi-  
ctis extinckerunt. Nam Constantius  
nec omnia repente Deorum delubra  
subvertere, nec superstitionem Ido-  
lorum, quæ omnem sætè terrarum Or-  
bem invaserat, tam brevi tempore de-  
lere potuit. Hæc verò sunt, æquæ  
ejus generis plurima, brevitatis causâ  
prætereunda, quæ Christianæ religio-  
nis cultum mirificè in Oriente per il-  
lud tempus amplificaverunt.






*De Gloria Christiana Religionis.*

241. **D**E gloria demum ejusdem Christianæ Religionis multa dicenda mihi supersunt, quæ paucis tamen complectar. In primis enim quas memoravimus Regum populorumque ad fidem accessiones, immensam propè gloriam Christiano nomini pepererunt; quam pariter cumulabant fortitudo Martyrum, constantia Confessorum, continencia Virginum, multitudines Monachorum; Sanctorum, numero carentium vita atque virtutes; sapientia Patrum atque Doctorum; miracula item præ infinita, mores denique, & instituta Christianifidelium, justitia, fides, caritas: quarum rerum tunc temporis in Oriente summa & incredibilis copia erat.

242. Ad Christianam præterea Religionem pertinebat gloria, quam summam & incredibilem Sanctum Christi nomen, & signum Crucis, per illud tempus in Oriente obtinere. Christi quidem nomen, per Orientis

Solis partes remotissimas, longèque posita regna diffusum, ultra fines Romanæ ditionis ingenti gloria ferebatur: eoque audito Nomine, curvari genu Terrestrium, Cælestium, & Inferorum, fugere superstitio, obmutescere malorum dæmonum oracula, cadere simulacra gentium, Deorum, sana ruere videbantur. Idemque duobus græcis elementis hujusmodi exemplo  expressum, auro, gemmisque ornatum, populorum adorationi ubique proponebatur; Regiarumque frontium honestamentum, ac decus erat. Constantinus Magnus, eodem Nomine laureas victorum militum coronas cohonestari, consecrarique voluit; idemque ipse, suo in clypeo, in galea, in diadematè, gestare consuevit, ut intelligeret Orbis Terrarum, Christum, ejusque Nomen ubique vincere atque regnare.

243. Cruces item, eo tempore per Orientem, in ædium apicibus, urbiumque fastigiis, spectabiles, atque sublimes extollebantur. Nam ex quo Constantino magno salutare illud signum apparuit, Crucis gloria incredibilem in modum amplificata est:

tunc

tunc Labaræ Cantabra, pro Romanis Aquilis, ab exercitu præferri cœperūt: tunc arma militum, ac diademata Imperatorum, hac tesserâ Christianorum speciosissimâ adornabâtur. Constantinus Crucē in armis, atq; in Diademe illo tēpore gestare consuevit; eodemq; salutare signo nobiles, suas imagines pingi iussit: Lanceâ quoque ad modū Crucis conformatâ, in bello utebatur: quam postea lanceam maximo in pretio fuisse habitam, atque per manus Succedentium Imperatorum ad Henricum, ejusque Filium Othonem, hæreditario veluti jure pervenisse proditum est. Tres præterea ingentes ex ære Cruces novæ Romę Constantinus erexit: in quarum una ΙΗΣΟΥΣ, JESUS, in altera ΧΡΙΣΤΟΣ CHRISTUS, in tertia ΝΙΚΑΪ VINCIT inscribi iussit: Primam verò, cui nomen JESUS inditum erat, auro undique intertextam, in foro collocavit, super triumphalem arcum: alteram Christi nomen præferentem, in eo loco, qui φιλαδέλφειον dicebatur, super columnam porphyreticam; quæ ex veteri, in novam Româ, ejusdem Principis jussu, fuerat de-

por-

portata: tertiam denique in loco qui  
 Ἀπρόπαιον, forum panarium appel-  
 latur super ingentis altitudinis mar-  
 moream columnā, quam Crucem Cō-  
 stantinus Victoriā Νίκην, Hēracles  
 postea ἀνίκτον Invictram appellavit;  
 de hac cruce mira Nicephorus memo-  
 rat; præsertim verò, cœlestem spiritum  
 ad illam ter in anno, nocte intempe-  
 sta, solitum fuisse descendere, qui ut  
 idem auctor affirmat \* τριτάτου ἡμερος  
 suavissimè concinens, thure & odo-  
 ribus incensis, eam Crucem circuire,  
 ijs qui ea visione digni forent, conspi-  
 cuus & lucidissimus videbatur; atque  
 exinde ad instar sideris ferebatur in  
 Cœlum. Columnam quoque porphi-  
 reticam aliam, in foro novæ Romæ  
 πλακότον græcis dicto, Constantinus  
 Magnus erexit; super quam, signum A-  
 pollinis æneum ingentis magnitudinis,  
 opus ægregiæ artis, ab Illo Phrigiæ  
 translatum, collocavit: quod, de-  
 letā Apollinis memoriā, suo nomine  
 inscribi iussit; in ejusque dextera ma-  
 nu aureum malum, atque in malo cru-  
 cem superposuit, cum inscriptione hu-  
 jusmodi, ΤΙΒΙ, ΧΡΙΣΤΕ, ΔΕΥΣ  
 UR-

\* Ter San-  
 ctum hinc.

URBEM HANC COMMENDO ,  
 versus etiam ejusmodi , eadem in Co-  
 lumna , Cedreus iacifos fuisse prodit  
*Tibi Christo , Mundi Domine rectorq;  
 optime ,*

*Urbem hanc , tibi qua seruiat modo  
 subdidi ,*

*Et sceptrum Romanamque omnem po-  
 tentiam .*

*Hanc tu , malis defendes semper ab  
 omniibus .*

Ad basem ejus columnæ ( si Nicepho-  
 ro credimus ) hæc sacra monumenta ,  
 duodecim nimirum cophinos septēq;  
 sportas , ac septem panū , quos Christus  
 multiplicaverat , reliquias ; præterea  
 dolabram , qua Noe Arcam construxe-  
 rat , Constantinus suis manibus , suoq;  
 anulo obfignata , reposuit .

### *De Labaris .*

244. **S**ed quoniam de Labaris men-  
 tio incidit , non abs re pu-  
 to , esse de his aliquis annuere . Primum  
 quidē , qua occasione id vexilli genus  
 Constantinus Magnus invexerit , & quæ  
 illius fuerit forma , & figura , his Eu-  
 sebius

(1) Euseb.  
*Vit. Constant.*  
 lib. I.

sebius (1) exequitur. Ille (nēpē Cō-  
 stantinus, post celeberrimam Crucis  
 visionem) simulatque dies illuxit,  
 surgens, primum arcanum illud vi-  
 sum amicis exponit: deindē ar-  
 tificibus, qui aurum & lapides  
 pretiosos affabrē sculpere norant,  
 accersitis, medio inter illos loco  
 assidet; verbis signi describit effi-  
 giem; eam auro, & lapidibus pre-  
 tiosis imitatione adūbrare mandat:  
 quam quidem effigiem contigit, ut  
 nos olim oculis contemplaremur;  
 ipse enim Imperator, Deo illud  
 largiente, eam nobis ostendere di-  
 gnatus est. Erat autem tali figura  
 fabricata: Hastile oblongum ere-  
 ctumque, auro undique obductum  
 fuit, quod cornu habuit transver-  
 sum, ad formam Crucis constructū;  
 supra in fastigio ejus operis corona  
 affixa, lapidibus pretiosis, & auro  
 polito circumtexta. In ea salutaris  
 appellationis Salvatoris nōta in-  
 scripta, duobus solum expressa ele-  
 mentis, idest; duabus primis litte-  
 ris græcis nominis Christi: erat, (P)  
 in medio litteræ X., cuius & sub-  
 tili-

10. similiter inserta **P**. quæ totum Chri-  
 20. sti nomen perspicuè significarunt.  
 30. Quas quidem literas deinceps, sem-  
 40. per Imperator in galea gestare con-  
 50. suevit.

245. 1. Ad cornu illius particulæ,  
 20. quæ ex transverso erat per hastile,  
 30. trajecta, velamen quoddam perte-  
 40. nue appensum adhæsit; regalis vi-  
 50. delicet, & magnifica textura; mi-  
 60. rabili varietate lapidum pretiosorū  
 70. artificiosè conjunctorum, lucisque  
 80. suæ claritate pulchrè resplendescē-  
 90. tium depicta, & multo auro intexta:  
 100. quæ dici non potest quantam spe-  
 110. ctatoribus, ob suam pulchritudinem  
 120. excitavit admirationem. Istud igi-  
 130. tur velamen ad cornu affixum,  
 140. longitudinis altitudinisque Crucis  
 150. mensuram penitus exæquavit. Ob  
 160. longum, & erectum hastile in su-  
 170. blimi appensum, cujus pars infe-  
 180. rior versus basim longius ducta fuit  
 190. sub ipsum Crucis insigne ad textu-  
 200. ræ discurrentis fimbrias, auream  
 210. pii Imperatoris, pariter ac libero-  
 220. rum suorum effigiem, ad pectus usq;  
 230. concinnè descriptam continuit. Isto

igi-

igitur salutarî signo Imperator, tan-  
 quam hostilis cuiusque, & infestæ  
 violentiæ propugnaculo semper  
 usus est: cuius expressæ similitudi-  
 nes mandavit, ut universum exer-  
 citum perpetuò antecederent. Ve-  
 rum ista paulò post acciderunt. Hec  
 Eusebius.

(1) Nazianzenus  
 Reg. orat. 1.

246. Deinde Labarî nomen unde  
 fluxerit Nazianzenus (1) Theologus  
 per hæc verba indicavit, cum in Ju-  
 lianum Apostatam invheretur: Quia  
 eo audaciæ quoque prorupit, ut  
 adversus magnum illud vexillum,  
 præceps ferretur, quod simul cum  
 Cruce magnificè, & cum insigni  
 pompa exercitum ducit in sublimem  
 evehctum, *quod solvendorum laborum vim habet*, ab eoque apud La-  
 tinos nomen trahit; principatumque  
 (ut ita dicam) in reliqua omnia ve-  
 xilla tenet. tam quæ Imperatorum  
 imaginibus, atque expansis texturis  
 in variis tinctionibus, litterarumque  
 picturis illustrantur quasque go-  
 stiunt; quam quæ horrendis draco-  
 num hiatibus super summas hastas  
 elatis, involantia, ac per tractus cõ-  
 textis



,, textis squammis distinctos ventilla-  
 ,, ta, iucundissimum simul & formido-  
 ,, losum spectaculum oculis prebent.  
 Sunt qui putent, geminam vocem,  
*labor*, & *ῥπος*, latinam alteram, al-  
 teram græcam, ad Labari nomen com-  
 ponendum coire; quasi idem sit La-  
 barum, atque *laboris ῥπος* laboris *ter-*  
*minus*, atque finis. Baronius de La-  
 baris, & Cantabris, aliisque milita-  
 ribus signis Crucem præferentibus  
 plenis & accuratissime differit. La-  
 barum ab Apostata Juliano sublatum  
 Jovianus anno 363, deinde Valens in  
 Oriente restituerunt.

247. Maximum etiam incremen-  
 tum, summamque gloriam ex inven-  
 tione S. Crucis, Christiana Religio tu-  
 lit. Thesaurum illum tandiū abscon-  
 ditum, tantisque voris à Christifide-  
 libus desideratum S. Helenæ summa  
 pietas, Deo indicante, invenit anno  
 326, in ipso Calvariæ monte; cum  
 S. Silvester ad Ecclesiæ Clavum sede-  
 ret, Constantinus Imperium modera-  
 retur, & S. Macharius Hierosolyma-  
 rum gereret Episcopatum: ex quo  
 tempore signū illud Reparationis hu-  
 manæ

manæ majorem in Ecclesia cultum obtinuit. Clavi etiam, qui divinum Christi Domini Corpus è Cruce suspensum tenere, summa religione Constantinus coluit: geminum ipse apud se habere consuevit, alterum in ejus equi quo utebatur freno; alterum in diademate fixum gestabat, tertium super novæ Romæ columna sublimem exposuit, qui populis religioni, Urbis præsidio foret. Atque hæc innuisse sit satis de incrementis Christianæ religionis per Orientales regiones.





## CAPUT OTCAVUM.

*De Monastica Vita progressu, ac sacerorum Rituum instauratione.*

247.



Monastica universim Professio, duplici præsertim vitæ genere, Cœnobitico & Eremitico contineri solet: nã,

tametsi qui soli omninò viverent, illi, ducto nomine è græca voce *μόνος* Monachi præcipuo jure dicerentur; quorum tamen, in Cœnobiis, à communi hominum consortio segregatis, una esset vivendi ratio, cor unum, atque anima una, iis quoque Monachorum nomen, Augustino (1) teste, optimè congruit. Plurimæ, hac de re, quæstiones institui solent: nam & quando utra-

(1) *August.*  
*in Psalm. 132*

que vivendi ratio primò cøperit ; & quis eorum fuerit primus author & institutor ; & utra nam præcellat dignitate , vel tempore ; identidè scriptores quærunt . Sed ut iis nos explicandis quæstionibus immoremur , instituti nostri ratio , ac brevitæ minime patitur . Originem dumtaxat levitèr tangam , quod necessariò mihi faciendum reor , qui de Monasticæ vitæ progressu , tametsi breviter , hoc loco scripturus sum .

*Sententia quoddam de origine  
Monachorum in veteri  
Testamento .*

( 1 ) Relatus 248. **N**on defuerunt , qui Monasticam disciplinam in veteri Testamento floruisse contenderet . **Jacobus** ( 1 ) Boulduci in iis , quos *de Ecclesia ante legem* edidit libris , octo quasi monasticas Religiosorum statuit sodalitates , in eisdem Cœnobiiis vitam agentium ; ab orbe condito , ante Christi tempora institutas . Prima ( ut ait ) *Enosorum* erat , qui ab Enos auctore ,

( 1 ) Relatus 248. d' Georgio Feblavio Luthe- rano neoterico , Dantsica- no : in notis ad Enchiridion Christophori Angeli Graci. de stat. hodiernis Graecor. ad cap. 27. §. 472.

thore, nomen sibi ejusmodi derivarunt; quos postea Effraos dictos fuisse arbitratur. Secunda, *Minoritarum Gimaorum* à Cainà Enoí filio proficiscientium. Tertia *Habreorum*, ab Hebere Semi abnepote. Quarta *Cenezarum*, ab Ascená. Quintum *Nazaraorum*. Sextum *Filiorum Propetarum*. Septimum *Rachabisarum*. Octavum *Essenorum*. Quæ mihi magis conjectura quedam, quam opinio solida videtur esse.

249. Abrahamus item Echellensis pro tanta Monachorum antiquitate stare videtur: quam ut confirmet, teste nititur Mahumettano: Abrahami (1) verba (2) sunt hujuscemodi: Gelaledinus Sajuti Mahumettanus in *Egyptiaca Historia*, ex variis authoribus, quos ibidem citat, sequentia allegat de Monastici instituti exordio: *Facultatem petierunt qui crediderunt ex Magis, à Moysè, ut redirent ad suos, & ea quæ habebant in Ægypto: & impertitus est eis Moses facultatem, aque deprecatus est pro illis: quæ mobrem professi sunt Monasticam vitam in summitatibus montium, &*

(1) *Abrahamus Echellensis in Pref. 20. Epistolar. Anton. M. quas ex Arabico, Latina redditas edidit Varisii anno 1671.*

(2) *Gelaledinus Sajuti Maumettib in Histor. Ægyptiaca.*

„ sanè primi fuerunt qui Monasticam  
 „ vitam professi sunt : & appellabantur  
 „ Cætus . Remanserant verò quidam  
 „ cum Mose , donec fatis concessit , Deo  
 „ jubente : & interruptus est Monacha-  
 „ tus post illos , donec restauraverunt  
 „ illum Christi Apostoli , super quos Pax :  
 „ Imò ipse Pseudo- Prophetæ Mauhu-  
 „ metus , instituti veneratione motus ,  
 „ conceptis verbis , Monachos suis cõ-  
 „ mendavit , ac Monachorum , & Mo-  
 „ nasteriorum bona , à tributorum  
 „ gravamine exemit .

Sed majora autoritatis momenta  
ea quoque opinio desiderat .

250. Argumētis ducuntur solidio-  
ribus , qui Monasticæ disciplinæ au-  
thorem primum Eliam statuunt : nam  
 (1) Hieron. idipsum sensisse Hieronymus (1) visus  
 Epist. 13. ad est , cùm ad Paulinum scriberet : No-  
 Paulin. ster Princeps Elias , noster Eliseus .  
 Idemque Hieronymus author est , jam  
 indè à suis temporibus , qui ad eum  
 Prophetam referrent Monachorū ori-  
 ginem , fuisse plures . Nec secus opi-  
 natum crediderim Mazianzenum ,  
 cùm de Basilio Magno affirmaret , so-  
 litudinem coluisse cum Elia , & Joan-  
 ne :

ne: eosdemque Eliam, atque Joannem *admodum Philosophos*, hoc est, Monachos extitisse; namque Nazianzeni temporibus, *Ecclesiasticorum Philosophorum* nomine vocari Monachi cōfueverant. Quinimò (1) Cassianus Eliam proponit, veluti Monachorum exemplum, moremque illum gestandi zonam pelliceam, ab eo Propheta manasse, tradit, in Monachos Christianos. Hac etiam in sententia Magnus Basilus, & Marius Victorinus fuisse; qui Victorinus, *Eliam* (inquit) & *Eliseum*, *deserta ac montes solitarios incoluisse*, res est notissima. Exstat etiam in Bibliotheca Patrum liber ad Caprasium *de institutione Monachi*, ubi auctor, quicumque demum fuerit (nam Joāni Hierosolymitano liber ille falsò tribuitur) fusiùs de origine Monachorum disserit, ab Elia proficiscentium.

(2) Cassian.  
lib. 1. de In-  
stitui. venundis  
c. 2.

251. Et sanè dubitare minimè possumus, Prophetam illum longè præclarum, vitam in solitudine ab hominum consortio segregatam duxisse: non quidè casu, & fortuitò; neque necessitate dumtaxat, quod Eterodo-

xi solent contendere; sed Divino consilio, & velut ex instituto: id, ea, quæ hætenus innuimus, Patrum testimonia confirmant; id etiam è sacris litteris aperte satis conjicitur: nam Elias ex quo ad solitariam vitam traductus est, in solis desertisque semper locis sese continuasse legitur, ab hominum frequentia se junctum; nec nisi per occasiones, ad negotium aliquod, jussu Dei perficiendum, ad urbes descendere consuevisse: stabilemque sedem, postquam occidit Prophetas Baal, in Carmelo præsertim monte fixisse. Huc certe Basilus (1) spectabat, cū ad Chilonem scribens, diceret: *Hic mons celeberrimus Carmelus, in quo Elias demoratus, perplacuit Deo*: Huc etiam illud pertinet (2) Nazianzeni: *pulchra res solitudo & quies, idque me docet Elias Carmelus*: quod Nicetas exponens, idest Elias, inquit, in Carmelo degens, quemadmodum tertius regum liber narrat: quæ sanè aut falsò aut certè minus aptè de Elia dicerentur, si casu potius, quàm consilio; metu, quàm voluntate id vitæ genus arripuisset.

252. Elias deinde in Carmelo monte,

(1) Basil ad Chilonem.

(2) Nazianzen. orat. 16. de pauperum amore. initio.



te, vitæ solitariae socium atque discipulum habuit Eliseum; quem pariter, postquam curru igneo transectus est, ejus instituti, simul prophetiæ, atque virtutis, reliquit heredem. Post aliquot transacta deinde sæcula Joannes Baptista Domini Præcursor, hæc etiam ex parte, quæ ad solitariam vitam pertinet, venisse dicitur, in spiritu atque virtute Eliæ. An verò monasticæ disciplinæ sectatores alios aut Elias ipse in Catmelo Monte reliquerit, aut sibi adjunxerit Eliseus? An iidem Prophetæ, Oratorium, & habitaculū ibidem extruxerint, ubi cum sociis alumnisque plurimis, certis legibus, perpetuoque sodalitatis vinculo viverent? An demum ea prophetica societas atq; sodalitas, usque ad Christi tempora, & ultra etiam, non interrupta posteritate manaverit? res mihi videntur esse involutissimæ, & plenæ caliginis quæstiones. Itaque iis prætermisissis, quæ parum certitudinis, multum contentionis habere possunt, id unum hic statuimus, Eliæ Therbiten Monasticæ vitæ quædam veluti rudimenta, in veteri Testamento fuisse.

*Sententia quadam de origine Monachorum in Testamento novo , ante Pauli & Antonii tempora .*

253. **E**Xemplum vitæ solitariae , Divinus ipse Magister , & Reparator Christus, in Testamento novo, primus exhibuit : qui triginta diebus per deserta loca delituit . Tum, altiora illa, atque Divina consilia renuntiandi omnibus ; relinquendi domos , fratres , uxores , atque parentes ; abnegandi semetipsum ; atque, ejus generis plurima, Evangelicis passim libris disseminata ; semina certè quædam monasticæ religiosæque vitæ fuerunt, in uberrimam segetem abitura Sanctorum ; ejusque generis homines paritura , qui studiosâ *Paupertate* bonis , atque fortunis ; *Castitate* uxoribus ; *Obedientiâ* veluti sibimetipsis nuntium remitterent . Iis Divini Magistri exemplis , consiliisque instituti Christi fideles quamplurimi , monasticam vivendi normam , jam indè a temporibus Apostolorum (uti scriptores memorant non obscuri ) ante Paulum,

lum, & Antonium, in Oriente suscep-  
runt; præsertim verò in Ægypto, quæ  
regio, à S. Marco Evangelista mirum  
in modum exulta, monasticæ disci-  
plinæ primam præcipuamque gloriam  
tulisse videtur.

254. Et sanè de Monachis Alexan-  
drinis, Pauli, & Antonii tempora præ-  
cedentibus, mentionem facit (1) Euse-  
bius: eisdemque à Marco Evangeli-  
sta fuisse institutos, Cassianus (2) aper-  
tissimè tradidit. Multorum (3) quoque  
sententia fuit, Essenos illos, memora-  
bilem sanè gentem, de quibus Philo  
Judaus singulari cum laude scripsit,  
homines fuisse religione Christianos,  
atque professione Monachos; & qui-  
dè m cœnobitas; nam eorum habi-  
tacula, Philo idem (quod etiam tes-  
tatur (4) Hieronymus) monasteria  
vocavit: quam de Essenis opinionè Ba-  
ronius Cardinalis, ex Hieronymo, &  
Eusebio, & Cassiano, aliisque scri-  
ptoribus latè, luculenterque (5) con-  
firmat: contra verò ad eò in eandem  
opinionem (6) Chemnitius, & (7) Ve-  
jelius, & (8) Dallæus invehuntur, ut  
nec Eusebio, nec Hieronymo parcant:

quin

(1) *Euseb. lib.*  
2. c. 16.

(2) *Cassian. de*  
*Institut. lib. 2.*  
cap. 5.

(3) *Eusebii,*  
*Hieronymi,*  
*Epiphani,*  
*Cassiani,* *Bar-*  
*onii, &c.*

(4) *Hierony-*  
*mus de script.*  
*in Marco, &*  
*in Philone.*

(5) *Baron. t.*  
2. *Annal. ad*  
*ann. 64.*

(6) *Chemnit.*  
*in exami.*  
*Concil. Tride-*  
*sess. 8. de ca-*  
*libat. Sacerd.*  
*in bist. pau-*  
*lò post init.*

(7) *Elias,*  
*Vescl. in dis-*  
*sert. Hist. or-*  
*theol. pag.*  
44. num. 10.

(8) *Ioann.*  
*Dallæus de*  
*Eccl. un. &*  
*Quadrag. lib.*  
2. ca. 4.

*bus manebat : exinde autem , si quan-*  
*to hoc studio vigilantem compererat ,*  
*procedens quarebat , ut apud prudentissi-*  
*ma , nec ad habitaculum suum ante re-*  
*veniret , nisi ejus , quem cupiebat , frue-*  
*retur aspectibus . Ex quo Athanasii te-*  
*stimonio , quædam spontè fluunt , quæ*  
*in hanc rem facere videtur plurimum .*  
 I. Ante Paulum , & Antonium fuisse  
 Monachorum Coenobia , seu Monaste-  
 ria , licet non tam crebra in Ægypto .  
 II. fuisse quoque solitarios nonnullos ,  
 qui studio perfectioris vitæ , non qui-  
 dè in avilis penitisque desertis , sed  
 in agris , non ità procul à paternis ru-  
 ribus , delitescerent : in divinarum re-  
 rum contemplatione diù , noctuque  
 versantes : quorum exemplis animum  
 suum instituebat Antonius . III. Ejus-  
 modi solitarios , non persecutionis mo-  
 tu , ut quidam hæretici criminantur ;  
 sed perfectioris vitæ studio , solita-  
 riam vivendi rationem suscepisse , ab  
 urbano strepitu , hominumque con-  
 sortio segregatam . IV. Qui ante il-  
 lud tempus , aviam solitudinem cole-  
 ret , innotuisse neminem : ita ejus rei  
 exemplum Paulus Thebæus in Eccle-  
 siam

fiam intulit primus : qui jure propterea cum ab Hieronymo, tum à reliquis scriptoribus in tota posteritate, primus Eremita vocari solet.

Quæ res cum satis sint exploratæ ; sic demùm existimò : monasticæ vitæ rationem, tametsi certis fixisque legibus minùs formatam, minimèque perfectam ; aliquo tamen modo ante Paulum & Antonium, ab ipsis Apostolorum temporibus, in Testamento novo cœpisse.

*De Monastica vita progressu per Paulum, & Antonium, post Nicanum Concilium.*

255. **S**ed quod propiùs in rem nostram facit, circa ipsa Concilii Nicæni tempora, utraque Monasticæ vitæ ratio, Solitaria & Coenobitica valere potissimùm cæpit : eaque semina, quæ in Testamento veteri Elias, & Eliseus, ac postea Joannes ; in Testamento novo primum Christus, deinde Apostoli, præsertim Marcus jecerant per Orientem, hoc demùm tempore abjerunt in florem. Nam quod ad vitam

tam pertinet Eremiticam in aviis penitissimisquę desertis segregatam, ejus (uti scripsit (1) Hieronymus) institutor Paulus, illustrator Antonius fuit. Paulus quidem annos amplius septuaginta ante Nicænum Cōcilium in avia penitissimaq; solitudine, soli Deo notus delituit: sed nonnisi undeviginti annis post eam Synodum celebratam, hoc est salutis anno 343. jam jam moriturus innotuit; ab Antonio Magno, Deo indicante repertus. Antonius quoque, ante Nicænam Synodum, cum nondum quicquam de Paulo sciret, ad id vitę genus exercendum in interiora deserta sese contulerat: at circa ipsa Nicæni Concilii tempora clarus magis evasit. Exindè verò tantum Pauli & Antonii exempla valere, ut postquam eorum fama manavit, Orientis deserta loca, imprimis verò Ægyptiacę solitudines, ipsis propè urbibus frequentiores evaserint: tanta repentè Eremitarum extitit multitudo. Eaque demùm via & ratione beata illa stirps atque progenies segregatorum hominum, à Paulo fundata, ab Antonio illustrata & progata fuit.

(1) Hieron.  
epist. 22. ad  
Eustachium,  
virginem.

256. De hoc vitæ genere maximè segregato, non est absurdum affirmare; persecutionum occasione capisse: nam certè Paulum persecutio & metus primò impulsit in deserta. Verùm in eo Lutheranorum quidam & Calvinistarum desirant, quod illud vitæ institutum neque laudabile; neque per se unquam, aut perfectionis studio à Patribus intentum fuisse putant: totum id eremiticæ vitæ negotium timori tribuentes: qua in sententia, jam inde à temporibus Cassiani fuerunt aliqui, contra quos idem (1) Cassianus invenitur. Et sanè Paulus, tamen si timore primò secesserit; nulla tamen ratione fingi potest, nonaginta annos in eo vitæ genere, timore fuisse detentū; sed potius voluntate, studioque perfectionis, & quod caput est, Divini Numinis instinctu: cujus Providentiæ factum est, ut ex iniqua hominum voluntate, & persecutorum tentatione, tantus Paulo proventus existeret: novit enim verò Deus hujuscemodi uti occasionibus; nec rarè ex hominum malitiæ exordia sumit perficiendi opera sua. Et ingens exinde multitudo Eremitarum,

(1) *Cassian.*  
*collat. 18. c.*  
5., & 6.

rum, Pauli, Antonilque exempla, nullo cogente metu secuti sunt.

257. Quod verò attingit ad vitam, Cœnobiticam, ejus certè Antonius Magnus, aut fundator primus, aut restitutor, & propagator fuit: nam quæ illius vitæ rudimenta, Marcus Evangelista in Ægypto posuerat, ita persecutionum horribiles tempestates labefactaverant, ut eorum vix intermorta quædam superessent reliquias. Itaque Antonius Cœnobiticam disciplinam hac viâ & ratione fundare cepit. Ejus viri virtus, divina Philosophia, & mirabilis vitæ ratio, præclarâ famâ, omniumq; sermone, per Orientem celebrabatur: eâ famâ commoti plures, primò ex finitimis regionibus, postea ex longinquis, ad eundem consuebât, ut ab eo Magistro monasticis institutis imbuerentur. Itaque alumnos longè plurimos habere cepit. Exindè multa Cœnobia, seu Monasteria per Ægyptum, in montibus, aliisque desertis locis construi jussit; in quæ Cœnobia, discipulos, alumnosque distribuit, velut in totidem societates; quarum quilibet suum Patrem sive Præpositum ha-



haberet : eaque Cœnobia , crescente in dies Monachorum numero, ita multiplicata sunt, ut brevi tempore Ægyptum ferè totam compleverint : quare

(1) Chrysostomus , qui per illud tempus Monasticam disciplinam admodum adolescens sectabatur : *Si quis, inquit, ad Ægypti veniat solitudines, paradisa quovis omnem illam videbit eremum digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus*. Nec viri tantum, sed etiam foeminae, Antonii præceptis atque institutis imbutæ, monasticam disciplinam sequebantur; plurimæque repentè Cœnobia Virginum in Ægypto extiterunt, inter quæ illud maximè celebratur, quod Pachomii soror à fratre instituta, in Thebbenensî vico fundavit. Ejus rei extat, ejusdem Chrysostomi (2) luculentissimum testimonium ; qui cum de Antonii differeret institutis ; *atque hac*, inquit, *non in viris solum ; verum etiam in fœminis splendere conspicias* : addens post pauca : *Non ita variis astrorum choris cælum resulget, ut Ægypti Eremus, innumeris Monachorum ac Virginum distinguitur atque illustratur habitaculis*. Exin-

) 1) Chrysost.  
in Mattb. loc.  
m. 8. cap. 2.

(2) Chrysost.  
ibid.

258. Exindè Antonii Magni vel institutione, vel exemplo formati, Monastica disciplina magistri plurimi prodire; qui eam vivendi rationem, novis regulis auctam, propagarunt in Palæstinam, in Syriam, in minorem Asiam, Cappadociam, Pontum, Mesopotamiam, Armeniam; Persidem, Indiam, & Æthiopiam; in Gothos item & Boreales regiones usque ad latrones Bessos & Dacos; de quibus sic postea cecinit (1) Paulinus:

*O vices rerum, benè versa fama!  
Inviit montes priùs, & cruenti;  
Nunc tegunt versos Monachi latrones  
Pacis alumnos*

(1) Paulin. in  
carm. ult. de  
reditu Nice-  
tæ ad Natal.  
S. Felic.

.....

*Mos ubi quondam fuerat ferarum,  
Nunc ibi ritus viget Angelorum,  
Et latet justus, quibus ipse latro  
vixit in antris.*

Et Hieronymus (2) cùm scriberet ad Heliodorum, *Indus, inquit, Persa, Gothicus, Ægyptius, philosophantur* (hoc est Monasticam exercent vitam, divinarum rerum contemplationi vacantes) *Besserum feritas, & pellitorum turba, populorum, qui mortuorum quondam in-*  
B b *feriis,*

(2) Hieron.  
epist. 3. ad He-  
liodorum.

*feriis, homines immolabant, stridorem suum in dulce Crucis fregerunt melos:*  
 (1) *Idem ad Latam ep. 7.* Idemque author, (1) eum versaretur in Palestina, ad Letam scripsit hujusmodi *de India, Perside, Æthiopia, Monachorum quotidie turmas suscipimus:* eorum videlicet, qui ad loca Sancta, Religionis causâ, confluerent. Quibus rebus satis apertè intelligimus, Monasticam disciplinam ab Antonio Magno profectam, latè per Orientem, & Austrum, & Aquilonem, brevissimo temporis intervallo, fuisse diffusam.

259. Sed in Occidentem quoque ea ipsa tempestate Antonii disciplina pervenit: ex Ægypto Romam illata ab Athanasio Magno: qui Saluris anno tercentesimo quadragesimo, cum Arianae tempestatis causâ, eam in Urbem venisset, Antonii viventis adhuc instituta, atque Pachomii Regulam secum tulit, ut eam vivendi rationem, Romano Pontifici probandam (ut meafert opinio) cæteris verò imitandam proponeret. Vix autem propositam ab Athanasio, probatamque oraculo primæ sedis, tanto studio Romana pietas arripuit, ut plurima

ma repentè tùm virorum , tùm Matronarum Coenobia extiterint Romæ: unde momento , ut ita dicam , temporis latiùs eadem professio ac disciplina manavit, non solùm per Italiam, plurimasq; Tirreni Maris Insulas, sed etiam transcendit alpes, atque in Galliam, inque alias occidentis Solis Provincias sese diffudit. Itaque illo spatio temporis , quod à Concilio Nicæno primo, usque ad Constantinopolitanum generale secundum fluxerat , tantus fuit Monasticæ disciplinæ progressus , ut florens atque beata stirps Monachorum , ad quatuor Mundi cardines ramos extenderit ; ad Orientem & Occidentem , ad Austrum , & Aquilonem : At in Oriente per illud tempus longè valuit excelluitque multitudo & sanctitas Monachorum ; adeò ut in uno dūtaxat Nitriæ Monasterio , quinque Monachorum millia sub Alexandrino Machario viverent .

*Quibus potissimum institutis, Monastica disciplina, eo tempore contineretur; & quinam ante Basilium, Monachorum regulas in Oriente conscripserint?*

260. **Q**Uibus potissimum institutis Monastica disciplina eo tēpore in Oriente, præsertim in Ægypto, cōtineretur, S. Hieronymus olim indicavit, cū de custodia Virginitatis scriberet ad Eustochium. Id ipsum nos indicaturi, ejus Authoris luculentissimi verba eadem huc transferemus. Tria (1) sunt in Ægypto (inquit Hieronymus) genera Monachorum. Primum Cænobitæ, quod illi *Sausēs* gentili lingua vocant; nos in communi viventes, possumus appellare. Secundum Anachoritæ, qui soli habitant per desertum; & ab eo, quod procul ab hominibus recesserint, nuncupantur. Tertium genus est, quod Remoboth dicunt; deterrium atque neglectum, & quod in nostra Provincia aut solum, aut primum est. Hi bini vel terni, nec multo plures simul habitant, suo arbitratu

(1) Hieron.  
ad Eustochiū  
Virginē Pau-  
læ Matronæ  
filiam, de cu-  
stodia Virgini-  
tatis. epist. 22.

„ tratu ac ditione viventes ; & de eo ,  
 „ quod laboraverint, in mediū partes  
 „ conferunt , ut habeant alimenta  
 „ communia. Habitant autem quam-  
 „ plurimum in urbibus & castellis : &  
 „ quasi ars sit sanēta , non vita , quic-  
 „ quid vendiderint , majoris est pre-  
 „ tii: inter hos sæpè sunt jurgia ; quia  
 „ suo viventes cibo , non patiuntur se  
 „ alicui esse subiectos : re verâ solent  
 „ certare jejuniis , & rem secreti , vi-  
 „ ctoriæ faciunt . Apud hos affectata  
 „ sunt omnia , laxæ manicæ ; caligæ  
 „ follicantes ; vestis crassior ; crebra  
 „ suspiria ; visitatio virginum ; detra-  
 „ ctio clericorum : & si quando dies  
 „ festus venerit , saturantur ad vomi-  
 „ tum . His igitur , quasi quibusdam  
 „ pestibus, exterminatis, veniamus ad  
 „ eos , qui plures sunt , & in commu-  
 „ ne habitant, idest, quos vocari Cœ-  
 „ nobitas diximus .

261. „ Prima apud eos confedera-  
 „ tio est , *obedire majoribus* , & quid-  
 „ quid jusserint , facere . Divisi sunt  
 „ per decurias, atque centurias; ita ut  
 „ novem hominibus , decimus præsit;  
 „ & rursus decem præpositos sub se

„ centesimus habeat : manent separa-  
 „ ti, sed junctis cellulis: usque ad ho-  
 „ ram nonam, ut institutum est, nemo  
 „ pergit ad alium, exceptis his De-  
 „ canis, quos diximus; ut si cogitatio-  
 „ nibus fortè quis fluctuat, illius con-  
 „ soletur alloquiis : post horam no-  
 „ nam in commune concurritur: psal-  
 „ mi resonant: scripturæ recitantur ex  
 „ more:& completis orationibus, cū-  
 „ ctisque residentibus, medius, quem  
 „ patrem vocant, incipit disputare:  
 „ quo loquente, tantum silentium fit,  
 „ ut nemo alium respicere, nemo au-  
 „ deat excreare : dicentis laus in steru  
 „ est audientium. Tacitæ voluntur  
 „ per ora lacrymæ, & ne in singultus  
 „ quidem erumpit dolor: cū verò de  
 „ Regno Christi, & de futura Beatitu-  
 „ dine, & de gloria cæperit annun-  
 „ ciare ventura, videas cunctos, mo-  
 „ derato suspirio, & oculis ad Cælum  
 „ levatis, intra se dicere : quis dabit  
 „ mihi pennas sicut columbæ, & vola-  
 „ bo, & requiescam. Posthæc conci-  
 „ lium solvitur, & unaquæque decu-  
 „ ria cum suo parente pergit ad men-  
 „ sam, quibus per singulas hebdoma-  
 „ das

„ das vicissim ministrant . Nullus in-  
 „ cibo strepitus est : nemo comedens  
 „ loquitur : vivitur pane , legumini-  
 „ bus, & oleribus , quæ sale solo con-  
 „ diuntur : vinum tantum senes acci-  
 „ pinnt ; quibus , & parvulis sæpè sit  
 „ prandium ; ut aliorum fessa susten-  
 „ tetur ætas ; aliorum non frangatur  
 „ incipiens . Dehinc consurgunt pa-  
 „ riter , & hymno dicto ad præsepia  
 „ redeunt: ibi usque ad vesperam cum  
 „ suis unusquisque loquitur , & dicit :  
 „ Vidistis illum & illum ? quanta in-  
 „ ipso sit gratia ? quantum silentium ?  
 „ quàm moderatus incessus ? Si infir-  
 „ mum viderint , consolantur ; si in-  
 „ Dei amore ferventem , cohortantur  
 „ ad studium . Et quia nocte , extra ora-  
 „ tiones publicas in suo cubili unus-  
 „ quisque vigilat , circumeunt cellu-  
 „ las singulorum , & aure apposita ,  
 „ quid faciant , diligenter explorant ;  
 „ quem tardiorē deprehenderit ,  
 „ non increpant ; sed dissimulato quod  
 „ norunt , eum sæpius visitant & prius  
 „ incipientes , provocant magis orare ,  
 „ quàm cogunt . Opus diei statum est :  
 „ quod Decano redditum fertur ad



œconomum; qui & ipse per singulos  
 menses Patri omnium cum magno  
 tremore reddit rationem; à quo  
 etiam cibi cùm facti fuerint prægu-  
 stantur: & quia non licet dicere cui-  
 quam: tunicam, & sagum, textaque  
 juncis strata non habeo: ille ita uni-  
 versa moderatur, ut nemo quid po-  
 stulet, nemo non habeat. Si quis ve-  
 rò cæperit ægrotare, transfertur ad  
 exedram latiore; & tanto senum  
 ministerio confovetur, ut nec deli-  
 cias urbium, nec matris quærat af-  
 fectum. Dominicis diebus oratio-  
 ni tantùm, & lectionibus vacant:  
 quod quidem & omni tempore, cõ-  
 pletis opusculis, faciunt. Quotidie  
 aliquid de scripturis discitur. Jeju-  
 nium totius anni æquale est, exce-  
 pta Quadragesima, in qua sola con-  
 ceditur districtius vivere: à Pascha  
 ad Pentecosten cænæ mutantur in-  
 prandia; quo & traditioni Eccle-  
 siasticæ satisfiat, & ventrem cibo  
 non onerent duplicato. Tales Philo-  
 Platonici sermonis imitator, tales  
 Josephus Græcus Livius, in secun-  
 da Judaicæ captivitatis historia Es-  
 senos refert, . . . . . Ve-

262. „ Verum quia nunc, de Vir-  
 „ ginibus scribens; penè superfluum  
 „ de Monachis disputavi, ad tertium,  
 „ genus veniam, quos Anachoritas  
 „ vocant: qui & de cœnobiis exeun-  
 „ tes, excepto pane, & sale, ad deser-  
 „ ta nihil proferunt amplius. Hujus  
 „ vitæ author Paulus, illustrator An-  
 „ tonius, & ut ad Superiora conscen-  
 „ dam, Princeps Joannes Baptista fuit.  
 „ Talem verò virum Hieremias quo-  
 „ que Propheta describit, dicens: Bo-  
 „ num est viro, cum portaverit jugum  
 „ ab adolescentia sua: Sedebit solita-  
 „ rius & tacebit, quoniam sustulit su-  
 „ per se jugum, & dabit percutienti se  
 „ maxillam: saturabitur opprobriis,  
 „ quia non in sempiternum abjiciet  
 „ Dominus. Hæc Hieronymus: qui-  
 „ bus satis est indicatum, cujusmodi eo  
 „ tempore esse solet in Oriente Mona-  
 „ chorum ratio & disciplina: jam brevi-  
 „ bus indicabo, quinam ante Basilium,  
 „ Monachorum regulas in Oriente con-  
 „ scripserint.

263. Antonius ipse Magnus, tamet-  
 „ si, ut ab Athanasio accepimus, fuisset  
 „ solitus dicere: *Ad omnem mandatorum*  
*disci-*

*disciplinam Scripturas posse sufficere: instantibus tamen discipulis in Monasterio Nacalon, octo supra quadraginta constituit regulas.*

264. Isaias deinde Abbas, octo & sexaginta præcepta, sive consilia jussit statuit, qui Monachatus tyrocinium ponerent.

265. Præterea SS. PP. Serapion, Macharius, Paphnutius, & Macarius alter, collato invicem studio, Monachorum Regulam condiderunt divisam in partes tres: quarum prima, sex supra decem; altera septem; tertia quatuordecim capitibus continetur.

Tum Macarius tertius, Alexandrinus, qui Monachorum quinque millia sub se habuisse proditur in Monasterio Nitriæ, triginta, suis Alumnis, addidit regulas.

Sed celeberrima imprimis, eam semper habita est Regula, quam Sanctus Pachomius, dictante Angelo, in vico Tabennensi, seu Tebbennensi conscripsit: quam Pachomij Regulam, Athanasius Magnus, uti diximus, Romanam intulit primus. In quatuor veluti

ti partes, ea Regula est divisa: Prima pars sic inscribitur. *Patris nostri Pachomij hominis Dei, qui fundavit conversationem Cœnobiolorum à principio, per mandatum Dei, hoc est exordium præceptorum.* Pars altera, titulum præfert hujusmodi: *Præcepta, & instituta Patris nostri Pachomij hominis Dei, qui fundavit ab exordio Sanctæ vitæ communionem.* Tertiæ partis hæc est inscriptio: *Ejusdē Patris nostri Pachomij præcepta, atque Judicia.* Quarta demum atque postrema, hoc argumento continetur: *Præcepta, ac leges Patris nostri Pachomij, de sex orationibus verspertinis, & de collecta, quæ per singulas domos fit sex orationum.* His accedunt monita quædam, brevi capitulo comprehensa; cum Epistolæ plures, & verba mystica, quæ ab Angelo pariter Pachomius didicerat. Ejusmodi verò Pachomii opera, quæ ad Cœnobitarum pertinent disciplinam, ægyptio primum, mox græco sermone conscripta, S. (1) Hieronymus latinitate donavit, rogatus a Sylvano Presbytero; eaque etiam causâ ductus, quod in Monasterio *Metanea*, Latinorum pluri-

(1) Hieronymus  
Præf. ad Pachomii Regulam.

rimi viverent, qui Ægyptiacum, græcumque seronem ignorarent.

266. Orsiesius quoque Cœnobita, sanctissimus Pachomij, ac Theodori collega, tractatum quendam in capitula sex & quinquaginta divisum, ad Cœnobitarum institutionem conscripsit: de quo tractatu, deque ipso authore Orsiesio, hujuscemodi scribit Gennadius. *Orsiesis Monachus amborum, idest Pachomij, & Theodori collega, vir in sanctis scripturis, ad perfectum instructus, composuit librum, divinum conditum sale; totiusque Monasticae disciplinae instrumentis constructum: & ut simpliciter dicam, totum penè in eo vetus & novum testamentum, compendiosis dissertationibus, juxta Monachorum dumtaxat necessitatem, invenitur expositum: quem tamen vice testamenti, propè diem obitus suis fratribus obtulit. De Sanctis Monachis, Pachomio, Theodoro, & Orsiesio, hæc etiam scripsit (1) Hieronymus: qui primi per Thebaidem & Ægyptum, cœnobiorum fundamenta jecerunt, juxta præceptum Dei, & Angeli, qui ad eos ob hanc ipsam institutionem missus fuerat.*  
Sed

(1) Hieronymus  
ibid.

267. Sed ex alijs etiam ejus temporis Monachorum Patribus, instituta quædam, Vigilius Diaconus collegit, ex quibus Regulam composuit, quæ *Orientalis*, sive Patrum Orientalium inscribi solet; & septem supra quadraginta capitulis continetur: cujus Orientalis regulæ (1) Gennadius, (2) Smaragdus Abbas, atque (3) Annales Trevirenses identidem meminerunt.

268. Si cui fortè cupido incesserit, quas diximus legendi Regulas; partim ab Antonio Magno; Partim ab ipsius Alumnis, vel imitatoribus traditas Cœnobitis; is Regularum codicem legat; quem olim sub annum salutis 820 a Sancto Benedicto Abbate Anianensi collectum, Lucas deindè Holstenius, Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, anno 1661 in tres partes digestum auctumque edidit.

269. Ex his autem Regulis, tum ex alijs omnibus, quæ de Monastica vitæ progressu ac disciplina per Antonium, ejusq. Alumnos, hætenus memoravimus, alia quædam notatu digna conficiuntur, ac veluti spontè descendunt; quæ sunt hujuscemodi.

I. Cum

(1) *Gennad. Massiliens. de scriptor. Eccl. cap. 51.*

(2) *Abb. Smaragdus in expost. Regul. S. Bened. cap. 28.*

(3) *Annal. Trevirens in Apolog. Monast. S. Maximi par. 2. cap. 1.*

I. Cùm Antonius Magnus, atq; Antonii deinde discipuli, qui Basilium tempore antecesserunt, ad tantum robur, tantamque celebritatem, tamque perfectam vivendi normam, Cœnobitarum institutum, per totum ferè terrarum orbem adduxerint; primus certè Monachorum author, aut Cœnobiticæ vitæ fundator absolutè dici, aut haberi Basilus minimè potest. II. Etsi magnus Antonius Cœnobitarum institutor, aut certè Restitutor primus extiterit, altor, & propagator; tantum tamen cœnobiticæ disciplinæ addidit Pachomius iis, quas Angelo dictante conscripsit, regulis; ut hunc, fundatorem Cœnobiorum, atque parentem primum in commune viventium, scriptores antiquissimi, atque memoriæ veteres prodant. III. In tanta Monachorum multitudine, & varietate locorum, discrepans aliquantò vitæ cultus, ac diversorum Cœnobiorum, diversa parumper institutio erat, ac disciplina: primique illi Principes atque Duces cœnobitarum, cùm Antonii Magni idem propositum, idemq; vivendi genus sibi omnes statuif-

tuissent; alius tamen aliâ viâ & ratione utebatur: & gregem quisque suum suis quisque regulis instituebat: tametsi minima, ea diversitas foret, & in rebus sita levissimis. IV. Omnes illius temporis Cœnoblitz, eam vivendi rationem sequebantur, quæ *contemplativa* vocari solet. *Paupertatem, Castitatem, & Obedientiam* omnes pariter aliquomodo profitebantur: at quo ritu, quove sacramenti generis se vinculis obligarent, satis exploratum non est. Omnino subiiciebantur Patriarchis, & Metropolitanis, qui Monachorum Cœnobia visitare, Præpositos constituere, disciplinam moderari ac temperare identidem cōsueverant; quod ab Athanasio in Ægypto; à Meletio Antiocheno in Syria factum legimus; quin etiam in Arabica collectione extat Nicænus Canon, qui est ordine decimusquartus; quo Cane cautū erat; *ne quis fiat Monachus sine licentia Episcopi*. Illud etiam satis certum mihi videri solet, monasticam disciplinam jam indè fuisse confirmatam, autoritate Romanæ Sedis, nēpè Iulii Pontificis sub annum 340 tunc  
nimi-



nimirum , cum Athanasius Antonii vitam , atque Pachomii Regulam Roman tulit . V. Uniformis ubique ( ſc̃ilicet levia quædam , quod diximus excipias ) Monachorum cultus erat & ratio : facilis & ferè promiſcuus invicem tranſitus ab uno ad alterum Cœnobiorum : quamvis id vitio duceretur , ſi ſine cauſa fieret . VI. Id etiam in more poſitum erat , ut ex eremo ad Cœnobìa ( quod erat proclivius ) & ex Cœnobiiis ad Eremos ( quod non niſi poſt diuturnum experimentum , & viris in virtute obſervatiſſimis concedebatur ) migrare Monachi poſſent . VII. Fœminæ , atque Virgines , quæ vitam colerent cœnobiticam , iſdem Monachorum præceptis inſtitutiſque vivebant : ut de his accepimus , quæ Pachomii Regulam in Tebbenneniſi vico , ab ejuſdem Pachomii ſorore inſtitutæ ſeſtabantur ; de quibus Virginitibus , in Pachomii vita ſcribitur , *Monachis omninò ſimilem , earum fuiſſe inſtitutionem* ; exceptis Melotis , hoc eſt caprinis pellibus , confeſtis albis , quibus uti fœminæ vetabantur ; cum tamen viris aut dormire ſine Melotis ,  
aut

aut comedere, nefas esset. Sed in urbibus etiam, Monasteria Virginum, eo tempore coeperunt ædificari: quod primò Romæ factum creditur; tum Alexandria, Antiochiæ, aliisque locis plurimis, tum occidentis, tum orientis Solis. Athanasius Magnus instituta edidit præclarissima, quibus urbanæ Virgines ad virtutem omnem, aptamque sexui disciplinam informarentur.

*De Monastica Disciplina progressu,  
Basili Magni operâ.*

269. **S** BASILIUS MAGNUS, vertente salutis anno 356, cum Liberius Ecclesiam, Constantias Imperium Orientis moderaretur, ipseque Basilius octavum supra vigesimum ageret ætatis annum, peregrinationem in Syriam, & Ægyptum suscepit. In patriam, eodem anno reversus, Monasticam disciplinam, quã ab Ægyptiis, Syrisque Monachis didicerat, in Ponti regionem intulit primus: exindè Monasterium extruxit apud Iborim, quæ parva erat civitas,

Cc

ad

ad ripas Iris fluminis ; propè què locū  
 Basilii familia pollens genere , atque  
 divitiis pradia possidebat amplissima .  
 Eo in Monasterio ( quod primū , credo ,  
 fuit Basilianorum Cœnobium ) socios,  
 alumnosque plurimos habere . cœpit :  
 quorum ipse curam suscipiens , Mo-  
 nachorum Pater evasit . Tum ut erat  
 scientiis , divinarumque litterarum ,  
 prudentiā magis omnibus præditus ,  
 præclaram Regulam , ac divina quæ-  
 dam instituta conscripsit , quibus ve-  
 terem , ac veluti agrestem Ægyptio-  
 rum Monachorum disciplinam , ad lō-  
 gè meliorem formam , magisque Re-  
 ligioni congruentem adduxit : cuius  
 rei causa Basilius , religiosorū Ordinum  
 author primus haberi solet . Inter Ba-  
 silii scripta *Ascetica* Hieronymus po-  
 suit , quo nomine , quas diximus Ba-  
 silii Regulas appellavit : tamen si non  
 defuerint , qui easdem Basilii Regu-  
 las , sive *Ascetica* illa , Eustathio Epi-  
 scopo Sebasteno , Ariano uequissimo ,  
 Basilii hosti acerbissimo , falso tribue-  
 rent . Postquàm Cæsareensem Epi-  
 scopatum , Basilius Magnus obtinuit ;  
 Monachorum curam Petro fratri , vi-  
 ro

ro-sanctissimo demādavir. Exindē verō  
 latius Basilii regula propagari cœpit &  
 primò in Cappadociam, Armeniam,  
 & partes reliquas Ponticæ regionis:  
 tñm Cœnobīa plurima Monachorum  
 per Syriam, Ægyptum, & Palesti-  
 nam, vel ab ipso Antonio, vel ab  
 Antonii discipulis instituta, priorem  
 suam disciplinam, non ita sanē adhuc  
 formatam, ad Basilianæ institutionis  
 normam composuerūt. Post verō Mo-  
 nachorum Cœnobīa, & societates ce-  
 lebriores, quotquot de novo extite-  
 runt per Orientem, aut etiam in Thra-  
 cia, in Græcia, in Illyrico, perque  
 Insulas Ægæi Maris: Sinaitæ, Ace-  
 mitæ, Diitæ: magna Laura S. Sabbæ  
 tot Sanctorum altrix & nutrix fœcun-  
 diſſima; Monasteria item Sanctorum  
 Euthymii, Charitonis, Theodosii  
 Cœnobiarchæ, atque alia propè in-  
 numerā, sub Basilii nomine atque Re-  
 gula militabant. Demūm volventi-  
 bus annis, prioribus institutis aut ex-  
 tinctis, aut obſcuratis, aut ad summā  
 paucitatem redactis; solum Basilii no-  
 men, universam Orientalium Mona-  
 chorum posteritatem obtinuit: ita

quidè̃m, ut quotquot nunc in Orientē te universo, iisque regionibus, quæ orientalis Ecclesię ritibus vivunt, Monachi existunt, *Basiliani* sint ferè omnes: felices admodum atque beati, si tanti Parentis integram custodirēt hereditatem; & ut nominis, ita fidei, atque virtutum hæredes forent.

270. Sed in Occidentem quoque, *Basilii Magni* institutio ac disciplina manavit; qua in re duplex fama est, & scriptorum opinio: Quidam putarunt, posterioribus sæculis id evenisse, atque *Basilianos Monachos*, ex Oriente in Occidentem, *Iconomachorum* tempestate fuisse primùm delatos. Alii contra & fortassè veriùs contendunt, cùm adhuc viveret *Basilius*, in Occidentem venisse; eandemq; deindè, in exitu quartè sęculi, diffusam latè fuisse, propagatamque per *Italiam* & *Galliam*, aliasque Regiones occidentales. In quibus Regionibus *Basilianę* stirpis propago generosissima radices egit feliciter: nam postea in orientis Solis plerisque partibus, Monachos etiam schisma corripuit; quod cùm *Basilianę* disciplinę, corrupta fide, animam

nam veluti extinxerit, quod superest, cadaver est. In Occidente verò Basilianos Monachos ea pestis non tetigit: quare apud hos fide integerrimos, tota Basilianæ institutionis manet hæreditas; floret Sanctitas; viget disciplina.

271 Illud etiam hic addendum censeo, Basilii Regulam, omnium primam, fuisse in jure scripto probatam; ob eamque rem, Religiosorum Ordinum primus, jure Basilianus habetur.

272. Sed eodem tempore, quo Basilii Magnus Monachorum Coenobiū apud Iborim fundavit, Virginiū quoque Monasterium, aliarumque Mulierum, apud eandem urbem, Emmelia Basilii Mater, atque Macrina soror extruxerunt: ibique primum Basiliana regula coli, observarique cepit à foeminis: quarum regimen Macrina præsertim suscepit, virilis animi ac sanctitatis foemina, quæ in eo Monasterio cum vidua matre vixit, atque obiit sanctissimè. Atque hæc satis de Monachorum progressu.

*De sacrorum Ritusum Instauratiōe.*

273. **E**O etiam tempore sacris rebus major quidam decor accessit : namque ritus illi, Christianæ Religionis, quos furiosa Ethnicorum Principum superstitio, & ingruentes undique persecutionum terrores, longè ablegaverant, eo ipso fuerunt tempore restituti : instaurati præterea, quos violaverat hæresis : explicati, qui penderent adhuc ancipites : alii etiã de novo, prout res ac tempora postulasent, auctoritate legitimâ instituti. Quæ omnia partim in Conciliis per Orientem tunc celebratis ; partim a præcipuis fiebant Ecclesiarum Præsulibus ; ubi earum rerum ordinandarum spatium daret Ariana tempestas. Tres præsertim ritus (nam de aliis dubitatur) à Nicænis Patribus ordinatos fuisse, certò novimus : Fixus omnibus ubique Ecclesiis, celebrandi Paschatis dies, juxta decretum Victoris Papæ, Statutum : (1) nè minus quàm à tribus Episcopis, Episcoporum fieret in posterum ordinatio. Decretum

tum (2) pariter, nè fideles, diebus Dominicis, aut Pentecostes genua, flecterent; sed stantes Deo vota persolverent. Alia etiam plura, quæ ad Religionem pertinent, iis fuisse temporibus per Orientem ordinata.

274. Sed illud imprimis memoriæ dignum puto, quod ad sacra mysteria majori cum ordine, ac majestate, celebranda, contulit Basilii Magnus: qui egregiâ operâ, intentoque studio, sacra, preces, mysteria, ceremonias, ac ritus, quæ antea certo minus ordine obibantur in Sacrificio Missæ, viâ & ratione ordinavit composuitque: Idemque protulit sacras illas Liturgias, quæ toto terrarum Orbe celeberrimæ habentur: quibus paulatim pars major orientalium Ecclesiarum, uti coepit: quibusque ad hunc etiam diem, certis anni diebus, tempore, ferè ~~magnarum jejuniorum~~ tempore, Ecclesia Græcica utitur; quin potius, ut verius dicam, eas exercet quotidie; nam quæ vulgò Chrysostomi vocatur, cujus est usus ferè quotidianus, ea sanè Basilii est ipsissima Liturgia, quibusdam dumtaxat in locis



ne fastidium debilioribus crearet , a Chrysostomo decurtata ; ob eamque solum causam , Chrysostomi dici solet .

275. Scribendum hic mihi foret de Ritibus , quibus eo tempore , Sacramenta, ejusq; generis alia , per Orientem solerent confici , quæve iis in rebus, variarum Ecclesiarum varietas, & consuetudo foret : verum ea operosa res est , & major , quàm hic pro merito tractari queat .



CAPUT



## CAPUT NONUM.

*De Orientalium ejus temporis Obsequio  
erga Romanam Sedem, deque  
Romana Sedis erga Orientales  
solicitudine.*

276



On sic ramus ro-  
bori adhæret ;  
nec tam arcte,  
humano capiti,  
membra cætera  
conjunguntur ,  
ut, per illa bea-

ta tempora , Ecclesia Orientalis ad-  
hærebat Romanæ Sedi. Omnium  
tunc Christi fidelium sive per Orien-  
tem , sive per Occidentem , una so-  
lùm erat societas , eâdemque fide  
coagmentata Communitas : eosque  
populos sive occidentis , sive orientis  
Solis, quos , interjectis locorum spa-  
tiis ,

tilis, natura dicunt, animorum sententia conjunctione Religio copulabat. Itaque ex veteri, divinoque instituto, eam officiorum religionem, atque vicissitudinem, hinc Romana Sedes, illinc Orientalium prestantissimi exercebant, quam inter Caput, & membra; inter Præpositum, & subjectos par est intercedere: Orientales in obsequio summo erant erga Romanam Sedem: vicissim Romana Sedes incredibilem Orientalium gerebat sollicitudinem. Ejus ego rei argumenta quædam hic indicabo: sed quàm brevissimè; copiosius de iisdem rebus in Polemica parte, subtiliusque scripturus. Hoc verò præsentì capite continentur ejusmodi: I. De obsequio Conciliorum orientalium, eo tempore congregatorum, erga Romanam Sedem. II. De obsequio Patriarchatus Alexandrini. III. De obsequio Patriarchatus Antiocheni. IV. De obsequio aliorum Episcoporum orientalium. V. De obsequio S. Gregorii Nazianzeni Theologi. VI. De obsequio S. Basilii Magni. VII. De obsequio Imperatorum, qui orienta-

le

de Imperio eo tempore administrarunt. VIII. De obsequio ipsorummet hæreticorum orientalium. Tum ad Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudinem gradum facientes, dicemus. I. De sollicitudine S. Silvestri Pontificis. II. De sollicitudine S. Julii Pont. III. De sollicitudine Liberii Pont. IV. demum de sollicitudine S. Damasi.

*De obsequio Conciliorum orientalium,  
eo tempore congregatorum erga  
Romanam Sedem.*

172. **N** I. CENAR imprimis magnæ Synodi hic est authoritas adhibenda: cujus præsertim Concilii Patres, præclarissima obsequii sui erga Romanam Sedem argumenta dederunt: namque primò ad nuntium Silvestri Pontificis, Romanæq; Sedis voluntati, imperioque (1) obsequentes ad id Concilium se contulerunt. Tum principem in ea Synodo locum, Osio, Vincentio, atque Vitoni, quod Silvestri Pontificis vices gererent, Patriarchis posthabitis, (2) tribuerunt: Osium (3) præsertim observantes v-

(1) Vide supra cap. 4. in 110. & infra in polem. dissertat. 1.

(2) Vide ibidem de fuga sua.

(3) Athanas. epistol. 2. Photius Biblioth. in Ge-lasius Cyprian &c. 8. ad Michael. Balgar. reg: vide infra in polem.

luti Concilii caput atque ductorem, eâ ducti religione, quod is, primus præcipuusque Silvestri Legatus, faciem veluti Romanæ Sedis, auctoritatemque secum tulerat in Orientem. Exinde cum sextum conderent canonem, eoque Patriarcharum cuilibet sua jura, suæque ditionis certos statuerent fines; de Romano tamen, inquirere ausi sunt nihil, contenti solum

(1) *Conc. Nicæni sextus Canon, ut recitatur in Cæcil. Chalcedonens. A. 451. 6. ult. V. 140 in Pontificis differt.*

illud pronuntiasse: (1) *Romana Ecclesia semper habuit Primatum: ἡ ἐκκλησία Ρώμης πάντων ἔχει τὰ πρωτεία*: existimarunt nimirum sapientissimi Patres supervacaneum fore, de illa Potestate quicquam decernere, quæ à Christo profecta est: eamque finibus describere ditionem, quam illimitatam veluti esse scirent, atque perpetuam. Hanc Patrum mentem affectus, ita scripsit Pontifex (2) Bonifacius: *Nicena Synodi non aliud præcepta testantur: adeo ut non aliquid super eâ ausa sit constituere, cum videret, nihil supra meritum suum posse conferri.*

(1) *Bonifac. Pont. ad Episcop. Thess. sal. velatus a Nicolao P. Epist. ad Michæ. Imp. tom. 2. Concil.*

278. Suum etiam in Romanam Sedem obsequium, cum præclarissima opinione conjunctum, declararunt

Ni-

Nicæni Patres, eo canone, qui in Arabica collectione (cujus (1) maxima est habendo ratio) est ordine trigessimus nonus: nam ejusmodi eo legitur in Canone: *Ita se habet ad omnes Archiepiscopos & Episcopos sui Patriarchatus Patriarcha, quemadmodum ad omnes Patriarchas se habet Episcopus Romæ, nempe ipsorum est caput, & primus omnium, quemadmodum erat Petrus, cui data est spiritualis potestas super omnes Principes Christianos, & super omnes ipsorum populos, tanquam Vicario Domini nostri Jesu Christi, & capiti universalis Ecclesiæ.* (1) vide in-ferius in Po-lemico parte differt. I.

Exacto demum (2) Concilio, eorum omnium, quæ statuerant, confirmationem à Romano Pontifice datis litteris petierunt. Ex quibus intelligi facile ac plane poterit, Nicænorum Patrum erga Romanam Sedem, quantum obsequium foret. (2) vide ibide

279. ALEXANDRINUM exinde Concilium quoddam, anno 339 initum est ab Episcopis Ægypti, aliarumque Provinciarum ditionis Alexandrinæ, ejus ineundi Concilii, ea Patribus uacæ causa extitit, quæ testimonium

(1) *Ex epist.  
Julii Pont.  
apud Athanas.  
Apol. 2. pag.  
mibi.*

pro (1) Athanasio synodicè adornarent, idque mitterent per Legatos ad Pontificem Julium, qui tunc de magno illo Alexandria Patriarcha, questionem Romæ agitabat: ipsumque orarent Pontificem ne quid gravius injuriam sanctum consuleret; nevé fidem Arianorum dolis, fictisque in Athanasium criminibus adhiberet. Quæ sanè in re, quantum in Romanam Sedem obsequii præ se tulerint ejus Alexandrini Concilii Episcopi Orientales, nemo est qui intelligat.

(2) *Vide cap.  
1. titulu. 31.*

· 275. SARDICENŒ Concilium anno 347 celebratum, in (2) maximo etiam fuit Romanæ Sedis obsequio: namque primò ejus Synodi Patres, Imperio Julii Pontificis, ex tot Provinciis, distictisque locis translati, Sardicam convenerunt, die ab eodem Pontifice constituta. Tunc in Legatos Romanæ Sedis, honores principes præcipuosque consulerunt. Exinde Julii sententiam, pro Athanasio, & Marcello, atque alijs orientalium Ecclesiarum Episcopis Romæ prolatam, sanctam & inviolabilem habuerunt, habendamque ab omibus decreverunt.

runt. Ad hæc supremum Judiciorum  
 arbitrium, quod Christus, per Petrum,  
 penes Romanam Sedem esse voluit, tri-  
 bus editis Canonibus (1) asseruerunt, (1) Comp. 3.  
4-5.  
 obviam euntes (2) Arianorum auda-  
 cia, qui Julii Pontificis imperium, (2) Vide cap.  
1. n. 32. cap.  
2. num. 83.  
cap. 5. num.  
321.  
 eos Romam in questionem vocantis,  
 primò tergiversando, mox aperte re-  
 pugnano, violaverant. Absolutà de-  
 nique Synodo, ad eundem Julium de-  
 detunt (3) epistolam honoris, obse-  
 quique plenam: cujus epistolæ eam (3) Epist.  
Concil. Sar-  
dicens. ad Ju-  
lium P. apud  
S. Hilar. in  
fragm. lib. 3.  
pag. 15. 16.  
17. & 18.  
1. Concilio.  
 huc particulam transferendam putavi,  
 quæ, non ita post initium posita, est  
 hujusmodi: *Hoc enim optimum & val-*  
*de congruentissimum esse videbitur, si*  
*ad caput, idest ad Petri Apostoli Se-*  
*dem, de singulis quibusque Provinciis,*  
*domini referant Sacerdotes.* Quæ om-  
 nia palàm faciunt, Sardicensis Con-  
 cilio, de Romana Sede quanta foret  
 opinio; quantoque simul obsequio  
 eam Sedem coluerit & observaverit,  
 276. ALEXANDRINUM Concilium  
 aliud, salutis anno 362. initum est;  
 cum Liberius Ecclesiam regeret; Im-  
 periumque premeret Apostata Julia-  
 nus: ejus Concilii obsequium erga  
 Ro-



(1) *Aldinuf.*  
*rescript. ad*  
*Liber. quod*  
*debat inCon-*  
*cil. Nican. 2*  
*ad. 1. Nic-*  
*tenym: ad-*  
*vers. Lucifer.*  
*tom. 2.*

Romanam Sedem inde percipitur: tūm quod actorum suorū confirmationem à Liberio Pontifice (1) postulaverit: tūm quod Paulini Antiochēsiū Episcopi ordinationem à Romanæ Sedis authoritate proficiscentem, ratam habendam, atque inviolabilem duxerit: dederitque litteras ad Antiochenos, civili schismate distractos, ut Paulino Episcopo sese adjungerēt: *coaptantes vos interim dilecto nostro Paulino, ejusque sociis.*

*Basilii epist.*  
 74.

282. TYANENSIS quoque Synodus in Cappadocia, reparata salutis anno 365 celebrata, splendidum suæ in Romanam Sedem obediētiæ præstitit documentum: nam ad simplicem Liberii Pontificis nūtum, ejusdemque litteris obsecuta Eustathium restituit, Episcopum Sebastenum, hominem cœteroqui suspectum in Oriente, atque in duobus Cōciliis orientalibus exautoratum, Constantinopoli videlicet ac Melitinæ. Rem his (1) prosequitur Basilii: *Episcopatu dejectus (Eustathius) propterea quod in Melitina Synodu depositus esset, viam sibi ipsi, per quam resisteretur, excogitavit: eam*  
*vide-*

videlicet , ut ad vos ( ad Romanam , nempè Sedem ) proficisceretur . Quæ vero sint illi à Beatissimo Episcopo Libe-  
rio proposita , & ad quæ consenserit no-  
his clàm est ; nisi quod epistolam attulit  
per quam restitueretur : eam ubi Tyane  
Synodo exhibuit, in suū locum restitutus  
est καὶ οὕτως ἀπελαθεῖς τῇ ἐπισκοπῇ, διὰ τὸ  
ἐν Μελιτινῇ, προκαθῆναι , ὁδὸν ἑαυτῷ τῇ  
ἀποκαταστάσει ἐπιτόκῃ , τὴν ὡς ὑμᾶς  
ἄφικται . καὶ τίνα μὲν εἰς τὴν ἀπὸ προτετάθη αὐτῷ  
παρὰ τὴν μακαριωτάτου ἐπισκόπου Λιβερίου  
τίνα δὲ ἂν αὐτὸς σπένδῃτο , ἀγνοῦμεν . πλὴν  
ὅτι ἐπιστολὴν ἐκόμισεν ἀποκαθίστασαν αὐ-  
τὸν ὡς ἐπιδείξας τῇ καὶ Τύανᾳ σπένδῃ ἀ-  
ποκαθέσθαι τῇ τοπῇ .

283. ALEXANDRINA item alia, Atha-  
nasia operâ , anno 368 celebrata Sy-  
nodus, in Romanam Sedem obsequen-  
tissima fuit : namque ob eam solū  
rem, ejus Concilii Patres, Athanasio  
duce , convenerunt, ut (1) Pontifici  
Damaso, quod Ursacium, atque Va-  
lentem solemni judicio damnasset, sy-  
nodicè gratias agerent : simulque il-  
lum rogarent , ut Auxentium quoque  
famosissimum Arianum, & Mediola-  
nensis Episcopatus invasorem, senten-

(1) Athanas.  
ad Afr. Theod.  
lib. 2. cap. 27.  
Vide cap. 5.  
huius libelli  
num. 128.

418 SPECIMEN ORIENT. ECCLES.  
tā notaret, usurpatāque Sede mo-  
veret.

484. ANTIOCHENUM demum Conci-  
lium anno 379, nono mense à Basilii  
obitu initum, fidei regulam, sive  
anathematismos à S. Damaso missos,  
summa Patrum consensione recepit &  
obsignavit: aliaque præterea, singu-  
laris in Romanā Sedem obsequii, præ-  
stitit argumenta. Verum de obsequio  
Conciliorum orientalium satis pro  
loco diximus: plura de his, in Pole-  
mica parte, ex instituto dicemus.

*De obsequio Patriarchatus Alexan-  
drini erga Romanam Sedem.*

285. **Q**UAMVIS ex his, quæ de  
tribus Alexandrinis Con-  
ciliis nuper memoravi,  
eximium Alexandrini Patriarchatus  
obsequium erga Romanam Sedem,  
perspectum satis, exploratumque om-  
nibus fore putem; ea tamen non vi-  
dentur exempla observantiae præte-  
renda, quæ Romanis Pontificibus,  
primò Alexander, deinde Athana-  
sius Magnus, postea Petrus Episcopi  
Ale-

Alexandrini, virique summi; ac memorabiles præstiterunt: nam & multa sunt ea exempla, & longè præclarissima; & Alexandrinæ ditionis obsequium in eandem Romanam Sedem, declarant maximè.

286. S. quidem Alexander Alexandrinus Patriarcha, sub annū 320, Arii causam ad Silvestrum Pontificem detulit per epistolam: cumque antea, ut Judicis ordinarii partes expleret, suorum Episcoporum Concilium convocasset Alexandriam, eoque in Concilio, hæresiarcam cum sociis aliquos expunxisset ab societate fidelium, de his omnibus eidem Pontifici reddidit rationem: *manent litteræ* (ita scripsit ad Constantium Imperatorem Liborius (1) Papa) *Alexandri Episcopi, olim ad Silvestrum sanctæ memorie, destinata, quibus significat, ante ordinationem Athanasii, undecim tantum Presbyteros, quam etiam Diaconos, quod Arii hæresim sequerentur, se hæc celsè eiecisse.*

(1) Liberii Epistola ad Constantium, in Bibliotheca Patrum t. 9.

287. Tum tantum Offio tribuit, qui cum vicaria Silvestri Pontificis potestate, venerat Alexandriam, ut e. l. l.

D. d. 2. gato,

gato, suam veluti ditionem, summū obsequii religione submiserit. Itaque Osus ejus Patriarchatus Episcopos in Concilium vocavit: idq; Concilium Alexandriæ fieri jussit: principemque juris ac dignitatis locum in eadem Synodo tulit: seditque ibi Dux veluti & Pater & Judex, Alexandro Patriarcha posthabito: hujus in Arianos latam sententiam, iterum in quæstionem vocavit: aliaque ejus generis arbitria plurima fecit. Qui vero Romæ Sedis Legato tam religiosa jura tribuerit, hujus animo quantum federet obsequium, nemo non viderit.

288. Sed quid de Athanasio Magno dicemus! hic, ille fuit omnium clarissimus Alexandriæ Patriarcha, qui nutu imperioque Julii Pontificis, bis Romam ex Ægypto convolvavit: qui ad Tribunal Romæ Sedis stetit veluti reus, in quæstionemque vocatus. Hic cum accularetur ab Arianis, Romæ judicium subiit: cum a Romano Episcopo citaretur; comparuit: cum postularetur, causam dixit: cum absolveretur, sedem dignitatemque recepit. *Neque sponse* (inquit Julius de

de (1) Athanasio). *sed litteris nostris ad iudicium vocatus comparuit, quem admodum vos per litteras citavimus:* καὶ ὅτι οὐκ ἀπ' αὐτοῦ ἐλήλυθεν, ἀλλὰ κληθεὶς, ἔλαβον χάριματά παρ' ἡμῶν, καὶ δάπνη, καὶ οὖν ἐχέσαμεν. Neque ego, inquit (2) Athanasius, *amplius iudicio indigeo, iudicatus enim sum non semel, & iterum, sed saepius:* primò in postea Provincia, cùm ad id coissent propemodum centum Episcopi; Secundò Roma accusante Eusebio, & nobis, & illis comparantibus. Ὁρῶ. Οὐκ ἔτι ὅτι κρίσις δοῖται τῇ καὶ ἡμᾶς. κέκεται ὅτι οὐχ ἅπασι οὐδὲ δυνάτεον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ κίς. πρώτον μὲν ἐν τῇ ἡμετέρα χώρῃ. συναγομένην ὑπὸ ἐπισκόπων ἐγγύς ἐκτον. δεύτερον ὅτι ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ ἄλλοις ἐπισκόποις. καὶ ἀλλοθιῶν αὐτῶν τε, καὶ ἡμῶν, ἔσυναχθέντων ἐπιεκόπων πάντες, πλείονες προήκοοντες. Verùm de his omnibus in Polemicis disputandum est; hinc interim heterodoxus Orientalis, obsequium erga Romanam Sedem, ab Athanasio Magno discere incipiat.

(1) Iulius P.  
Ep. ad Arian.  
apud Athanas.  
Apolog. 2.

(2) Athanas.  
Apolog. 2.

- 289. Athanasio, successit Petrus hic etiam Alexandria Patriarcha Se-  
de sua pulsus, cùm Lucius ille Arian-

(1) *Nazianzen-*  
*or. 23. in*  
*laud. Hieron.*  
*reg. mibi 418*  
*sub finem.*

notum sceleratissimus, per eades, & sanguinem irruisset ad Episcopatus Alexandrini rapinam, sese recepit in Sinum Romanæ Sedis: Cui (verbis utor Theologi (1) Nazianzeni) inhumanitatis hujusce signa fugitivus Antistes publice spectanda proposuit; qua ratione & pro cadaveribus, cruentas vestes Ecclesiæ Romanæ protulit, ac per tacitam accusationem omnibus lætynas exposcit: ut calamitatis magnitudinem in oculis & aspectu defigeret; atque auxilium parvisceretur, quomodo admodum etiam notum esse scimus.

ἢ τὰ σύμβολα τῆς πορείας ὁ θυγὰς ἐφύε  
 εὐδαιμόνιοι. τίνα ἔσπου; ἀνδραγὰς τῇ  
 ἐκκλησίᾳ Ρωμαίων, ἀντὶ τοῦ μακροῦ, τὴν  
 ἡμαρτάνω ἐφ' ᾧ, καὶ μὴ πάντοτε δά-  
 κρυα ἔξ τῆς σιωπῆς κατηγορίας, ἵνα καὶ  
 παραστή τὸ πάθος, ὃ τῷ ἀνδρὶ ἐπί-  
 πορευε λάβη. ἄσπερ οὖν καὶ εὐαγγελίῳ  
 ἐγγράμην.

390. Damasus verò tunc temporis  
 Romæ Pontifex, Petrum Alexandri-  
 num cum litteris dimisit in Orientem;  
 quibus historicis, Orientales in Fide Ho-  
 monisij, & Petrum in suo gradu, in  
 Pontifex confirmabat: hincque iterum  
 litte-

litteris recreatus atq; confusus Alexan-  
driæ Populus Lucio ejecto, Petrum ut  
Romana Sedes edixerat, in Sede iterum  
collocavit: quorum omnium certissima  
est & explorata fides in veteribus  
monumentis. *Per idem tempus* (tradit  
(1) Socrates) *simulatque Valens Imperator*  
*Antiochiâ decesserat; omnes qui* (1) *Secret. l.*  
*ubique persecutionis tempestate jacta-* *4. cap. 37.*  
*bantur, & Alexandria potissimum;* *editionis Pa-*  
*magnopere recreati fuerant; propterea* *rifens. anni*  
*quod Petrus, Româ cum litteris Damasci* *1544.*  
*Episcopi Romani eò reversus erat, quâ*  
*quidem littera, & Hierosolymis fideles*  
*confirmabant, & Petri creatione. Popu-*  
*lus igitur illis confusus expellit Lucium,*  
*Petri autem in ejus locum introducit.* *ἢ τὸν καιρὸν τοῦτον τοῦ Βασιλέως οὐκ ἔλθοντος*  
*ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀναχωρήσαντος ἀπερρώε-*  
*σιν τοὶ οἰκονομίαι ἐλαυνόμενοι, καὶ μάλιστα*  
*οἱ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Πίστου πρὸς ἐπαρτί-*  
*λθοντος ἀπὸ τῆς Ρώμης, μετὰ γραμμάτων*  
*Δαμασκού τοῦ Ρώμης ἐπισκόπου βιβαιοῦν-*  
*των ἢ τοῦ ὁμοουσίου πίστεως, καὶ ἢ τοῦ Πίστου*  
*κατὰ τὰς αἰτίας. ἀναθαρσύνοντας αὐτὸν ὁ λαὸς, καὶ*  
*μὴν λαύκην ἐξελαύνουσιν, ἀντιτάσσουσι ἢ*  
*τὸν Πίστον. Eadem* (2) *Sozomenus atq;* (2) *Sozomenus*  
*historici passim memorie produnt: ex* *l. 6. cap. 39.*  
*cinsd. edition.*



quibus intelligere demùm poterit lector orientalis , quàm religiosè Alexandria Civitas atque ditio à Romanæ Sedis authoritatē, arbitrioque penderit .

*De Obsequio Patriarchatus Antiocheni  
erga Romanam Sedem .*

291. **C**Um plurima sint , quæ de Antiochenæ Ditionis in Romanam Sedem observantia , obsequioque dici possent : ex multis tamen pauca quædam mihi sumpsi , quæ huc adducerem ; tùm quod reliqua ejus generis sunt , quæ nequeunt brevitate comprehendi , multumque habent operis atque negotii , & polemicæ disputationis omninò esse videntur : tùm quòd in iis paucis quæ sunt in manu , tantum inest ponderis ac momenti , ut inde satis præclarum specimen capi possit ejus obsequii , quo tunc Romanos Pontifices prosequebatur Patriarchatus Antiochenus .

292. Itaque ( ut ab ipsamet Antiochena urbe ducam exordium ) quotquot , ab exilio Magni Eustathii , Episcopi

scopi Antiocheni , usque ad Concilium Constantinopolitanum generale secundum, hoc est ab anno propè 330, ad annum usque 381, Christiani extiterunt Antiochiæ , distracti omnes erant in partes tres . Prima (1) & fortè numerosior hæreticorum erat : Altera eorum catholicorum , qui cum Eusebianis communicabant, atque ab iisdem, sacro fonte Baptismatis exiebantur : Tertia denique pars eo catholicorum genere continebatur , qui vocabantur Eustathiani: quique in in umbrâ quidem Arianismi exhorrescentes , cum neutra parte commercium ullum habebant Ecclesiasticæ societatis . Omnes verò hujuscemodi partes christianorum Antiochenisum , in Romanam Sedem , velut in apicem Religionis ac potestatis , conjectos oculos habebant : de hæreticis postea dicemus : Eustathianorum tunc obsequium apparuit maximè , cum Lucifer Calaritanus Romani Pontificis in Oriente Legatus, Paulinum Antiochiæ Patriarcham constituit , ejusdem Pontificis munitus auctoritate : nam sic ab eo tempore, Paulino Eustathiani

(1) Repere in  
p. 2. num.  
95. & seq.

thiani adhererunt; ut exinde nulla vi, & ratione distrahi ab illo potuerint. Ipsius verò Paulini animus, in quanto Romanæ Sedis versaretur obsequio, neminem præterit, qui aut Damasi legerit ad illum datas epistolas, aut orientalium historiam rerum eo tempore gestarum degustaverit. Vide quæ diximus secundo Capite numero 96.

193. Pars altera catholicorum Antiochenſium, cùm alium, à Paulino, Episcopum Antiochiæ, Meletium nomine, virum certè sanctissimum, suffragio tamen ordinatum Arianorum, impensius coleret; nec ut, eo abdicato, sese ad Paulinum conferret induci posset, Romanum Pontificem Damasum perpetuis precibus (in quo vis fuit obsequi non modica) sollicitavit, datis frequentius litteris, adornatisque non semel legationibus, ut Meletii ordinationem autoritate sua consolidaret, confirmaretque; atque se sineret sub eo Episcopo quietè vivere. (1) Qua de re Basilii, Nazianzenus, Epiphanius, & historici passim scripserunt plerumque. Meletius quoque

(1) *Vide cap. pat. 2. sub finem. num. 95. 96.*

quoque earum partium Episcopus, Romanam Sedem observavit religiosè, nec semel litteras (Basilio teste) dedit ad Damasum, & aliquot etiam ad eundem adornavit legationes, quò afflictiis orientalis Ecclesie rebus, à Romana Sede nancisceretur auxilium. Itaque utraque Antiochenorum catholicorum pars, & geminus earum partium Episcopus Meletius, atque Paulinus, tametsi genus quoddam inter illas civilis schismatis intercederet, observantiam tamen Romanæ Sedis, inviolabilem, & communem habebant.

284. Univerſus deinde Patriarchatus Antiochenus, in causa Vitalis Apollinaristæ, tria præclarissima obsequii sui in Romanum Pontificem præstitit documenta. Namque primò hominem illum orientalem, apud Damasum Pontificem, ejus Patriarchatus Episcopi, Ecclesieque, accusarunt, quò pestem Apollinaris propagaret Antiochiæ. Iterum Vitalem eundem Romam redeuntem (quò se contulerat, ut se defenderet) idem communionem illicò receperunt, obsequen-

sequentes Damasi litteris, quas homo ille fraudulentus simulatione sanæ mentis, ac dolo malo ab eo Pontifice subripuerat. Tertiò demùm, Vitalem ipsum à Damaso postea detectū atque damnatum, abdicarunt. Igitur Patriarchatus Antiochenus, in rebus religionis gravissimis, nūtum; arbitriumque Romanę Sedis religiosè observabat. Factum ejusmodi de Vitali Apollinaris sectatore, à Gregorio Theologo, ejusque Theologi expositore Elia Gretensi, ab Theodoro & Socrate memoriæ proditur.

295. Sed Antiochenę ditionis obsequium ab ea magis epistola percipi potuisset, quàm ejusdem ditionis Episcopi eo tempore dederunt ad Damasum, ut Timotheum quendam Antiochenum, Apollinaris discipulum, Apostolica potestate proscriberet, sententiâque notaret: verùm illam epistolam; aut injuria temporis, aut, quod potius crediderim, nostrorum hostium intercepit invidia: nihilominus eâ jacturam aliquomodo compensavit (1) Theodorus, qui Damasi rescriptum ad eas litteras posteritasti man-

(1) *Theodor. hystor. Eccles. lib. 5. cap. 10. initio.*

mandavit. : nam ex iis quæ rescribit Damascus, eorum conjectura faciliè capitur, quæ ad Damasum Orientales illi antea scripssissent. Igitur geminam ejus rescripti particulâ hîc considerandam propono lectoris animo ; quæ in rem præsentem facere videtur plurimum.

296. Prior particula, unde initium sumit responsio Damasci, est hujuscemodi : *Quod debitam sedi Apostolicæ reverentiam exhibet charitas vestra, vobis ipsis plurimum præstatis, Filij honoratissimi. Etenim, etsi præcipua sint in ea Sancta Ecclesia, in qua Sanctus Apostolus sedens ostendit, quomodo nobis tractanda sint gubernacula quæ suscepimus, honore tamen isto inferiores nos esse consistemus.* ὅτι τῇ ἀποστολικῇ καθέσει τὴν ὀφειλομένην αἰδῶν ἢ ἀγάπην ὑμῶν ἀπονέμει, ἑαυτοῖς τὸ πλεῖστον παρέχεται ὑοὶ τιμωίῃ τοι. Ἐν ᾧ εἰς τὰ μέγιστα ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ὡς ὁ ἅγιος ἀπόστολος καθιζόμενος ἐδίδασκε πῶς προσήκει ἡμᾶς τοὺς οἰακας ἰδεύειν, οὓς ἀνεδέχάμεθα, ὅμως ὁμολογοῦμεν ἑαυτοὺς ἐλάττονας εἶναι τῇ τιμῇ. Neminem sanè puto fore tam cœcū, quin videat, eas orientalium litteras, quibus in hanc sententiam rescribit Damascus

masus obsequii plenas fuisse.

297. Altera hæc est Apostolici scripti particula: *quid ergo Timothei abdicationem à me denuò requiritis, qui & hic iudicio Sedis Apostolica, præsen- te Petro Alexandrina Urbis Episcopo, abdicatus est, una cum Magistro suo Apollinare* ἢ τί τοίνυν πάλιν παρίμου ξυτάτε & καθάριστον Τιμοθέου, ὅς καὶ ἐκείνῳ κρίσει & ἀποστολικῆς καθέδου ρας παρόντος καὶ Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου & Ἀλεξανδρίνου πόλεως, καθήρηθη ὅρα καὶ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ ἀπολινοῦντες. Ex quo intelligimus, aduersus Timotheum, ab Episcopis ditionis Antiochenæ, Romanæ Sedis auctoritatem fuisse quesitam. Quæ antem alia Religio, eos Episcopos, cum ejus generis postularis, ab Orientis extremo impolis Romam, nisi vis obsequii & potestatis opinio? Atque hæc satis de obsequio Patriarchatus Antiocheni.

*De Obsequio aliorum ejus temporis ;  
Episcoporum orientalium erga  
Romanam Sedem .*

298. **D**E obsequio Alexandri , Athanasii , ac Petri Episcoporum Alexandriae ; tunc Meletii , ac Paulini Patriarcharum Antiochen-  
sium ; plurimumque præterea utriusque  
ditionis Episcoporum , hæcenus pro  
loco ac brevitate diximus ; reliquum  
est , ut de quibusdam aliis pauca scri-  
bamus .

299. Sub annum 341. S. Paulus  
Constantinopolitanus Episcopus , Sā-  
ctus Lucius Andrianopolis , S. Ascle-  
pas Gaza , atque Marcellus Ancyrae ,  
cū ab Eusebianis diu paterentur , &  
sua quisque Sede foret exturbatus ,  
Roam omnes , post Magnum Atha-  
nasium confugerunt : ut solatium ca-  
tholicæ Societatis , justitiæque reme-  
dium , ab ea poscerent Sede , in qua  
scirent , summam esse Religionis in-  
tegritatem , cum suprema Judiciorum  
potestate conjunctam . Tūc ejusdem  
Sedis , equo animo subire judicium , &  
Pontifice Julio , solempni ritu , & con-  
vq-



vocatâ etiam Synodo celebratum ;  
 eoque quisque fuit absolutus iudicio ,  
 ac restitutus in Sedem suam . Socratis  
 de hac re testimonium producere non  
 gravabor : Eodem (1) tempore , Paulus  
 Episcopus Constantinopolis , Asclepas  
 Gaza, Marcellus Ancyra Minoris Ga-  
 latiae , & Lucius Adrianopolis , alii ob  
 aliam causam accusati, & Ecclesiis suis  
 electi, Romæ in urbe regnante conve-  
 niunt . Julium Romanum Episcopum de-  
 rebus suis certiores faciunt . Ille verò,  
 quoniam Ecclesia Romana authorita-  
 tem habet, eos in Orientem remisit, mu-  
 nitos litteris suis, liberrimè scriptis ,  
 suum cuique locum restituens ; & eos ,  
 qui temerè illos abdicarant ; graviter  
 reprehendens . Illi Româ decedentes ,  
 Episcopi Iulii litteris confissi, ad suas  
 ipsorum Ecclesias redeunt : Litteras ad  
 quos scriptæ erant , mittunt . Κατ'  
 αὐτὸν καὶ Παῦλος ὁ ἐκωνσταντίνου πόλεως  
 καὶ ἀσκληπᾶς γάζης . Ἐ μάρκελλος ἀγ-  
 κύρας ἐ μικρᾶς γαλατίας . καὶ λυκίος ἀν-  
 δριανουπόλεως , ἄλλος δὲ ἄλλο κατηγορεθέν-  
 τες , Ἐ τῶν ἐκκλησιῶν ἐξελαθέντες , ἐν τῇ  
 βασιλευσούτῃ ρώμῃ ἐτύρισκον . γνωρίζουσιν  
 ἐν τῇ ἐπισκόπῳ ρώμης ἰουλίῳ τὰ καὶ  
 ἑαυτοὺς

(1) Socrat. l.  
 2. cap. 11.  
 edition. g. l.  
 Colonia Allo-  
 brog. Editio-  
 nis vero g.  
 Parisiens. an.  
 1544. cap. 15  
 pag. 105.

ἐαυτοὺς ὅς ἄτε προνόμια τ' ὡς Ρώμῃ ἐκκλη-  
σίας ἐχούσης παρρησιαστικοῖς θεάγματιν  
ἐν χύρῳ αὐτοῦς, καὶ ἐπὶ τ' ἀνατολίῳ ἐπι-  
στειλῇ τ' οἰκεῖον ἐκάστη τόπον ἀποδιδούς, καὶ  
παθαπτόμενος ἢ προπετῶς καθελόντων  
αὐτοῦς. οἱ δ' ἀναζεύξαντες ἐκ τ' ρώμης, καὶ  
τοῖς τύποις τοῦ ἐπισκόπου ἰουλίου θαρρόμεν-  
τες τάς τε ἑαυτῶν ἐκκλησίας καὶ λαμβάνου-  
σι, ὡς ἐπιστολὰς πρὸς οὓς ἐγράφησαν  
διαπέμπον. In eandem Sententiam  
scribunt (1) Sozomenus, & (2) Nice-  
phorus.

300. Idem obsequii genus Roma-  
no Pontifici exhibuerunt, quædam  
aliæ orientalium Episcoporum ac Pre-  
sbyterorum multitudines ex Thracia,  
Cælesyria, Phœnicia, & Palæstina: qui  
Arianæ tempestatis vi acti, in portum  
sele receperunt Romanæ Sedis. Ibiq;  
in judicio, à Julio Papa cōstituto, cau-  
sam dixerunt; optatamq; sententiám,  
qua restituerentur, retulerunt. *Non  
enim solùm* (inquit Pontifex (3) Julius)  
*ex parte Athanasii, atque Marcelli*  
*Episcopi huc venerunt, cum querimo-*  
*niis de illatis iniuriis, sed & plurimi*  
*alii Episcopi ex Thracia, Cælesyria,*  
*Phœnicia, Palæstina: Presbyteri item*

(1) Sozomen.  
G. edit. Pari-  
sienf. 1544.  
τομ. γ. κ' θ  
ἰνίσιο.

(2) Nicephor.  
Callist. bist.  
lib. 9. cap. 8.  
initio edidit.  
Parisiens. an-  
ni 1630.

Epist. ad O-  
rigen. apud  
Athanas. apol  
2. pag. mibi.  
584.

· non pauci ; partim ex Alexandria, partim aliunde . Ου γὰρ μόνοι οἱ περὶ Ἀλεξανδρί-  
σιον , καὶ μαρκεῖλλον ἐπίσκοποι ἐληλάθουσιν  
ἐνταῦθα ἀπαιτῶμενοι κατ' αὐτῶν ἀδικίαν γε-  
γενῆσθαι , ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἄλλοι ἐπίσκοποι  
ἐκ τῆς Θράκης ἀπὸ κοίτης τυρίας , ἀπὸ φον-  
είκης & παλαιστίνης , καὶ πρεσβύτεροι μὲν  
οὐκ ὀλίγοι ἄλλοι ὅ τινες ἀπὸ Ἀλῶν ἀνδρείας  
καὶ ἄλλοι ὅς ἄλλων μαρῶν .

Alias quoque multitudines Episco-  
porum sub Liberio Pontifice, alias sub  
Damaso , Primæ Sedis reverentia ,  
atque religio deduxit Romam : ve-  
rùm ut omnia hic proponamus , nec  
locus postulat , neque brevitas finit .

*Obsequium S. Gregorii Theologi .*

301. **T**Ria solùm indicabo de Na-  
zianzeno Theologo , quæ  
ipsius in Romanam Sedem obsequium  
testatum nobis faciant .

Primum est , quòd cum Apollina-  
ristæ falsò vulgassent , se à Pontifice  
Damaso in occidentali quadam , hoc  
est Romana Synodo fuisse receptos ,  
statim se acquieturum , Theologus e-  
dixit , modò quòd de Damaso dictita-  
sent ,

sent, facerent exploratum. En tibi Nazianzeni verba. *Ad quam indignitatem, illud etiam accedit, quod ab occidentali Synodo, sese, ut audio, susceptos esse aiunt, à qua prius condemnati sunt, ut cuiusvis est exploratum. At quidem si vel nunc, vel ante suscepti sunt, qui Apollinaris placita sectantur, hoc ostendant, & nos acquiescimus. Per spicuum enim erit, eos ut recta doctrina assentientes, susceptos fuisse, nec enim aliter (N. B.) se res habere potest, si hoc consecuti sunt.* Οὐ μόνον ὅ ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ δυνάμει συνόδου δεδέχθαι φασὶν ὡς πυνθάνομαι ἐν ἡμετέροις πρὸς τὸν ἀποστόλῃ καὶ πρὸς τὸν πᾶσι ἐν ἡμετέροις. οἱ μὲν οὖν ἐδέχθησαν ἡ καὶ ἡ πρότερον ἐν τῇ Ἀπολλινάριου φροσύνης, πῶς τοῦ δὲ ἀποστόλου, καὶ ἡμεῖς ἐδέχθημεν. δὴλον ὅτι τῇ ὁρῇ λόγῳ συνδέονται. οἱ μὲν γὰρ ἐδέχθησαν ἀλλήλους, καὶ τὴν αὐτὴν πυνθάνομαι.

Alterum (1) est quod Vitalem, quæ non ita pridem memoravimus, Damaso, probante, probaverit, Damaso repudiante, repudiaverit: regum iam, ductumque Romanæ Sedis, summa religione secutus.

(1) Nazianz. Epist. 2. ad Cledon. Elias Cretens. in exposition. eiusd. Epist.

Tertium denique est: quod cum

Constantinopolitanam administrare Ecclesiam, tanto studio, tantâque animi contentione pro dignitate Romanæ Sedis, in Paulino tuendo, steterit; ut incredibilem quorundâ Orientalium in se invidiam concitaverit, ejusque rei causâ Constantinopolitano se abdicaverit Episcopatu. Vide quæ hac de re uberius diximus ad calcem secundi Capituli.

*Obsequium S. Basilii Magni erga  
Romanam Sedem.*

302. **M**AGNUS BASILIUS, annos amplius quadraginta vitam vixit aut privatam, aut solitariam. Anno deinde septuagesimo supra trecentesium Cæsareæ fuit renunciatus Episcopus, publicæque admotus utilitati. Tunc verò illius in Romanam Sedem obsequiû, velut ex umbraculis in Solē pulveremque processit. Novem annos gessit Episcopatum; quo spatio temporis, incredibile memoratu est, quot ejus obsequii documenta & quam preclara exhibuerit: pleraque nos in Polemicam disputationem reii-  
cimus:

oimus: quædam hic pauca tangemus  
cursum. Duo proferemus loca ex Epi-  
stola 52: tria ex Epistola 70: quinque  
demum ex Epistola 74.

*Proponitur duplex Basilii locus  
ex Epistola 52.*

303. **E** Pistola hæc quinquagesima  
secunda, à Basilio est ad  
Athanasium missa per Dorotheum,  
quendam Diaconum Antiochiæ: to-  
taque in consultatione versatur, quâ  
tandem viâ & ratione afflictis orienta-  
lis Ecclesiæ rebus consuli possit. In  
medio loco ejus Epistolæ hæc ipsa Ba-  
silii verba leguntur: *Visum porro no-  
bis est consentaneum, scribere ad Epi-  
scopum Romanum, ut loca ista visitet,  
& sententiam pronuntiet: ut quia diffi-  
cile est mittere inde aliquos communi  
& Synodica facultate; ipse autoritate  
sua rem conficiat, eligatque viros, qui  
via ferendis laboribus sint pares; atque  
ad id etiam idonei, ut mansuetudine,  
ingeniique facilitate, eos, qui distorti  
& obliqui apud nos sunt corrigant; apertè  
ac dispensatè sermonem astemperan-*

E e 3                      tes;

tes ; quique secum alia ferant Avimi-  
pensis Concilii , ut ea rescinderent , quae  
illic per vim & violentiam gesta sunt .  
Et hoc nemine sciente , absque strepitu ,  
tacite , per mare ad eos , qui hic sunt  
vadunt , ne qui patris inimici adventum  
ipsorum praesentiscant . Ερῶν ἡ μὲν ἀ-  
κόλουθον ἐπισεῖλαι πρὸ ἐπισκόπων Ρώμης ἐ-  
πισκέψασθαι καὶ ἐπαυδα , καὶ δοῦναι γνώ-  
μην . ἵνα ἐπεὶ δὴ ἀπὸ κοινοῦ καὶ συνωδικῶς δό-  
γματος ἀποσταλῶναι τινὰς δύσκολον ἔβ-  
εθην ; αὐτὸν αὐθεντῶσαι περὶ τὸ ἀρχιμακρί-  
ξάμενον ἄνδρας ἱκανοὺς μὴ ὁδοπορίας πό-  
τους διωγχεῖν , ἱκανὸς ἢ ἀφρόντι καὶ ἀπο-  
νοία ἡδους τοὺς ἐσθλουργοὺς ἔβ-  
παρ ἡμῖν . ἐκπαύσας ἢ ἐοικονομικῶς κα-  
χρημένους πρὸ λόγῳ , καὶ πάντῃ ἔχοντες μεθ-  
ἑαυτῶν καὶ ἐν Λαίμην πτωχεύματα , ἐπὶ  
λύσει τῶν καὶ ἀνάγκην ἐκεῖ γενομένων . καὶ  
τοῦτο μηδενὸς εἰδότης ἀφορητὶ καὶ θαλάσσης  
ἐπιστῆναι τοῖς φθι , καὶ ἐν τῷ φθάσαι ἢ αἰσ-  
θεῖσιν τῶν ἐχθρῶν ἢ εἰρῶν .

304. Huic proximè adhaeret locus  
alter ; qui est ejusmodi : *Quaritur  
autem , & hoc a nonnullis illic ; ut &  
nobis ipsis videatur necessarium , ut Mar-  
cilli expositum illi cum viderint , tan-  
quam nunciam & proxiam & suam*  
alic-

*αὐτὴν ἀποκτερίνῃ. Ζητεῖται ὅμως καὶ παρὰ τινων τῶν ἐσπένδων, ἀναγκαίως, ὡς καὶ αὐτοῖς ἡμῖν κατὰδείναι, τὸ τὸν Μαρκελλαν αἵρεσιν αὐτοῦς ὡς χαλεπὴν ἐβλαβεράν, καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν πίστιν ἀποδοῦναι ἔχουσιν, ὥστε εἶναι.*

305. His igitur locis Basilii Magni, Episcopum Romæ, per litteras rogandum censuit, uti autoritate sua usus, legatos daret, qui Orientales visitarent Ecclesias: corrigerent, quos deprehendissent in fide obliquos: Ariminensis acta conciliabuli, in conspectu orientis Solis rescinderet: & Marcelli demum hæresim exterminarent, qui verò postulata ejusmodi ad Romanum censet Episcopum deferenda; hujus animus, quàm præclaram habeat de Romana Sede opinionem, quantoque sit in eam obsequio, nemo est quin intelligat.

*Proponuntur tria Basilii loca  
ex Epistola 70.*

306. **H**Æc Epistola Basilii ad Episcopos Gallie, & Italiae vulgò interibitur; fuit tamen ad Pontificem Damasum per Dorotheum



quendam presbyterum à Basilio mis-  
sa: ad quem Pontificem imprimis per-  
tinent, quæ iis litteris continentur .  
In hanc Epistolam subtiliùs exponen-  
dam longiorem operam in Polemicis  
conferemus ; tria solùm loca hic in-  
terim indicare contenti sumus .

307. Primus esto idem ille , unde  
initium sumit Epistola : *Dominus no-  
ster Jesus Christus quoniam omnem Ec-  
clesiam Dei suum ipsius corpus nominari  
sustinuit , & unumquemque nostrum al-  
terius membrum declaravit: dedit quo-  
que nobis , ut erga omnes , juxta mem-  
brorum consensum , amicè simus affe-  
cti: quapropter etiãsi habitationibus sumus,  
alter ab altero , quàm longissimè distiti,  
ac dirempti , ratione tamen conjunctio-  
ni hujus , propinqui sumus invicem .  
Quoniam igitur pedibus caput dicere ,  
non potest : non estis mihi necessarii: pla-  
nè neque vos , amicitiam nobis renun-  
tiare sustinebitis .* Ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς  
Χριστὸς σῶμα ἑαυτοῦ καταδέξάμενος ὀνομάσαι  
ἃ πᾶσαι τῆ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ τοὺς καθ' ἑα  
ἡμῶν ἀλλήλων ἀποδείξας μέλη , ἔδωκε καὶ  
ἡμῖν πᾶσι πρὸς πάντας ἔχειν οἰκείας, καὶ τιλὰς  
τῶν μελλῶν συμφωνίας. διόπερ εἰ καὶ πλείστον  
ἀλλήλων

ἀλλήλων διαρίσμεθα ταῖς οἰκήσεσιν ἀλλὰ  
 τοῦ γὰρ λόγου τὴ σωφείας, ἐγγὺς ἀλλήλων  
 ἔσμεν. ἔπειθ' οὐκ οὐ διμάσται ἡ κεφαλὴ, τοῖς  
 πρῶτον εἰπεῖν, χρεῖον ὑμῶν ἐκ ἔχων, πάντως  
 ἐπὶ ὑμεῖς ἀνέξειθε ἀποποιήσασθαι ἡμᾶς.  
 Hic sanctus Basilius Magnus, corpus esse  
 affirmat universalem Ecclesiam, mem-  
 bris constans, & Capite: & caput vo-  
 cat Occidentales, Romanum scilicet  
 Episcopum, ad quem unum possunt  
 ea verba referri: se verò cum Orien-  
 talibus cæterisque Fidelibus, in reli-  
 quo membrorum ordine collocat qua  
 in re quantam Basilij animus de Ro-  
 manæ sedis præferat opinionem, &  
 quale in eam obsequium, lectoris est  
 judicium.

308. In altero ejus Epistolæ loco,  
 ita Romanam Ecclesiam, cum Orien-  
 talibus confert Basilius; ut illi partes  
 tribuat *Matris*; his *filiorum*: *Novi-*  
*mus enim* (inquit) *quod nostri nunquam*  
*fictis obliti, non minùs quàm Mater fi-*  
*liorum uteri sui: Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐκ ἀ-*  
*ποτα ἐπιλάθηντε ἡμῶν, ὃ μᾶλλον γὰρ ἢ ἡ*  
*μήτηρ τῷ ἐκγότῳ τὴ κοιλίας αὐτῆς,*

309. Tertiò denique loco statuit  
 Basilius, Episcopis esse orientalibus;

pro

pro tempore ac necessitudine, ad occidentales accurrendum: certè ad Romanam Sedem (namque aliam interpretationem is locus recipit nullam) eidemque Sedi, gravissima quæque Religionis negotia ab Episcopis deferenda: *quapropter, inquit, complures ex nobis oportebat ad gravitatem vestram accurrere, & unumquemque rerum suarum expositorem fieri* &c. ταῦτων ἐπεὶ πολλοὺς ἡμᾶς ἐχέτω συνδραμεῖν πρὸς τὴν ὑμετέραν σπουδὴν. καὶ ἕκαστον τῶν ἰαυτοῦ πραγμάτων ἐξηγήσῃ γὰρ ἴσθαι: Hæc etiam Basilii sententia ab opinione Romani culminis, obsequioque proficiscitur.

*Exponuntur quinque Basilii loci  
ex Epistola 74.*

310. **H**Æc etiam Epistola, ad Occidentales de more inscribitur: verum ad Romanum Episcopum fuisse à Basilio datam, qui eam legerit, statim intelliget: nulla ferè pars ejus Epistolæ versat obsequio: sed quinque tantum particulas ponemus in medio:

311. Prima eorum est non ita post initium posita: eaque in parte Basilii s Romanū Episcopum vocat medicum, ad quem cura spectet laborantis: Ecclesie, vulneratæq; Religionis: Nam (inquit) etiam si vulnera nostra eodem modo perseverant, non nihil tamen inde relevamur, quod paratos habeamus medicos, qui velocem, ac mansuam possunt, si detur opportunitas, doloribus nostris afferre medelam: καὶ ὅ ἐι κὲ ταῖς αἰμασίαις ἡμῶν ὅμοια ἔσται· ἀλλ' εἰ περὶ τινὰ ἡμῶν ῥασαίτω, τὸ εἰσπίπτειν τοὺς ἰατροὺς, θωρακιστοὺς αἱ καιροῦ λαμβάνοντες, ταχέως ἐπάγειν τῷ ἀλγυμένῳ τὴν ἰασιν.

312. Secundo loco ejus Epistolæ, affirmat Basilii, orientalis Ecclesiæ spem omnem, in Romana Sede unice sitam esse: Non est autem, quò aliunde opem expectemus, nisi per vos Domini, à quibus syncretè colitur, curationem miseris: καὶ ἀποστολὴ βουθείας ἐν τρωδίν ὑδαμόδιν, ἐὰν μὲν ὁ κύριος δι' ὑμῶν τῷ γρηγορίῳ δουλευόντι αὐτῇ ἐξαποστείλῃ τὴν ἰασιν.

313. Terrio loco à Romana Sede postulat Basilii, ut Eustathium, Apollina-

linarem, atque Marcellum orientales  
 Episcopos, Ecclesiis orientalibus de-  
 clararet hæreticos, ediceretq; caven-  
 dos: namque ii, quòd non dum essent  
 Romani Episcopi sententiâ notati, pe-  
 stem quisque suam liberiùs propaga-  
 bant per Orientem: *Improba quidem  
 & impudens Arianorum hæresis, ma-  
 nifestè ab Ecclesia corpore diuulsa, pro-  
 prio immoratur errori, parumque nos  
 ledit, propterea quòd illius impietas om-  
 nibus nota est: qui verò ovinam pellem  
 induti, mansuetudinem, & placidi-  
 tatem externè quidem simulant, inter-  
 nè verò gregem Christi crudeliter lace-  
 rant: & hoc nomine, quòd ex nostro gre-  
 mio progrediuntur, simplices faciliè  
 ledunt, ii sunt perniciosi illi, & quò  
 non ita faciliè caveri possunt, quos per  
 vestram diligentiam omnibus Orientali  
 Ecclesiis publicari ac manifestari peti-  
 mus: ut vel rectè ingredientibus sincerè  
 nobis conjuncti sint, vel si peruersi esse  
 perrexerint, sibi ipsis solis contineant,  
 ne postea per incautam communionem  
 morbum suum vicinioribus affricare  
 possint.* Το μὲν οὖν οὗτοσδε ἔα ἀναγινώσκοντες  
 αἰσχροῦ τῶν Ἀρειανῶν, παρρησίᾳ ἀποφάσιν

τῷ σώματι τῇ ἐκκλησίᾳ, μένει ἐπὶ τῇ ἰ-  
 δίας πλάνης, καὶ ὀλίγα ἡμᾶς λυμαίνε-  
 ται ἥδ' τὸ πᾶσι πρόδηλον εἶναι αὐτῷ ἢ  
 ἀσέβειαν. οἱ ὅτι τὴν δορὰν τῷ προβάτῳ πε-  
 ριβεβλημένοι, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἡμετρον  
 ἀποβάλλόμενοι καὶ παρῆσαν, ἐνδοθεὶς ἢ ἀπα-  
 ράγοντες ἀφειδῶς τὰ χερσὺ ποιμένα, καὶ  
 ἥδ' τὸ ἐξ ἡμῶν ὡρμηθεὶς ἐκκόλως ἐμβαλλόν-  
 τες βλάβαν τοῖς ἀπλουτέροις. οὗτοι εἰσὶν  
 οἱ χαλεκοὶ καὶ δυσφύλακτοι οὓς ἀξιοῦμεν  
 παρὰ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπειθείᾳ, πρὸς πάσας  
 πᾶς καὶ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησίᾳ δημοσιου-  
 θῆναι. ἵνα ἢ ὀρθοποδήσαντες γνησίως ὡσπὶ  
 σὺν ἡμῖν, ἢ μένοντας ἐπὶ τῆς ἡγεροφῆς,  
 ἐν ἑαυτοῖς μόνοις τὴν βλάβαν ἔχουσι, μὴ  
 δυνάμενοι ἐκ τῇ ἀφυλάκτου κοινωνίας τῇ ἡγε-  
 ρόσῃ μεταδιδόναι τοῖς πλησιάζουσιν. *Quis*  
*hic non viderit, Romanam à Basilio*  
*Sedem, uti magistram coli, vivamq;*  
*Religionis regulam, ad cuius normam*  
*Terrarum Orbis fides componi de-*  
*beat.*

314. Quarto loco docet Basilius,  
 Occidentales gratiam, hoc est potes-  
 statem (quod in Polemicis confirma-  
 bimus) à Deo accepisse consulendū  
 Ecclesiarum necessitatibus; *Accedit,*  
*quod ad curandos oppressos, adiumento*  
*vobis*

vobis est gratia Dei. Πρὸς τῆς, καὶ τῆς  
παρά τῳ Θεῷ χάρις αὐγαυρίδαι ὑμῖν, εἰς  
πῶς ὑπὲρ τῆς καταπονεμένης ἐπιμέλειας.

315. Quinto demum ejus Epistola  
loco, preces iterat Basilius; hisque  
Romanam Sedem compellat: *Horum  
curam a vobis requirimus: eam adbi-  
bebitis, si universis orientis Ecclesiis  
scribere dignabimini, ut eos, qui veri-  
tatis doctrinam ad hunc modum adul-  
terarunt, tunc demum ad communio-  
nem admittant, si quando errata cor-  
texerint: si verò contentiosè perire non  
vatiqvi impetrari voluerint, ab illis se-  
cedant*: Τούτων πῶς ἐπιμέλειαν γενέσθαι  
πρὸς ὑμῶν ἐπιζητοῦμεν. γένοιτο δὲ ἂν εἰ  
ἐπιστολαὶ κατὰ κρίσιν πείσας ταῖς καὶ πᾶσι  
ἐκκλησίαις ὑπεκλύσιναι, πρὸς ταῦτα παραχα-  
ράσσοντες, εἰ μὴ διαρριπτοῖτο εἰς αἰὶν ποίησιν  
τοὺς, οἳ ἐπιμένουσιν φιλονεικῶς βούλοντες  
ταῖς καὶ καταπονεμέναις ἐπιμέλειαις, ὅπως ὅν-  
των.

316. Ex quibus omnibus liqui-  
dò constat, Basilii Magni animum  
in obsequio summo fuisse erga Roma-  
nam Sedem, excellentemque habuis-  
se de potestate illius Sedis opinio-  
nem. Non sumus quidem nescii, quo-  
rum

ram voluntas hanc tantâ luce perstrin-  
gitur, ab his multa turbari: quod cõ-  
spicua in his locis, explorataque Ba-  
silii mens, aliqua ratione obscuretur;  
et nox aliqua offundatur rebus clarif-  
simis. Verùm quàm miseræ, putide-  
que sint illorum hominum cavillatio-  
nes; videbimus in Polemicis, at-  
que hic etiam facile indicaremus,  
si aut narranti disceptare liceret,  
aut properanti quætere diverticu-  
la.

*De obsequio Principum, qui orientale  
Imperium per illud tempus admi-  
nistrarunt, erga Romanam  
Sedem.*

317. **T**Res dumtaxat hic propo-  
nam ejus temporis Impera-  
tores, in Romanam Sedem obsequen-  
tissimos; Constantinum, Gratianum,  
atque Theodosium.

318. Quamvis plurima sint, quæ de  
Magno Constantino in hanc rem dici  
possunt, id tamen unum commemoro  
argumentum obsequii, quod in  
causa Ceciliani, is Princeps Romano  
Epi-



Episcopo exhibuit. Jussit enim, ut Cecilianus causa, ab eo demum cognosceretur Episcopo, ac finiretur; quem Judicem Episcoporum supremum Dei lex statuisset. Itaque ad Melchiodem Pontificem ea de re Constantinus dedit epistolam cum sententia hujusmodi. *visum (1) est mihi, ut idem Cecilianus cum decem Episcopis, qui illum reum fecere videantur, & decem alijs, quas ipse suis litis dijudicantiani necessarios existimaverit, Romam navigio traiciant, ut ibi coram vobis, & Resicio etiam & Materno, & Marino Collegis vestris (quos ea de causa Romam maturare jusserim) possit audiri, sicut sanctissima Dei lex, ut nostis, postulat: ἰδοὺ ἐμοὶ ἰν' αὐτὸς ὁ κεκλημένος μὲν δίκαια ἐπισκόπων τῶν αὐτὸν διδόντων δυνάμει, καὶ δίκαια ἐτέρων, οὐς αὐτὸς τῇ εὐαγγελίᾳ ἀναγκαίως ὑπολάβοι εἰς τὴν Ρώμην πλὴν ἀπίστων, ἵνα ἐκείσιν ὑμῶν παρόντων ἀδελφῶν καὶ ῥητορίου καὶ ματέρου & μαρίνου τῶν κολληγῶν ὑμῶν, οὓς τοῦτου ἵνακεν εἰς τὴν Ρώμην προσέταξα ἐπισκευῆσαι & διενεῶν ἀκούειν, ὡς αὐτὸν καταμάδοιεν τῇ εὐσεβασμιωτάτῃ νόμῳ ἀρμόττειν.*

(1) *Epist. Constantini ad Melchiodem P. apud Euseb. hist. lib. 10. c. 5.*

mè religioso, quo tempore utrumquè Imperium moderaretur, (1) Theodore- (1) Theodo-  
tus scribit ejusmodi: *Conscripsit legem, ret. hist. lib. 5. c. 2.*  
qua jubebat, è pastores ejectos in exi-  
tium, redire, suisque gregibus restitu-  
i, è sanctas Ecclesias tradi iis, qui Da-  
masi communionem amplexarentur &  
Νόμον δὲ ἔγραψεν καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικούς ποι-  
μένας ἐπαναλθεῖν καλεῖων καὶ τοῖς σφειρότε-  
ρα παραδοθῆναι ποιμνίοις, καὶ τοὺς θείους οἴκους  
παραδοθῆναι τοῖς ἁγίοις Δαμάσου κοινωνίας  
συνταξιμένοις. Quia lege Imperator  
planè significavit, eos orientales Epi-  
scopos revocandos esse ab exitio,  
Ecclesiisque, veluti rectè sentientes,  
restituendos; quorum à Romano Pon-  
tificè Damaso probata fides foret.

320. Aliam quoq; Gratianus edi-  
xit legem, quæ est hujusmodi: *Vo-* (2) Vide  
*lumus* (2) autem, ut quicumque judi- *Card. Baron.*  
cio Damasi, quod ille cum consilio quin- *tom. 4. An-*  
que, vel septem habuerit Episcoporum; *nal. ad ann.*  
vel eorum, qui catholicè sunt, judicio *381. §. 1. &*  
et consilio condēnatus fuerit; si jussu vo- *seq.*  
luerit Ecclesiam retentare, ut qui è vo-  
catus ad sacerdotale judicium per con-  
sumaciam non ivisset, ut ab illa tribus  
viris Præfèctis Prætorio Galatiæ atque

*Italiae auctoritate adhibita, ad Episcopale iudicium revocatur, sive à Praefectis, vel Vicariis ut ad Urbem, Romam sub prosecutione perveniat: aut si in longioribus partibus aliquis ferocitas talis emerferit, omnis eius confectio, ad Metropolitanam in eodem Praefectura Episcopi deduceretur exarrem: vel si ipso Metropolitanus est, Romam necessario (N. B.) vel ad eos, quos Romanus Episcopus Iudex dederit, sine dilatione contendat.*

(1) *L. de fide  
Cath. C. Theo-  
logicae.*

321. Theodosius denique senior, cum Thessalonica moram traheret, haec edixit: (1) *Cunctos populos, quos Clementia nostrae regis temperavit, in tali volumus Religione versari, quam divinum Patrum Apostolorum tradidisse Romanis, Religio usque nunc ab ipso infirmata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret &c. Quae deinceps omnia illud plane declarant, ab his, quos diximus, orientalis Imperii moderatoribus, ut Ecclesiarum omnium Matrem, atque Magistram Sedem Romanam fuisse cultam: nam tamen coram Principum religiosissimae Sanctiones nihil Romanorum Pontificum*

eum authoritati ; quæ à Christo sociamavit , addiderint ; plurimum nam valere ad declarandam præclaram piorum Regum , de Sede Romanâ opinionem cum obsequio summo conjunctam : simul ad corrigendos transverfos mores judiciorum , audaciâ hæreticorum investos ; eaque exempla iniquissima oblitteranda , quæ in judicandis Religionis causis , Constantius , & Valens in Ecclesiam intulerant .

*Obsequium ipsorumque Hæreticorum  
erga Romanam Sedem.*

322. **E**usebius imprimis Nicomedis , Arianz factionis actor & propagator , non obscura obsequii & observantiæ Romano Episcopo signa dedit : nam ad annum propè 339 Achanasium per litteras accusavit apud Juliam Pontificem , misitque Romanam procuratores , qui ad tribunal Romanæ Sedis , causam pro ipso dicerent .

323. Idem obsequii genus , eodemque ferè tempore præstiterunt Euse-

biani, quorum Procuratores diu Romae fuerunt in iudicio versati.

324. Anno 340 plurimi Arianæ factionis Episcopi ad eundem Julium, adversus Athanasium dederunt litteras; atque etiam procuratores miserunt Romam, qui rogarent Julium Pontificem, uti ubicumque placuisset Concilium ea de re fieri juberet, vel solus, si maluisset, causâ cognita sententiam ferret: qui Arianorum procuratores, ad tribunal Romani Episcopi non semel causam dixerunt: semperque iudicio, ab Athanasio convicti, atque in desperationem, pudoremque conjecti, fugam nocte arripuerunt. Quæ omnia in secunda Athanasii Apologia, conceptissimis verbis, atque in historia veteri passim traduntur.

325. Anno deinde 341. Idem Arianarum partium Episcopi, in suo famoso Antiochena Conciliabulo, ab officio quidem Romanæ Sedis satis aperte discesserunt (nam quid tandem ab eius generis hominibus sperandum erat) dederuntque ad Julium insolentissimas litteras; verum, in his iisdem litteris scintilla quæ-

dam

nam subluceat obsequii: quod apertissime novimus ex (1) Sozzomeno, qui de Arianis illis Antiocheni Concilii buli tradit ejusmodi: *Nam litteris suis favebantur quidem Ecclesiam Romanam primas apud omnes ferre; utpotè quæ Apostolorum schola, & Religionis Metropolis ab initio fuisset constituta (quãvis. è, ab Oriente, christiani dogmatiz venissent authores) non ideò tamen se ferre posteriores quòd Ecclesiæ magnitudine superarentur &c.* Φέρειν μὲν γὰρ πᾶσι παλαιοτάτῃ καὶ ρωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τοῖς γράμμασιν ὁμολόγουσι ὡς ἀποστόλων φροντισήριον, καὶ ὁσπερ βίβας μητρόπολιν ἐκ ἀρχῆς γέγονη μέγαν, εἰ δὲ ἐκ τῆς ἐν ἐκείνῃ στας αὐτοὶ οἱ τῷ δόγματι εἰσῳγῆται. αὐτὰρ παρὰ τοῦτο καὶ πρὸς διωτεροῖα φέρειν ἡξίουν. Eademque in hanc rem scribit (2) Nicephorus; ex quibus palàm est, eam Arianorum Epistolam ab iis animis fuisse profectam, qui obedientiam quidem Romanæ Sedis abjecerant; nec dum tamen potuerant præconcepam de illius Primatu opinionem excutere.

(1) Sozomen.  
lib. 3. histor.  
cap. 7. circa  
med.

(2) Niceph.  
Calist. hist. l. 9  
cap. 8. quod  
integrum legi  
debet.

(3) Ex epist.  
Iul. apud A-  
thanas. apol.  
2.

326. Sub annum exinde 342. Gregorius (3) ille Cappadox, cruentus & scelestissimus Arianus; cum in Ale-

xandrinam Achanasii Sedem (quod  
 sæpè diximus) ab Antiocheno fuisse  
 conciliabulo intrusus, Carponam pre-  
 sbyterum Arianum, Romam Legatum  
 destinavit, qui Julium Pontificem  
 oraret, ut ratam vellet ipsius Ordina-  
 tionem habere; eundemque in Sede  
 Alexandrina confirmare Apostolicæ  
 Sedis autoritate: Stulta sanè petiti-  
 o sed quæ tamen ab opione manaret,  
 quæ de Romana potestate haberetur;  
 quæque proinde genus quoddam  
 obsequii in Romanum Episcopum præ-  
 ferret.

(1) *Bas. ep.*  
*94. v. 1. reperit*  
*huius Capituli*  
*num. 282.*

327. Defuncto deinde Julio, sta-  
 tim ejus temporis Ariani, Athana-  
 sium apud Liberium insinularunt: Eu-  
 stathius (1) postea Sebastenus Episco-  
 pus in Armenia, Ariantus perfidus ad-  
 versipellis, in duobus conciliis, Con-  
 stantinopoli, ac Melitinæ depositus,  
 Romam ad eundem Liberium confu-  
 git, ut ab eo Pontifice restitueretur.

328. Denique, ut cætera omitam,  
 Vitalis Apollinarista, apud Pontifi-  
 cem Damasum ab Orientalibus accu-  
 satus, Romam se contulit illicò: fra-  
 gili rationem eidem Pontifici red-  
 dit-

diturus ; quod à Nazianzeno non ita pridem didicimus .

329. Atque hæc demum satis , pro loco , de Orientalium , ejus temporis obsequio erga Romanam Sedem : reliquum est , ut de Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudine pauca , & cursim dicamus .

*De Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudine .*

330. **E**O spatio temporis , quod inter primum Niceæ Concilium , & Constantinopolitanum generale secundum intercessit , quinque Romani Episcopi ( quod diximus in primo hujus operis aditu . ) ordine successerunt : Silvester , Marcus , Julius , Liberius , Damasus . Quantâ verò orientalium populorum curâ & sollicitudine hi Pontifices premerentur ; quos labores susceperint ; quantum contulerint operæ , ut pacatam , atque tranquillam facerent orientalem Ecclesiam , incredibilibus eo tempore concitatam fluctibus , paucis indicabo .



*De Sancti Silvestri Pontificis erga  
Orientales sollicitudine.*

*Vide num.  
3. et 286.*

332. **S**ANCTUS Silvester Romanus Pontifex, statim atque de Ariana tempestate, Alexandriae primum exortâ, indeque Orienti universo ruinam minitante, Alexandri litæris Episcopi Alexandrini certior est factus, Osium primò constituit Romanæ Sedis in Oriente Legatum; qui orientalium Ecclesiarum rebus conciatissimis, pro tempore ac periculo, ejusdem Sedis autoritate consulere. Tum Constantino Magno author fuit, ut Osio, ad ea mandata expeditiùs exequenda, potentia suæ favoribus præstito esset; suamque Imperialem conferret operam, ad Orientis pacem maturiùs componendam. Exinde per eundem Legatum Osium, Concilium Alexandrinum convocavit, atque in eo Concilio, statim jam ab Alexandro in Arium, & Arianos sententiam per eundem Osium confirmavit. Præterea (quod caput est) primum generale Concilium Nicæ indixit: cui geminos

minos, præter Oñum, Legatos dedidit Vincentium, atque Vitonem: ejusdem Concilii acta, Synodo (uti plurimorum scriptis memoria prodium est) Romæ ad id convocata, confirmavit.

Sancto Silvestro successit Sanctus Marcus, de quo equidem statuere nil certi possumus, cum octo solum menses gesserit Pontificatum; nam quæ illius ad Athanasium, & hujus ad illum circumferuntur Epistolæ, pro adulterinis suppositisq; jure habentur.

*De S. Julii Pontificis erga Orientales solitudine.*

331. **S** Sanctus Julius vix Ecclesiæ *Vide sup. num. 288. & cap. 1. a num. 13.*  
 clavo admotus, defuncto Marco, primam curam, ad Orientalibus Ecclesiæ pacem componendam, præcipuamque operam adjecit. Sub annum 339. juris judicia in Athanasii causa constituit Romæ. Athanasium, ipsum, simul & Arianos datis litteris citavit; ob eandem causam Conciliū Romæ indixit. Archidamum & Philoxenem, in Orientem Legatos misit, qui

qui Eusebianos huc illuc tergiversantes quò minus Romano se fisterent iudicio, Romam compellerent. Tum sententiam pro Athanasio pronuntiavit: simul pro aliis plurimis Orientalibus bonarum partium Episcopis, S. Paulum Constantinopolitanum, Episcopum, S. Lucium Adrianopolis, S. Asclepam Gazar, Marcellum item Ancyræ, aliosque plurimos orientales Episcopos ab Arianis exterminatos, restituit sedibus suis. Rescidiit acta Tyrii, & Antiochensis conciliabuli, egregiam scripsit Epistolam ad rebelles Eusebianos: indixit Concilium Sardicense: Constanti Occidentis Imperatori author fuit, ut à Constantio fratre quâ precibus, quâ minis, fecerit Athanasio in Ecclesiam suam reditum impetraret: omnia movit, ut Athanasium Alexandria redderet, Orienti tranquillitatem: solitus dicere: *Pro fratris oppressione tractantes laboremur: quia dum illi graviter affliguntur, non nec respirare, nec quiescere possumus.* Denique pro pace Orientis, pro salute Orientalium diu, noctuque laborantem, exomque rerum sollicitudinem assurgens mors occupavit. *De*

*Tom. 1. Concilior.*

*De Liberii Pontificis erga Orientales  
solicitudine.*

393. **L**iberius Pontifex Julium ex-  
cepit, circa salutis annum 1. a num. 40.  
552. Id verò præ cæteris, ejus præ-  
stitit sollicitudo Pontificis, quòd pro  
salute Orientalium, aliis quidem la-  
borandum, huic pugnandum quoque  
acriter fuit: alii curis fuerunt, atque  
laboribus pressi; hinc præterea mala  
plurima, ærumnasque gravissimas de-  
voravit: & primam quidem præci-  
puamque laudem Liberius tulisset in-  
tuendis Orientalibus, nisi ( ut sunt res  
hominum fluxæ, imbecilles, atque  
subiectæ casibus ) partem ea in re glo-  
riam, miserà illà, omnibusque nocte  
imbecillitate animi, violasset. Itaq;  
Liberius (1) ubi octoginta Episcoporum  
orientalium litteris, de Arianorum  
dolis, scelestibusque certior est factus, (1) Lucif. Ca-  
lar. Epist.  
Hilar. in  
frag.  
Athanasi tutelam, toto animi impe-  
tu suscepit. Ecclesiæ orientalis necessi-  
tudinibus, omni studio, (2) diligentiaq;  
presto fuit. Plurimas ad diversos, pro  
orientalis Ecclesiæ componendis rebus  
(2) Hilar.  
frag. & ad-  
vers. arian.  
dedit

(1) *Athanas.*  
*ad Solitar.*  
 pag. 836.

(2) *Extas. in-*  
*fer Oper. Lu-*  
*tiferi Galari-*  
*can., & in*  
*trag. Hilarii.*

(3) *Vide cap*  
*2. num. 40.*

dedit epistolas : geminam (1) eâdem causâ legationem ad Constantium Imperatorem adornavit . Pro Athanasio & fide Nicæna ad eundem Imperatorem plenam animi scripsit (2) epistolam . Ab eodem Principe per Eusebium eunuchum, minis, atque muneribus perterritus, ut in Athanasium ferret sententiam, respuit (3) munera minas contempsit . Exinde ob Athanasii Magni tutelam, Româ fuit, Constantii jussu, nocte intempesta, Mediolanum abductus : iterum ibi tentatus, Imperatori coram restitit, dignâ Pontifice fortitudine : cum ejus causâ, Berquam indignâ in modum actus est exul, quo in exilio sanè ærumnoso, tres ferè annos in merore summo consumpsit . Post hæc quidem tanta, viri animo cecidit : verùm exinde Romæ restitutus ac sibi, in possessionem rediit antiquæ virtutis, ac pristinae fortitudinis : respuit malè acta Conciliabuli Ariminensis : quodque reliquum vitæ superfuit, inter curas duxit, atque labores, pro pace Orientis procuranda (4) susceptos .

(4) *Athanas.*  
*Hilar. Soro-*  
*men., atque*  
*Scriptores*  
*passim*

*De Sancti Damasi Pontificis, erga  
Orientales sollicitudine.*

334. **S**ANCTUS Damasus post Liberium Apostolicam obtinuit Sedem, vertente anno à reparata salute 367. quo tempore Oriens, Valentis Imperio atque furore, miserè agitabatur. Hic etiam Pontifex Maximus, in summa pro Orientalibus sollicitudine fuit. Nam ut orientalis Ecclesiæ rebus consulere afflictissimis, plures ad Athanasium Magnum, ad Magnum Basilium, ad Meletium & Paulinum Antiochenos, ad Eusebium Samosatenum, ad Ecclesiam Alexandrinam, ad Antiochenos, atque ad Orientales universim dedit epistolas: plures in Orientem adornavit Legationes. Tria, Orientalium gratiæ Romæ habuit Concilia; in quorum uno, (1) adversus Ursacium atque Valentinum, Nicæna fidei, atque Athanasii hostes proditoresque, sententiam pronuntiavit: eaque de re Alexandrinam præsertim Ecclesiam fecit per litteras certiorum. In altero Romano

*Vide tom. 2.  
Concilior.*

*Baron. t. 4.  
annal. ad an.*

*369. 370.*

*371. &c.*

(1) *Vide supra n. 283.*

Con-

Concilio, ab eadem Alexandrina Ecclesia rogatus, Anathemate percussit Auxentium. In tertio Romæ Concilio, (1) Basilio Magno petente, aliisque adhaerentibus orientis Solis Ecclesiis, Apollinarem & Vitalem, atque Timotheum, eiecit ab societate fidelium: fideique regulam temporibus aptam edidit, (2) adversus haereticos per Orientem debbaechantes. Petrum Alexandriae Patriarcham (3) qui à Lucio, Arianorum tunc scelestissimo, Sede sua pulsus, Romam confugerat, auctoritate summa reduxit: Homousii labefactam fidem, in Oriente planè restituit. Gregorium Nazianzenum ad Episcopatum novæ Romæ promovit, expulso (4) Maximo. Atque alia ejus generis argumenta edidit plurima; quibus eam quæ de Orientalibus assuebat sollicitudinem palàm fecit.

335. Ea igitur tunc erat Orientalibus cum Sede Romana, sollicitudinis obsequiique communicatio: ea utrobique sancta veluti officiorum religio intercedebat: quæ utinam ad nos usque, manibus perpetuæ pacis deducta manserit. Verùm, heu! secus nunc

se

(1) *Basilius*  
*Epist. 74.*  
*Vide supra n.*  
*313.*

(2) *Theodo-*  
*ret. cit. num.*

(3) *Vide supra n.*  
*289.*  
*et 290.*

(4) *Nicolas*  
*Epist. ad Mi-*  
*chaël. tom. 2.*  
*Conciliorum.*  
*Vide Baron.*  
*ann. 320.*

CAP. IX. DE OBSEQ. ORIEN. IN R. S. 463  
se res habent: nam ex quo Orientem  
ab Occidente, perfidia hominum, &  
schisma distraxit, tamen eadem pro  
Orientalibus sollicitudo in Romana  
Sede, cum perpetua fide & charitate  
permanerit: non sic tamen in Orien-  
talium animis, erga Romanam Sedem  
actit obsequium.



CAP.





## CAPUT DECIMUM.

*De statu litterario, atque Scholis  
orientalibus.*

336.



NON is quidem, per illa tempora, erat orientis aspectus, qualis nunc, litterarum inopiâ, esse videtur horridus & incultus; sed omni potius disciplinarum genere, aded perpolitus & elegans, ut litterarum gloriâ, & studiorum celebritate tunc potius antecirent Orientales. Igitur tempestate illa, artes, disciplinæ, studia, sacræ prophanæque litteræ, in Oriente valebant plurimum: Scriptores item, virique doctrinâ illustres innumeri penè floruerunt: Ludi præterea scientia-

tiarum nobiles atque frequentes, scholæq; famâ celebratissimæ ibidem erant: quorum omnium specimen quoddam brevibus, cursimque hic exhibebo.

*Quænam, tunc in Oriente, Profanarum litterarum studia vigerent?*

337. **H**umanæ profanæque tunc litteræ, Philosophiæ præsertim studiis, & Eloquentiæ, tum etiam Astrologiæ, Geometriæ, ac Medicinæ continebantur: quarum artium scholæ passim, ludique patebant: qui quæ illas docerent publicè, Magistri plurimi extabant atque clarissimi: eorum verò qui discerent ingens erat, ac penè infinitus numerus, ex omni ferè Mundi regione collectus; atque in varias Orientis urbes, variaque gymnasia distributus. Sed Cæsaream in Palestina, Alexandriam in Ægypto, Constantinopolim in Thracia, atque Athenas in Græcia, studiosorum vis major confluebat: hæ namque Orientis Urbes, studiorum famâ, scholarumque nobilitate præ omnibus celebrabantur. Græcorum linguâ, tunc

temporis loquebantur ea Orientis gymnasia ; isque ibidem erat literarum , ac literatorum sermo communior ; unde nobis orientalium Patrum tot græca scripta , & monumenta manserunt. Discondi verò hæc plerumque via erat , & ratio . Adolescentes qui valerent ingenio ; & ad scientiarum possessionem , aut amore sapientie , aut spe utilitatis , aut ardore gloriæ ducebantur , postquam grammaticis præceptionibus donati satis forent instituti , Cæsaream Palestinæ , relicta patria , solebant primò contendere . Ibi Eloquentiæ studiis primam navabant operam ; nam nulla tunc ferè disciplina in pretio erat , quæ non foret cum dicendi arte conjuncta : exinde studebant Philosophiæ : postea , pro suo quisque ingenio , vel ad Astronomiam , vel ad Geometriam , aliasque mathematicas disciplinas , vel ad Medicinam sic animum applicabant , ut nunquam tamen Rhetoricæ artis exercitationes , audireque intermitterent .

338. Postquam primæ scientiarum singulæ , Cæsareæ fuissent imbuti , ad Scholas Alexandrinæ ( quod fecit Na-  
zian-

zianzenus) vel Constantinopolitanas (ut accepimus de Basilio) gradum facere consueverant: postremo sese conferebant Athenas; quæ Civitas armata, ac veluti regia disciplinarum: in quam Athenarum arenam, nisi bene cultus, diùque antea exercitatus; audebat nemo procedere.

339. Quod ad ejus temporis Philosophiam pertinet, Hellenismi sectæ ferè omnes vigebant: nam & Stoici, & Epicurei, & Pythagoreorum etiam, quædam erant reliquæ: verùm Plato præ cæteris colebatur; tùm etiam Peripateticorum clarissimus \*Aristoteles. Idolorum cultores, & Philosophiæ studiis, ad Magiæ superstitionem ruebant passim: quæ pestis, latè tunc regnabat per Orientem, ac præsertim in Syria: ubi rarus erat Philosophus, qui non publicè vanitatem illam profiteretur: cui superstitioni multùm sanè addidit Apostata Julianus, qui & adolescens, præstigiis ejusmodi delectabatur, & postquam Imperium obtinuit, se in Magiæ consuetudinem totum immergit: neque enim Apostatæ ingenio poterant non sedere ars illa, quæ scelerum ef-

set magistra, officina crudelitatis: itaque multa fuerunt Antiochiæ, & Charis dilaceratorum hominum reperta cadavera, quos in quibusdam speluncis, ad magicos usus jugulaverat Julianus: 340. Sed Christiani fideles, non iis delectabantur artibus, quæ cum scelere forent, ac superstitione conjunctæ: neque eo genere utebantur Philosophiæ, quæ hominum animos deterret, & avocet a religione: Magiam proinde ejusque generis deliramenta & vanitates metu exhorrescebant: exterminatisque Pythagoræ fabis, atque Atomis Epicuri, Platonis Philosophiam, & Aristotelis sequebantur: quod horum Philosophorum doctrina, nonnihil christiano dogmati consentire, viamque sternere videretur, ad veritatem Religionis: orantque Cæsareæ in Palæstina, & Alexandriæ in Ægypto \* utriusque Scholæ christiani præceptores, ab Episcopis constituti: qui cum non doctrinâ solùm & sapientiâ, sed pertractandorum animorum scientiâ quoque valerent, plurimos idolorum cultores, quos auditores haberent, christianæ fidei lucrabantur; eorum adolescen-

(\*) *Vide inferius 5. de Schola Alex.*

Iescentium mentes , per Platonica , & Aristotelica dogmata , in christianæ Philosophiæ cogitationem , paulatim introducetes .

341. Itaque tunc orientales Christi fideles non abhorrebant a præceptis institutisque græcæ profanæque Philosophiæ ; immò verò qui divinarum litterarum prudentiâ magis excellere , iidem in philosophica facultate præclarissimi esse videbantur : Athanasius Magnus, Gregorius Theologus, Magnus Basilii, Basilii Frater Nyssenus, Meletius, Didymus, Serapion, aliaque prima capita Orientalium Theologorum , summi erant Philosophi ; Græcorumque divitias omnes ( ut de Origene scripsit Porphyrius ) ad christianum dogma locupletandum convertebant : vel , ut dicamus verius , Christiani dogmatis luce , detegebant paupertatem externæ Philosophiæ ; ostendebantque , quàm illa humi repperet ; quàmque altius assurgeret fides nostra : simul quanta huic esset cum recta ratione conjunctio ; quàmque parum , sine fide , valeret humana ratio .

342. Tametsi dissimulandum non

est, Christianorum nonnullos, nimirum studio abreptos, usuque parum temperato Philosophiæ, in scopulos incidisse: Arii pestem Platonica Deorum Trinitas peperit; Aristotelicæ dialecticæ abusus propagavit: Studio immodico subtilitatis sophisticæ, in hæreses nefandas Aëtius præcipitavit: nonnulli etiam ex Patribus (quod alibi

(1) *Capit. 2.* (1) dixisse memini) plus æquo Platonici, durius aliquanto de Divina Trinitate scripserunt. Quamobrem (2) Philo, & ex Philone Clemens Alexandrinus, humanam (3) Philosophiam AOR, Theologiam verò SARAB compararunt: ea re docentes, illam nimirum ancillam, hanc dominam esse oportere. Gregorius (4) item Nyssenus, ut significaret, quānam ratione homini Christiano usui esse debeat externa, Philosophia, illam elegantissimè comparavit scæminæ alienigenæ, quam tunc demum Judæus legitimè sibi adjungit uxorem, si ungues illa & capillos deponat, & ejus deinde partus circumcidatur. Atque hæc demum satis de profanis eorum temporum studiis ac disciplinis.

(1) *Capit. 2.*

(2) *Philo de congress. querend. erudit. practic. apud Baronium*

(3) *Clemens Alex. Strom. lib. 1.*

(4) *Gregor. Nyssen. in Vit. Moys.*

*Cujusmodi esse solerent, eo tempore.  
sacrarum studia litterarum?*

343. **T**Ria præsertim, per illa  
tempora esse solebant sa-  
crorum genera studiorum. Primum enim  
christianæ Religionis Myſteria (\*) & Sa-  
cramenta, & Præcepta, ad fidelium  
inſtitutionem (ſervatâ tamen cum in-  
fidelibus, & Cathecumenis non com-  
petentibus, Aſcani diſciplinâ) pu-  
blicè exponebantur: erantque in ur-  
bibus Orientis nobilioribus, earum  
rerum explanatores, atque Magiſtri,  
viri plerumque ſummi, atque clariſſi-  
mi: quod genus studiorum *κατηχίαις*  
*Catecheſis* vocari conſueverat, ſive  
Schola Eccleſiaſtica, cujuſmodi eam  
ſuiſſe ſcimus, quæ à Divo Evageliſta  
Marco Alexandria fuit inſtituta, & à  
Panteno, Clemente, Origene, Ho-  
nach, Dionyſio, aliſque viris cele-  
bratiſſimis, qui in ea docuerunt, no-  
bilitata; ut infra dicemus plurius.

344. Sacrarum Studiorum genus  
altum, in Verbi Dei ſcripti expoſi-

(\*) Vide  
Schelſtraſſe  
de Diſcip. urc.  
impr. Roma  
Typis Congr.  
de Prop. Fide  
1685.



tionibus versabatur . Nam sacrae litterae, librique tum veteris tum novi Testamenti; in Scholis Publicis, ab egregiis doctisque praeceptoribus explanabantur . Quae sanè studia , eà tempestate florebant plurimum ; maximoque apud christianos Doctores in honore , ac pretio erant ; iisque sanctissimi quique, doctissimi que Patres sedulam navabant operam: rarusque erat, eo tempore, in Oriente doctor, qui non iis de rebus accuratissimè scriberet. Hinc tot maximorum Doctorem , in divinae utriusque Testamenti scripturam, commentaria manarunt : quae sanè commentaria, sine aliorum calculo testimoniorum, satis confirmant , quantum id genus litterae, ea tempestate in Oriente valuissent .

345. Tertium denique sacrorum genus studiorum , subtilioribus quibusdam constabat quaestionibus de Deo , Deique operibus , cæterisque divinis rebus, quae quandam propinquitatem haberent cum eaparte Philosophiae , quae sapientia di solet . Quarum rerum scientia *Theologia* vel *sacra Philosophia* vocari consue-

fueverat; eademque ferè cum illa, quæ nunc in scholis tradi solet, fuisse videtur, idque solum discriminis intercedebat inter hujus, & illius temporis scholasticam Theologiam, quòd hæc, post tempora præsertim Petri Lombardi, sententiarum Magistri, viâ, & ratione discitur, ac docetur, certo quodam tractationum ambitu comprehensa; illa verò nullis ligata methodi legibus liberior erat atque solutior: Præterea, dialecticâ viâ breviorique syllogismorum complexione, nostrorum temporum Theologia tradi solet: in illa verò tradenda, adhibebatur eloquentia. Ita Theologi Mazianzeni Theologia universa totidem orationibus continetur: eodemque rhetorico more usi sunt Athanasius Magnus, & Basilus, aliique illorum temporum Patres orientales, cum de quæstionibus differerent, maxime Theologicis atque divinis.

346. Cœterum, tametsi vetus illa Orientalium Theologia, in docendi, discendique modo, diffideret a nostra; in rebus tamen ipsis, quod nuper dicebam, aut omninò, aut plurimùm, inter

(1) *Nazianzenus*  
*in Apologet.*  
*sive orat. 1.*

inter utramque conveniebat. Siquidem Nazianzenus (1) ipse nobis auctor est, sacram tunc Philosophiam solitam fuisse differere de quæstionibus hujusmodi: nempe de Mundis, vel de Mundo: de Materia: de Mente: de Intelligentibus naturis: de Providentia: de prima hominum constitutione, ac postrema resolutione (de homine scilicet innocente, lapso, ac reparato) de Typis: de veritate, ac Testamentis: de Christi adventu tam primò, quàm secundo: de Incarnatione, ac Passione: de Resurrectione: de Fine: de Judicio, ac retributione: & quod caput est de Principe ac beata Trinitate: quæ sanè omnia, his nunc tractatibus comprehenduntur, qui nostram efficiunt methodicā sive scholasticam Theologiam: cumq; ea (ut initia sunt rerum omnium ac disciplinarum) non tam multis, per illud tempus, disputarentur, multiplicatis nunc quæstionibus, subtilius enucleantur.

450. Sed qui perarduum illā Theologiæ partem, quæ de divina est Trinitate, tractandam sumerent, hi proprio jure Theologi vocabantur, quibus

bus tunc res præsertim scopuli, idem-  
 que valde periculosi obieciiebantur :  
 quos scopulos , Theologiæ morbos  
 Nazianzenus (1) solet vocare : erant  
 verò illi Atheïa , Judaïsmus , ac Poly-  
 theïa. Atheïam quidem (quod tradit  
 idem Doctor ) Afer Sabellius , Ju-  
 daïsmum Arius , Polytheïam alii qui-  
 dam , inter christianos invexerunt .  
 Etenim Sabellius , dum divinas Perso-  
 nas vacua tantum vocabula esse delira-  
 ret , nec *Unum* in divina Trinitate ,  
 nec *Tria* servabat ; omnemque pro-  
 inde subvertens Divinitatem , ruebat  
 in Atheïsmum . Arius verò cum in-  
 creatarum rerum ordinem Filium redi-  
 geret , atque etiam Spiritum (2) San-  
 ctum , in judaicam incidebat pau-  
 pertatem , solo Ingenito concludens  
 Divinitatem . Alii denique illi , quos  
 Nazianzenus nimium orthodoxos  
 vocavit , cum Filium & Spiritum San-  
 ctum ita Patri æquales prædicarent ,  
 ut omnis etiam principii expertes esse  
 dicerent ; namque Principium in-  
 tria Principia inter se veluti dissi-  
 dentia secarent , tres certè Deos ad-  
 struebant , sicq; revocabant Polytheï-  
 smum .

(1) *Nazian-  
 ibidem.*

(2) *Reper-  
 dit cap. 2.  
 de Arianisme  
 rit ac de Ac-  
 tio.*

mum. Hæc omnia traduntur a Nazian-  
 zeno; sed quinam fuissent, nimium  
 illi orthodoxi, tertiæ hujus hæresis au-  
 thores, nec ipse satis docet; neque  
 satis explicant illius expositores, nec  
 ego adhuc conjecturâ sum affecutus.  
 Ejusmodi verò esse videbantur per illa  
 tempora in Oriente, sacrarum studia  
 litterarum, quibus Religio nostra ex-  
 plicari solebat, probari, atque de-  
 fendi: quibusve proinde studiis con-  
 tinebantur partes illæ omnes Theolo-  
 giæ, quæ nunc moralis, scholastica, &  
 polemica, sive dogmatica dici solent:  
 Si quis verò ejus temporis Theologiæ  
 partem illam velit adjicere, quæ mysti-  
 ca vel ascetica dicitur, non repugno:  
 ea enim maximè tunc florebat inter  
 Monachos præsertim orientales, qui ob  
 ejus Theologiæ studium, Ecclesiastici  
 Philosophi vocabantur, de quibus, ca-  
 pite octavo locuti sumus.

*De Scriptoribus ejus temporis  
 orientalibus.*

351. **N** Ec otii, nec instituti nostræ  
 esse reor, de Scriptoribus  
 ejus temporis orientalibus fusiùs sub-  
 tiliùsque differere: inquirendo nimi-  
 rum,

rum, quæ, quando, quo loco, quæ-  
 ve occasione ductus sua quisque opera  
 scripserit; aut de ipsorum scriptis,  
 quænam germana, quæ dubia, quæ-  
 ve supposita sint differere; quæ melior  
 editio, quæ versio fidelior. Plurimi  
 sunt, hæc præsertim ætate nostra, qui  
 de his rebus summâ diligentia, indu-  
 striâque scripserunt: hos consulat, qui  
 eo eraditionis genere delectatur: nos  
 tantum Scriptorum nomina (quod ad  
 promissum Specimen satis esse arbitra-  
 mur) huc ex Divo Hieronymo tran-  
 scribemus: sunt verò illa ejusmodi.  
 S. Antonius Magnus Monachorum an-  
 tesignanus, Magnus Athanasius, San-  
 ctus Eustathius Episcopus Antioche-  
 nus, Theodorus Heracleæ Thracia-  
 rum, Eusebius Emessenus, Triphyl-  
 lius Cypri Ledrensis Episcopus, Sera-  
 pion Ὡμύριος Episcopus in Ægypto, co-  
 gnomento Scholasticus, Didymus cæ-  
 cus Alexandrinus, Cyrillus Hieroso-  
 lymitanus Episcopus, Epiphanius Pa-  
 læstinus, Episcopus Salaminæ in Cy-  
 pro, Gregorius Nazianzenus Theolo-  
 gus, Magnus Basilus Episcopus Cæ-  
 lareæ, Ephraem Syrus Edessensæ Ec-  
 cle-

clesiæ Diaconus, Diodorus Tarsensis Episcopus, Evagrius, Maximus Philosophus Alexandrinus, Gregorius Nyssenus Basilii Magni frater, Joannes Hierosolymitanus, Theophilus Alexandrinus, Philo Carpathius, ordinatus Episcopus ab Epiphanio, Gelasius Cæsareæ Palæstinæ, Amphilo-  
 lochius Episcopus Iconiensis: ex quibus plurimi sunt, quorum vitam brevibus comprehensam, sexto hujus libri capite scripsimus: his accedunt Eusebius Pamphili Episcopus Cæsareæ in Palæstina, & Marcellus Ancyranus, qui hæresis suspitione haud mediocriter laborabant.

352. Ex hæreticis quoque illius temporis orientalibus scripserunt plures. Asterius Sophista, Acacius *μυνο-φθαλμος* Episcopus Cæsareæ in Palæstina, Basilus Ancyranus Semiarianorum ductor, & eruditionis famâ celebratus, Apollinaris Laodicensis, Euzojus Cæsareæ Palæstinæ Episcopus, Eunomius Episcopus Cyzicenus, Lucius Arianus: Quorum etiam longiusculam fecimus mentionem, partim in secundo capite, partim in pri-

priato. Alii quoque orientales eam  
 tempestate scripſiſſe feruntur, quos ta-  
 men cum Hieronymus pretermiſerit,  
 nos quoque, qui breviores eſſe conten-  
 diſimus, conſemus prætereundos: ad-  
 diſimus ſolùm SS. Monachos Iſaiam,  
 Serapionem, tres Macharios, Paph-  
 nuriũ, Pachomium cum Orſieſio, ac  
 Theodoro, qui omnes præclaras mo-  
 naſtica vitæ regulas ediderunt: de qui-  
 bus regulis, octavo huius libri capite,  
 fecimus mentionem.

*De Schola Caſarienſi in Palæſtina.*

353. **C**Æſarea urbs fuit Palæſti-  
 nae clariffima, ad mare po-  
 ſita, eodemque loco ſita, ubi olim  
 erat Turris Stratonis. Eam urbem  
 Herodes Aſcalonita ædificavit, orna-  
 vitque ſuperbis molibus & ædificiis,  
 portu etiam extructo, immenſo ſum-  
 ptu atque labore; eandemque Augu-  
 ſto Cæſari dedicavit, atque ab huius  
 nomine, pro Stratonis Turri, Cæſa-  
 ream dici juſſit. Poſtquam Titus ever-  
 ſit Hieroſolymam, Palæſtinæ Prima-  
 tus Eccleſiaſticus cum Metropolis  
 dignitate pedem magis in hac mariti-  
 ma Cæſarea fixit; ex quo etiam tem-  
 pore



pore, studiorum litterarumque famâ; eadem Civitas cepit magis clarescere. Itaque omnium disciplinarum Scholæ, atq; ludi erant Cæsareæ; primaque scientiarum palestra ea urbe habebatur, ubi primò studiis formaretur juvenus orientalis.

354. Qui primus ex Christianis sacrarum litterarum Scholam Cæsareæ aperiret, Origenes fuisse proditur: de quo ejusmodi scribit (1) Eusebius: *Cum non satis tutò se in Ægypto commorari posse putaret, iter capis in Palestinam, & Cæsareæ ludum aperit: ubi licet non dùm Presbyteri gradu potius, ab Episcopis, qui ibi erant, non ad disputandum solùm, sed ad scripturas etiam, aperiendas, magnopere in communi Ecclesia confessu rogatus est.*

355. In eam primò urbem, Gregorius (2) Thaumaturgus, cum esset admodum adolescens, & vocaretur tunc Theodorus, studiorum causâ se contulit, cum fratre Athenodoro. Ibi etiam primam Rhetoricæ navavit operam Gregorius Nazianzenus, qui de se (3) scripsit ejusmodi: *Ego artis oratoria amore inflammatus, in Palestinæ*

(1) Euseb.  
Hist. lib. 6.  
cap. 13.

(2) Hieronym.  
de Script. in  
Theodoro.

(3) Nazian.  
avet. in laud.  
Cæsar.

Acq-

*Academiis (ideſt Cæſareæ) tūm floren-*  
*tibus pedem fixi. Idemque* (1) *fertur,*  
*cum Euzojo tunc temporis adoleſcen-*  
*te, Theſepium egregium Rhetorem*  
*Cæſareę audiviſſe: Baſilius quoq, Ma-*  
*gus, primos diſciplinarum hauſtus ē*  
*Cæſareę fontibus bibit; cujus rei Na-*  
*zianzenum habemus teſtem, qui hæc*  
*ſcribit* (2) *de Baſilio: Cæſaream ut ejus*  
*urbis Scholarum particeps eſſet, ceſeri-*  
*ter contendit; hanc inquam eximiam*  
*Civitatem, & noſtram (nam meorum*  
*quoque ſtudioꝝ dux extitit & Magi-*  
*ſtra) non minùs litterarum atque doctri-*  
*næ, quàm Urbium quibus præeſt ac do-*  
*minatur Metropolim: quam ſi quis do-*  
*ctrinæ palmā ſpoliaverit, rem omnium*  
*pulcherrimam, ipſiq, maximè propriam*  
*eripuerit.*

(1) Hieronym  
de Scriptis  
Euzojo.

(2) Nazian.  
in laud. Ba-  
ſil.

356. Extabat adhuc Hieronymū  
 tempore, percelebris Cæſareæ Biblio-  
 theca, quæ dicebatur Origenis; quam-  
 que mirum, in modum amplificaverat  
 clariffimā famā vir, atque Martyr Pam-  
 phylus, de quo hæc (3) Hieronymus  
 ſcripta reliquit: Tanto Bibliotheca di-  
 vina amore flagravī, ut maximam  
 partem Origenis voluminum, ſua manu

(3) Hieron.  
de Script. in  
Pamphil.

descripseris; qua usque hodie in Casariensi Bibliotheca habentur: sed in duodecim Prophetas viginti quinque *Œcumenici* Origenis volumina, manu ejus exarata reperi; qua tanto complector & seruo gaudio, ut *Cressi* opes habere mere credam. Ejus Bibliothecæ fuit postea hæres Eusebius Episcopus Cæsareæ, qui ob arctissimam necessitudinem, quæ ipsi cum Pamphilo intercedebat, Eusebius Pamphili vocari voluit. Defuncto Eusebio, Euzolus, qui adolescens uti superius diximus, Cæsareæ fuerat cum Gregorio Nazianzeno eruditus, cum ejus postea urbis obtinuisset Episcopatum, corruptam Pamphili Bibliothecam, in membranis, labore summo (1) instauravit. Alia quoque per illud tempus extabat in *Æliæ* urbe sive Hierosolymis Bibliotheca, olim ab Alexandro, ejus urbis Episcopo (a quo fuit Origenes presbyter ordinatus) collecta: unde multa depromptit (2) Eusebius, contulitque (quod (2) idem ipse testatur) in suam conscribendam historiam.

(1) Hieron.  
de Script. in  
Euseb. jo.

(2) Euseb.  
Hist. lib. 6. c. 2

*De Schola Alexandrina.*

357. **A**lexandria urbs in Ægypto,  
 ab Alexandro Magno nuncupata, tanta nominis celebritate va-  
 luit, ut Civitatum (1) vertex, terrarumque  
 Orbis Theatrum in historia identidem  
 nominaretur. Disciplinarum quoque  
 studia, ante Christi Domini adventum,  
 ea in urbe florebant; Cœlorum præ-  
 fertim, Astroorumque scientia, quæ  
 (uti fert hominum opinio) in Ægypto  
 sedem habuit, ac veluti domicilium.  
 Verùm longè majorem in litteris fa-  
 mam gloriamque obtinuit Alexandria,  
 ex quo illi Evangelicæ veritatis illuxit  
 dies: tunc enim divinarum humanarumque  
 disciplinarum imperium vo-  
 luti celeberrimum evasit: indeque por-  
 totum ferè terrarum Orbem celebrari  
 cepit Alexandrinæ Scholæ, utrâ-  
 que literaturâ, cum divina, tum hu-  
 manâ prænobiles.

(1) *Ammian.*  
*l. 22.*  
*Herodot. lib.*  
*7.*

358. Divus Marcus Evangelista,  
 qui Petri jussu Alexandrinam fundavit  
 Ecclesiam, Scholam ibi Ecclesiasticam  
 primus (1) instituit, Magistrosque de-

(1) *Hieron.*  
*de Scrip. in*  
*Fontano*

H h 2                      dic

dit atque Doctores, qui divinas litteras publicè profiterentur Alexandriæ. Hæc deinde Alexandriæ Schola Ecclesiastica doctorum nobilitate, auditorumque frequentia, aded clara polensque fuit, ut nec in Oriente, nec in Occidente ulla magis celebraretur. Inter nobiliores ejusdem Ecclesiasticæ Scholæ Magistros Pantænus Philosophus memoratur imprimis, de quo ita scribit (1) Eusebius: *Eodem \* tempore Pantænus, vir omni humaniori litteraturâ præstantissimus, institutioni Christianorum illic præficitur: quo quidem loco (scilicet Alexandria) consuetudine ab antiquis temporibus ducta, sacrarum litterarum Schola habebatur, quæ est ad nostram usque ætatem continuata, quam fanè ab hominibus, cum politiore doctrina, & eloquentia mirè instructis, tum sacrarum litterarum studio probè exercitatis frequentatam accepimus.* Hieronymus (2) paritèr de Pantæno, deq; Alexandrina Schola scribit ejusmodi: *Pantænus stoicæ scēte Philosophus, juxta quandam veterem in Alexandria consuetudinem, ubi à Marco Evangelista semper Ecclesiastici fuerunt Docto-*

(1) Euseb. hist. lib. 5. cap. 10. \* circa ann. 184. Euseb. P. Comod. Imp. Alexandrinæ Ecclesiæ administrante Episcopo Iuliano.

(2) Hieron. de Script. in Pantæno.

*Doctores, tanta prudentia, & eruditionis, tam in scripturis divinis, quam in saculari litteraturâ fuit, ut in Indiam quoque, rogatus ab illius gentis legatis, à Demetrio Alexandria Episcopo mitteretur. Exindè (1) Clemens Alexandrinus. Pantæni auditor, post hujus mortem Ecclesiasticam Alexandriæ Scholam tenuit, & κατηχέτωρ Magister fuit. Hunc audivit Origenes admodum adolescens, excepitque postea in munere κατηχέτωρ Alexandrinæ cum nondum (2) octavum supra decimū excederet ætatis annum: in quo munere diu est Origenes versatus; auditoresque habuit famâ clarissimos, inter quos (3) Heraclam, & Dionysium summos certè viros: quos etiam in eo Magisterio successores habuit, deindè verò Episcopos; primò quidem Heraclam, postea Dionysium: eâque ratione Alexandria Schola Ecclesiastica, ad ea ipsa tempora, quæ hoc libello tractamus, deducta est; perpærua doctorum successione, auditorumque celebritate.*

359. Sed humanarum quoque disciplinarumATRIX erat & nutrix Ale-

(1) Hieron.  
de Script. in  
Clemente Ale-  
xandrino.

(2) Euseb. l.  
6. c. 12.

(3) Euseb. 78.

alexandrina civitas. Nam Astrorum imperiis scientia, ut regnare in Ægypto, ita per illud tempus Alexandria regiam veluti habere videbatur: quomobrem Nicæni Patres, Alexandria Episcopis negotium dederunt, ut celebrandi Paschatis diem, qui totus ab astrorum pender scientia, quotannis indicarent Ecclesiis. Tum Eloquentiæ, Medicinæ, (1) præsertim verò Philosophiæ studia, in Alexandrinis Scholis, atque gymnasiis fervebant maximè, sub Christianis præsertim præceptoribus: inter quos celebratur Ammonius, quæ Platonis Philosophiam Alexandria publice (2) professus est, è cuius Schola prodiit, Platoniorum facile princeps, Plotinus. Item de Sancto Anatolio Philosopho christiano (3) accepimus Aristotelicam ibidem docuisse Philosophiam: Plerius quoque presbyter, vir clarissimus, Alexandria, Hieronymo (4) teste, docuit: alii denique doctrina memorabiles præceptores, ad summam celebritatem evexere Scholas Alexandrinas. In qua etiam studiorum celebritate perflabat Alexandria, post Concilii Nicæni tempora, exploratum

(1) Gregor. Nyssen. in vita Gregor. Thaumaturg.

(2) Porphyry in Vita Plotini. Hieron. de Script. in Ammonio.  
(3) Eusebius hist. l. 7. c. ultimo.

(4) Hieron. de script. in Pirro.

raturum siquidem est, (1) Gregorium Nazianzenum, post primam Cæsareæ studia, Scholis Alexandrinis secundam dedisse operam: Cæsarium (2) quoque Nazianzeni fratrem, Didymum ceterum quidem, sed clarissimum ac memorabilem virum, Petrum, Timotheum, Maximum Philosophum, aliosque plurimos doctrinâ clarissimos viros; Item hereticos Arium, & Aetium, Alexandria fuisse per illud tempus eruditos,

360. Bibliothecæ quoque minime obscuræ per eadem tempora servabantur Alexandria. Georgius *ἡγεμὼν* Arianus, qui pulso Athanasio, Episcopatum Alexandrinum invaserat, quamvis illitteratus, copiosam tamen Alexandria Bibliothecam, summo studio collegerat, quam post Georgii cædem, Julianus Apostata habere voluit; datis ea de re litteris ad Porphyrium (3) *Catholicum*; quarum litterarum hoc est exemplum.

Georgii (4) magna sanè, & copiosa Bibliotheca fuit, & Philosophorum & Historicorum omni genere referta: sed de Galileorum maxime

(1) *Nazian. carm. de rebus suis.*

(2). *Idem in laud. Cæsar.*

(3) *Nonnumquam muneris.*

(4) *Julian. epist. 36. quæ extat etiam apud Suid. 4 & Baron. 4. annal. ad ann. 362.*



doctrina permulti & varii commentarii extrabant. Quare totam eam Bibliothecam perquire & Antiochiam mittere. Scito autem, te quoque gravissimas poenas esse daturum, nisi omnem diligentiam in inquirendo adhibueris: & quos suspicio erit, quacumque ratione libros aliquos intervertisse, tunc argumentis omnibus, tunc iurejurando multiplici, tunc multò magis servorum quæstione, nisi queas convincere, saltem vi cogas eos in medium proferre.

Atque hæc satis de Scholis & statu litterario urbis Alexandriæ.

*De Schola Constantinopolitana.*

361. **B** Izanziū Thraciæ olim oppidum, ante Nicæni Concilii tempora, non ita litterarum famā valebat: verum ex quo Magnus Constantinus, Nova Roma ædificata, eò transtulit Imperii Sedem, ut cæteris rebus omnibus, ita studiis litterisque, clara pollensq; capis esse. Namque idem Impe-

Imperator, (1) qui studium omne suum, regiumque verè animum, in suam illam urbem amplificandam, orpandamque converterat, omnium disciplinarum Scholas Constantinopoli erexit, vocatis undique viris doctrinæ famâ valentibus, qui Præceptorum munere ibidem fungerentur: quos privilegiis honoribusque omnibus ornatos esse voluit. Itaque per illud tempus summis Oratoribus (2) atque Philosophis nova Roma florebat; ob eamque rem còstudiorum causâ sese conferre consueverant Orientales adolescentes, postquam satis litterarum pulveris collegissent, vel in arena Cæsariensi, vel in stadiis Alexandrinis ita Cæsarius Nazianzeni frater ab Alexandrinis Scholis, Basilus à Cæsariensibus Constantinopolim contenderunt: de quo Basilio (3) Nazianzenus scribit ejusmodi: *Hinc* (Cæsareâ scilicet Palestinâ) *Bizanzium urbem totius Orientis principatum tenentem* (excellensissimis enim Oratoribus Philosophisque florebat, quorum brevi optima quaque, ingenii celeritate ac magnitudine collegit) *Atque inde Athenas . . . a Deo, atque doctri-*

(1) *Consul. Baron. t. 3. Annot. ad an. 330.*

(2) *Nazian. orat. 20. de laude Basilii.*

(3) *Idem ibi. dem.*

doctrina permulti & varii commentarii extabant. Quare totam eam Bibliothecam perquire & Antiochiam mittere. Scito autem, te quoque gravissimas poenas esse daturum, nisi omnem diligentiam in inquirendo adhibueris: & quos suspicio erit, quacumque ratione libros aliquos intervertisse, tum argumentis omnibus, tum iurejurando multiplici, tum multò magis fervorum quæstione, nisi quærs convincere, saltem vi cogas eos in medium proferre.

Atque hæc satis de Scholis & statu litterario urbis Alexandriæ.

*De Schola Constantinopolitana.*

361. **B** Izanziū Thraciæ olim oppidum, ante Nicœni Concilii tempora, non ita litterarum famâ valebat: verum ex quo Magnus Constantinus, Nova Roma ædificata, eò transtulit Imperii Sedem, ut cæteris rebus omnibus, ita studiis litterisque, clara pollensq; cæpis esse. Namque idem Impe-

Imperator, (1) qui studium omne suum regiumque verè animum, in suam illam urbem amplificandam, orpandamque converterat, omnium disciplinarum Scholas Constantinopoli erexit, vocatis undique viris doctrinam samā valentibus, qui Præceptorum munere ibidem fungerentur: quos privilegiis honoribusque omnibus ornatos esse voluit. Itaque per illud tempus summis Oratoribus (2) atque Philosophis nova Roma florebat; ob eamque rem eò studiorum causā sese conferre consueverant Orientales adolescentes, postquam satis litterarum pulveris collegissent, vel in arena Cæsariensi, vel in stadiis Alexandrinis; ita Cæsarius Nazianzeni frater ab Alexandrinis Scholis, Basilus à Cæsariensibus Constantinopolim contenderunt: de quo Basilio (3) Nazianzenus scribit ejusmodi: *Hinc* (Cæsareā scilicet Palestinā) *Bizanzium urbem totius Orientis principatum tenentem* (excellensissimis enim Oratoribus Philosophisque florebat, quorum brevi optima quaque, ingenii celeritate ac magnitudine collegit) *Atque inde Athenas . . . a Deo, atque doctri-*

(1) *Consul. d. Zozon. l. 3. Annot. ad an. 330.*

(2) *Nazian. orat. 20. de laud. Basilii.*

(3) *Idem ibi. dem.*

na cupiditate mittitur: & quidem amplissima erant ea gymnasia, quæ Constantinus Magnus erexit Constantino-  
 poli; eademque sterisse, (1) ferunt usque ad Leonem, impium illum Imperatorem, cognomento Isauricum; qui demum ea præclarissima monu-  
 menta dirui abolerique iussit.

362. Bibliotheca item Constanti-  
 nopolis celeberrima, quæ, uti memo-  
 rant, centum ac viginti librorum mil-  
 libus (2) continebatur, & quam postea  
 per tempora Basilisci Imperatoris, di-  
 rum illud absumpsit incendium, à Con-  
 stantino primum fundata, ab aliis dein-  
 de amplificata fuisse creditur. Præte-  
 rea Zosimus (3) memoriæ tradit, Bi-  
 bliothecam aliam fuisse in regia Con-  
 stantinopolis porticu, à Juliano Apo-  
 stata erecta: atque hic erat per illud  
 tempus Constantinopoli Scholarum  
 litterarumque status.

*De Schola Atheniensium.*

363. **D**E Athenis, deque veteri  
 ejus verbis in rebus omni-  
 bus gloria, nihil hic attinet dicere:  
 omnia

(1) *Pomius*  
*Diacon. in*  
*Miscel. l. 22.*  
*de Leon. A.*  
*Isaur.*

(2) *Zonar. 3*  
*part. Annal.*  
*in Basilisc.*

(3) *Zosim.*  
*lib. 3.*

omnia vetera monumenta , tum la-  
tina , tum græca, ejusdem urbis la-  
udibus referta sunt . sanè Tullius ,  
qui Athenis fuerat adolescens erudi-  
tus , suæque flumina eloquentiæ ex  
Atticis hauserat fontibus , cum de  
Athenicis verbis faceret , unde ,  
inquit , *humanitas , doctrina , Reli-* (1) *Cicero pro*  
*gio , fruges , jura , leges orta , atque in Flacco.*  
*omnes terras distributa putantur : at-*  
*que alibi etiam laudans Athenienses ,*  
*de quorum urbis , inquit , possessione ,*  
*propter pulchritudinem , etiam inter*  
*Deos certamen proditam est .* Sed in  
studiis præsertim , doctrinisque om-  
nibus , primam , præcipuamque glo-  
riam tulerunt Athenæ , ut non reliquæ  
solum Græcia , sed omnes ferè Mundi  
nationes , Atheniensibus , in eo lau-  
dis genere , facile concefferint ; & ur-  
bem illam , præcipuo quodam jure ,  
*doctam* omniumque disciplinarum in-  
ventricem vocaverit omnis antiqui-  
tas . Quam ego Athenarum in litteris  
excellentiæ , non ad vetustissimam ,  
solum ejus urbis institutionem ; sed ad  
loci quoque naturam , atque ad gentis  
indolem , censeo referendam : nam-  
que

que regio ingeniorum est fertilissima ; & quos illa fert incolæ , præter cæteros homines , sciendi sunt cupidissimi : ut quamvis nunc Athenarum , præter cadaver , & rudera , & vacuum nomen , superfit nihil ; ex ipsis tamen celeberrimæ urbis cineribus , scintillæ quædam ignis ætici subindè videntur erumpere : quique eo , ubi Athenæ fuerunt , nascuntur loco , ( quod comperi experientia ) ad studia nati esse , ac veluti naturâ facti videntur .

364. Verùm iis prætermisissis , quæ non ita pertinet ad præsentem scopum ; quarto etiam Christi sæculo , Athenarum Schola reliquis omnibus orientalibus longè præibat ; ac veluti discendi gradus erat omnium supremus , quo ultima studiis imponebatur manus . Studiosorum , qui Athenas tempestate illa confluerent , tanta erat vis & multitudo , ut Nazianzenus affirmet , eorum impetum talem fuisse , ut nulla posset ratione comprimì , aut retineri . In factiones plurimas divisi erant scolastici Athenienses ; quarum quælibet suum Præceptorem haberet ; eaq; præsertim inter illas ardebat amu-

latio

(1) *Or. sum.  
de laud. B. J.*

lātio, quænam valentior numero foret : earum proinde quælibet, id potissimum satagebat, ut studiosos, Athenas primo adventantes, occuparet, atque præriperet ; eoque in negotio maximè intentæ erat ; ob eamque rem ( quod (1) Nazianzenus ipse testatur ) (1) *Nazian. ibidem.*  
*præoccupabantur urbes, via, portus, montium cacumina, campi, salitudines, omnesque denique Asiæ, at reliquæ Græciæ partes.*

: 365. Qui Athenas causa discendi accederet, non antea in scolasticorum numerum studiorumque societatem recipiebantur, quàm ludicro quodam ritu initiarentur, ac veluti ponerent Tirotinium ; cuiusmodi verò illud esse solet, ipsiusmet Nazianzeni verbis exponam : [ Cùm autem Juvenis quispiam accesserit, atque in eorum, *ibidem*  
a quibus captus est potestatem venerit ( venit autem vel sponte, vel coactus ) tùm verò attica hæc illis consuetudo est, ludusque rei seriæ admistus. Primum apud eorum aliquem, qui priores ipsum arripuerint, hospitio excipitur, vel amicorum, vel propinquorum, vel qui ejusdem sunt Patriæ, *vel*



vel qui Sophisticæ artem apprime cal-  
 lent, ac lucra Magistris conciliant. . . .  
 Deinde à quolibet cavillis laceffitur;  
 quod faciunt, ut Novitiorum animos  
 contrahant, ac velut in potestatem re-  
 dlegant: laceffitur autem ab aliis auda-  
 cius, ab aliis eruditius, prout ille vel  
 rusticus & ineptis est moribus, vel ur-  
 banitate præditus. Atque id ignavis  
 quidem horrendum valdè & inhumana-  
 num videtur; iis autem perquam ju-  
 cundum & suave qui hoc prius norunt:  
 amplior enim est hæc minarum osten-  
 satio, quàm res ipsa. Tum per forum  
 ad balneum cum pompa deducitur:  
 pompa verò hoc modo se habet. Qui  
 deducendi juvenis munere funguntur,  
 ordine collocati, atque æquis spatiis  
 distincti, bini cum ad balneum anse-  
 eduat; cùmque autem propius acces-  
 serint, quasi fanatico furore correpti,  
 clamorem ingentem, cum saltitatione  
 tollentes (hic autem clamor, nè ulce-  
 riùs progrediatur, vetat, sed ut infi-  
 stant, tumquàm eos balneum minimè  
 admittat) simulque pulsatis januis,  
 cùm per strepitum juveni metum in-  
 cusserint, postea concesso ingressu, in-  
 demùm

denum eum in libertatem asseruit, atque à balneo redeuntem deinceps ut æqualem ac sodalem recipiunt. ] Hactenus Nazianzenus, cujus operâ, Basilus eum primum venisset Athenas, ea lege fuit exemptus. Inter celebratissimos ejus temporis viros, qui Athenis fuerant in litteris eruditi, memorantur præsertim Nazianzenus Theologus, & Magnus Basilus: qui simul eademque domo ibidem versati sunt. Sed Nazianzenus prior venit Athenas profectus Alexandriâ; qua in navigatione, aliena usus tempestate, naufragium penè subiit; eo tamen creptus precibus Matris Nonnæ. Etenim Gregorius, post primos Cæsareæ fontes, & rivos Alexandriæ, tanto sitis ardore Athenarum flumina sitiebat, ut nulla ratione Alexandriæ ultra retineri potuerit: & ipse quidem de se scribit ejusmodi:

*Sole meum, ardenti potius stimulauit  
amare*

*Doctrina Argolica, quam gloria gentis  
Athens.*

*Quisovere mibi, Solisque occasus, et  
artus.*

*In*

*In qua multum operę posui, multumque  
laboris*

*Per multis annis subii sed & hanc quoque  
Christi*

*Ante pedes humilem, pornamque jacere  
rogi.*

Deinde Basilus Constantinopoli se  
Athenas contulit, ubi Nazianzeni ope-  
rę, communem illam (quod nuper  
dixi) Tironum legem declinavit, in-  
deque præludium exitit ejus amicitię  
beatęque necessitudinis, quę postea,  
inter Nazianzenam & Basilium arctis-  
sima intercessit ac sempiterna. Pręte-  
rea Julianus Apostata, Athenis Stu-  
diorum causâ versatus est adolescens;  
ubi eum novit Theologus Nazianze-  
nus; & qualis esset futurus, ex incre-  
dibili mentis mobilitate, perversaq;  
animi indole, atque ex corporis etiam  
habitu, peracutę conjecit.

366. Docuere per illud tempus  
Athenis, Anatholius Orator clarissi-  
mus & Constantio Imperatori perga-  
nus: tum etiam Proęresius; cui dein-  
de, Constantii jussu Romam vocato,  
statua fuit, ex S. C. ob insignem elo-  
quentiam erecta, cum inscriptione  
hujusce-

hujusmodi : REGINA RERUM ROMA ,  
 REGI ELOQUENTIAE . Item Mufonius, He-  
 merius quoque atque Libanius, quibus  
 postremis duobus, ( ut auctor, est Sozo-  
 menus, ) ( 1 ) Nazianzenus, & Basilus ufi  
 sunt præceptoribus . Ipse quoque Na-  
 zianzenus Rethoricam artem Athenis  
 professus est .

( 1 ) Sozomen.  
 lib. 6. cap.  
 17.

367. Præter has orientis Solis cele-  
 bratissimas Scholas , quarum singula-  
 rem fecimus mentionem ; alia quoque  
 in his urbibus orientalibus , litterarum  
 gymnasia patebant ; verum obscura  
 ea erant , & famâ minime celebrata .  
 Antiochiæ , novimus , oratoriam ar-  
 tem docuisse Malchionem : Nicome-  
 diæ Rhetoricam pariter docuit La-  
 stantius Firmianus , qui tamen ea ur-  
 be discessit ob penuriam discipulorum .  
 Atque hæc demum satis de statu litta-  
 rario atque Scholis orientalibus .

## LAUS DEO.

### *Finis primæ Sectionis.*

#### PRIMAE PARTIS HISTORICAE.

<i>Pagina</i>	<i>Versus</i>	<i>Exemplum</i>	<i>Sic corrigenda</i>
71	1	foelatiſſimum	ſceleratiſſimum
71	15	Naxianrenſi	Hieronymi
107	12	perenti	petente
ibidem	28	iſdem	idem
113	28	foetiſſimè	ſcetiſſimè
117	5	330	330
135	5	multitudinis	multitudinis
135	8	probo	probò
156	22	ejuſmodi	ejusmodi
169	21	converteri	converti
180	25	quasi	quasi
189	21	Imperatore	Imperatoribus
216	9	335	335
218	13	Chryſoſtomus	Chryſoſtomum
260	22	ſententias	ſententias
267	11	initium	initum
271	14	uſus	uſus
292	5	ſepius	ſepè
296	19	actus eſt, exilium	actus eſt in exilium
297	3	Eutropio	Eutropio
299	19	totas verrendis	tot averrendis
396	13	divinum	divino
400	20	in	in
410	23	Antiocheni	Antiocheni
412	17	deſcriberi	deſcribere
413	3	habende	habenda



ROMÆ MDCCVI.

Typis Joannis Francisci Chracas,  
propè S. MARCUM in viâ Cursus.

EX AUCTORITATE SUPERIORUM.

THE  
JOURNAL  
OF  
THE  
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE  
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND  
PUBLISHED BY THE INSTITUTE  
11, BEDFORD SQUARE, LONDON, W.C.1



VOL. LXXV. PART I. 1945  
PUBLISHED BY THE INSTITUTE  
11, BEDFORD SQUARE, LONDON, W.C.1  
PRICE 10s. 6d. (including postage)  
Subscription price 52s. 6d. per annum in advance  
Single copies 10s. 6d. each  
Orders, which must be accompanied by payment, may be sent to any bookseller or to the publishers, Messrs. H. K. Lewis, Ltd., 11, Bedford Square, London, W.C.1









005649283

Digitized by Google



